

'હસ્તાક્ષરનું અક્ષયપાત્ર'નાં ૬૮ ગ્રંથોમાંથી ઉદ્ધૃત કરેલ
મૈત્ર્યાદિ ૪ ભાવના, પરોપકાર અને કૃતજ્ઞતાભાવની અનુપ્રેક્ષાઓનો સંપૂર્ણ

પરમ ભદ્રંકર મૈત્રી અને પરોપકાર

॥ ૧ ॥

પ. પૂ. પંન્યાસ શ્રી ભદ્રંકરવિજયજી ગણિવર્ય
સંકલન : પંન્યાસ વજસેનવિજય * આચાર્ય હેમપ્રભસૂરિ

મહાનનો મહાન મહિમા

‘પ્રેમ’ એવું જ એ માત્ર સારું

મહાન, પ્રખર, કારુણ્ય અને માધ્યસ્થ્ય.

મહાન પવિત્રતાનું અને મુદિતા પ્રખરનું કારણ છે.

કરુણા અને ભક્તિ એવને પૂજ્યતા આપાઈ છે તથા

મહાન અને પ્રેમ પાપ કરતાં અટકાવે છે.

ઉત્તમ ધૃષ્ટિ સારું ગાઠ મહાન એ પણ પરમ ઉપાય છે.

મહાનવંત સત્ક્રિયાઓના સત્પ્રવૃત્તિઓનું મનને પણ ચિંતન,

પાપ અને તેના વિચારને દૂર રાખે છે.

સારા - ગાઠ મહાન સારા સંસ્કારોના પ્રતીક છે.

પરમ પૂજ્ય સકલાગમરહસ્યવેદી

આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય દાનસૂરીશ્વરજી મહારાજના શિષ્યરત્ન

પરમ પૂજ્ય કર્મસાહિત્ય નિષ્ણાંત

આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય પ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજના શિષ્યરત્ન

પરમ પૂજ્ય કલિકાલકલ્પતરુ

આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજના શિષ્યરત્ન

પરમ પૂજ્ય અધ્યાત્મયોગી

પંચાસપ્રવરશ્રી ભદ્રંકરવિજયજી ગણિવર્ય

॥ श्री शिवंकराय भद्रंकराय नमोनमः ॥

परम पूज्य पंन्यासश्री लद्रंकरविजयल गणिवर्य महाराज

मयि तद्रूपं सोऽहं ।

परमात्मानुं इप भाराभां छे अने ते न लुं छुं.

आगमन : संवत १९५९ ने भागशर सुद त्रीन (छ.स.१९०२)
उध्वगमन : संवत २०३६ ने वैशाख सुद चौदस (छ.स.१९८०)

श्री शङ्खुथ्या आदिनाथाय नमः

श्री गीरनारु नेमीनाथाय नमः

श्री शंभुश्वरा पार्श्वनाथाय नमः

आ QR Code ઉપર મોબાઈલથી સ્કેન કરતાં જ
આપને 'હસ્તાક્ષર થીમ સોંગ' સાંભળવા મળશે.

'હસ્તાક્ષરનું અક્ષયપાત્ર'નાં ૬૮ ગ્રંથોમાંથી ઉદ્ધૃત કરેલ
મૈત્ર્યાદિ ૪ ભાવના, પરોપકાર અને કૃતજ્ઞતાભાવની અનુપ્રેક્ષાઓનો સંપૂર્ણ

પરમ ભદ્રંકર મૈત્રી અને પરોપકાર

॥ ૧ ॥

પ. પૂ. પંન્યાસ શ્રી ભદ્રંકરવિજયજી ગણિવર્ય

સંકલન : પંન્યાસ વજ્રસેનવિજય * આચાર્ય હેમપ્રભસૂરિ

❑ **PARAM BHADRANKAR MAITRI ANE PAROPKAR**

Personal Diaries comprising of Divine thoughts regarding Maitri, Promod, Karuna, Madhystha, Paropkar and Krutgnta Bhav by Panyashshri Bhadrakar Vijayji Maharaj.

❑ **VOLUME - 1 / 9**

Year 2023 • સંવત્ ૨૦૭૯ • 1000 Copies / 120 Pages • For Private Circulation only.

❑ **PUBLISHER**

© Shri Bhadrakar Gyandepak Public Charitable Trust
Mumbai / Vadodara / Rajkot

team@mindfiesta.com

❑ **SPONSOR**

Shri C. K. Mehta
Vadodra | Mumbai

❑ **ENHANCED & DESIGNED BY**

Bharti Deepak Mehta
Fiesta Studios
Pattani Bldg., M.G.Road, Rajkot - 1.
bharti@mindfiesta.com
+91 98252 15500

❑ **eBOOKS AVAILABLE AT**

🌐 www.bhadrakar.com
🌐 www.navkarday.com
📖 Amazon Kindle
📧 Telegram : HastaksharNuAkshayPatra

મૈત્ર્યાદિ ૪ ભાવના,
પરોપકાર તથા કૃતજ્ઞતાને
હવેના છ લઘુભાગમાં વંદના

હાં... 'હસ્તાક્ષરનું અક્ષયપાત્ર' ખરેખર અક્ષય છે. તેનાં ૬૮ ભાગમાંથી નવકાર મંત્રના ચિંતનોનો સંગ્રહ કરી ૯ ભાગ કર્યા પછી હવે મૈત્ર્યાદિ ૪ ભાવના, પરોપકાર, કૃતજ્ઞતાને લગતાં પૂજ્ય અધ્યાત્મયોગી પંન્યાસપ્રવરશ્રી ભદ્રંકરવિજયજી ગણિવર્ધના અપૂર્વ ચિંતનોનો સંગ્રહ પણ આત્મભાવને ઉજાગર કરે એવો છે. આવો, તેમાંથી મૈત્રીનું ચિંતન જોઈએ:

(૧) મૈત્રીભાવથી ક્ષમા વિકસે છે. જ્યાં બધાં મિત્ર છે, ત્યાં કોના ઉપર ક્રોધ? મૈત્રીનો સાધક ક્રોધ ન કરે, સદા શાંત જ રહે. (૨) મૈત્રીભાવથી નમ્રતા આવે. સૌ સમાન છે, ત્યાં અભિમાન કેવું? મૈત્રીભાવનો સાધક રૂપ, ગુણ કે ઐશ્વર્યનું અભિમાન ન કરે, તે નિરાભિમાન જ રહે. (૩) મૈત્રીભાવથી સરલતા પ્રાપ્ત થાય. જ્યાં મિત્રતા જ વર્તે, ત્યાં જુદાઈ કેવી? મૈત્રીભાવનો સાધક કોઈ પ્રકારની કપટક્રિયા કરવાનું વલણ ન ધરાવે, સરળતાને જ ધારણ કરે. (૪) મૈત્રીભાવથી સંતોષ અનુભવે. મિત્રતા જ વર્તે, ત્યાં તૃષ્ણા ક્યાંથી? મૈત્રીસાધક પાસે કાંઈ ન હોય, તો પણ સંતોષનું પરમ સુખ અનુભવે.

ખરેખર જો આપણો આત્મા આ ૪ ભાવનાઓથી ભાવિત થઈ જાય, તો આ ભવમાં આત્મવિકાસ સઘાઈ જાય! આ લઘુ પુસ્તિકાના પ્રથમ ભાગને આપણા સુધી પહોંચાડવામાં વડોદરા-મુંબઈના સુશ્રાવકરત્ન સી.કે.મહેતાની જબ્બર ગુરૂભક્તિ સાથેની ઉદારતા તેમ જ રાજકોટના અમારા ચિંતનોમય બનેલા સુશ્રાવિકા ભારતીબેન દિપકભાઈ મહેતાની ભક્તિપૂર્વકની મહેનત ખૂબ જ ઉપકારક બનેલ છે.

આ. મનમોહનસૂરિ
દુમપ્રભુદિ.

મૈત્રીના મહેરામણ હતાં... મારા પૂજ્ય ગુરુમહારાજ

સન્ ૧૯૭૩માં એકવાર પૂજ્ય પંન્યાસજી મહારાજ પાસે ૯ દિવસ રહીને પરત ફર્યો કે મને જોતાંવેત કાન્તુએ પૂછ્યું: “સાહેબજીએ આ વખતે ય તમને બરાબર ઘડયાં ને?” મેં ઉત્તરમાં કહ્યું: “આ વેળાએ તો તેમણે એક બહુ સરસ વાત કહી કે કુંભારને એક ચિત્તે માટલું ઘડતાં જોવાનો લ્હાવો જો મુંબઈમાં યે મળે તો જરૂર જોજો કે તે કેવી નજાકતતા અને કોમળતાથી માત્ર બહારથી જ તે ઘડાને આકાર નહીં આપતો હોય, કિન્તુ અંદરનાં અવકાશની પણ એટલી જ સંભાળ લેતો હશે! માટલું ખંડિત થાય, પછી પણ તેની ભીતરની અખિલાઈમાં ખલેલ ન પડે, તેનું ધ્યાન તે ઘડતાં સમયે જ રાખે, કેમકે માટી તો તેની પરમ મિત્ર છે.” સાહેબજી! તમે પણ અમને બહારથી તો ઘડયાં, કિન્તુ આજે સમજાય છે કે અમારી અંદરના અવકાશનું પણ એટલું ધ્યાન રાખ્યું છે કે આ દેહરૂપી ઘડો ખંડિત થશે, પછી પણ અમારું ભીતર ખલેલ નહીં પામે!

જીવો સાથેની મૈત્રીની વાત તો તેમણે અનેકાનેક વાર કરેલી, પરંતુ મને પ્રતીતિ થઈ છે કે આ મહામાનવ મૈત્રીને ય નિહાળી શકતાં હશે, નહીંતર આટલું સરસ રેખાચિત્ર કોઈ મૈત્રીલાવનું કરી શકે? આ લઘુભાગમાં આકારાયેલ મૈત્ર્યાદિ ચારે ભાવના સાથે પરોપકાર અને કૃતજ્ઞતા પણ સૌના જીવનમાં પ્રસરી રહો, એ જ મનોરથ.

વડોદરા/મુંબઈ/પૂના

Amich

સી. કે. મહેતા

મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાની નૂતન વર્ષે પ્રાર્થના
તરંગો મૈત્રીના નિખિલ જગમાં વિસ્તૃત હજો,
મહાકારુણ્યે સૌ જગજન સદા યે પીગળજો,
સમસ્ત પ્રાણીમાં મધુર મુદિતા ઉદભવ હજો,
ઉપેક્ષા પાપોની સકલ ઉરમાં વ્યાપ્ત હોજો.

મૈત્રીભાવનો અર્થ માત્ર 'અહિતચિંતાનો અભાવ' જ કરવામાં આવે અને હિતચિંતા કરવામાં ન આવે, તો તે કર્ણપ્રિય પણ નથી. સર્વ ધર્મો આખરે તો ઈશ્વરપ્રાપ્તિના જ માર્ગો છે. જેમ વર્ષાનું એક બિંદુ અનેક બિંદુ સાથે નદી - નાળાં વાટે સાગરમાં ભળે છે અને પછી તેનું આગવું અસ્તિત્વ રહેતું નથી, તેમ આત્મસાત્ થયેલાં ધર્મસાગરમાં બધા ધર્મો અલગ ન રહેતાં એક જ બની જાય છે. એમાં કોઈ સંશય નથી કે.... મૈત્રી વગેરે ભાવનાયોગથી, શુભ ધ્યાન તથા સમતારૂપી અમૃતના પ્રભાવથી જીવ સુખપૂર્વક મોક્ષને પામે છે.

મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઓંની નવવર્ષ પ્રાર્થના
મૈત્રીની તરંગે સંપૂર્ણ જગત મેં વિસ્તૃત હોં,
મહાકરુણા સે સમસ્ત સંસાર સદા પિચલતા રહે,
સમી પ્રાણિયોં મેં મધુર મુદિતા ઉત્પન્ન હો,
પાપોંની ઉપેક્ષા સમસ્ત હૃદય મેં વ્યાપ્ત હો.

યદિ મૈત્રીભાવ કા અર્થ કેવલ 'અહિત કી ચિંતા ન કરના' હી લિયા જાઇ ઓર હિતચિંતન ન કિયા જાઇ, તો વહ કર્ણપ્રિય મી નહીં હોતા। સમી ધર્મ અંતતઃ ઈશ્વર કી પ્રાપ્તિ કે હી માર્ગ હૈં। જેસે વર્ષા કી ઇક બૂંદ અનેક બૂંદોં કે સાથ નદિયોં ઓર નાલોં કે માધ્યમ સે સાગર મેં મિલ જાતી હૈ ઓર ફિટ ડસકા અલગ અસ્તિત્વ નહીં રહતા, વૈસે હી આત્મસાત કિઇ ગઇ ધર્મસાગર મેં સમી ધર્મ અલગ ન રહકર ઇક હો જાતે હૈં। ઇસમેં કોઈ સંદેહ નહીં કિ.... મૈત્રી આદિ ભાવનાઓં કે યોગ, શુભ ધ્યાન ઓર સમતા રૂપી અમૃત કે પ્રભાવ સે જીવ મુક્તપૂર્વક મોક્ષ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ।

**Prayer for the New Year Based on the Four Noble Feelings
(Maitree, Karuna, Mudita, Upeksha):**

Let the waves of friendliness (maitree) spread across the entire world. Let great compassion (karuna) melt every heart and touch every living being. Let joy in others' happiness (mudita) arise sweetly in all creatures. Let equanimity or neutrality towards sins (upeksha) fill all hearts, letting go of negativity. Simply removing ill-will (not thinking bad for others) is not enough to truly express Maitrībhāva (friendship).

True maitree includes actively wishing well for others, not just avoiding harm. Without that, it doesn't feel heartfelt. All religions, in the end, are paths to reach the Divine.

Just like many drops of rainwater flow through different streams and rivers, but eventually merge into the sea, losing their individual identity... similarly, all religions, when deeply understood and followed, merge into the same spiritual truth. There is no doubt that through these feelings, maitree (friendliness), karuna (compassion), mudita (joy), and upeksha (equanimity) and through pure meditation and a balanced mindset, a soul can attain peace and liberation (moksha).

: Summary :

Beginning with Maitree (Friendship):

Maitree Bhavna spreads love and friendship to all beings.
Karuna, Mudita, and Upeksha follow naturally from Maitree.

Every religion ultimately leads to self-realization and peace.
Through Maitree and meditation, one finds happiness and liberation (Moksha).

श्री अर्जुदाचलनी तणेटी, भारजा, वै - व - 6 , सं. 2016.

शुभ संकल्प

वर्तमान जैन संघ मैत्री आदि शुभ लापनाओधी वासित बनो.

मैत्रीमां आपवानुं छे, रागमां लेवानुं छे.

राग अे स्वार्थपूरता छे, मैत्री अे निःस्वार्थता छे. आत्मदर्शन अे ज 'मैत्री' शब्दनुो पर्याय छे. आत्मसमदर्शन अे ज 'मैत्री' शब्दनुो पर्याय थयो. चतुःशरणा द्वारा 4 कषायनुो क्षय थाय, मैत्र्यादि द्वारा 4 लापो पोषाय अने क्षमादि द्वारा चार गुणो प्रगटे छे. अरिहंतना शरणाधी क्रोधनुो नाश थाय तथा मैत्रीलाप - क्षमागुण प्रगटे. विश्वउपास्य बनवाधी मैत्री, दया, मुदिता, कारुण्य आदि सद्गुणो हृदयमां आपी वसे छे तथा अहंकार, असूया, स्पर्धा, अहंता, ममता आदि दुर्गुणो आपमेणे विधाय ले छे.

श्री अर्जुदाचल की तलहटी, भारजा, वैशाख वद 6, सं. 2016.

शुभ संकल्प

वर्तमान जैन संघ मैत्री आदि शुभ भावनाओं से परिपूर्ण बनो।

मैत्री में देना होता है, राग में लेना होता है।

राग स्वार्थपूर्ण होता है, जबकि मैत्री निःस्वार्थ होती है। आत्मदर्शन ही 'मैत्री' शब्द का पर्याय है। आत्मसमदर्शन ही 'मैत्री' का पर्याय हुआ। चतुःशरण के माध्यम से चार कषायों का क्षय होता है। मैत्री आदि के द्वारा चार भाव पोषित और क्षमा आदि के द्वारा चार गुण प्रकट होते हैं। अरिहंत के शरण से क्रोध का नाश होता है तथा मैत्रीभाव और क्षमा गुण प्रकट होते हैं। विश्व-उपास्य बनने से मैत्री, दया, मुदिता, कारुण्य आदि सद्गुण हृदय में स्थान लेते हैं तथा अहंकार, असूया, स्पर्धा, अहंता, ममता आदि दुर्गुण स्वतः ही विदा हो जाते हैं।

**Sacred Resolution from the Valley of Mount Abu, Bharja,
Valshakh Vad 6, Samvat 2016.**

Let Current Jain Community be filled with noble emotions like maitree (friendliness), karuna (compassion), and other such virtues.

In maitree, we focus on giving; in attachment, we focus on taking.
Attachment is selfish, maitree is selfless. Understanding our true self is maitree.
Seeing the soul clearly leads to genuine maitree.

Through Chatu:Sharan (the fourfold refuge: Arihant, Siddha, Sadhu, and Dharma), four negative passions (kashayas like anger, pride, deceit, and greed) begin to dissolve. Through maitree and similar feelings, four positive emotions are nurtured. Through forgiveness and similar virtues, four spiritual qualities emerge. Taking refuge in the Arihant (liberated soul) helps destroy anger, and in its place, maitree and the virtue of forgiveness arise. When one becomes devoted to universal soul or Divine, good qualities like maitree, compassion, joy in others' happiness, and kindness begin to live in the heart. At the same time, negative qualities like ego, jealousy, competition, pride, and attachment start to disappear on their own.

: Summary :

Significance of Maitree: Maitree is selfless, while attachment (Raag) is selfish.

Through Arihant's refuge, anger ends and Maitree arises.

By adopting virtues like compassion, joy, and kindness,
vices like jealousy and ego disappear.

‘मैत्री’ अटले स्नेहलाव आपवो ते. मैत्री अने प्रमोद वडे दीनानुकंपा जन्मे छे. दया करतां पए प्रथम ज्ञान. शानु ज्ञान? मैत्रीनु, केवी मैत्री? विधेयात्मक. अेवी मैत्री, जे भधा ज़ुवोने आत्मसात् जूअे, सौनु हित चिंतये.

विधेयात्मक मैत्री = आत्मदर्शनथी सर्पनी हितकामना अने ज़ुवोमां रहेल ज्ञानादि शुद्ध अंशो प्रत्ये प्रमोद.
निषेधात्मक मैत्री = ज़ुवोने अदुःख-अलय आपवा ज़ुवमां रहेल कर्मबद्धतादि अशुद्ध अंशो प्रत्ये करुणा.

उलय प्रकारक मैत्री अे धर्मनां अनाश्रवादि पगथियाओमां सौथी प्रथम पगथियु अथॉत् धर्मरूपी महेल के प्रासादनी पायो छे. नीति – न्याय अने औचित्यलर्यु ज़ुवन अटले मैत्री. ते माटे दृष्टांत दूध ने पाणीनु छे.

वैरथी संसार छे अने मैत्रीथी मोक्ष छे.

‘मैत्री’ का अर्थ है स्नेहभाव देना। मैत्री और प्रमोद से दीनानुकंपा उत्पन्न होती है। दया से पहले ज्ञान आवश्यक है। किसका ज्ञान? मैत्री काकैसी मैत्री? विधेयात्मक। ऐसी मैत्री, जो सभी जीवों को आत्मसात करे और सब के हित की चिंता करे।

विधेयात्मक मैत्री = आत्मदर्शन के द्वारा सब के हित की कामना और जीवों में स्थित ज्ञान आदि शुद्ध अंशों के प्रति प्रमोद।

निषेधात्मक मैत्री = सभी जीवों को अ-दुःख और अभय प्रदान करना तथा जीवों में स्थित कर्मबंधन आदि अशुद्ध अंशों के प्रति करुणा रखना। उभय प्रकार की मैत्री धर्म के अनाश्रवादि चरणों में पहला कदम है और धर्मरूपी महल या प्रासाद की नींव है। नीति, न्याय और औचित्यपूर्ण जीवन ही मैत्री है। मैत्री के लिए उदाहरण दूध व पानी का है।

वैर से संसार है और मैत्री से मोक्ष है।

What Is Maltree (Friendliness)? Maitree means giving love and goodwill to others. Through maitree and pramod (feeling joy for others), compassion for the suffering is born. But before showing compassion, one must have knowledge-knowledge of what? Of true maitree. What kind of maitree? A positive or constructive maitree (vidheyatmak maitree), which sees all living beings as part of one soul, and wishes for the well-being of everyone.

Vidheyatmak Maltree (Positive Maltree): This arises from self-realization, when we see the pure qualities (like knowledge and consciousness) in others & feel joy (pramod) towards them. We wish for their good, their growth, and their liberation.

Nishedhatmak Maltree (Negative Maltree): This is the compassionate side—when we see the impure parts in others, such as their bondages or suffering, we feel karuna (pity and a wish to help). We don't blame, but wish them freedom from pain and fear. Together, both types of maitree form the first and most essential step in the path of religion or spirituality. It's the foundation stone of the great palace of Dharma (religious life). Living a life filled with ethics, justice, and right conduct is what maitree is all about. A good example of maitree is the beautiful relationship between milk & water, because they blend perfectly, without conflict. Where there is hatred, there is the cycle of birth and death (samsar). Where there is maitree, there is freedom-moksha.

: Summary :

Maitree = Affection and goodwill for all beings.

Two kinds of Maitree: Positive/Vidheya: Seeing goodness in others and wishing their well-being. Negative/Nishedha: Feeling compassion for the impure aspects of souls.

Maitree is the foundation of religion and spiritual life.

ચાર ભાવના

ચારે ભાવનાઓમાં મૈત્રી ભાવનાનું સ્થાન પ્રથમ છે. બીજી ત્રણ ભાવનાઓ મૈત્રી ભાવનામાં સમાઈ જ જાય છે.

- (1) મૈત્રી: અવિકસિત અવસ્થામાં મૈત્રી કેવળ પોતાના આત્મા જેટલી જ સંકુચિત હોય છે. વિકસિત અવસ્થામાં વિશ્વના સઘળા જીવોના હિતની ચિંતા કરે છે.
- (2) પ્રમોદ: અવિકસિત અવસ્થામાં પ્રમોદ કેવળ પોતાના ગુણો પ્રત્યે હોય, જ્યારે વિકસિત અવસ્થામાં તે પ્રમોદનું કારણ સર્વ ગુણીજનો બને છે.
- (3) કરુણા: અવિકસિત અવસ્થામાં કરુણાનો વિષય કેવળ પોતાનું દુઃખ હોય છે, જ્યારે વિકસિત અવસ્થામાં કરુણાનો વિષય વિશ્વના સઘળાં દુઃખી જીવો બને છે.
- (4) ઉપેક્ષા: અવિકસિત અવસ્થામાં ઉપેક્ષાનો વિષય ધર્મ, ધર્મના સાધનો અને ધર્મી આત્માઓ હોય છે. વિકસિત અવસ્થામાં ઉપેક્ષાનો વિષય પાપ, પાપનાં સાધનો અને પાપી આત્માઓ હોય છે.

ચાર ભાવનાઈ

ચારો ભાવનાઓ મેં મૈત્રી ભાવના કા સ્થાન પહલા હૈ. બાકી કી ત્રીન ભાવનાઈ મૈત્રી મેં હી સમાહિત હો જાતી હૈ.

- (1) મૈત્રી: અવિકસિત અવસ્થા મેં મૈત્રી કેવલ અપને આત્મા તક સીમિત ટહતી હૈ, જબકિ વિકસિત અવસ્થા મેં યહ સમસ્ત જીવોં કે હિત કી ચિંતા કરતી હૈ.
- (2) પ્રમોદ: અવિકસિત અવસ્થા મેં પ્રમોદ કેવલ અપને ગુણોં તક સીમિત ટહતા હૈ, જબકિ વિકસિત અવસ્થા મેં યહ સમી ગુણીજન કે પ્રતિ હોતા હૈ.
- (3) કરુણા: અવિકસિત અવસ્થા મેં કરુણા કા વિષય કેવલ અપના હી દુઃખ હોતા હૈ, જબકિ વિકસિત અવસ્થા મેં યહ સમસ્ત દુઃખી પ્રાણિયોં કે પ્રતિ હોતી હૈ.
- (4) ઉપેક્ષા: અવિકસિત અવસ્થા મેં ઉપેક્ષા કા વિષય ધર્મ, ધર્મ કે સાધન ઓટ ધાર્મિક આત્માઈ હોતી હૈ, જબકિ વિકસિત અવસ્થા મેં વિષય પાપ, પાપ કે સાધન ઓટ પાપી આત્માઈ હોતી હૈ.

**Among the four noble feelings, Maitree (friendliness)
holds the first and most important place.**

Pramod, Karuna, and Upeksha can be seen as extensions of Maitree. Here's how each of these feelings grow from an undeveloped (narrow) to a developed (expanded) state:

(1) Undeveloped Maitree: It is limited only to oneself—'I care only for my own soul.'

Developed Maitree: It expands to include concern for the well-being of all Jivas.

(2) Undeveloped Pramod: One feels joy only for their own good achievements.

Developed Pramod: One feels joy in the virtues and successes of good, noble people.

(3) Undeveloped Karuna: One feels sorrow or pity only for their own suffering.

Developed Karuna: Feeling deep compassion for all suffering beings across the world.

(4) Undeveloped Upeksha: Here if the equanimity is not developed, one becomes indifferent toward religion, spiritual practices, and also spiritually uplifted people.

Developed Upeksha: One becomes indifferent only toward evil, sinful acts, wrong paths, and those who engage in them without hate, just with detachment and understanding. These four feelings, when fully developed, help in spiritual growth, self-purification, and create a peaceful and compassionate world.

: Summary :

The Four Bhavnas: Maitree (Friendship) – Wishing well for all.

Pramod (Appreciation) – Feeling joy in others' virtues.

Karuna (Compassion) – Feeling sorrow for others' suffering.

Upeksha (Equanimity) – Staying calm toward sinners or negative behavior.

All four start with narrow thinking and grow to include all beings.

અવિકસિત અવસ્થામાં બીજાઓ પોતાના પ્રત્યે મૈત્રીને ધારણ કરે, પોતાના ગુણો જોઈને આનંદ પામે, પોતાના પ્રત્યે કરુણા ધારણ કરે અને પોતાના અયુક્ત આચરણ પ્રત્યે મૌન સેવે, તે જીવને ઈષ્ટ હોય છે પણ અવિકસિત અવસ્થા હોવાથી પોતે બીજાઓ પ્રત્યે મૈત્રી, ગુણવાનો પ્રત્યે પ્રમોદ, દુઃખી જીવો પ્રત્યે કરુણા અથવા બીજાઓના કુકર્મો પ્રત્યે ઉપેક્ષા ધારણ કરી શકતો નથી.

‘મૈત્રી’ એટલે સર્વ ઉપર સ્વાત્મા જેટલો જ પ્રેમ.
 ‘પ્રમોદ’ એટલે ગુણીજનો પ્રત્યે મૈત્રી. ‘કરુણા’ એટલે દુઃખી જીવો પ્રત્યે મૈત્રી.
 ‘માધ્યસ્થ્ય’ એટલે અવિનીત પ્રત્યે મૈત્રી.
 મૈત્રીલાવનાને કારણે ધર્મ ‘ધર્મ’ તરીકે ઓળખાય છે.
 ‘ધર્મ’ની વ્યાખ્યામાં શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી કહે છે:
 ‘મૈત્ર્યાદિ લાવોથી યુક્ત હોય, તે જ ધર્મ.’ યોગની પહેલી દૃષ્ટિ ‘મિત્રા’ છે.
 મૈત્રી અને કરુણાવાસિત દિલમાં જ યોગનાં બીજોનું વાવેતર થઈ શકે.

અવિકસિત અવસ્થા में यह इच्छा होती है कि अन्य लोग अपने प्रति मैत्री भाव रखें, अपने गुणों से आनंदित हों, अपने प्रति करुणा रखें और अपने अनुचित आचरण के प्रति मौन रहें। लेकिन वह स्वयं दूसरों के प्रति मैत्री, गुणवानों के प्रति प्रमोद, दुःखी जीवों के प्रति करुणा, या दूसरों के कुकर्मों के प्रति अविकसित अवस्था होने के कारण उपेक्षा धारण नहीं कर सकता है।

मैत्री = सभी के प्रति अपने आत्मा जितना ही प्रेम।
 प्रमोद = गुणीजन के प्रति मैत्री। करुणा = दुःखी जीवों के प्रति मैत्री।
 माध्यस्थ्य = अविनीत (असभ्य या अनुचित आचरण करने वालों) के प्रति भी मैत्री।
 मैत्री भावना के कारण ही धर्म को ‘धर्म’ कहा जाता है।
 ‘धर्म’ की परिभाषा में श्री हरिभद्रसूरिजी कहते हैं:
 ‘मैत्री आदि भावनाओं से युक्त ही धर्म है।’
 योग की पहली दृष्टि भी ‘मित्रा’ है। केवल वही हृदय, जिसमें मैत्री और करुणा बसे हो,
 योग के अन्य बीजों का संवर्धन कर सकता है।

Growth of Noble Feelings

In an undeveloped state, a person wants others to: Show friendliness towards them, Feel joy (pramod) when they see their good qualities, Feel compassion for their suffering, and Stay silent or tolerant towards their own wrong actions (upeksha). But the person is not yet capable of: Feeling friendliness towards others, Feeling joy for the goodness in others, Feeling compassion for others who are suffering, or Being tolerant or detached toward the wrong doings of others.

Understanding the Four Feelings as Forms of Maitree (Friendliness):

Maitree = Loving all beings as you love your own soul.

Pramod = Maitree towards virtuous and good people.

Karuna = Maitree towards suffering beings.

Upeksha (Madhyasthya) = Maitree towards those who act wrongl-without hatred, just with balance and understanding. These feelings make religion truly 'religion.'

That's why Haribhadra Suri, a great Jain philosopher, said:

'True religion is that which is filled with maitree and the other noble feelings.' In the path of Yoga (spiritual practice), the first outlook or perspective is 'mitra' - a friendly and loving view. Only in a heart filled with maitree and karuna, can the seeds of deep spiritual practice grow.

: Summary :

Selfish vs. Selfless Perspective: Immature minds expect others to love them, feel joy for them, have compassion, and ignore their flaws.

But true practice is to have these feelings for others.

Maitree means loving others as you love yourself.

મૈત્રી વિરુદ્ધ અમૈત્રી

અમૈત્રીના દોષો અને મૈત્રીના ગુણો વિચારવા. અમૈત્રી માનસિક પરિગ્રહ છે. મૈત્રી નિષ્પરિગ્રહ અવસ્થા છે. અમૈત્રી એ સવિકલ્પ - મૈત્રી એ નિર્વિકલ્પ દશા. ગાયને પહેલી જ વાર જન્મેલા એક દિવસના વાછરડા પ્રત્યે જેવો પ્રેમ હોય છે, તેવો જ પ્રેમ સર્વ જીવો પ્રત્યે રાખવો, તે વિશ્વવાત્સલ્ય રૂપ મૈત્રીભાવ છે. ભૌતિક જીવનમાં જેટલી ઉપકારકતા જલ - વાયુની છે, આધ્યાત્મિક જીવનમાં તેટલી જ ઉપકારકતા મૈત્રી - પ્રમોદની છે.

‘પૂર્વે આપણે કોઈનું બગાડ્યું ન હોય, તો આપણું આજે કોઈ બગાડે નહીં’ એ વિચાર અથવા ‘મારું બગાડનાર આત્મા મોહનીય કર્મને પરાધીન છે. હું અશાતાવેદનીય કર્મને પરાધીન છું અને કર્મોદયને કોણ રોકી શકે?’ એ વિચાર પણ મૈત્રીભાવ તરફ ખેંચી જાય છે. મૈત્રીથી શાન્તતા - નિસ્પૃહતા - ક્ષાન્તતાની ભેટ મળે છે.

મૈત્રી વિરુદ્ધ અમૈત્રી

અમૈત્રી કે દોષો ઓર મૈત્રી કે ગુણો પર વિચાર કરના. અમૈત્રી માનસિક પરિગ્રહ છે, જબકિ મૈત્રી નિષ્પરિગ્રહ અવસ્થા છે. અમૈત્રી વિકલ્પયુક્ત અવસ્થા છે, જબકિ મૈત્રી નિર્વિકલ્પ દશા છે. જિસ પ્રકાર ગાય કો અપને ઇક દિન કે નવજાત બચ્ચે કે પ્રતિ પ્રેમ હોતા છે, વૈસા હી પ્રેમ સમી જીવો કે પ્રતિ ટકરના હી વિશ્વવાત્સલ્ય રૂપી મૈત્રીભાવ છે. ભૌતિક જીવન મેં જલ - વાયુ જિતને ઉપયોગી હૈં, આધ્યાત્મિક જીવન મેં મૈત્રી - પ્રમોદ ઉતને હી ઉપયોગી હૈં.

‘યદિ હમને પહેલે કિસી કા અહિત નહીં કિયા છે, તો આજ કોઈ હમારા અહિત નહીં કરેગા’ યહ વિચાર, યા ફિર ‘ મેરા અહિત કરને વાલા આત્મા મોહનિય કર્મ કે આધીન છે, મેં અશાતાવેદનીય કર્મ કે આધીન હૂં, ઓર કર્મ કે ઉદય કો કોન ટોક સકતા છે?’ યહ વિચાર મી હમેં મૈત્રીભાવ કી ઓર લે જાતા છે. મૈત્રી સે હમેં શાંતિ, નિષ્પૃહતા ઓર ક્ષમા કા ઉપહાર મિલતા છે.

Maitree vs. Amaitree (Friendliness vs. Unfriendliness)

We should reflect on: The benefits of maitree (loving-kindness), and the harmful effects of amaitree (unfriendliness or ill-will). Amaitree means: A kind of mental attachment, ego, or possessiveness. A state full of thoughts, judgments, and conflicts. Maitree means: A state of detachment and inner peace, a pure, thoughtless state of love without bias or expectations.

An example of maitree:

Think of the pure love a cow feels for her newborn calf, even if it's only a day old. That same innocent, tender love should be extended to all living beings. This is called Vishvavatsalya, or universal love. In material life, water and air are essential, in spiritual life, maitree and pramod (joy for others) are just as essential.

A Peaceful Attitude Brings Maitree:

Even if someone wrongs us, we can think:

'I have not harmed anyone before, so why would someone want to harm me now?' Or, 'The one who harmed me is under the control of deluding karma. I too am under the effect of painful karma. And no one can stop the rise of karma.' These kinds of thoughts lead us toward maitree rather than anger or revenge. From maitree, we receive: Inner Peace, Detachment from negativity, Patience and Forgiveness.

: Summary :

Dangers of Non-Maitree: Non-Maitree is like mental attachment (parigrah). True Maitree is like the love of a cow for her newborn calf, extended to all beings. Just like water and air are essential physically, Maitree is essential spiritually.

अमैत्री એ એક જાતનો પરિગ્રહ છે.

અમૈત્રીરૂપ પરિગ્રહના કારણે અસૂયા ઉત્પન્ન થાય છે. એમાંથી જ ક્રોધ અને દ્રોહ રૂપી દુર્ગુણો પેદા થાય છે. ઈચ્છા અને મૂર્છા – એ બંને આંતરિક પરિગ્રહ છે. ‘મને જ બધું સુખ મળે, મને જ સુખના સાધનો મળે’ એ ઈચ્છા તીવ્રપણે હોવી, તેનું જ નામ ‘મૂર્છા’ છે. મૂર્છામાંથી લોભ અને તૃષ્ણા પેદા થાય છે. તે પૂર્ણ થતાં નથી, ત્યારે સંકલેશ – માનસિક દુઃખ જન્મે છે. આ સંકલેશ જેટલા પ્રમાણમાં અધિક, તેટલાં પ્રમાણમાં જીવન અશાંતિમય બને છે.

સર્વ અનર્થોનું મૂળ આ સ્વસુખની જ માત્ર તીવ્ર ઈચ્છા છે. તે મૈત્રીલાવણી નાશ પામે, માટે મૈત્રી પરમ ધર્મ છે, યથાર્થ વૈરાગ્ય છે, સાચી નિરીહતા અને નિઃસ્પૃહતા છે. સ્વસુખની તીવ્ર વાસના જ આત્માનો ભાવરોગ છે, તેના પ્રતિકાર માટે મૈત્રીલાવણી પરમ ઔષધરૂપ છે.

अमैत्री एक प्रकार का परिग्रह है।

अमैत्री रूपी परिग्रह के कारण असूया उत्पन्न होती है। उसी से क्रोध और द्वेष रूपी दुर्गुण पैदा होते हैं। इच्छा और मूर्च्छा – ये दोनों आंतरिक परिग्रह हैं। ‘मुझे ही सभी सुख मिले, मुझे ही सुख के साधन मिलें’ – इस इच्छा का तीव्र रूप होना ही ‘मूर्च्छा’ कहलाता है। मूर्च्छा से लोभ और तृष्णा उत्पन्न होते हैं, और जब वे पूर्ण नहीं होते, तब संकलेश – मानसिक दुख जन्म लेता है। यह संकलेश जितना अधिक होता है, जीवन उतना ही अशांत हो जाता है।

सभी अनर्थों का मूल केवल यह तीव्र इच्छा है कि स्वयं को ही सुख मिले। यह मैत्रीभाव से नष्ट होती है, इसलिए मैत्री परम धर्म है, सच्चा वैराग्य है, वास्तविक निरीहता और निष्पृहता है। स्वयं के सुख की तीव्र लालसा ही आत्मा का गहरा रोग है। उसके प्रतिकार के लिए मैत्रीभाव सर्वोत्तम औषधि है।

Amaitree (Unfriendliness) Is a kind of attachment.

When we feel amaitree, it's like we're holding onto something mentally—this is a kind of inner clinging or attachment (parigraha). From this mental attachment: Jealousy (asooya) arises. Then it leads to anger (krodh) and hatred (droh)—harmful emotions.

Two Main Inner Attachments:

Intense desire (ichchha) : 'I want only me to be happy.' Moha or Delusion (moorchha) : 'Only I should have all the comforts and happiness.'

This moorchha (deluded obsession with personal happiness) creates:

Greed (lobh) and Craving (trishna). These desires never fully end, and when they remain unfulfilled, they cause Mental suffering (sankalesh). The more of this inner unrest we have, the more disturbed and unhappy life becomes. The Root Cause of Suffering or the root of all problems is this strong selfish desire for personal happiness.

The Cure : Maitree (Friendliness)

Maitree destroys this selfishness and it is the highest form of religion (param dharma), true detachment (vairagya), genuine humility and simplicity and freedom from craving (nishpruhata). The intense obsession for personal comfort is like a disease of the soul. And the best medicine for this disease is maitree bhavna — the feeling of universal love and goodwill.

: Summary :

Root of Mental Suffering: Desire for personal happiness causes suffering.

Anger, jealousy, greed, and ego come from this.

Maitree cures these emotional illnesses and brings peace and detachment.

જે રીતે આપણે આપણા અત્યંત પ્રિય મિત્રને જોઈએ, તે જ રીતે સર્વ પ્રાણીઓને જોતાં શીખવું, મૈત્રીલાવનાનાં અભ્યાસથી ઈર્ષ્યા, અસૂયા, લોભ, તૃષ્ણા, ઈચ્છા, મૂર્છાદિ દોષો નાશ પામે છે. બધાનું મૂળ મૈત્ર્યાદિ લાવોનો અભ્યાસ છે. જેમ મિત્રના સુખની ચિંતા રક્ષા કરે છે, મિત્રના ગુણો જ દેખાય છે, મિત્રના દોષો ગૌણ બનાવીએ છીએ તથા એના દુઃખને દૂર કરવા પ્રયત્નશીલ રહીએ છીએ, તેમ સર્વ જીવો પ્રત્યે થવું જોઈએ. જેમ સૂર્ય બધાને સમાન રીતે પ્રકાશ આપે છે, તેમ આપણે સર્વ જીવોને સમાનપણે લાવ આપવો જોઈએ.

‘સમસ્ત - સત્ત્વ - વિષય - સ્નેહપરિણામો મૈત્રી’

સ્નેહરૂપ આત્મઅધ્યવસાયને સમસ્ત જીવો જેટલો વિશાળ બનાવવો, તે મૈત્રી. સર્વ જીવોને મિત્રની દ્રષ્ટિએ અથવા માતાના હૃદયે જોવા, તે મૈત્રીલાવ છે.

जिस तरह हम अपने अत्यंत प्रिय मित्र को देखते हैं, उसी तरह सभी प्राणियों को देखना सीखना चाहिए। मैत्रीभाव के अभ्यास से ईर्ष्या, असूया, लोभ, तृष्णा, इच्छा, मूर्छा आदि दोष नष्ट होते हैं। सभी दोषों के नाश का मूल उपाय मैत्री आदि भावों का अभ्यास ही है। जिस प्रकार हम अपने मित्र के सुख की चिंता करते हैं, उसमें केवल गुण ही देखते हैं, उसके दोषों को गौण मानते हैं और उसके दुःख को दूर करने का प्रयास करते हैं, उसी प्रकार हमें सभी जीवों के प्रति व्यवहार करना चाहिए। जिस प्रकार सूर्य सभी को समान रूप से प्रकाश देता है, उसी प्रकार हमें सभी जीवों को समान भाव से देखना चाहिए।

‘समस्त - सत्त्व - विषय - स्नेहपरिणामो मैत्री’

अर्थोत्: समस्त प्राणियों के प्रति स्नेहपूर्ण भाव का परिणाम ही मैत्री है।

अपने स्नेहस्वरूप आत्मिक भाव को जितना व्यापक बनाएं, उतनी ही हमारी मैत्री बढ़ती है। सभी जीवों को मित्र की दृष्टि से या माता के हृदय से देखना ही मैत्रीभाव है।

How Should We See All Living Beings?

We should learn to look at living beings the same way as we look at our dearest friend.

Power of Friendliness:

By regularly practicing maitree bhavna (the feeling of universal love), negative emotions like: Jealousy (irshya), Envy (asooya), Greed (lobh), Craving (trishna), Intense desire (ichchha), and Delusion (moorchha) gradually fade away. All inner peace and goodness begin with the practice of maitree and similar noble feelings.

What Does True Maltree Look Like?

Just like we care deeply about our friend's happiness, notice mostly our friend's good qualities, Overlook their faults, and try to help when they're in pain, we should have the same attitude towards all living beings—as if everyone is our close friend.

Be Like the Sun.

Just like the sun shines equally on everyone, we should try to offer the same love and goodwill to all beings—without any bias or difference.

True Maltree Is...

A heart that radiates universal love and warmth, a mind that includes all beings in its feeling of affection, seeing everyone as a friend, or even like a mother sees her child—with unconditional love.

: Summary :

Practicing Maitree: Look at every soul as your dear friend.

By practicing Maitree, negative feelings like envy and greed disappear.

Like the sun shines equally on all, we should have equal kindness for all.

मैत्रीधी थतल ललल

मैत्रीललतनलधी कलतल, नतुरतल, सरलतल अने संतुषनी तुरलसल थलत. कतलं डधल क डलतुरुु डे, तुतलं कुुध कुुनल डतुर? अललतलन शल डलटे? तंनल कुुनी? लेतलनु कुुनी तलसे? कुुधलडल कषलतुु मैत्रीनी लुडलकुु डतुर नलरुन थड कतल डे, तेने कुुड अलतलतुु रडेतुु नथल. तीरुथकुुरुनुु शलसन अतल गूड डे. तेनुु तुरकलश मैत्रीललतनलधी ललतलत अंतःकुरलतल ड तडे डे. कलततल रडेललं दुषलडल डतुु मैत्रीललतनल डतुु कलतथल धुतलड कतल डे.

मैत्रीललतनल दुवल सरुत तुरललुओ तेनलं तरकुथल नलरुत डने डे, तेथल तुुतलने तलत नलरुततल तुरलत थलत डे. कडेडनुु शतुरु सडलन डेुत, ते डधल क 'डलतुर' कुुडेतलत. अरुडलसलडलं मैत्रीललतनलनलं सलकुलतुु दरुशन थलत डे. शुरडतुुनुु कुुतन संतुुल अरुडलसलडतुु डेवलथल ते अलतुलओ कुुतनसुतुरलुु मैत्रीडतुु डेुत डे.

मैत्री से होने वाले ललड

मैत्रीडलतनल से कुुडल, नडतल, सरलतल ओर संतुष कुु तुरलतुु डुतुु डे। कहुुं सडुु डलतुर डुुं, वहुुं कुुध कुुस तुर डुुगल? अरुडकलर कुुतुु अलरुगल? कुुल-कतुर कुुससे? कुुससे कुुड लेने कुु डकुुल डुुगुु? कुुध अलड कषलतुु (अंतलरुक कुुध) मैत्री कुु डलतनल के सलडने कडनुुड तडुु कलते डुुं, ओर वुतुकुु कुु कुुसुु से कुुडुु वैर तल अतुरसनुुनतल नहुुं रडुुतुु। तीरुथकुुरुु कल शलसन अतुतंत गूड डे। उसकल तुरकलश केवल मैत्रीडलत से तुरलतुुतुर अंतःकुरलतुु डुु डुु कुरकड डुुतल डे। कलतत डुुं सुतलत दुष अलडल डल, मैत्रीडलतनल रुतुु कल से धुल कलते डुुं।

मैत्रीडलतनल के कलरुण सडुु कलव उसके तुरतल नलरुतुु डुु कलते डुुं, ओर डसुु से सुवतुु कुु डुु नलरुततल तुरलतुु डुुतुु डे। कलसकल शतुरु सडलन डे, वड सड 'डलतुर' कडललते डे। अरुडलसल डुुं मैत्रीडलतनल के तुरतुुतुु दरुशन डुुते डुुं। शुरडतुु कल कलवन तुरुणतः अरुडलसलडतुु डुुतल डे, डसललरुड उनके अलतुल से कलवनसुतुरलुु मैत्री तुरवलडलत डुुतुु डे।

Benefits of Friendship (Maitree)

When we develop a feeling of friendship towards everyone, we gain qualities like forgiveness, humility, simplicity, and contentment. Where everyone is treated as a friend, there is no one to be angry with, no reason for pride or jealousy, and no desire to take anything from anyone. Feelings like anger and hatred become weak in the presence of true friendship. A person with a friendly heart does not dislike anyone.

The teachings of the Tirthankaras

Tirthankara's (the spiritual teachers in Jainism) teachings are deep and meaningful. Only a heart filled with friendliness can truly understand them.

Negative emotions like hatred are washed away with the pious water of friendship. When we have friendly feelings for all living beings, they feel safe around us — and we also feel fearless and at peace.

Even those, who were once enemies, are seen as friends. True friendship can be seen in non-violence (ahimsa). Since monks and spiritual seekers live a life of complete non-violence, their lives are filled with genuine, touching friendship.

: Summary :

:Benefits of Maitree:

Maitree brings forgiveness, humility, simplicity, and contentment.

No anger, pride, or jealousy exist when everyone is seen as a friend.

A peaceful mind can understand the deep teachings of Tirthankaras better.

स्याद्वाद सिद्धांत मैत्रीभावनां परमोऽस्य शिखरं छे.

सर्व अनिष्टोने दूर करवा माटे मैत्रीभावना द्वारा थती आत्मशुद्धि जेवो बीजो कोर्पण उपाय नथी. मैत्री द्वारा थती आत्मशुद्धि अे ज सर्व विघ्नोनों श्रेष्ठ अर्थात् निरवध प्रतिकार छे. परमेश्वि लगवंतोना आत्माना प्रदेशे प्रदेशे मैत्रीनी भावना अेकअेक थर्धने र्हेली छे.

‘सिद्ध साख आलोयणह मुद्गह वैर न भावा’

रात्रीनी निद्रा पूर्वे साधक सर्व सिद्धोनी साक्षीअे जाहेर करे छे के मारा मनमां कोर्धना प्रत्ये लेश पण वैर नथी.

‘परस्परोपग्रहो जीवानाम्।’

अेकबीजा पर उपकार करवो, अे ज्वोनों स्वभाव छे. कोर्ध ज्व बीजा ज्व पर स्वभावथी अपकार करतो नथी, किंतु कर्मने पराधीन बनवाथी ते बीजा उपर अपकार करवा माटे प्रेराय छे. सर्व शास्त्रोनों सार मैत्रीभाव छे.

‘आत्मनः प्रतिकूलानि, परेषां न समाचरेत्।’

स्याद्वाद सिद्धांत मैत्रीभावना का परम उच्च शिखरं है।

सभी अनिष्टों को दूर करने के लिए मैत्रीभावना के द्वारा होने वाली आत्मशुद्धि से बढ़कर कोई उपाय नहीं है। मैत्री के द्वारा होने वाली आत्मशुद्धि ही सभी विघ्नों का सर्वोत्तम और निर्दोष प्रतिकार है। परमेश्वी भगवान के आत्मा के प्रत्येक प्रदेश में मैत्रीभावना एकरूप होकर स्थित है।

‘सिद्ध साख आलोयणह मुद्गह वैर न भावा’

रात्रि की भद्रा पूर्व साधक सभी सिद्धों की साक्षी में यह घोषित करता है कि मेरे मन में किसी के प्रति र्त्तीभर भी वैर नहीं है।

‘परस्परोपग्रहो जीवानाम्।’

जीवों का स्वभाव एक-दूसरे का उपकार करना है। कोई भी जीव स्वभाव से दूसरे का अहित नहीं करता, लेकिन कर्म के आधीन होने के कारण वह दूसरों को हानि पहुँचाने के लिए प्रेरित होता है। सभी शास्त्रों का सार मैत्रीभावना ही है।

‘आत्मनः प्रतिकूलानि, परेषां न समाचरेत्।’

Syadvad and the Spirit of Friendship (Maitree)

Syadvad philosophy (which teaches that truth can be seen from many perspectives) is the highest peak of friendship. To remove all negativity and inner impurities, there is no better way than developing a feeling of maitree. This purity of the soul that comes through friendship helps overcome all obstacles peacefully and effectively. The souls of the highest spiritual beings are completely filled with feelings of friendship.

Jain scriptures say:

‘Siddha are pure and full of light they have no hatred or deceit toward anyone.’ Every night, before sleeping, spiritual seekers declare in front of the Siddhas (liberated souls) that they have no hatred toward anyone in their hearts.

Another important Jain principle is: ‘Parasparopagraho Jivanam!’

All living beings help and support each other. That’s their natural quality. No living being naturally harms others, but due to the influence of karma, they may end up doing harm. The essence of all scriptures is maitree — friendship. There’s also a wise saying: ‘Do not do to others what is unpleasant to you.’ This teaches us to treat others the way we would like to be treated.

: Summary :

Highest Form of Maitree is the principle of Syadvad.

Syadvad (multiple perspectives) is the peak of Maitree.

Maitree purifies the soul and removes conflicts.

No one harms intentionally, it’s due to karmic bondage.

Don’t do to others what you don’t want done to you. Maitree is the soul of all religion.

It transforms anger to forgiveness, pride to humility, and selfishness to love.

Practicing Maitree means seeing all living beings as friends and treating them with love, joy, compassion, and patience.

જિનાજ્ઞા સર્વ જીવોની પરમ મિત્રતુલ્ય છે.

શ્રી આચારાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે: અગુત્તે અણાણાણ અર્થાત્: મનોગુપ્તિના ભંગમાં શ્રી જિનાજ્ઞાનો ભંગ છે. કોઈપણ જીવનું બુદ્ધ ચિંતવવાથી મનોગુપ્તિનો ભંગ થાય છે. જૈનમાત્રનો સૌથી પહેલો નિયમ એ છે કે: બધા જીવમાં જે જીવત્વ રહેલું છે, તેને માટે મનમાં મૈત્રી તથા માન હોવું જોઈએ. એ જીવત્વની મહત્તા અને પવિત્રતા સમજીને તેનો દ્રવ્ય-લાવથી નાશ ન થાય, એવી લાવના ધરાવવી જોઈએ અને તે મુજબ પોતાનું જીવન ઘડવું જોઈએ.

મૈત્રીના ચાર પ્રકાર

- (1) ઉપકારીવિષયક મૈત્રી (2) સ્વજનવિષયક મૈત્રી (3) પરિચિતવિષયક મૈત્રી (4) સર્વવિષયક મૈત્રી.
મૈત્રીથી સત્વ, શીલ, પ્રજ્ઞા, ઔદાર્ય, ધૈર્ય, ગાંભીર્ય, શૌર્ય, સૌજન્ય વગેરે વધે છે અને કૃતજ્ઞતા, વિશાળતા, સરળતા, ક્ષમતા, પરાર્થકારિતા વગેરે ગુણો સધાય છે.

જિનાજ્ઞા સમી જીવોં કી પરમ મિત્રતુલ્ય હૈ।

શ્રી આચારાંગ સૂત્ર મેં કહ્યા ગયા હૈ: અગુત્તે અણાણાણ જિસકા અર્થ હૈ 'જો અસુરક્ષિત ઓટ અજ્ઞાની હૈ' અર્થાત્: મનોગુપ્તિ કે ભંગ મેં શ્રી જિનાજ્ઞા કા ભંગ હોતા હૈ। કિસી બી જીવ કે બારે મેં બુટા સોચને સે મનોગુપ્તિ કા ભંગ હોતા હૈ। જૈન ધર્મ મેં પહલા ઓટ સબસે મહત્વપૂર્ણ નિયમ યહ હૈ કિ સમી જીવોં મેં જો જીવત્વ (જીવંતતા) હૈ, ઉસકે પ્રતિ મન મેં મિત્રતા ઓટ સમ્માન હોના। ઉસ જીવત્વ કી મહિમા ઓટ પવિત્રતા કો સમજ્ઞકટ, ઉસકા દ્રવ્ય યા ભાવ સે નાશ ન હો, ઈસી ભાવના ટક્ષની યાહિર ઓટ ઉસી કે અનુસાર અપને જીવન કો ઢાલના યાહિર।

મિત્રતા કે ચાર પ્રકાર:

- (1) ઉપકારી વિષયક મૈત્રી (ઉપકાર કરને વાલોં કે પ્રતિ મૈત્રી)
(2) સ્વજન વિષયક મૈત્રી (પરિવાર ઓટ અપનોં કે પ્રતિ મૈત્રી)
(3) પરિચિત વિષયક મૈત્રી (પરિચિતોં કે પ્રતિ) (4) સર્વ વિષયક મૈત્રી (સમી કે પ્રતિ મૈત્રી)।
મિત્રતા સે સત્કર્મ, શીલ, પ્રજ્ઞા, ઉદારતા, ધૈર્ય, ગાંભીર્ય, શૌર્ય, સૌજન્યતા આદિ ગુણ બઢતે હૈ, ઓટ કૃતજ્ઞતા, વિશાલતા, સરલતા, ક્ષમાશીલતા, પરોપકારિતા જેસે ગુણ વિકસિત હોતે હૈ।

Jinagna (Teachings of the Jinas) Is like a true friend to all living beings.

In Acharanga Sutra, it is said: 'Agutte Ananaha' – This means that when we lose control over our thoughts, we go against the teachings of the Jinas. If we think badly about any living being, we break the rule of controlling our mind (manogupti).

The first and most important rule for a follower of Jainism is: We must have friendship and respect for the soul (life) present in every living being. We should understand the value and purity of each soul and ensure that we do not harm it in any way – not in our thoughts, words, or actions. Our life should be guided by this feeling.

Four Types of Friendship (Maitree)

Friendship towards those who help us, Friendship towards our loved ones, Friendship towards those we know (acquaintances), and Friendship towards all living beings. Through friendship, we develop good qualities like: Good character, Wisdom, Generosity, Patience, Courage, Kindness, Gratitude, Forgiveness, Helping others, A broad and open mind. So, Jain teachings encourage us to treat every soul with love, respect, and friendliness, helping us grow into better and kinder human beings.

: Summary :

Importance of Jinagna and Maitree:

Jinagna (teachings of the Jinas) is like a supreme friend for all living beings.

Thinking bad about others breaks manogupti (control over thoughts),
which is equal to breaking Jinagna.

A Jain must respect the life (jivatva) in all beings and live accordingly.

Four types of Maitree refer to... Friendship towards those who help us,
our close ones, those we know, all beings equally.

Maitree develops virtues like courage, patience, and gratitude.

કરુણાના ચાર પ્રકાર

(1) મોહજન્ય કરુણા (2) દુઃખિતદર્શન કરુણા (3) સંવેગજન્ય કરુણા (4) સ્વાભાવિક કરુણા.
Hypertention કે હૃદયના, રક્તના, હોજરીના રોગો એ અમૈત્રી, તીવ્ર દ્વેષ અને તીવ્ર વૈરમાંથી જન્મે છે. અમૈત્રીના પરિણામ વખતે જઠરના રસો, મુખની લાળ વગેરેને આઘાત પહોંચે છે. ફેફસાં, મગજ, હૃદય વગેરેનો વેગ વધે છે. લોહી મગજ તરફ ધસે છે, તેથી શરીરનું આરોગ્ય બગડે છે. હૃદયરોગ, લોહીના દબાણ, વાયુ વગેરેના રોગો મૈત્રીથી મટે છે.

અહિંસા એ કરુણાનું કળ છે.

અહિંસાપાલનથી જીવો સાથેની મૈત્રી દ્રઢ થાય છે. જેને સ્વવિષયક કરુણા નથી, તેને પરવિષયક કરુણા એ કરુણાભાસ છે અને જેને પરવિષયક કરુણા નથી, તેને સ્વવિષયક કરુણા એ કરુણાભાસ છે.

કરુણા કે ચાર પ્રકાર

- (1) મોહજન્ય કરુણા (મોહ સે ઉત્પન્ન કરુણા)।
- (2) દુઃખિતદર્શન કરુણા (દૂસરોં કે દુઃખ કો દેઝકર ઉત્પન્ન કરુણા)।
- (3) સંવટજન્ય કરુણા (અચાનક ઉત્પન્ન સંવેદના સે કરુણા)।
- (4) સ્વાભાવિક કરુણા (પ્રાકૃતિક રૂપ સે હોને વાલી કરુણા)।

હાઇપરટેંશન યા હૃદય, રક્ત ઓટ નસોં કે ટોગ અમિત્રતા (શત્રુતા), તીવ્ર દ્વેષ ઓટ તીવ્ર વૈટ સે ઉત્પન્ન હોતે હૈં। અમિત્રતા કે પરિણામસ્વરૂપ જઠર (પાચન તંત્ર) કે ટસ, મુંહ કી લાટ આદિ પર પ્રતિકૂલ પ્રભાવ પડતા હૈ। ફેફડોં, મસ્તિષ્ક ઓટ હૃદય કી ગતિવિધિ બઢ જાતી હૈ, ઓટ અધિક દબાવ મસ્તિષ્ક કી ઓટ જાતા હૈ, જિસસે શરીર કા સ્વાસ્થ્ય બિગડતા હૈ। હૃદયરોગ, ઉચ્ચ રક્તચાપ, ગૈસ કી સમસ્યા જૈસી બીમારિયોં મિત્રતા (મૈત્રી) સે દૂર હો સકતી હૈં।

અહિંસા કરુણા કા ફલ હૈ।

અહિંસા કે પાલન સે જીવોં કે પ્રતિ મિત્રતા દઢ હોતી હૈ। જિસે અપને પ્રતિ કરુણા નહીં હૈ, ડસકી દૂસરોં કે પ્રતિ કરુણા માત્ર કરુણા કા દિઝાવા (કરુણાભાસ) હૈ। ઓટ જિસે દૂસરોં કે પ્રતિ કરુણા નહીં હૈ, ડસકી સ્વયં કે પ્રતિ કરુણા બી માત્ર કરુણા કા દિઝાવા (કરુણાભાસ) હી હૈ।

Four Types of Compassion (Karuna):

Compassion born from attachment: When we feel compassion because we are emotionally attached to someone. Compassion from seeing someone in pain: Feeling pity or sorrow after seeing someone suffering. Compassion with deep emotional impact: A sudden strong emotional reaction seeing pain or injustice. Natural compassion: Pure, unconditional compassion that arises from within, without any selfish reason.

Health and Negative Emotions:

Diseases like high blood pressure, heart problems, blood disorders, or digestive issues are often caused by hatred, jealousy, and lack of friendship. When we are full of negative emotions: digestive juices and saliva are affected and organs like the lungs, brain, and heart start overworking. Blood rushes to the brain, and this causes imbalance in the body. As a result, our overall health suffers. On the other hand, feelings of friendliness and compassion can heal these problems. Diseases like high blood pressure, heart issues, and gas trouble can reduce with genuine friendship - peace of mind. Ahimsa (Non-violence) is the fruit of compassion. When we practice non-violence, our friendship with all living beings becomes stronger. A person who lacks compassion for themselves cannot have true compassion for others and vice versa. Meaning: both self-love & love for others are necessary for real compassion. If either is missing, it becomes a false show of karuna.

: Summary :

Four types of Karuna: (1) Based on attachment (2) from seeing someone suffer (3) emotional compassion, and (4) natural compassion.

Lack of maitree and high anger/hatred lead to health problems like high BP, heart issues, etc. Maitree brings peace and cures such problems.

Ahimsa (Non-violence) Is the fruit of compassion.

વીતરાગભાવનો પાયો કરુણા છે.

અહિંસા, દયા અને કરુણાની જ્યોત સૌના ઘટ - ઘટમાં સમાયેલી છે. હૃદય જ્યારે પણ જાગે છે, ત્યારે એ કરુણાને જ માગે છે અને અહિંસાથી ખોરાક જ એને લાવે છે. વિશ્વના સમસ્ત જીવો સાથે મૈત્રીનો સંબંધ બાંધવાની ઉદ્ધોષણાની આધારશીલા હૃદયની મહાકરુણાવૃત્તિ અને જીવમાત્રના અંતરની સદ્વૃત્તિ પરની આસ્થા છે. ધર્મનો આધારસ્તંભ મહાકરુણા પરની આસ્થા જ છે.

વ્યક્તિ અને સમષ્ટિના જીવનમાં કરુણાને સાકાર કરવી, એ ધર્મનું મુખ્ય કાર્ય છે. ધર્મપાલન અને પ્રચારનો હેતુ પણ એ જ છે. માનવીના હૃદય પરની અડગ શ્રદ્ધા એ અહિંસા, કરુણા અને માનવસુખનો મુખ્ય પાયો છે. અવૈરની ઉદાત્ત ભાવના અને વીતરાગભાવનો પાયો પણ કરુણા જ છે. ધર્મ એ પહેલી સરિતાની જેમ જ સૌ કોઈનું કલ્યાણ કરવાનું સામર્થ્ય ધરાવે છે.

વીતરાગભાવ કા આધાર કરુણા હૈ।

अहिंसा, दया और करुणा की ज्योति सभी हृदय में समाई हुई है। जब भी हृदय जागृत होता है, तो वह करुणा की ही माँग करता है और अहिंसा रूपी आहार ही उसे प्रिय लगता है। विश्व के समस्त जीवों के साथ मित्रता का संबंध स्थापित करने की उद्घोषणा आधारशिला हृदय की महाकरुणा और समस्त जीवों के अंतःकरण की सद्वृत्ति पर आस्था ही है। धर्म का आधारस्तंभ महाकरुणा पर आस्था ही है।

व्यक्ति और समाज के जीवन में करुणा को साकार करना ही धर्म का मुख्य कार्य है। धर्म के पालन और प्रचार का उद्देश्य भी यही है। मनुष्य के हृदय में अटूट श्रद्धा ही अहिंसा, करुणा और मानव सुख का मुख्य आधार है। अवैर (शत्रुभाव रहित) की उच्च भावना और वीतराग भाव (राग-द्वेष से मुक्त स्थिति) का आधार भी करुणा ही है। धर्म एक प्रवाहित होती हुई सरिता के समान है, जिसमें सभी के कल्याण की शक्ति निहित है।

Compassion Is the Foundation of a Peaceful and Detached Mind (Vitraag Bhav).

Every living being has a spark of non-violence (ahimsa), kindness (daya), and compassion (karuna) within them. When the heart awakens, it naturally seeks compassion, and it desires the nourishment of non-violence. The foundation of true friendship with all living beings in the world is built on: A heart full of deep compassion, and Faith in the goodness that lives within every soul. This deep compassion – called mahakaruna – is the pillar of religion (dharma).

What Is the True Purpose of Religion?

The main goal of dharma is to bring compassion into real life – both at the personal level and in society. When we follow and spread religion, the true aim should be to awaken kindness and care in people's hearts. A person's strong faith in ahimsa (non-violence), karuna, and the happiness of others is the real base of a spiritual life.

Compassion Leads to Detachment and Peace.

Even the noble feeling of not hating anyone (avaiv bhavna) and the detached, peaceful state of mind (vitraag bhav) comes from compassion. Religion, like a flowing river, has the power to bring well-being to everyone, no matter who they are.

: Summary :

Karuna as the Foundation of Religion, The base of Vitragata is compassion.
True religion flows from great compassion.

The goal of religion is to express compassion in individual and collective life.
Compassion supports non-violence and true happiness.

ગ્લાનની સેવા એ તીર્થકરની જ સેવા છે.

કરૂણામાં તીર્થકરની સેવા જેટલું પુણ્ય રહેલું છે. કરૂણા ભાવનાથી રહિત એવું હૃદય પરમ કારણિક એવા શ્રી જિનેશ્વર ભગવંતને અને તેમનાં પ્રવચનને નહીં સમજી શકે! હીનગુણી આત્માઓ પ્રત્યે જે કરૂણાને ધારણ કરે છે, તેના ઉપર અધિકગુણી આત્માઓની કરૂણા કુદરતી રીતે વરસે છે, એથી કરૂણા અધિક ગુણવાળા સાધકની સાથે મિલન કરાવી આપનાર એક મિત્ર છે.

જીવલોકનું અમૃત તથા ધર્મરૂપી મહાપ્રાસાદના બે પાયા એટલે 'આત્મતુલ્ય પરજીવ' એવી સમજણ હોવી અને 'પર પ્રત્યે આત્મતુલ્ય' વર્તન હોવું. આસ્તિક્યનો અપર પર્યાય આત્મસમર્થિત્ય છે. તીર્થકર ભગવંતોમાં દ્રવ્યકરૂણા અને ભાવકરૂણા એ બંને ઉદ્દૃષ્ટપણે હોય છે.

ગ્લાન (દુઃખી ઓર પીડિત) કી સેવા તીર્થકર કી હી સેવા હૈ.

કરૂણા મેં વહી પુણ્ય નિહિત હૈ જો તીર્થકર કી સેવા મેં હોતા હૈ. કરૂણા-ભાવના સે રહિત હૃદય, પરમ કરૂણામય શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન ઓર उनके प्रवचनों को नहीं समझ सकता! जो व्यक्ति निम्न गुणों वाली आत्माओं के प्रति करूणा रखता है, उस पर उच्च गुणों वाली आत्माओं की करूणा स्वाभाविक रूप से बरसती है। इसलिए करूणा वह सच्चा मित्र है, जो हमें उच्च गुणों वाले साधकों से जोड़ने का कार्य करती है।

जीवलोक के लिए अमृत और धर्मरूपी महाप्रसाद के दो स्तंभ हैं: 'आत्मा के समान सभी जीवों को समझना' और 'दूसरों के प्रति आत्मवत् व्यवहार करना'। आस्तिक्य (सच्ची श्रद्धा) का दूसरा नाम 'आत्मसमदर्शिता' (सभी में आत्मा का समान भाव देखना) है। तीर्थकर भगवान में द्रव्य करूणा (भौतिक रूप से करूणा) और भाव करूणा (आंतरिक करूणा) दोनों सर्वोत्तम रूप में होती हैं।

Serving the Sufferers is like Serving the Tirthankars.

This means that showing compassion to those who are in pain is as virtuous & valuable as serving a Tirthankar (a perfectly enlightened soul). A heart without compassion cannot truly understand the deeply compassionate Tirthankars or their teachings.

Only a heart filled with kindness can connect to their wisdom. When someone shows compassion towards those who are weaker or struggling, then those who are more advanced or wise naturally feel compassion for them in return. In this way, compassion connects people – it brings those who are growing spiritually closer to those who have already grown. It acts like a friend, helping us form a bond with higher souls.

Two strong foundations of true religion are:

Understanding that all living beings are just like us (equal souls), behaving with others the same way we'd want others to behave with us. This is the essence of being truly spiritual and religious – to see oneself in all beings. In Tirthankars, there are two types of compassion:

Dravya Karuna – Compassion that exists in their being (substance)

Bhav Karuna – Compassion that flows from their feelings and intentions Both of these are present in the highest, purest form in the Tirthankars.

: Summary :

Serving the Sufferers is like Serving the Tirthankars.

Helping the Miserables is equal to worshipping a Tirthankar.

A heart without compassion cannot understand the teachings of enlightened souls.

Higher souls naturally show compassion to lower ones.

Two main foundations of spirituality: Seeing others as equals. Treating others like oneself.

माध्यस्थ्यं सायुं लक्षणं राग - द्वेषरहितता अथवा पक्षपातरहितता છે.

આવું માધ્યસ્થ્ય હિતચિન્તાના વિષયમાં સ્વ-પરનો ભેદ મટાડી દે છે અને તેના પ્રભાવે જ પ્રભુએ ઉપદેશોનો સામાયિક ધર્મ સાચા અર્થમાં આત્મામાં પરિણામ પામે છે. પોતાનું હિત ચાહનાર પોતાના જેવા બીજા જીવો અનંતા છે, એમ જાણવા છતાં તેઓનું હિત ન ચાહે, તો તેનામાં માધ્યસ્થ્ય સમપરિણામ અથવા સમત્વ કેવી રીતે ટકે? સમત્વનો પરિણામ સ્થિર કરવાને માટે હિતચિન્તા કરી સ્વ-પરના ભેદનો છેદ ઉડવો અનિવાર્ય છે.

હિતની ચિન્તાના વિષયમાં સ્વ-પરનો ભેદ પાડવા જતાં પક્ષપાતયુક્તતા આવે છે, જે સમત્વને બાધક છે. માધ્યસ્થ્ય ટકાવવા ગુણ ઉપર પ્રમોદ થવો જ જોઈએ, દુઃખી ઉપર કડલા જાગવી જ જોઈએ, પાપી પ્રત્યે ઉપેક્ષા અનુભવવી જ જોઈએ. તો જ સાચી મૈત્રી અને તો જ સાચું માધ્યસ્થ્ય અને તો જ પ્રભુલાષિત સાચું સામાયિક.

माध्यस्थ्यता (समता) का सच्चा लक्षण राग-द्वेष से रहित या पक्षपात रहित होना है।

ऐसी माध्यस्थ भावना हितचिंतन (कल्याण की भावना) में स्वयं और अन्य का भेद मिटा देती है, और इसी प्रभाव से प्रभु द्वारा उपदेशित सामायिक धर्म सच्चे अर्थों में आत्मा में परिणत होता है। जो अपने हित की इच्छा रखता है, लेकिन यह जानते हुए भी कि अनगिनत अन्य जीव भी उसी के समान हैं, यदि वह उनका हित नहीं चाहता, तो उसमें समता या माध्यस्थ परिणाम कैसे स्थिर रह सकता है? सच्चे समत्व की स्थिरता के लिए हितचिंतन करना आवश्यक है, जिससे स्वयं और अन्य के भेद का नाश हो सके।

हितचिंतन में यदि स्वयं और अन्य में भेद किया जाए, तो पक्षपात उत्पन्न होता है, जो समत्व (समभाव) में बाधा डालता है। सच्ची माध्यस्थ्यता (समता) बनाए रखने के लिए – गुणी के प्रति प्रमोद (हर्ष) होना चाहिए, दुखी के प्रति करुणा जागृत होनी चाहिए, पापी के प्रति उपेक्षा (निरासक्ति) होनी चाहिए। तभी सच्ची मૈત્રી, सच्ची समता और प्रभु द्वारा उपदेशित सही सामायिक धर्म साकार हो सकता है।

What is true Madhyasthata (Equanimity or Neutrality)?

True Madhyasthata (Equanimity or Neutrality) is being free from attachment (raag) and hatred (dvesh) or being unbiased. When someone truly practices it, they stop seeing the difference between 'self' and 'others' while thinking about what is good for everyone. Because of this mindset, the practice of Samayik (spiritual meditation of equanimity), as taught by the Tirthankar, becomes meaningful and effective.

Why Equal Care for Others Matters, if a person wants their own good (well-being), but doesn't want the same for others — even after knowing that countless other souls are just like them — then how can they truly remain in a state of equanimity or balanced thinking? To stabilize a state of equality (samata), we must care for the well-being of all, and we must break the boundary between me and others. If we create a divide between self and others while thinking of good or bad, we naturally fall into partiality (taking sides), which breaks true equanimity.

How to Maintain Madhyasthata?

To truly stay in a neutral, balanced state: We must feel joy when we see someone with good qualities. We must feel compassion for those who are suffering. We must feel detached indifference towards those who are doing wrong. Only then... only with this attitude can we have: True friendship, True neutrality and the true practice of Samayik, as explained by the enlightened ones.

: Summary :

True Equanimity: Real Madhyasthya is being free from attachment and hatred.

For true equanimity, we must not differentiate between

'me' and 'others' while wishing for their good.

Equanimity is broken when there's partiality.

Compassion for the sad, joy for the virtuous, and detachment from the sinful is ideal.

माध्यस्थ्यना 4 प्रकारः

- (1) पापीविषयक माध्यस्थ्यः पाप - अहित - अडाल.
- (2) विषयसुभविषयकः देव आदि गतिनु सुभ अे दुःभनो प्रतिकार मात्र ए (तीर्थकरो, सर्वार्थसिद्ध देवो).
- (3) दुःभविषयक माध्यस्थ्यः महावीर परमात्मा, भंधक, गजसुकुमाल तथा भंधकसूरि शिष्यो.
- (4) गुणविषयक माध्यस्थ्यः लब्धिसो क्षयोपशम लावथी प्रगटे ए. ते अपूर्ण अवस्था ए, तेथी तेमां गर्व केवो?

आ जगतना सर्व विचारो अने सर्व वचनो प्रत्ये स्याद्वादीने लावमाध्यस्थ्य ज प्रगटे. सर्व नयावगाही, सर्व नयसापेक्ष आत्मानो परिणाम 'लावमाध्यस्थ्य' ए. गुणधओनु प्रमाल के वैरनी दृष्टि, के जे कायदाओथी पला न घटे, ते संतोना कउणामय सदुपदेशथी घटे ए. मैत्रीलावनामां मोक्षसुभनो अमिलाष अने संसारसुभमां वैराग्यनी बुद्धि होय ए.

माध्यस्थ्यता के 4 प्रकारः

- (1) पापी विषयक माध्यस्थ्यताः पाप, अहित, और अनुचित समय पर किया गया कार्य।
- (2) विषयसुख विषयक माध्यस्थ्यताः देव आदि लोकों का सुख केवल दुःख के प्रतिकार का एक रूप मात्र है (जैसे तीर्थकर और सर्वार्थसिद्ध देव)।
- (3) दुःख विषयक माध्यस्थ्यताः महावीर परमात्मा, खंधक, गजसुकुमार और खंधकसूरी के शिष्यों का दृष्टिकोण।
- (4) गुण विषयक माध्यस्थ्यताः उपलब्धियाँ (लभ्यताएँ) क्षयोपशम भाव से ही प्रकट होती हैं। यह एक अपूर्ण अवस्था है, तो फिर इसमें अहंकार कैसा?

इस जगत के सभी विचारों, सभी वचनों के प्रति स्यादवाद का ही भावमाध्यस्थ्यता प्रकट होती है। जो सभी दृष्टिकोणों को स्वीकारता है और सभी दृष्टिकोणों के आधार पर आत्मा का अनुभव करता है, उसका परिणाम भावमाध्यस्थ्यता कहलाता है। दंड द्वारा अपराध और शत्रुता की भावना नहीं मिटती, परंतु संतों के करुणामय उपदेश से वह समाप्त हो सकती है। मैत्री भावना में मोक्ष-सुख की अभिलाषा होती है, और संसार-सुख के प्रति वैराग्य की बुद्धि होती है।

The Four Types of Madhyasthata (Neutral Attitude or Equanimity):

Towards Sinners (Paapi-Vishayak Madhyasthata): Neutrality towards those who commit sins — knowing their actions are harmful, unwholesome, and not spiritually helpful, but not reacting with anger or hatred. **Towards Worldly Pleasures:** Recognizing that pleasures, even in heavenly realms like those of celestial beings (Devas), are temporary and merely a way to avoid pain - not real happiness. Even the joys of Tirthankars and Sarvarth Siddha Devas are seen with balance, without craving or attachment. Staying calm and balanced in the face of suffering.

Great souls like Lord Mahavira, Khandaak, Gajsukumal, and Khandaak Suri's disciples showed equanimity even during extreme pain. **Gun-Vishayak Madhyasthata:** Spiritual achievements (inner strength) come from a temporary state of Kshayopasham. Since it's not the final stage of liberation, there's no reason to feel pride, but stay humble and balanced.

True Neutrality Through Syadvad (Jain Perspective):

A true follower of Syadvad maintains emotional neutrality in all thoughts and words. Such a person understands every view is partial and sees the whole truth with balance.

Compassion Over Punishment: The wish to punish or take revenge (amarsh) for someone's mistake cannot be truly resolved even by law. But the kind and compassionate teachings of saints can transform a heart and reduce even deep-rooted negativity.

True friendship Includes: A desire for liberation for everyone and a deep detachment from worldly pleasures, understanding that they're not permanent or truly satisfying.

: Summary :

Towards pleasures. Towards those in pain. Towards virtues (without pride).

A true syadvadi sees every view fairly and with balance.

Great teachers' compassionate teachings can end intense hatred.

Maitree includes a wish for moksha and detachment from worldly pleasures.

अनेकांत अे माध्यस्थता पर्यायवाची शब्द अे.

मैत्री आदि चार भावनाओ परम मंगलरूप अे, तेथी तेने पोताना अेद्यमां स्थापीने ङुपन मंगलमय बनाववुं मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा - आ चार भावनाओ अ्रलपिलार अे, काराके ते अ्रलनी ङेम ङ सर्व ङुपोने निर्दोष द्रष्टिअे ङोवानुं शीभवे अे. आ भावनाओनुं स्मरण ङ संसारने मोक्षस्वरूप बनावनार तथा अेल्लोकमां अ्रलङुपन ङुवाऽनार अे. आपला अेद्यनी सझाअे माटे मैत्रीमय परमेश्वरनुं स्मरण करी ङ लेवुं अे पूरतुं अे. अश्वरस्मरण करुं, तेनी साथे ङ अमैत्री गायअ! प्रेम अने मैत्री, प्रेम अने करुणा - अेक ङ अे.

मैत्री = आत्मतुल्य भाव. अे आत्मानुं अण अे. मैत्रीवानने कोअ साधननी ङर नथी.
तेनी निर्भयता आत्मअणथी ङ अे. अण अने प्रेम मणे, त्यारे ङ प्रक्रिया पूरी थाय.

माध्यस्थ का पर्यायवाची शब्द अनेकांत है।

मैत्री आदि चार भावनाएँ परम मंगल हैं, इसलिए उन्हें अपने हृदय में स्थापित करके जीवन को मंगलमय बनाना चाहिए। मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा – ये चार भावनाएँ ब्रह्मविहार हैं, क्योंकि वे ब्रह्म की तरह ही सभी जीवों को निर्दोष दृष्टि से देखने की शिक्षा देती हैं। इन भावनाओं का स्मरण ही संसार को मोक्षस्वरूप बनाने वाला तथा इस लोक में ब्रह्मजीवन जीने वाला बनाता है। हमारे हृदय की शुद्धि के लिए मैत्रीमय परमेश्वर का स्मरण कर लेना ही पर्याप्त है। ईश्वर का स्मरण किया, और साथ ही अमैत्री समाप्त! प्रेम और मैत्री, प्रेम और करुणा – एक ही हैं।

मैत्री = आत्मतुल्य भाव। यह आत्मा की शक्ति है।
मैत्रीवान को किसी साधन की आवश्यकता नहीं होती।
उसकी निर्भयता केवल आत्मबल से ही होती है।
दान और प्रेम मिले, तभी प्रक्रिया पूरी होती है।

Anekant (Many-Sided View) Is Another Name for Equanimity (Madhyasthata).

The principle of Anekant - seeing things from multiple perspectives is closely connected to madhyasthata. It helps us stay calm and fair without taking sides.

The Four Noble Feelings are Truly Auspicious: Very special and bring great blessings to life are: Friendship (Maitree), Compassion (Karuna), Appreciation of good (Mudita), and Detachment or Equanimity (Upeksha) are called Brahma-Viharas, meaning divine states of mind - because they teach us to see every living being as pure and innocent, just like how God (Brahma) would. Remembering and practicing these four feelings: Turns the cycle of life (samsar) into a path to liberation (moksha) and helps us live a divine and peaceful life even in this world. Cleanse the Heart with Remembrance of the Divine. To purify our heart, just remembering the Lord full of friendship is enough. When we think of God with love, all negativity, hostility (amaitree) disappear naturally.

What Is True Friendship?

Friendship means seeing others as equal to yourself. It is a power of the soul. A person with true friendship needs no external tools. Their fearlessness comes from inner strength. Love and Generosity complete the Circle. When both love and generosity are present, the cycle of giving is complete. Love-friendship, love-compassion - are not different things. They are one and the same.

: Summary :

Anekant is another word for equanimity.

The four supreme feelings (Brahma Vihar Bhavna): Maitree (friendliness), Karuna (compassion), Mudita (joy in others' virtue), and Upeksha (detachment).

These feelings bring peace and purity in heart.

Remembering a compassionate God makes hatred vanish.

मैत्री आदिनी लावना अंतले ज पुष्ट करवानी छे के तेथी चित्त निर्मल अने प्रसन्न थाय छे.

प्रभुना पूजनथी मैत्र्यादि लावो पुष्ट थाय छे, तेथी चित्तप्रसन्नता जन्मी सर्व जिवो साथे अलेदनु अनुसंधान थाय छे अने परिणामे परमात्मां आत्मानु निष्कपट लावो अर्पण थई आनंदघन पदनी प्राप्ति थाय छे.

यारे य लावनांनो पायो छे आत्मौपम्य या अलेददृष्टि.

अेवी दृष्टि प्राणीमात्र प्रत्ये मित्रलाव केणववाथी ज पोषाय छे अने अेवो मित्रलाव केणवाय, तो ज दुःखीनां दुःख दूर करवानी कउणावृत्ति, गुणाधिक प्रत्ये प्रमोदवृत्ति अने अपात्र प्रत्ये तटस्थवृत्ति संलवी शके. शत्रु, मित्र, उदासीन अने पोते - अे यारे उपर समान लाव, ते मैत्रीनी पराकाष्ठा छे. अेक जिवनी जिवत्व तरीके स्वीकृतिमां सर्पनी स्वीकृति अने जिवोनी अस्वीकृतिमां जिवत्व तरीके अस्वीकृति छे.

मैत्री आदि की भावना को दृढ़ करना ही आवश्यक है, क्योंकि इससे चित्त निर्मल - प्रसन्न होता है।

प्रभु के पूजन से मैत्री आदि भाव पुष्ट होते हैं, जिससे चित्तप्रसन्नता उत्पन्न होती है। इसके परिणामस्वरूप, सभी जीवों के साथ अभेद का अनुभव होता है, और अंततः आत्मा निष्कपट भाव से परमात्मा को अर्पित होकर आनंदघन पद की प्राप्ति करती है।

चारों भावनाओं - मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा का आधार आत्मौपम्य या अभेददृष्टि है।

ऐसी दृष्टि सभी प्राणियों के प्रति केवल मित्रभाव से ही विकसित होती है। जब यह मित्रभाव विकसित होता है, तभी दुखियों के दुःख को दूर करने की करुणा, गुणवानों के प्रति प्रमोद (हर्ष) और अयोग्य के प्रति तटस्थता संभव हो पाती है। शत्रु, मित्र, उदासीन और स्वयं - चारों के प्रति समान भाव रखना, यही मैत्री की पराकाष्ठा है। एक जीव को उसके जीवत्व के रूप में स्वीकार करना, सभी को स्वीकार करना है। जीवों की अस्वीकृति का अर्थ जीवत्व का अस्वीकृत होना है।

Why Cultivate Feelings Like Friendship, Compassion, Joy, and Detachment?

Feelings like maitree and others help purify and brighten our mind. When we worship the Lord with devotion, these positive feelings become stronger within us. So our heart becomes joyful, and we begin to feel a sense of oneness with all living beings. This leads us to naturally offer our pure & honest self to the Supreme Soul (Paramatma), which brings true inner joy and peace - called Anand-dhan Pad (state of bliss).

The Root of These Noble Feelings: Seeing Others as Equal to Ourselves.

The base of all four noble feelings (friendship, compassion, appreciation, detachment) is the view that others are just like me — this is called Atmaupamya or Abhed Drashti (non-separateness). Only when we develop true friendship with all beings, this way of seeing others naturally grows in us. What Happens When We Cultivate This View? We start feeling: Compassion for those in pain, Joy for those with good qualities, Detachment from those who do wrong. These feelings come from a place of balance and love — not judgment. Ultimate Maitree is Equality Towards All. It reaches its highest form when we see enemies, friends, strangers, and even ourselves with the same calm, loving attitude. Accepting One Soul Means Accepting All Souls. If we truly accept even one soul as sacred and alive, then we naturally accept all souls. But if we reject even one, then we reject the sacredness of all life.

: Summary :

Cultivating friendship, compassion, appreciation, detachment purifies the heart.

Worship of the Lord strengthens these positive feelings.

These lead to deep connection with all beings and spiritual joy.

True friendship means treating all as one's own self.

The highest level is equal feelings for enemy, friend, stranger, and own self.

જીવરાશિ ઉપર હિતનો પરિણામ એ મૈત્રી છે.

મૈત્રીલાવનો ધારક પરમાત્માની આજ્ઞાનો આરાધક છે. ઉપેક્ષા એટલે માધ્યસ્થ્ય પરિણતિ. અજીવ તત્વ એ જેમ રાગ કરવા લાયક નથી, તેમ દ્વેષ કરવા લાયક પણ નથી, એવી પરિણતિ માધ્યસ્થ્ય પરિણતિ છે. જીવ માત્ર પ્રત્યે મૈત્રી, અજીવ માત્ર પ્રત્યે માધ્યસ્થ્ય અને જીવની શુભાશુભ અવસ્થાઓ પ્રત્યે અનુક્રમે પ્રમોદ અને કાઝણ્ય લાવો પરમાત્માના નામસ્મરણથી કેળવાય છે. આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાનું મુખ્ય સાધન વિચાર છે.

વિચાર બે રૂપે પ્રવર્તે છે: જીવ પ્રત્યે મૈત્રી રૂપે અને જડ પ્રત્યે વૈરાગ્ય રૂપે.

નવકારના પ્રથમ પદમાં જ સમગ્ર મોક્ષમાર્ગ સમાયેલો છે.

મૈત્રી અને ભક્તિ સમ્યગ્ દર્શનનાં લક્ષણ છે. તેની પાછળ સમ્યગ્ જ્ઞાન હોવું આવશ્યક છે. તે જ્ઞાન એકત્વનું છે. જીવ, જગત અને જગદીશ્વરની એકતાનું જ્ઞાન જ આપણામાં સાચી ભક્તિ અને મૈત્રીલાવને પ્રગટાવી શકે છે.

सभी जीवों के प्रति हितकर भाव ही मैत्री है।

મૈત્રીભાવ સે યુક્ત વ્યક્તિ પરમાત્માની આજ્ઞાના આરાધક હોતા છે. ઉપેક્ષા (ઉદાસીનતા) હી માધ્યસ્થ્ય પરિણતિ છે. અજીવતત્ત્વની તટ્ટ, જિસે ન રાગ કરને યોગ્ય માના જાતા છે ઓર ન દ્વેષ કરને યોગ્ય, ડસી પ્રકાર કી નિષ્પક્ષતા હી માધ્યસ્થ્ય પરિણતિ કહલાતી છે. સમી જીવોં કે પ્રતિ મૈત્રી, અજીવ કે પ્રતિ માધ્યસ્થ્ય, ઓર જીવ કી શુભ-અશુભ અવસ્થાઓં કે પ્રતિ ક્રમશઃ પ્રમોદ (હર્ષ) ઓર કરુણા કા ભાવ - યે સબ નામસ્મરણ (ઈશ્વર-સ્મરણ) સે વિકસિત હોતે હૈં. આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરને કા મુખ્ય સાધન વિચાર છે. વિચાર ડો રૂપોં મેં પ્રવાહિત હોતા છે - વૈરાગ્ય રૂપ મેં ઓર મૈત્રી રૂપ મેં યાને જીવોં કે પ્રતિ મૈત્રી રૂપ મેં, ઓર જડ (અજીવ) કે પ્રતિ વૈરાગ્ય રૂપ મેં પ્રવાહિત હોતા છે.

नवकार मंत्र के प्रथम पद में ही संपूर्ण मोक्षमार्ग समाहित है।

મૈત્રી ઓર ભક્તિ - યે સમ્યગ્ દર્શન કે લક્ષણ હૈં. ડનકે પીછે સમ્યગ્જ્ઞાન હોના આવશ્યક છે. વહ જ્ઞાન એકત્વ કા છે - જીવ, જગત ઓર જગદીશ્વર કી એકતા કા જ્ઞાન હી સચ્ચી ભક્તિ ઓર મૈત્રી કો પ્રકટ કરતા છે.

When we genuinely wish good for all living beings, that feeling is called Maitree.

A person who lives with maitree is truly following the path shown by the Supreme Soul.

What Is Upeksha (Neutrality)? Upeksha means staying balanced. It's the calm state of madhyasthata. Just like non-living things (ajiv) are not worth getting attached to, are also not worth hating. This peaceful, non - reactive state is madhyasthya parinati or balanced attitude. Friendship for all living beings (jiv), Neutrality (Madhyasthata) towards all non-living things. Appreciation (Pramod) for the good qualities in others, Compassion (Karuna) for those in pain or bad states. These emotions can be developed through chanting holy names or remembering the divine (naam-smaran). True Knowledge Comes from Right Thinking, The main tool to realize the soul is thought or reflection (vichar). Disinterest towards material things, Friendship towards all living beings. So, we treat living beings with love, and stay detached from material things.

Navkar Mantra Holds the Entire Path to Liberation.

The very first line of the Navkar Mantra already contains the complete path to moksha. Maitree and Devotion are Signs of True Vision (samyak darshan). Real friendship and devotion arise from true spiritual understanding (samyak darshan). Behind this devotion, there must be true knowledge (samyak gnyan). That knowledge is about oneness - realizing that the soul, the world, and the divine are interconnected. This understanding brings out true friendship and true devotion in us.

: Summary :

Result of goodwill towards all is maitreebhav.

Detachment towards non-living things is madhyasthya.

Joy for the good, compassion for the sad - develop through prayer.

Thinking is the main tool for self-realization, in the forms of:

Detachment (vairagya) for matter and Maitree for all souls.

‘नमो अरिहंताणं’ એ મૈત્રી અને ભક્તિનો મહામંત્ર છે.

અરિલાવ યા શત્રુલાવને હણનારા શ્રી અરિહંત લગવંતો છે, તેથી તેઓને નમસ્કાર એ મૈત્રીનો મહામંત્ર બની જાય છે. મૈત્રી અને ભક્તિ એ પરસ્પર અવિનાલાવી છે. એક વિના બીજાનું અસ્તિત્વ જ અશક્ય છે!

આત્મસ્વરૂપની ભક્તિ પૂર્ણ થઈ ત્યારે જ ગણાય, કે જ્યારે સાવરણ અને નિરાવરણ – એવા બન્ને પ્રકારના આત્માઓ ઉપર સ્નેહલાવ ઉત્પન્ન થાય. નિરાવરણ સ્વરૂપ પ્રત્યે સ્નેહ તે પ્રમોદ અને સાવરણ સ્વરૂપ પ્રત્યે સ્નેહ તે કઠણા તથા માધ્યસ્થ્ય. કઠણા તથા માધ્યસ્થ્ય વગર પ્રમોદ સાચો ન ગણાય. પ્રમોદ ન હોય, તો કઠણા – માધ્યસ્થ્ય પણ સાચા નહીં. જીવની સાચી સદ્ગુણની નિશાની જીવના દુઃખ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ અને કઠણા, તેમ જ તેના સુખ પ્રત્યે હર્ષ-પ્રમોદ હોવા જ જોઈએ. આમ ભક્તિ અને મૈત્રીને પ્રગટાવનાર નવકારનું પ્રથમ પદ છે.

‘नमो अरिहंताणं’ मैत्री और भक्ति का महामंत्र है।

અરિહંત વે છે, જો શત્રુભાવ (અટિ-ભાવ) કા દૂનન કર ચુકે છે, ઇસલિલે ડને નમસ્કાર કરના હી મૈત્રી કા મહામંત્ર બન જાતા હૈ। મૈત્રી ઓટ ભક્તિ પરસ્પર અવિનાભાવી (અલગ ન હો સકને વાલે) હૈ। ઇક કે બિના ડૂસરે કા અસ્તિત્વ અસંભવ હૈ।

આત્મસ્વરૂપ કી ભક્તિ તમી પૂર્ણ માની જાતી હૈ, જબ સાવરણ (બદ્ધ) ઓટ નિરાવરણ (મુક્ત) ડોનોં પ્રકાર કે જીવોં કે પ્રતિ પ્રેમભાવ ઉત્પન્ન હો। નિરાવરણ આત્માઓં (મોક્ષગામી) કે પ્રતિ સ્નેહ = પ્રમોદ। સાવરણ આત્માઓં (બંધનોં મેં ફસે જીવ) કે પ્રતિ સ્નેહ = કરુણા + માધ્યસ્થ્ય। કરુણા ઓટ માધ્યસ્થ્ય કે બિના પ્રમોદ (ગુણોં મેં આનંદ) સચ્ચા નહીં માના જા સકતા। યદિ પ્રમોદ ન હો, તો કરુણા ઓટ માધ્યસ્થ્ય મી અધૂરે ટહેંગે। સચ્ચી સાધના કી પહચાન યહ હૈ કિ કિસી જીવ કે દુઃખ મેં સહાનુભૂતિ ઓટ કરુણા હો તથા ડસકે સુખ મેં હર્ષ ઓટ પ્રમોદ હો। ઇસ પ્રકાર, ભક્તિ ઓટ મૈત્રી કો પ્રકટ કરને વાલા મહામંત્ર ‘નવકાર’ કા પ્રથમ પદ હી હૈ।

'Namō Arihantanam' – A Great Mantra of Friendship and Devotion

The words 'Namō Arihantanam' (Salutations to the Arihants) are a powerful expression of both friendship and devotion. Arihants are the ones, who have conquered inner enemies like anger, ego, and hatred. So, bowing to them means we are also defeating feelings of hostility or enmity in our own hearts. That's why this mantra is known as a mantra of maitree (universal friendship). Friendship and Devotion go Hand-in-Hand. Maitree and Bhakti are deeply connected. One cannot truly exist without the other. **What Is True Devotion to the Soul (Aatma)?** True devotion to the pure soul is achieved only when you feel love for both types of souls: Liberated souls (Niravaran) – those free from karma, Bound souls (Savaran) – those still under the influence of karma.

Different Emotions for Different States of the Soul: For liberated souls, the feeling of joy and admiration is called pramod. For bound souls, love expresses as compassion (karuna) and neutrality (madhyasthata). But Without compassion and neutrality, pramod (joy) is not complete. Without joy, even compassion and neutrality don't feel pure. Feels sympathy and compassion when others suffer, Feels joy and appreciation when others are happy or doing good. So in Short: The first pad 'Namō Arihantanam' beautifully reflects and nurtures both - devotion and universal friendship, which are the cores of spiritual living.

: Summary :

First pad of Navkar Mantra 'Namō Arihantanam' represents maitree and devotion.

Arihants destroy hatred and saluting them promotes maitree.

True devotion exists only with maitree. Devotion is complete only when there is love for all souls, whether bound (ignorant) or unbound (enlightened) with Karmas.

Joy (pramod) for virtuous and compassion for others go together.

True spirituality shows sympathy for sufferers and joy for happiness of others.

लक्ति अने मैत्री द्वारा शुं थाय?

मैत्री वडे हिंसा आदि आश्रवोनों निरोध थाय छे अने लक्ति वडे स्वउपरमताता विकसित थाय छे. कषायना अलापने लापनार मुप्यतः मैत्री छे अने विषयोनी आसक्ति उहापनार मुप्यतः लक्ति छे. विषय तथा कषायने छुतनारो आत्मा पोते ज मोक्ष छे, लक्ति अने मैत्री तेनां साधनो छे. आत्माना त्रय मुप्य गुणो दर्शन - ज्ञान - चारित्र अे लक्ति अने मैत्री द्वारा साक्षात् पुष्ट थाय छे, चैतन्य साथे ते अेकतानुं ज्ञान करावे छे तथा विषय - कषायनी परिणतिथी आत्माने छोडावे छे.

सौधी भोटो उपकार कोनो?

भोटामां भोटो उपकार आपणुं जिनस्वउप जेओ जेई रखां छे अने तेनी प्राप्ति न थाय, त्यां सुधी आपण। अपराधोनी क्षमा आपी रखां छे, ते पंच परमेष्ठिओनो छे. तेओना कइला, मैत्री, प्रमोद अने माध्यस्थ्य आपण। जिनस्वउपनी प्राप्तिमां उपकारक छे.

भक्ति और मैत्री के द्वारा क्या होता है?

मैत्री के द्वारा हिंसा आदि आश्रवों (कर्मबंध) का निरोध होता है, और भक्ति के द्वारा आत्मस्वरूप में टमण करने की प्रवृत्ति विकसित होती है। क्रोध, मान, माया और लोभ (कषाय) के अभाव का मुख्य साधन मैत्री है, और विषयों (इंद्रिय-भोग) की आसक्ति को दूर करने का मुख्य साधन भक्ति है। विषय और कषाय को जीतने वाला आत्मा स्वयं ही मोक्षस्वरूप है, और भक्ति एवं मैत्री उसके साधन हैं। आत्मा के तीन मुख्य गुण—दर्शन, ज्ञान और चारित्र - भक्ति और मैत्री के द्वारा पुष्ट होते हैं। ये आत्मा की चेतना से एकत्व का बोध कराके उसे विषय-कषाय की परिणति से मुक्त करते हैं।

सबसे बड़ा उपकार किसका है?

सबसे बड़ा उपकार पंच परमेष्ठि का है, जो हमारे जिनस्वरूप को देख रहे हैं और जब तक हमें जिनस्वरूप की प्राप्ति नहीं होती, तब तक हमारे अपराधों को क्षमा कर रहे हैं। उनकी करुणा, मैत्री, प्रमोद और माध्यस्थ्य हमारे जिनस्वरूप की प्राप्ति में सहायक हैं।

Friendship (Maitree) and Devotion (Bhakti) Lead the Way to Liberation.

Maitree (friendship) helps us stop harmful actions like violence, anger, and hatred. Bhakti (devotion) helps us become more focused on our true self (the soul). What Do They Remove? Maitree removes inner enemies anger, ego, jealousy (kashay). Bhakti removes attachment to worldly pleasures (vishay). When we overcome both kashay and vishay, our soul naturally becomes free and peaceful—and that is moksha.

Tools for Realizing the Soul:

The soul has three pure qualities: Right Perception (Darshan), Right Knowledge (Gyaan), Right Conduct (Charitra). They're nourished and strengthened by Maitree and Bhakti. They help us connect deeply with our true conscious self and free us from negativity.

Who Does the Greatest Favour to Us?

The ones, who see our true divine nature (our Jin swaroop) and forgive our mistakes until we realize it ourselves, they are the greatest helpers in our spiritual journey. They are Panch Parmeshthies. Their compassion, friendship, joy and neutrality help us move closer to soul's true nature.

: Summary :

Friendship and Devotion, Maitree stops harmful thoughts like violence.

Bhakti helps us connect with our true self.

Friendship removes anger/ego (kashay), and devotion removes worldly desires.

The soul becomes free (attain moksh) by overcoming desires and ego.

Faith (Darshan), Knowledge (Gyaan), and

Conduct (Charitra) get stronger through bhakti and maitree.

Those who see our true soul and forgive our mistakes until we reach Sidhhshila, are the Panch Parmeshthies, who are doing us the greatest favour.

કૃતજ્ઞતા ગુણનો વિકાસ કઈ રીતે?

જેનાથી સર્વ કાંઈ શુભ મળ્યું છે, મળે છે અને મળવાનું છે, તેને યાદ કરવા અને તેમના પ્રત્યે નમ્રલાવ ધારણ કરવો, તેનું બીજું નામ કૃતજ્ઞતા ગુણ છે. ચૌદ પૂર્વનો સાર અને શ્રુતજ્ઞાનનું રહસ્ય નવકાર છે, તેનું એક કારણ નમસ્કારથી કૃતજ્ઞતા ગુણ કેળવાય છે. એ બધા સદ્ગુણોનું મૂળ છે. તેને ઉત્પન્ન કરનાર પરોપકાર ગુણ છે. પરોપકાર ગુણ સૂર્યના સ્થાને છે, તો કૃતજ્ઞતા ગુણ ચંદ્રના સ્થાને છે.

ધર્મનો પાયો = જેનાથી ઉપકાર થાય, તેને કૃતજ્ઞ રહેવું
કૃતજ્ઞતાલાવ વિનાની આરાધના = અંક વિનાના શૂન્ય.

સમ્યક્ત્વ ગુણ પણ કૃતજ્ઞતાલાવનો સૂચક છે, કેમકે તેમાં દેવત્ત્વ, ગુરુત્ત્વ અને ધર્મત્ત્વ પ્રત્યે લક્ષિત છે, નમસ્કાર છે, શ્રદ્ધાગર્ભિત બહુમાન છે અને એ ત્રણેય તત્ત્વો પરમ ઉપકારક છે, એવો હાર્દિક સ્વીકાર પણ છે.

કૃતજ્ઞતા ગુણ का विकास कैसे?

जिससे हमें अब तक शुभ प्राप्त हुआ है, जिससे वर्तमान में मिल रहा है, और जिससे भविष्य में मिलने वाला है, उसे स्मरण करना और उसके प्रति नम्र भाव रखना ही कृतज्ञता कहलाता है। चौदह पूर्वों का सार और श्रुतज्ञान का रहस्य 'नवकार' में समाहित है, क्योंकि नमन के द्वारा कृतज्ञता का गुण विकसित होता है। कृतज्ञता सभी सद्गुणों की जड़ है। कृतज्ञता को उत्पन्न करने वाला गुण परोपकार है। यदि परोपकार सूर्य के समान है, तो कृतज्ञता चंद्रमा के समान है।

धर्म का आधार = जिससे उपकार मिला हो, उसके प्रति कृतज्ञ बने रहना।
कृतज्ञता के बिना की गई उपासना = अंक के बिना शून्य।

सम्यक्त्व कृतज्ञता का प्रतीक है, क्योंकि इसमें देवतत्त्व, गुरुतत्त्व और धर्मतत्त्व के प्रति भक्ति, नमस्कार, श्रद्धायुक्त सम्मान तथा यह हृदय से स्वीकार होता है कि ये तीनों तत्त्व परम उपकारी हैं।

The Value of Gratitude (Kritagyata) Is Unmeasurable.

'Gratitude' means remembering and respectfully honoring those from whom we have received good things in life — whether in the past, present, or future. Saying 'thank you' with sincerity is the seed of gratitude, and gratitude is the root of all good values. Relation to Jain Teachings, The Navkar Mantra, the essence of Jain knowledge, develops the feeling of gratitude. It helps us grow spiritually and also help recognize the importance of those who guide and help.

The quality of helping others (Paropakaar) is like the Sun — bright and active.

Gratitude is like the Moon — calm, reflective, and beautiful.

Both are equally important for a balanced and meaningful life.

True Religion Is Based on Gratitude.

True Dharma (religion) means being thankful to those, who have helped us in any way. Worship or spiritual practice without gratitude is like a zero without a number, it has no real value. Gratitude Shows True Understanding. When we have true understanding (Samyak Darshan), we feel gratitude towards: The divine, The teacher, The teachings. This gratitude comes from a deep love, faith, respect for their kindness and guidance.

: Summary :

Remember and be humble to those who gave us good things—that's gratitude.

The power of Navkar Mantra lies in gratitude. It is the root of all good qualities.

Gratitude is born from helping others. If Paropakaar is like the Sun,

Gratitude is like the Moon. Real religion = staying grateful to those, who helped us.

Even faith (Samyaktva) involves gratitude - towards God, Guru, and Dharma.

**‘तरुवर सरवर संतजन, चौथा वरसत मेह;
परमारथ के कारणे, चारों घरिया देह॥’**

कृतज्ञता गुण अे अेक प्रकारनी ऋणमुक्तिनी लावना पय एे. मुक्तिना मार्गमां परोपकार गुण अे ऋणमुक्तिनी लावनामांथी उत्पन्न थतो शुल लाव एे. ऋणमुक्ति - कर्ममुक्ति अेक सिक्कानी अे बाणु एे. मोक्षमां आपवानुं ज एे, परन्तु लेवानुं कांई नथी. संसारमां मात्र लेवानुं एे, परन्तु आपवानुं कांई नथी.

लेवानी क्रियामांथी छूटवानो उपाय, कथुं ज लेवानुं नथी अने केवण आपवानुं एे, तेवो मोक्ष भेणववो, ते ज एे. मोक्ष भेणववानुं अनन्य साधन कृतज्ञता गुण एे. नम्रतानुं मूण कृतज्ञता, कृतज्ञतानुं बीज परोपकार अने परोपकारनुं बीज जगतनो स्वलाव एे. विश्वनुं धारण - पालन उपरांत पोषण परोपकारथी ज थई रक्षुं एे. कोई पय क्षण अेवी नथी के जेमां अेक ज्ञवने बीजा ज्ञव तरइथी उपग्रह - उपकार न थतो डोय!

**‘तरुवर सरवर संतजन, चौथा वरसत मेह;
परमारथ के कारणे, चारों घरिया देह॥’**

वृक्ष, जलाशय, संतजन और वर्षा कटने वाला बादल— ये चारों पटोपकार के लिए अपना संपूर्ण अस्तित्व अर्पित कर देते हैं। कृतज्ञता गुण एक प्रकार की ऋणमुक्ति की भावना भी है। मुक्ति के मार्ग में पटोपकार गुण, ऋणमुक्ति की भावना से उत्पन्न होने वाला शुभभाव है। ऋणमुक्ति और कर्ममुक्ति एक ही सिक्के के दो पहलू हैं। मोक्ष में केवल देना होता है, लेकिन लेना कुछ भी नहीं।

संसार में केवल लेना होता है, लेकिन देना कुछ भी नहीं। लेने की प्रक्रिया से मुक्त होने का उपाय यही है कि कुछ भी न लिया जाए और केवल दिया जाए—यही मोक्ष की प्राप्ति है। मोक्ष प्राप्त करने का अनन्य साधन कृतज्ञता गुण है। नम्रता की जड़ कृतज्ञता है, कृतज्ञता का बीज पटोपकार और पटोपकार का बीज जगत् स्वभाव। संसार का धारण, पालन और पोषण पटोपकार से ही हो रहा है। कोई भी क्षण ऐसा नहीं होता जब एक जीव को दूसरे जीव से सहयोग और उपकार न मिल रहा हो!

**‘तरुवर सरवर संतजन, चौथा बरसत मेह;
परमारथ के कारणे, चारों घटिया देह।।’**

This Hindi verse says: Trees, lakes, saints and rain - all give selflessly. For the sake of others, they offer themselves at all times. It means that noble people like trees, water, saints and rain are always giving - not for themselves, but for the welfare of others. Gratitude is a Feeling of Repaying the Debt. It is a way of recognizing the help we've received in past and wishing to repay it now or in future. It is a first step on the path to freedom from all burdens (debt) - not just physical or worldly, but also karmic debts.

Gratitude and Liberation from Karma are like Two Sides of the Same Coin.

In Moksha - we only give, we don't expect to receive anything. In the worldly life (Sansar) - we only want to take, but rarely give. To break free from the cycle of wanting and taking, one must develop the attitude of: 'I will take nothing - I will only give.' That's the spirit of a liberated soul. Gratitude is the key tool to reach Moksha. Humility comes from it. Gratitude comes from experiencing kindness & help from others. Paropkar comes from understanding that the whole universe is interconnected we constantly receive support from others. Every moment, knowingly & unknowingly, we receive help from some living being or nature. Gratitude is not just a nice feeling, it's a deep spiritual practice. It connects us to our higher self and leads us to freedom.

: Summary :

Gratitude is a way of paying back what we owe.

Paropakaar creates gratitude, and both help remove karmic debts.

Moksh = giving everything, taking nothing. Here, we only take-moksh is the opposite.

To stop taking and start giving is the path to freedom.

The chain: Nature, Paropakaar, Gratitude, Humility.

શ્રી અરિહંત પરમાત્મા એ વિશ્વના આત્મા છે.

સમગ્ર વિશ્વ તેઓશ્રીના આત્મામાં જ્ઞાન રૂપે, કરુણા રૂપે, મૈત્રી રૂપે, પ્રમોદ રૂપે અને માધ્યસ્થ રૂપે રહેલું છે - પ્રતિષ્ઠિત થયેલું છે.

'નમો' પદમાં મૈત્રી, પ્રમોદ, કાઠણ્ય અને માધ્યસ્થ ભાવનાઓની સાથે અનિત્ય, અશરણ, સંસાર, એકત્વ, અન્યત્વાદિ ભાવનાઓ સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે, તેથી નવકારનું પ્રથમ પદ અતિ ગંભીર છે.

અહિંસાપૂર્વકની મૈત્રી, સંયમપૂર્વકનો વૈરાગ્ય અને તપ સહિતની અનાસક્તિ જ તાત્વિક છે.

મૈત્રીની ભાવના કેળવવામાં વખત ગાળો, એ સુખ તરફ લઈ જતો રસ્તો છે.

જડસૃષ્ટિ પ્રત્યે જેમ સંપૂર્ણ માધ્યસ્થભાવ જોઈએ, તેમ જીવસૃષ્ટિ પ્રત્યે સંપૂર્ણ કરુણા ભાવ જોઈએ.

મૈત્રી = Compassion Benevolence.

શ્રી અરિહંત પરમાત્મા વિશ્વ કે આત્મા હૈં।

સમ્પૂર્ણ વિશ્વ તે પરમાત્મા કે આત્મા મેં જ્ઞાન રૂપ, કરુણા રૂપ,

મૈત્રી રૂપ, પ્રમોદ રૂપ ઓર માધ્યસ્થ્ય રૂપ મેં સ્થિત ઓર પ્રતિષ્ઠિત હૈ।

'નમો' શબ્દ મેં મૈત્રી, પ્રમોદ, કરુણ્ય ઓર માધ્યસ્થ્ય ભાવનાઓં કે સાથ અનિત્ય, અશરણ, સંસાર, એકત્વ ઓર અન્યત્વ આદિ ભાવનાએં સમાહિત હો જાતી હૈં, ઇસલિએ નવકાર કા પહલા પદ અત્યંત ગંભીર હૈ।

અહિંસાપૂર્વક કી ગઈ મૈત્રી, સંયમપૂર્વક કા વૈરાગ્ય, ઓર

તપ સહિત કી ગઈ અનાસક્તિ હી તાત્વિક હૈ।

મૈત્રી કી ભાવના કો વિકસિત કરને મેં સમય લગાએં,

યહ સુખ કી ઓર લે જાને વાલા માર્ગ હૈ।

જડ સૃષ્ટિ કે પ્રતિ જેસે પૂર્ણ માધ્યસ્થભાવ ચાહિએ,

વૈસે હી જીવ સૃષ્ટિ કે પ્રતિ પૂર્ણ કરુણા ભાવ હોના ચાહિએ।

મૈત્રી = Compassion, Benevolence. અર્થાત્: મૈત્રી = કરુણા, પટોપકાર।

Lord Arihant Is the Soul of the Universe

Arihant (a liberated soul who has conquered all inner enemies) is considered the soul of the entire universe. In His soul, the whole world exists in the form of: Knowledge, Compassion, Friendship, Joy for others' virtues, and Neutrality (Madhyasthata). Word 'Namo' (I bow or offer respect) carries many positive feelings and values and also deep spiritual ideas like: Impermanence (Anitya), Lack of shelter (Asharan), Detachment (Sansar), Oneness and non-duality (Ekatva), Respect for differences (Anyatva). So, the first line of Navkar Mantra is very profound and meaningful.

True Maitree Is Spiritual, Non-violent friendship Is real Maitree.

Detachment with self-control is true Vairagya (renunciation). Discipline with inner burning (Tap) is the true path of freedom. Maitree is the Path to Peace: Spending time in building Maitree with all living beings leads to real peace and happiness. Just like we should have complete neutrality (no attachment or hatred) towards non-living things, we should have complete compassion towards all living beings. Maitree Compassionate Benevolence Real Maitree means to genuinely care for the happiness and well-being of others - with a kind and pure heart.

: Summary :

Arihant Bhagwan = the soul of the universe. Maitree = Compassion + Kindness.

Their qualities-knowledge, kindness, friendship-fill the universe.

The word 'Namo' in Navkar includes all key feelings: friendship, compassion, detachment.

True Maitree is non-violent, self-controlled, and detached.

Spend time growing friendship-it leads to peace.

Be neutral (Madhyasth) to non-living things, compassionate to living beings.

वीतरागताની પ્રાપ્તિ મૈત્ર્યાદિ ભાવોથી સિદ્ધ થાય.

આત્મશુદ્ધિના ઉપાય વીતરાગતા - સર્વજ્ઞતા છે. સર્વજ્ઞતાની પ્રાપ્તિ આંતરનિરીક્ષણ તથા પ્રકૃતિના નિયમોના અભ્યાસથી થાય. પાંચે પરમેષ્ઠિ નીચેની ચારે ભાવનાથી ભરપૂર હોય છે:

- (1) મૈત્રી એટલે 14 રાજલોકના સકલ જીવોને મિત્ર માનવાની વૃત્તિ.
- (2) પ્રમોદ એટલે અન્ય જીવોની ઉન્નતિ જોઈને આનંદ પામવાની વૃત્તિ.
- (3) કારુણ્ય એટલે દીન - દુઃખીને જોઈને દયા તથા અનુકંપાની વૃત્તિ.
- (4) માધ્યસ્થ્ય એટલે વિપરીત માનસ ધરાવનારા પ્રત્યે ઉદાસીનતાની અર્થાત્ અનુમોદન પણ નહીં અને તિરસ્કાર પણ નહીં, એવી વૃત્તિ.

ચારે ભાવનાઓનો સંક્ષેપ મૈત્રીભાવનામાં થઈ શકે. જ્યાં ઊંડે ઊંડે મિત્રતાની કલ્પના નથી, ત્યાં પ્રમોદ ઉપજી શકતો નથી, કડલા સ્ફૂરતી નથી અને માધ્યસ્થ્ય ભાવ પણ અનુભવી શકાતો નથી.

વીતરાગતા की प्राप्ति मैत्री आदि भावनाओं से सिद्ध होती है।

आत्मशुद्धि के दो उपाय हैं: वीतरागता और सर्वज्ञता। सर्वज्ञता की प्राप्ति आत्मनिरीक्षण और प्रकृति के नियमों के गहरे अध्ययन से होती है। पाँचों परमेष्ठी इन चार भावनाओं से पूर्ण - परिपूर्ण होते हैं:

- (1) मैत्री - 14 राजलोक के सभी जीवों को मित्र मानने की प्रवृत्ति।
- (2) प्रमोद - दूसरे जीवों की उन्नति देखकर आनंदित होने की प्रवृत्ति।
- (3) कारुण्य - दुःखी और पीड़ित जीवों को देखकर दया और सहानुभूति की प्रवृत्ति।
- (4) माध्यस्थ्य - विपरीत विचार रखने वालों के प्रति उदासीनता रखना, याने न अनुमोदन करना और न तिरस्कार करना।

इन चारों भावनाओं का सार मैत्री भावना में समाहित हो सकता है। जहाँ भीतर से गहरी मित्रता की कल्पना नहीं, वहाँ प्रमोद उत्पन्न नहीं हो सकता, कर्षणा जाग्रत नहीं होती और माध्यस्थ्य भाव भी अनुभव में नहीं आता।

Attaining Detachment (Viträgata) through Positive Emotions

Attaining Detachment is achieved through the feelings of Maitree, Pramod, Karunya, and Madhyasthya. Purity of the soul is the method to attain detachment, which ultimately leads to omniscience - the knowledge of all. To achieve omniscience, practice self-reflection and also study the laws of nature. The highest spiritual beings, embody these four positive emotions as under:

Maitree (Friendship): Treating all living beings of 14 rajloka as friends.

Pramod (Joy): Feeling happiness when seeing others succeed or excel.

Karunya (Compassion): Feeling deep empathy for those in suffering or difficulty.

Madhyasthya (Neutrality): Being neutral towards those, who oppose or have their different views, meaning neither accepting nor rejecting them.

What is the Significance of these Four Emotions?

Maitree can summarize all the other emotions. Without a deep sense of Maitree, one cannot experience: Pramod (joy for others), Karunya (compassion), or Madhyasthya (neutrality). They build on each other, and without Maitree, the others can't truly flourish. This highlights how love, compassion, joy, and neutrality are all interconnected in spiritual growth and detachment.

: Summary :

To become free from attachment (Vitraag), we need: Maitree: Treat all beings as friends.

Pramod: Be happy for others' success. Karuna: Feel compassion for the suffering.

Madhyasthya: Stay neutral to the wicked (no hate or support).

All these are forms of friendship.

Without deep friendship, other feelings don't grow properly.

मैत्रीभावથી જીવનમાં શું શું શક્ય બને છે?

- (1) मैत्रीभावથી क्षमा विकसे છે. જ્યાં બધા મિત્ર જ છે, ત્યાં કોના ઉપર ક્રોધ કરવો? मैत्रीभावનો સાધક ક્રોધ ન કરે, એ સદાને માટે સમતામાં તથા શાંત જ રહે, તે मैत्रीभावનો જ પ્રભાવ છે.
- (2) मैत्रीभावથી નમ્રતા આવે છે. જ્યાં બધાં સમાન છે, ત્યાં અભિમાન કેવું? मैत्रीभावનો સાધક રૂપ, ગુણ અથવા તો પોતાના અશ્ચર્યજનું અભિમાન કરતો નથી, તે સદા નિરાભિમાન જ રહે.
- (3) मैत्रीभावથી सरलता प्राप्त થાય છે. જ્યાં મિત્રતા જ વર્તે છે, ત્યાં જુદાઈ કેવી? मैत्रीभावનો સાધક કોઈપણ પ્રકારની કપટક્રિયા કરવાનું વલણ ધરાવે નહીં, પરંતુ તે સદાકાળ સરળતાને જ ધારણ કરે.
- (4) मैत्रीभावથી संतोष अनुभवી શકાય. જ્યાં મિત્રતા જ વર્તે, ત્યાં તૃષ્ણા ક્યાંથી? मैत्रीभावનો સાધક પોતાની પાસે કાંઈ ન હોય, તો ય સંતોષનું પરમ સુખ અનુભવે. मैत्रीभावથી મધુર પરિણામ કે સામ સિદ્ધ થાય.

मैत्रीभाव से जीवन में क्या क्या शक्य बन सकता है?

- (1) मैत्रीभाव से क्षमा विकसित होती है। जहाँ सभी मित्र हैं, वहाँ क्रोध किस पर किया जाए? मैत्रीभाव का साधक क्रोध नहीं करता, वह सदा समता में और शांत ही रहता है। वह मैत्रीभाव का ही प्रभाव है।
- (2) मैत्रीभाव से नम्रता आती है। जहाँ सभी समान हैं, वहाँ अहंकार कैसा? मैत्रीभाव का साधक रूप, गुण या ऐश्वर्य का अभिमान नहीं करता, वह सदा विनम्र रहता है।
- (3) मैत्रीभाव से सरलता प्राप्त होती है। जहाँ मित्रता ही व्याप्त है, वहाँ भेदभाव कैसा? मैत्रीभाव का साधक किसी भी प्रकार की छल-कपट की प्रवृत्ति नहीं रखता, बल्कि सरलता को अपनाता है।
- (4) मैत्रीभाव से संतोष का अनुभव किया जा सकता है। जहाँ मित्रता है, वहाँ तृष्णा कहाँ से आएगी? मैत्रीभाव का साधक, चाहे उसके पास कुछ भी न हो, फिर भी परम संतोष का सुख अनुभव करता है। मैत्रीभाव से मधुर स्वभाव और आत्मिक शुद्धि की सिद्धि होती है।

Being Friendly and following Maitree In life leads to Forgiveness.

Where everyone is considered a friend, there's no place for anger. Noble people, who practice Maitree, do not get angry, they stay very calm and peaceful at all the times.

Being Friendly and following Maitree In life brings Humility.

When one sees everyone as equal, there's no room for pride. All People, who practice Maitree, do not feel pride about their appearances, great qualities, or huge wealth. They remain very humble and always ready to help others.

Being Friendly and following Maitree In life leads to Simplicity.

Where friendship exists, there's no separation or distance. A person with Maitree avoids deceit or trickery, and instead embraces simplicity, generosity and honesty.

Being Friendly and following Maitree In life brings Contentment.

Where Maitree is present, there's no desire for more or craving. All People with the quality of being friendly and observing Maitreebhav feel content and happy, even if they have nothing, because their inner peace is not dependent on any material things.

: Summary :

Effects of Maitree: Forgiveness: No anger exists in life if everyone is a friend.

Humility: No pride exists in life if everyone is equal.

Simplicity: No deceit exists in life where there's friendship.

Contentment: No desire exists if one values relationships more than possessions.

Maitree leads to sweet behavior and balance in life.

પરદુઃખાકરણ પરિણામો માવસામઃ। અહવા સામં મિત્તી।

- (1) સર્વ જીવો મિત્ર છે - કોઈ દુશ્મન નથી, એ મૈત્રી. ક્રોધનો પ્રતિકાર મૈત્રી છે.
- (2) ગુણવંતોને જોઈને આનંદ પામવો - તેમના પ્રત્યે દ્વેષ ન કરવો, એ પ્રમોદ. માનનો પ્રતિકાર પ્રમોદ છે.
- (3) દુઃખીઓ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ બતાવવી - તિરસ્કાર ન કરવો, તે કૃપા. માયાનો પ્રતિકાર કૃપા છે.
- (4) વિપરીત વૃત્તિવાળા પ્રત્યે ઉદાસીન ભાવ રાખવો - ઘિકારવા નહિ જ. લોભનો પ્રતિકાર માધ્યસ્થ્ય છે. સાધુની મૈત્રી, ઉપાધ્યાયોનો પ્રમોદ, આચાર્યોની કૃપા, સિદ્ધોનું માધ્યસ્થ્ય અને અરિહંતોની મૈત્ર્યાદિ ચાર ભાવના નમસ્કારણીય છે. જીવો પ્રત્યે મૈત્રી, ગુણવંત પ્રત્યે પ્રમોદ, દુઃખી પ્રત્યે કૃપા, અવિનીત પ્રત્યે માધ્યસ્થ્ય - આ ચાર ભાવના ભાવે, તેને સમ્યક્ત્વ હોય.

- કુવલયમાલા, પૃષ્ઠ 218

પરદુઃખાકરણ પરિણામો માવસામઃ। અહવા સામં મિત્તી।

- (1) સમી જીવ મિત્ર હૈં - કોઈ શત્રુ નહીં, યહી મૈત્રી હૈ। ક્રોધ કા પ્રતિકાર મૈત્રી ગુણ સે કિયા જાતા હૈ।
- (2) ગુણવાનોં કો દેઘકર આનંદિત હોના ઓર ઁનકે પ્રતિ દ્વેષ ન રઘના, યહી પ્રમોદ ગુણ હૈ। માન (અહંકાર) કા પ્રતિકાર પ્રમોદ ગુણ સે હોતા હૈ।
- (3) દુઃઘિયોં કૈ પ્રતિ સહાનુભૂતિ રઘના - ઁનકા તિરસ્કાર ન કરના, યહી કરુણા ગુણ હૈ। માયા (છલ-કપટ) કા પ્રતિકાર કરુણા ગુણ સે હોતા હૈ।
- (4) વિપરીત વિચાર રઘને વાલોં કૈ પ્રતિ ઁદાસીન રહના - ઁનકી નિંદા ન કરના, યહી માધ્યસ્થ્ય ગુણ હૈ। લોભ કા પ્રતિકાર માધ્યસ્થ્ય ગુણ સે હોતા હૈ। સાધુ કી મૈત્રી, ઁપાધ્યાય કા પ્રમોદ, આચાર્યોં કી કરુણા, સિદ્ધોં કી માધ્યસ્થ્યતા ઓર અરિહંતોં કી મૈત્રી સહિત ચારોં ભાવનાઁ વંદનીય હૈ। જીવોં કૈ પ્રતિ મૈત્રી, ગુણવાનોં કૈ પ્રતિ પ્રમોદ, દુઃઘિયોં કૈ પ્રતિ કરુણા, ઓર અવિનીત (વિપરીત સ્વભાવ વાલોં) કૈ પ્રતિ માધ્યસ્થ્ય - જો ઁન ચાર ભાવનાઓં કો હૈદય સે અપનાતા હૈ, વહી આત્મા સમ્યક્ત્વ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ।

- કુવલયમાલા, પૃષ્ઠ 218

पददुःखाकरण परिणामो मावसामः। अहवा मामं मित्ती।

Maitree – All beings are friends, and there are no enemies. It is the opposite of anger. It also means overcoming anger towards others. Pramod - Finding happiness in the good qualities of others and not feeling jealousy towards them. It is also about rejecting pride and feeling happy for others' success. Karunya - Showing empathy towards those who are suffering without disrespecting them. It also means rejecting illusion and materialism, and having a true understanding of suffering. Madhyasthya - Remaining indifferent, neutral to negative behaviour towards those with negative tendencies, without criticizing them. Madhyasthya is also the rejection of greed and selfishness.

Let us feel **Maitree** towards the Sadhus (spiritual practitioners). Let us feel **Pramod** towards those who follow good teachings. Let us feel **Karunya** towards those who suffer. Let us feel **Madhyasthya** bhav towards those who display harmful behaviors.

When people develop these feelings, they are considered to have the right spiritual perspective (samyaktva). Thus, Maitree means there are no enemies. Pramod means happiness through others' success and triumphs. Karunya is empathy towards all kinds of the suffering. Madhyasthya is being indifferent to negativity and greed. When these feelings are practiced daily in life, they always lead to a balanced and spiritual life.

: Summary :

Replace jealousy with Pramod (Feel Joy in others' success).

Replace cruelty with Karuna. Replace greed with Madhyasthya (Neutrality).

These are the true qualities of: Saints (Maitree), Teachers (Pramod), Acharyas (Karuna), Siddhas (Madhyasthya), Arihants (all four). Practicing these is Real Faith (Samyaktva).

‘કરૂણા’ એટલે નવીન આદર્શો – મૂલ્યાંકનો તથા ભાવો.

દાનમાં કરૂણા છે, શીલમાં કરૂણા છે, તપમાં કરૂણા છે તથા ભાવમાં પણ કરૂણા છે. શ્રી જિનધર્મની શ્રેષ્ઠતા, મંગલમયતા, કલ્યાણકારકતા અને પ્રધાનતાનું કારણ તેની કરૂણામાં છૂપાયેલું છે. જિનધર્મ કરૂણાપ્રધાન છે. દુઃખિતના દુઃખનો નાશ કરવાની ઈચ્છા અને પ્રવૃત્તિ એ કરૂણા છે. કરૂણા એ પ્રવૃત્તિરૂપ નથી પણ ભાવરૂપ છે. તજજન્ય પ્રવૃત્તિનું મૂળ કારણ આ કરૂણાભાવ જ છે. સમ્યક્ત્વના લક્ષણમાં પણ કરૂણાને પ્રથમ સ્થાન છે જ.

કરૂણાભાવ એવી માનસિક પ્રવૃત્તિરૂપ છે કે: ‘સર્વ જીવોએ મારા ઉપર અનંત ઉપકારો કર્યા, પરંતુ મેં સ્વાર્થને વશ થઈ ક્યારેય પરાર્થ કાંઈ કર્યું નહીં. કૃતજ્ઞતાનો ભાવ સરખો પણ સ્પર્શ્યો નહીં.’ બીજાનો પરોપકાર આપણામાં કૃતજ્ઞતાભાવ પ્રેરે છે અને આપણો કૃતજ્ઞતાભાવ બીજા જીવો ઉપર પરોપકારભાવને જગાડે જ છે.

‘કરૂણા’ का अर्थ है नवीन आदर्श – मूल्यांकन तथा भाव।

दान में करूणा है, शील में करूणा है, तप में करूणा है तथा भाव में भी करूणा है। श्री जिनधर्म की श्रेष्ठता, मंगलमयता, कल्याणकारिता और प्रधानता का कारण उसकी करूणा में निहित है। जिनधर्म करूणा प्रधान है। दुःखी के दुःख को दूर करने की इच्छा और प्रवृत्ति ही करूणा है। करूणा कोई कर्म या क्रिया नहीं है, बल्कि एक भावना है। उससे उत्पन्न होने वाली हठ प्रवृत्ति की जड़ करूणा भाव में होती है। सम्यक्त्व के लक्षणों में भी करूणा को महत्वपूर्ण स्थान प्राप्त हुआ है।

करूणाभाव ऐसी मानसिक प्रवृत्ति है कि: ‘सभी जीवों ने मुझ पर अनंत भवों में अनंत उपकार किए हैं, परंतु मैं स्वार्थवश कभी भी दूसरों के लिए कुछ नहीं कर पाया। कृतज्ञता का भाव भी नहीं जगा पाया।’ यह बात निःसंदेह है कि दूसरों का परोपकार हमारे भीतर कृतज्ञता का भाव उत्पन्न करता है और हमारी तरफ से दिखाई गयी कृतज्ञता दूसरों में परोपकार का भाव अवश्य जाग्रत करती है।

Compassion represents new Ideals, Values, and Emotions.

It is present in charity (daan), morality (sheel), austerity (tap), and emotions (bhav). The greatness, goodness, and welfare of Jainism come from compassion. Jainism is rooted in it. It is the desire and effort to relieve others from their suffering. Compassion is not just an action, but a feeling. The activities or actions that arise from this feeling are based on compassion. Compassion is also an important part of right understanding.

What Is Meant by Compassionate Mindset?

Compassionate Mindset means recognizing the fact that all living beings have done countless good deeds for ourselves, yet we have never acted with pure selflessness towards them. The feeling of gratitude for helping others have given us the immense satisfaction, which is a result of compassion. By feeling gratitude bhav, we are inspired to do good for everyone around, spreading the cycle of compassion and selflessness.

In short: Compassion is the driving force behind acts of charity, morality, austerity, and spiritual emotions. It is a feeling, not just an action, and it is the very essence of Jainism. Compassion motivates us to relieve others' sufferings and inspires a sense of gratitude, leading to selfless actions in everyday life.

: Summary :

Karuna or Compassion is the Heart of Jain Religion. It is found in giving, discipline, meditation, and even in our thoughts. Jain culture is based on compassion.

True compassion is the desire and action to remove others' pain.

It's not a mere act, it's a deep inner feeling. Even true faith includes compassion.

We've received much help from others, but rarely give back in spite of being humans.

Their help should awaken gratitude in us, which inspires us to help others.

**मैत्री पवित्र पात्राय मुदिता मोदशालिने।
कृपोपेक्षा प्रतीक्षाय तुम्यं योगात्मने नमः॥**

धर्म છે બીજ જેનું તે મૈત્ર્યાદિ ભાવોનું નામ ધર્મબીજ. કૃતજ્ઞતા ગુણની સિદ્ધિ માટે 'બીજથી જ આપણું ભલું થાય છે' એમ માનવું અને અપ્રમાદ ગુણની સિદ્ધિ માટે 'આપણે કરીએ, તો જ આપણું ભલું થાય' એમ માનવું. અંતઃકરણનો અવાજ પિછાનતાં શીખવું જોઈએ, તે મૈત્રી અને કરુણાનો જ હોય છે. કરુણાનું કાર્ય દેવ-ગુરુ અને ધર્મથી થાય છે. કરુણા એ સર્વ દુઃખોનું છેદન કરનારી છે. કરુણાવાનની ભક્તિ એ જ ભક્તિ છે, પૂજા છે. કરુણાહીનની પૂજા-ભક્તિ-આરાધના ધર્મરૂપ ન બની શકે. કરુણામાં સર્વને સુખી કરવાની કામના અને સર્વના દુઃખ દૂર કરવાની ઝંખના છે. એ કામના તથા ઝંખના જ અમૃત છે, તેથી કરુણા અજરામરતા અર્પનારી છે.

**मैत्री पवित्र पात्राय मुदिता मोदशालिने।
कृपोपेक्षा प्रतीक्षाय तुम्यं योगात्मने नमः॥**

जो पवित्र और योग्य पात्रों के प्रति मैत्रीभाव रखता है,
जो सदा आनंदित रहने वाला है, जो दुखियों पर करुणा करता है,
और जो अन्य लोगों की गलतियों को सहन कर उपेक्षा करता है - ऐसे योगात्मा को नमन।

ધર્મ એક બીજ છે, जिसका स्वरूप मैत्री आदि भावनाएँ हैं, और इसे 'धर्मबीज' कहा जाता है। कृतज्ञता गुण की सिद्धि के लिए यह मानना चाहिए कि 'बीज से ही हमारा कल्याण होता है' और अप्रमाद गुण की सिद्धि के लिए यह मानना चाहिए कि 'हम स्वयं प्रयास करें, तभी हमारा कल्याण होगा।' हमें अंतःकरण की आवाज़ पहचानना चाहिए, क्योंकि वह केवल मैत्री-करुणा की ही होती है। करुणा का कार्य देव, गुरु और धर्म के माध्यम से होता है। करुणा दुःखों को समाप्त करने वाली है। करुणावान की भक्ति ही सच्ची भक्ति और पूजा है। करुणाहीन व्यक्ति की पूजा, भक्ति या आराधना धर्मस्वरूप नहीं हो सकती। करुणा में सभी को सुखी करने की भावना और सभी के दुःखों को दूर करने की इच्छा होती है। यह भावना और इच्छा अमृततुल्य है, इसलिए करुणा अमरत्व प्रदान करने वाली है।

‘मैत्री पवित्र पात्राय मुदिता मोदशालिने।
कृपोपेक्षा प्रतीक्षाय तुम्यं योगात्मने नमः॥’

To the one who holds friendship toward the pure and worthy,
who is always joyful, who shows compassion toward the suffering,
and who patiently observes with equanimity – Salutations to that yogic soul.

Compassion is a force that comes through God, Guru, and Religion.

Religion can be understood as a seed, and the essence of it is in positive emotions. To develop the virtue of gratitude, we should believe that ‘our well-being is due to others’. To develop the virtue of diligence (carefulness and focus), we should believe that ‘only by our own efforts will our well-being happen’. Self awareness means recognizing the true voice inside our hearts. May I be devoted to pure delight, and blissful joy. May I be in a state of detachment, awaiting others with patience, offering my soul in service.

: Summary :

Worship with Compassion:

Real compassion comes from devotion to God, Guru, and Dharma.

Compassion ends suffering. Only the compassionate person’s devotion is true.

In compassion, there’s a wish to make everyone happy.

That wish itself is divine—immortal (Amrut).

Seeds of compassion (Maitree, Karuna) grow true religion.

For Gratitude:

Always believe that others help you.

For Alertness (Apramad): believe that your actions matter.

Listen to the inner voice, because it speaks through friendship and compassion.

चार प्रकारना भाव

क्रोधादि अप्रशस्त भावो, मैत्र्यादि प्रशस्त भावो, वीतरागत्वादि विशुद्ध भावो अने वैराग्यादि शुद्ध भावो. प्रातः सूर्यने जेम तेनी लालाश होय छे, तेम आत्मविचारकने तेनी कइला होय छे.

सासुं माध्यस्थ्य क्यां छे?

सासुं माध्यस्थ्य सर्व जिवो प्रत्ये मैत्रीमां रहेलुं छे, अधिक गुणवानो प्रत्ये प्रमोदमां रहेलुं छे, हीन गुणवानो प्रत्ये करुणामां रहेलुं छे तथा दुर्विनेय जिवो प्रत्ये समत्वमां रहेलुं छे.

सामायिक याने सासुं समत्व क्यां छे?

सासुं समत्व सर्व जिवो प्रत्ये वात्सल्यपूर्णा मैत्रीभावमां छे, सर्व पुण्डलो - निर्गुण प्रत्ये परा मध्यस्थ्य भावमां छे, सर्वना गुणो प्रत्येना अधिक आदरभावमां छे तथा प्रमाणोपेत सर्व धर्मना आचरणमां छे. सुख वपते वधु मैत्रीवंत बनो - उदारता केणवो, दुःख वपते वधु विरक्त बनो - उपकार वधारो.

चार प्रकार के भाव

क्रोध आदि अप्रशस्त भाव, मैत्री आदि प्रशस्त भाव, वीतरागत्व और वैराग्य आदि शुद्ध भाव। प्रातः सूर्य को जैसे उसकी लालिमा होती है, वैसे ही आत्मचिंतन करने वाले को उसकी करुणा होती है।

सच्चा माध्यस्थ्य कहाँ है?

सच्चा माध्यस्थ्य सभी जीवों के प्रति मैत्री में, श्रेष्ठ के प्रति प्रमोद में, हीन के प्रति करुणा में और दुर्विनेय जीवों के प्रति समता में होता है। सच्चा माध्यस्थ्य इसी में है।

सामायिक - सच्चा समत्व कहाँ है?

सच्चा समत्व सभी जीवों के प्रति वात्सल्यपूर्ण मैत्रीभाव में है, सभी पुद्गलों - निर्गुण तत्त्व के प्रति भी मध्यस्थभाव में है, सभी गुणों के प्रति आदरभाव में है और प्रमाणपूर्वक सभी धर्मों के आचरण में है। सुख के समय अधिक मैत्रीपूर्ण बनो, उदारता बढ़ाओ, दुःख के समय अधिक विरक्त बनो - उपकार बढ़ाओ। सच्चा समत्व इसी में है।

Four Types of Feelings (Bhav):

Negative emotions = anger, hatred, etc. **Positive emotions** = friendship, compassion, etc. **Pure feelings** = detachment (Vitaragta) etc. and **Emotions of renunciation** = Vairagya. Just like the sun rises every morning with its warmth, a person who reflects on the self (self-contemplative) has compassion (karunya) in their heart.

True Balance (Madhyasthya) is found in Friendship towards all living beings, Joy towards those superior or greater than us, Compassion towards those inferior or in suffering, and Equanimity towards those with negative thoughts or harmful behavior.

True harmony is found in Loving-kindness towards all beings regardless of qualities. Respect towards the virtues of all people. Living in accordance with righteous behavior as per one's own nature. In good times: Be more generous and show more friendship.

In difficult times, be more detached and increase helpfulness. In times of happiness, show generosity, and in times of sorrow, be more detached and helpful to all.

: Summary :

Four kinds of mental states:

Negative (hatered), Positive (maitree), Pure (detachment), and Spiritually refined.
Just as the morning sun glows red, a thoughtful soul glows with compassion.

True Neutrality (Madhyasthya) means...

Maitree with all, Joy for the higher, Compassion for the lower, Balance with the wicked.

True Samayik (Equality) means...

Maitree to all souls, Neutrality to matter, Respect to virtues, Practicing balanced conduct.
In joy, grow more friendly. In sorrow, grow more detached and helpful.

सम्यक्त्वनी चार लावना અને વૈરાગ્યની બાર લાવના

સમ્યક્ત્વની ચાર લાવનાઓ જીવને ચૈતન્યના દ્વેષથી છોડાવે છે અને વૈરાગ્યની બાર લાવનાઓ પુદ્ગલના રાગથી છોડાવે છે. જીવનાં શુદ્ધ સ્વરૂપને આસ્થાદિત કરનારા કારણોમાંથી મુક્ત થવા માટે જ વૈરાગ્યની બાર અને સમ્યક્ત્વની ચાર લાવનાઓ છે. ચૈતન્ય એ દ્વેષ અને પુદ્ગલ એ રાગ કરવા લાયક નથી, કેમકે ચૈતન્ય એ દુઃખનો લેતુ - જડ એ સુખનું કારણ નથી. જે સુખનું કારણ ન હોય, તેનાં ઉપર રાગ અને જે દુઃખનું કારણ ન હોય, તેનાં ઉપર દ્વેષ રાખવો, એ જ અજ્ઞાન છે. તેને ટાળવા બાર + ચાર મળીને 16 લાવનાઓ છે.

મૈત્રીલાવનાને માતાની ઉપમા આપી છે, કેમકે મૈત્રીલાવ એટલે...

પુત્રના હિતની ચિંતા, પુત્રના ગુણનો પ્રમોદ, પુત્રના દુઃખની કડલા, પુત્રના દોષોની ઉપેક્ષા. જગતના સર્વ જીવો ઉપર મૈત્રી વિકસાવવી, એ યોગ નહીં પણ મહાયોગ છે. આ યોગના પ્રવેશદ્વારની ચાવી રત્નત્રયી છે.

સમ્યક્ત્વની ચાર ભાવનાઈં ઓર વૈરાગ્યની બારહ ભાવનાઈં

ચાર ભાવનાઈં જીવ કો ચૈતન્ય કો દ્વેષ સે મુક્ત કરતી ઢૂં ઓર બારહ ભાવનાઈં પુદ્ગલ કો રાગ સે મુક્ત કરતી ઢૂં. જીવન કો શુદ્ધ સ્વરૂપ કો ઢકને વાલે કારણોં સે મુક્ત હોને કો લિઈ વૈરાગ્યની બારહ ઓર સમ્યક્ત્વની ચાર ભાવનાઈં હોતી ઢૂં. ચૈતન્ય દ્વેષ કરને યોગ્ય ઓર પુદ્ગલ રાગ કરને યોગ્ય નહીં ઢૂં, ક્યોંકિ ચૈતન્ય દુઃખ કા કારણ નહીં ઢૂં ઓર જડ સુખ કા કારણ નહીં ઢૂં. જો સુખ કા કારણ નહીં ઢૂં, ડસ પર રાગ કરના ઓર જો દુઃખ કા કારણ નહીં ઢૂં, ડસ પર દ્વેષ કરના - યહી અજ્ઞાન ઢૂં. અજ્ઞાન કો દૂર કરને કો લિઈ 12 + 4 મિલાકર કુલ 16 ભાવનાઈં હોતી ઢૂં.

મૈત્રી ભાવના કો માતા કી ઉપમા ઢી ગઈ ઢૂં, ક્યોંકિ મૈત્રી ભાવ યાને...

પુત્ર કો આત્મહિત કી ચિંતા, પુત્ર કો ગુણોં કી પ્રશંસા, પુત્ર કો દુઃખ પર કઠુણા, પુત્ર કો ઢોષોં કી ઉપેક્ષા. સમી જીવોં કો પ્રતિ મૈત્રી વિકસિત કરના કેવલ યોગ નહીં, બલ્કિ મહાયોગ ઢૂં. ડસ યોગ મેં પ્રવેશ કરને કી ચાહી રત્નત્રયી ઢૂં.

There are 16 reflections (bhavnas) that help us move toward spiritual purity. Four Bhavnas help remove hatred towards Chaitanya – the conscious soul. 12 Bhavnas help remove attachment to Pudgals (material things or the non-living world).

Why do we need this 16 reflections (bhavnas)?

Since the soul is not a source of pain, so we shouldn't hate it. Material things are not a source of real happiness, so we shouldn't get attached to them. If we feel love for what doesn't give true happiness and hate what doesn't cause real suffering, we are trapped in ignorance. To escape that ignorance, we reflect on these 16 bhavnas – 12 for detachment (vairagya) and 4 for right understanding (samyaktva).

Maitree:

The Maitree Bhavna is compared to the love of a mother: She cares for her child's well-being, Feels joy at the child's good qualities, Feels compassion in the child's pain, and Ignores the child's mistakes. In the same way, we should develop friendship toward all living beings. This is not just a spiritual exercise – it is called a Maha-Yoga, a great spiritual practice. And how do we start on this path? With the Ratnatrayi (Three Jewels): Right Faith, Right Knowledge, Right Conduct.

: Summary :

16 reflections help remove wrong attachment and hatred.
The soul is not to be hated, and matter is not to be loved.
Doing so is ignorance, and we overcome it through 16 bhavnas.
Maitree Bhavna teaches us to be kind like a mother to all beings.
The path starts with Right Faith, Knowledge, and Conduct.

મૈત્રીના પાંચ પ્રકાર:
ઉપકાર મૈત્રી, અપકાર મૈત્રી, વિપાક મૈત્રી, વચન મૈત્રી તથા અસંગ મૈત્રી.

વીતરાગ ભગવંતોને અસંગ મૈત્રી હોવાથી મૈત્રી તેમનો સ્વભાવ જ બની જાય છે. અસંગ મૈત્રીના ફળરૂપે મળતાં મોક્ષમાં અર્ચિત્ય મૈત્રી માનવી જોઈએ. વીતરાગ ભગવંતોની મૈત્રી જગતનું પરમ હિત કેવી રીતે કરે છે, તે સમજવું, તે આપણા ચિત્તની શક્તિની બહાર છે!

બીજાની હિતચિંતા પોતાના ઉપકાર માટે કે અપકારથી બચવા માટે કે સારા વિપાક મેળવવા માટે કરવામાં આવે, ત્યાં સુધી તે હિતચિંતા લૌકિક છે. જ્યારે તે વચન કે તીર્થકરોની આજ્ઞાપાલન અથવા તીર્થકરોના વચન - વિચાર - વર્તનના બહુમાનની ખાતર કરવામાં આવે અને એમ કરતાં - કરતાં જ્યારે તે આત્મસ્વભાવરૂપ બની જાય, ત્યારે લોકોત્તર ગણાય. પ્રભુની મૈત્રી હિતચિંતનરૂપ નહીં, હિતક્રિયારૂપ હોય છે.

મૈત્રી કે પાંચ પ્રકાર:
ઉપકાર મૈત્રી, અપકાર મૈત્રી, વિપાક મૈત્રી, વચન મૈત્રી ઓર અસંગ મૈત્રી।

વીતરાગ ભગવાનોં કો અસંગ મૈત્રી હોને કે કારણ મૈત્રી ડનકા સ્વભાવ બન જાતી હૈ। અસંગ મૈત્રી કે ફલસ્વરૂપ પ્રાપ્ત હોને વાલે મોક્ષ મેં અર્ચિત્ય મૈત્રી કી કલ્પના કરની ઑહિદ। યહ સમજના કિ યહ મૈત્રી સંપૂર્ણ જગત કે પરમ કલ્યાણ કે લિદ કેસે કાર્ય કરતી હૈ, યહ બુદ્ધિ કી શક્તિ સે પરે હૈ।

યદિ કિસી કા હિત સિફ અપને લાભ કે લિદ, હાનિ સે બચને કે લિદ, યા અછ્લે પરિણામ પ્રાપ્ત કરને કે લિદ હી કિયા જાતા હૈ, તો વહ હિતચિંતન લૌકિક હૈ। લેકિન જબ યહ હિતચિંતન તીર્થકરોં કે વચન ઓર ડનકી આજ્ઞા કા પાલન કરને કે લિદ યા ડનકે વિચાર, વચન, ઓર આચરણ કે સમ્માન હેતુ કિયા જાતા હૈ ઓર ઇસા કરતે-કરતે વહ સ્વાભાવિક બન જાતા હૈ, તબ વહ હિતચિંતન લોકોત્તર કહલાતા હૈ। ભગવાન કી મૈત્રી કેવલ હિતચિંતન નહીં, બલ્કિ હિતક્રિયા સ્વરૂપ હોતી હૈ।

5 types of Maitree (Friendship):

Upkar Maitree - Kindness towards someone, who has helped us.

Apkar Maitree - Kindness even towards someone, who has harmed us.

Vipak Maitree - Kindness in the hope of attaining good results (karma).

Vachan Maitree - Kindness since it is instructed by spiritual teachers or scriptures.

Asang Maitree - Pure, unconditional kindness without any personal reason or attachment.

Asang Maitree is the kind of friendship free from all types of attachment and selfish motives. Enlightened Vitarag Bhagwants have this kind of Maitree as their natural quality. The result (fruit) of this pure, unconditional friendship is moksha (liberation). We cannot fully understand how this kind of Maitree benefits the world - because it is beyond the mind's power to grasp!

Difference between Worldly and Spiritual Kindness:

If you care for someone just because they helped you (Upkar), You want to avoid harm (Apkar), You want good karma (Vipak), then this is still worldly kindness (Laukik hitchintan). But when your kindness comes from respect for the teachings of Tirthankars, you follow their words, thoughts, and actions with love, and over time, this behavior becomes your natural character, then it becomes spiritual and extraordinary (Lokottar hitchintan). The Maitree of an enlightened being is not just thinking about others' good, but it is actively doing good - their very presence & actions are beneficial to all.

: Summary :

5 types of Maitree: Upkar, Apkar, Vipak, Vachan, Asang Maitree.

Asang Maitree is the highest form of Maitree, free from any attachments or selfish reasons. Vitarag Bhagwants naturally live in this pure friendship, which leads to liberation.

मुक्ति अं लोकोत्तर मैत्रीनुं कण छे.

धर्मथी धन भणे परा धन भेणववा भाटे कांई धर्म करवानो लेतो नथी, तेम परलितचिंताथी स्वहित थाय छे, परंतु स्वहित भातर कांई धर्म करवानो लेतो नथी. स्वहितनुं ध्येय थये परलितनुं कार्य निराशांस जनतुं नथी. आशांसा धर्मने निष्कण करनार - ज़ुपने शल्यरूप छे. निःशल्य मैत्री अं ज शुद्ध धर्मस्वरूप छे, तेथी परलितनो निःशल्य अध्यवसाय अं मैत्री छे.

'नमो अरिहंताणं' अंटेले....

लापशत्रुओंनो नाश करनारने छे नमुं छे. शत्रुलापनो नाश मित्रलाप वडे थाय छे, तेथी मित्रलापने जेमछे सिद्ध कर्यो छे, तेमने छे नमुं छे. मित्रलापनी सिद्धि ज़ुपमात्रना हितचिंतकने थाय छे, तेथी सर्व ज़ुपनी हितचिंता धारण करनारने छे नमुं छे. 'सर्व ज़ुपो सुभी थाओ' अं लापना वडे ज़ुपमात्रनी हितचिंता सिद्ध थाय छे.

मुक्ति ही लोकातीत (लोकोत्तर) मैत्री का फल है।

जैसे धर्म से धन प्राप्त तो हो सकता है, लेकिन धन प्राप्त करने के लिए धर्म का पालन नहीं किया जाता। उसी प्रकार परहितचिंतन (दूसरों के हित की चिंता) से स्वहित (स्वयं का लाभ) होता है, लेकिन केवल स्वहित के लिए धर्म का पालन नहीं किया जाता। जब स्वहित को ही मुख्य उद्देश्य बना लिया जाता है, तो परहित का कार्य निःस्वार्थ नहीं रह पाता। स्वार्थ और अपेक्षाएँ धर्म को निष्फल कर देती हैं और जीव के लिए पीड़ा के समान होती हैं। निःशल्य मैत्री ही शुद्ध धर्म का स्वरूप है, इसलिए परहित की निःशल्य साधना ही सच्ची मैत्री है।

'नमो अरिहंताणं' का अर्थ है...

भावना के शत्रुओं का नाश करने वाले को मैं नमन करता हूँ। शत्रुता का नाश मित्रता से होता है, इसलिए जिन्होंने मित्रभाव को सिद्ध कर लिया है, उन्हें मैं नमन करता हूँ। मित्रभाव की सिद्धि उन जीवों को होती है, जो समस्त जीवों के कल्याण की भावना रखते हैं। इसलिए जो सभी जीवों के हित की चिंता करता है, उसे मैं सदा नमन करता हूँ। 'सर्व जीव सुखी हों' - इस भावना के द्वारा सभी जीवों के कल्याण की - हितचिंता की सिद्धि होती है।

Moksha is the result of pure, selfless, Lokottar Friendship - the highest form of Maitree. You may gain wealth through religious behavior (dharma), but that doesn't mean dharma should be done for getting money! Similarly, by thinking about the welfare of others, your own good automatically happens, but you should not do it for selfish gain.

If you only help others with the hope of getting something in return, that action loses its purity. This kind of expectation (ashansa) becomes a spiritual obstacle, like a thorn (shalya) stuck in our soul. True Friendship = Pure Dharma: When you have pure, selfless concern for others (parhit) without any selfish motive, that is called Ni:shalya Maitree - friendship without any expectations or hidden desires. True dharma looks like this.

The Meaning of 'Namo Arihantanam':

'I bow to the Arihants' -those who have destroyed inner enemies like anger, pride, greed, and hatred. These enemies are defeated through friendship and love. So, I bow to those, who have achieved complete friendliness in their hearts. Who are they? Those who think for the welfare of all living beings, who live with the feeling: 'May all souls be happy!' That universal kindness is the true victory over inner enemies, and the real key to Moksha - Liberation.

: Summary :

Moksha is the result of selfless, divine friendship (lokottar Maitree).

Helping others should not be done for selfish gain - that spoils the purity of dharma.

True Maitree is without expectations - that is pure religion (shuddh dharma).

'Namo Arihantanam' means bowing to those who have defeated hatred with pure love.

Real friendship is shown by wishing happiness for all beings - 'May all be happy!'

'सर्व ज्ञपो सुधी थाओ' अेटवुं ज नही पए 'सर्व ज्ञपो लापशत्रुओने जतनारा थाओ'.

सर्व ज्ञपो तो ज सुधी थाय, के जो तेओ पए परछितरिंतामां रक्त बने, सर्व ज्ञपो प्रत्ये मित्रलाप केणवे, ते मित्रलाप केणववा वडे शत्रुलापनो नाश करे तथा शत्रुलापनो नाश करवा वडे लापशत्रुओने जते.

सर्व ज्ञपो लापशत्रुओने जतवा हिंसादि दोषोने जतनारा थाओ. हिंसादि दोषो जतवा क्रोधादि दोषोने जतनारा थाओ अने क्रोधादि दोषो जतवा विषयासक्ति आदि दोषोने जतनारा थाओ. विषयासक्ति आदि दोषोने जतवा सर्वत्र सर्व ज्ञपोने सुधी करवानी लापनावाणा थाओ. ते माटे सर्व ज्ञपोने सुधी करवानी लापना वडे जेओ अरिछंत पधने पाम्या छे, तेमने छे नमुं छे. अल्प प्रयासे बहु कार्य करनार मनमां उत्पन्न थती 'शिवमस्तु सर्व जगतः'नी उदात्त लापना छे अने ते ज साची मैत्री छे.

**'सभी जीव केवल सुखी ही न हों,
बल्कि वे भाव-शत्रुओं (आंतरिक शत्रुओं) को जीतने वाले भी बनें।'**

सभी जीव तभी सुखी हो सकते हैं, जब वे भी परछित की चिंता में रत हों और जब वे सभी जीवों के प्रति मित्रभाव को अपनाएँ। मित्रभाव को अपनाने से शत्रुता समाप्त होती है और शत्रुता के नाश से भाव-शत्रु (आंतरिक दोष) जीते जा सकते हैं।

भाव-शत्रुओं को जीतने के लिए हिंसा आदि दोषों को जीतना आवश्यक है। हिंसा आदि दोषों को जीतने के लिए क्रोध आदि दोषों को जीतना होगा और क्रोध आदि दोषों को जीतने के लिए विषय-आसक्ति जैसी बुराइयों पर विजय पानी होगी। विषय-आसक्ति जीतने के लिए सभी जीवों को सुखी करने की भावना विकसित करनी होगी। इसीलिए, जो जीवों को सुखी करने की भावना से अरिहंत पद को प्राप्त कर चुके हैं, उन्हें मैं नमन करता हूँ। थोड़े प्रयास से महान कार्य करने वालों के मन में उत्पन्न होने वाली 'शिवमस्तु सर्व जगतः' (समस्त संसार के लिए कल्याण की भावना) की यह उच्चतम भावना ही सच्ची मैत्री है।

**We should not just wish 'May all beings be happy,' but also wish:
'May all beings become victorious over their inner enemies (bhav-shatru).'**

Real happiness comes only when: All beings are filled with the spirit of helping others (parhit-chintan), they develop friendship (maitree) towards everyone, that friendship removes hatred and enmity, and which leads to winning over inner enemies like anger, ego, greed, and attachment.

Steps to Overcome Inner Enemies:

To defeat all kinds of inner enemies (bhav-shatru), we must overcome cruelty and also violence. To defeat violence, we must conquer anger, pride, deceit, and greed. Again to conquer them, we must defeat attachment to pleasures and desires (vishay-asakti). And to overcome attachment, we must develop the pure feelings of: 'May all beings be happy everywhere, always.' This pure wish leads us on the same path that enlightened beings (Arihants) followed to reach liberation (Arihant-pad). So, we bow to those great souls, who achieved that state through such noble feelings. 'Shivamastu Sarva Jagatah:' 'May the entire world be peaceful, pure, blessed.' This thought arises naturally in the minds of noble souls, who with little effort, create great positive impact in the world.

: Summary :

Not just 'May all be happy,' but also 'May all defeat their inner enemies.'
True happiness comes from: Helping others, Spreading friendship, Removing hatred,
Conquering anger, greed, and also desires.

This journey leads to the Arihant state, and we bow to those who achieved it.
The pure wish of 'Shivamastu Sarva Jagatah' is a mark of such enlightened souls.

‘शिवमस्तु सर्वजगतः।’

सर्वे सत्क्रियाओं, सर्वे धर्मानुष्ठानों अने सर्वे आगम वाक्योंनी पाछण स्वात्मविषयक अथवा परात्मविषयक कइएला रलेली छे. अनेने परस्पर अविनाभाव संबंध छे. अेकना अलावमां बीजानु अस्तित्व छेतुं नथी.

‘शत्रुने प्रेम करो’ अे वाक्य तो सर्वे प्रकारना शारीरिक अने मानसिक रोगोंनी दवा - औषध समान मनाय छे.

हीनगुणी प्रत्ये कइएलाभाव विना क्यारेय सधनुष्ठान सिद्ध थतुं नथी. हीनगुणी प्रत्ये कइएला उत्पन्न न थवामां सर्वोत्कर्ष अने परापकर्ष कारण छे. आ विश्वमां जो सर्व आत्माओं समान छे, तो सर्वोत्कर्ष के परापकर्षने ईच्छनार दुदरतने अन्याय करे छे, तेथी तेनुं माहुं इण मणे ज छे. जिनप्रवचन हितोपदेशअप छे, तेथी ते अत्यंत कइएलामय छे.

‘शिवमस्तु सर्वजगतः।’

सभी सत्कर्मों, सभी धार्मिक अनुष्ठानों और समस्त आगम वचनों के पीछे आत्महित या परहित की करुणा समाहित होती है। इन दोनों का एक-दूसरे से अविनाभाव (अटूट) संबंध है। एक के अभाव में दूसरे का अस्तित्व भी संभव नहीं है।

‘शत्रु से प्रेम करो’ यह वाक्य शारीरिक व मानसिक रोगों की औषधि के समान ही माना जाता है।

हीनगुणी के प्रति करुणा के बिना कभी भी उत्तम धर्मोचरण सिद्ध नहीं होता। हीनगुणी के प्रति करुणा न उत्पन्न होने के पीछे सर्वोच्चता की इच्छा (अहंकार) और हीनता की भावना कारण बनती है। यदि इस संसार में सभी आत्माएँ समान हैं, तो किसी के लिए उच्चता (सर्वोत्कर्ष) या निम्नता (परापकर्ष) की कामना करना प्रकृति के न्याय के विरुद्ध है और जो भी इस न्याय के विपरीत आचरण करता है, उसे उसके दुष्परिणाम अवश्य मिलते हैं। जिनेश्वर भगवंत की वाणी केवल हितोपदेश देने वाली होती है, इसलिए सदा अत्यंत करुणामय होती है।

**The verse 'Shivamastu Sarva Jagatah' means:
'May the whole world be peaceful, pure, and blessed!'**

This beautiful wish is deeply connected to the feeling of compassion - either for your own soul (swatma) or for the others (paratma). All good actions, spiritual practices (dharma), and religious teachings (Agam shastras) have compassion at their heart.

There's a strong bond between caring for ourselves and caring for others. If one is missing, the other cannot truly exist. 'Love your enemy' may sound impossible, but it actually works like a medicine — healing mental and emotional wounds. We cannot reach true spiritual success, if we don't have compassion even for those, who are: Weak, Morally fallen, Or less capable (heen-guni). If you lack compassion for them, you are being too proud feeling superiority, or looking down on them, making them feel inferior, but in reality, all souls are one and equal.

So, if someone desires to be superior or makes others feel inferior, they are going against nature — and that brings negative results. Jin Bhagwant's teachings are not just rules — they are messages meant for everyone's good (hitopadesh). That's why, the messages are totally filled with compassion (karuna-may).

: Summary :

'Shivamastu Sarva Jagatah' means 'May the whole world be peaceful and blessed.'
Every true religious act or teaching is rooted in compassion, whether for self or others. Self-care and care for others are interconnected — you can't have one without the other.
True spiritual success needs compassion, even for those with flaws.
Thinking you're better than others or making others feel inferior,
goes against the natural law of soul equality.
Jain teachings are the pious messages of love and compassion, not just the rules.

‘विश्वमैत्री’ अटले....

व्यक्ति જેને પોતાનો માને, તેના પ્રત્યે તે જેવો ભાવ દર્શાવે - ઉત્તરોત્તર વિકસાવે અને જગતના કોઈ પણ નાના અથવા મોટા જીવને પણ તે ભાવથી વંચિત ન રાખે, તે વિશ્વમૈત્રીભાવને કહે છે.

તેના જીવન ઉપર ઈચ્છાનું નહીં પણ સર્વ જીવો સાથે મૈત્રીભાવનું જ વર્ચસ્વ હોય છે! મૈત્રીભાવ એ નિઃસ્વાર્થતા પાયા ઉપર ઉભેલો છે. વિશ્વમૈત્રીભાવ જેમ - જેમ ઘટતો જાય, તેમ - તેમ જીવન ઝાંખું પડતું જાય, પરપદાર્થમાં મોહ જાગતો જાય તથા પરહિત કાજે એક ડાલું ચાલવાની વૃત્તિ પણ ન થાય. જે હૃદય પરમેષ્ઠિ ભગવંતોના પરમ વિશ્વમૈત્રીભાવ કાજે તલસતું હોય, તેનાથી પાપીને ય ધિક્કારી શકાય? વિશ્વમૈત્રીભાવને જ પોતાનું જીવન બનાવવાને માટે પંચપરમેષ્ઠિ ભગવંતોના ભાવને જ જીવન સોંપી દેવું જરૂરી છે. વિશ્વના સમગ્ર સચેતન કે અચેતન પદાર્થોનું જ્ઞાન, મૈત્રી અને કડલાના વિષય તરીકે આહ્વાલિત થઈ જાય છે.

‘વિશ્વમૈત્રી’ का अर्थ है...

व्यक्ति जिस भावना को अपने लिए उचित मानता है, वह भावना वह दूसरों के प्रति भी रखे, उसे निरंतर विकसित करे, और जगत के किसी भी जीव को उस भावना से वंचित न रखे।

उसके जीवन में स्वार्थ का नहीं, बल्कि जीवों के प्रति मैत्रीभाव का ही प्रभुत्व होना चाहिए। मैत्रीभाव निःस्वार्थता के आधार पर स्थापित होता है। जैसे-जैसे विश्वमैत्रीभाव घटता जाता है, वैसे-वैसे जीवन फीका पड़ जाता है, पटायी वस्तुओं में मोह जाग्रत होता है, और परोपकार के लिए एक कदम भी बढ़ाने की प्रवृत्ति नहीं रहती। जिस हृदय में परमेष्ठी भगवान के परम विश्वमैत्रीभाव के लिए तड़प हो, क्या वह किसी पापी को भी धिक्कार सकता है? नहीं। विश्वमैत्रीभाव को ही अपना जीवन बनाने के लिए, पंच-परमेष्ठी भगवन्तों के भावों के अनुसार अपने जीवन को समर्पित कर देना चाहिए। संपूर्ण विश्व के चेतन और अचेतन पदार्थों का ज्ञान, मैत्री और करुणा के विषय के रूप में आह्वाहित (आत्मकल्याण हेतु स्वीकार) हो जाता है।

**Vishva-Maitree means Universal Friendship -
a feeling of pure, selfless love and goodwill toward all living beings.**

Imagine this: You naturally show love, kindness to someone you consider your own. Vishva-Maitree is when you extend that same love and care to every living being - no one is left out. It is not based on personal likes, dislikes, or selfish interest. Instead, it is universal, unconditional, and rooted in selflessness. A person with true universal Maitree is not ruled by desire or ego, but by love and peace. If this feeling starts to weaken: Life feels dull, attachment to material things increase, one loses the will to help others.

Surrender to the Path of Enlightened Souls:

Those, whose hearts burn with longing for the deep compassion shown by the enlightened souls like Panch Parmesthi Bhagwants, cannot even judge or hate a sinner - their love is too vast to do that. To truly live a life of Vishva-Maitree, one must surrender his life to the ideals of pure and enlightened beings. Vishva-Maitree expands so much that even all living and non-living beings of the universe become part of our awareness. They become subjects of our knowledge, compassion, and love.

: Summary :

Vishva-Maitree means Universal Friendship - loving all beings like our own.

Vishva-Maitree is based on selflessness, not desire or ego.

As this feeling weakens, life becomes empty and selfishness grows.

A true spiritual person cannot even hate a sinner - their heart is full of compassion.

To live Vishva-Maitree, one must follow and surrender to the path of enlightened souls.

મોક્ષની ભૂમિકા કેવી હોય?

ત્રિભુવનના સર્વ જીવોના હિતની સર્વોત્તમ ભૂમિકા પછી જે ભૂમિકા પ્રાપ્ત કરવાની બાકી રહે, તે મોક્ષની જ છે. કષાય જે રીતે પોતાનો સ્વ-પરને કલેશ આપવાનો ધર્મ બજાવે છે, તે રીતે વિશ્વમૈત્રીભાવ પણ પોતાનો સ્વ-પરના કલેશને કાપવાનો ધર્મ બજાવે જ છે. પંચ પરમેષ્ઠિ ભગવંતો અહર્નિશ અપ્રમત્તપણે સર્વ જીવોના કલ્યાણ કાજે પોતાના જીવનની પ્રત્યેક ક્ષણનો ઊંચામાં ઊંચો સદુપયોગ કરે છે, તેના બદલામાં તેઓ પોતાના માટે આપણી પાસે શું કોઈપણ ચીજ માંગે છે? હરગીઝ નહીં. તો તેમની આરાધના કરનાર આત્માથી જગતના કોઈ જીવ પાસે કશા ય બદલાની આશા રાખી શકાય?

પરમ વિશ્વમૈત્રીભાવની આરાધના કરનાર જ્યાં સુધી પોતાના હૈયામાંથી સ્વસુખના સ્થૂલ અને એકાંગી ખ્યાલને દૂર ન કરી શકે, ત્યાં સુધી તેનું આંતરજીવન પંચ પરમેષ્ઠિઓના પરમ વિશ્વમૈત્રીભાવને ઝીલવા અથવા પચાવવાની ક્ષમતા કેમ દાખવી શકે?

મોક્ષ की भूमिका कैसी होती है?

ત્રિભુવન કે સમસ્ત જીવોં કે હિત કી સર્વોચ્ચ ભૂમિકા પ્રાપ્ત કરને કે બાદ જો એકમાત્ર સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરને કે લિે શેષ રહતી હૈ, વહ કેવલ મોક્ષ હી હૈ। જિસ પ્રકાર કષાય (આવેશ) અપને સ્વ-પર કો વલેશ દેને કા સ્વભાવ રહતા હૈ, ઉસી પ્રકાર વિશ્વમૈત્રીભાવ મી અપને સ્વ-પર કે વલેશ સમાપ્ત કરને કા ધર્મ નિભાતા હી હૈ। પંચ પરમેષ્ઠી ભગવાન અહર્નિશ અપ્રમત્ત ભાવ સે (મજગતા સે) જીવોં કે કલ્યાણ કે લિે અપને જીવન કે પ્રત્યેક ક્ષણ કા સર્વોત્તમ ઉપયોગ કરતે હૈ। ઇસ કે બદલે મેં કયા વે હમ સે કુછ મી માંગતે હૈ? હરગિજ નહીં। તો ફિર, ઉનકી આરાધના કરને વાલે આત્મા સે, કયા કિસી મી જીવ કે પ્રતિ પ્રતિદાન (બદલે મેં કુછ પાને) કી અપેક્ષા રહના ઉચિત હોગા?

જો વ્યક્તિ પરમ વિશ્વમૈત્રીભાવ કી આરાધના કરતા હૈ, જબ તક વહ અપને હૃદય સે સ્વ-સુખ કી સ્થૂલ ઓર સ્વાર્થપૂર્ણ ધારણા કો નહીં મિટા સકતા, તબ તક ઉસકા આંતરિક જીવન, પંચ પરમેષ્ઠી ભગવાન કે પરમ વિશ્વમૈત્રીભાવ કો આત્મસાત્ કરને ઓર ઉસે હૃદય મેં ધારણ કરને કી યોગ્યતા કૈસે પ્રાપ્ત કર સકતા હૈ?

The Role of Moksha (Liberation):

After doing everything possible for the good of all living beings in all three worlds (Tribhuwan), there's only one stage left to reach - and that is Moksha (liberation).

The Role of Anger vs. Friendship:

Passions (like anger, ego, greed, deceit) always create pain for ourselves and others. In the same way, the feeling of universal friendship always works to remove that pain - both from ourselves and others. So just as anger harms, friendship heals. The Example of the Enlightened Ones (Panch Parameshti Bhagwants): Enlightened souls like Arhants and Siddhas spend every single moment of their lives working selflessly for the welfare of all beings. And what do they ask for in return? Nothing. Absolutely nothing! So, if we are the true worshippers or followers of such selfless beings, how can we expect anything back from anyone else?

Letting Go of Selfishness:

If some people truly want to practice pure, universal friendship like the Panch Parameshti, they must first remove selfish thoughts - especially those focused only on personal happiness. Until then, their inner life (spiritual heart) will not be ready to absorb or reflect the purity and depth of the enlightened ones' love for all.

: Summary :

After helping all living beings, the final step is the Liberation (Moksha).

Passions in our life create pain; while friendship removes it.

Enlightened souls serve everyone selflessly, without expecting anything in return.

So we too, as their followers, should expect nothing from others.

To fully absorb their divine love and friendship,

we must first let go of selfish thoughts focused only on our own comforts.

पंचपरमेष्ठि परम विश्वमैत्रीना चरम सीमास्तलो छे.

आत्माओ प्रत्येना अरिलावज्य अंतरायोने परम मैत्रीलाव द्वारा निर्भूण करनार अरिहंतो छे. आत्मानि आत्माने ओणभवानी असूत्रने लीधे परस्पर वर्ये जन्मतां अंतरायोने दूर करनार चेतनानुं उरएणुं श्री नमस्कार महाभंत्रना प्रथम पद 'नमो अरिहंताणं'भां रवेतुं छे.

मोक्ष प्राप्त करवामां असमर्थ अेवा अलव्यने शुं न होय?

अलव्य ज़ुवोने स्वार्थलावनुं सर्वथा विसर्जन अने परार्थलावनुं संपूर्ण अवलंभन न होय. अलव्यनां तेदलां ज आवरणो दूर थाय छे के जेतलां द्रव्यसंयमनी पराकाष्ठाने आवश्यक होय. द्रव्यकडला अलव्यने पए स्पर्श, लावकडला अलव्यने स्पर्शां न शके. अमैत्रीनो अलाव तेने होए शके - लावमैत्री कदापि न होय. 'आ जगतना सर्व ज़ुवो विषयक स्नेहनो परिणाम ते मैत्री छे.' -उपा. यशोविजयजु महाराज

पंच-परमेष्ठी परम विश्वमैत्री के चरम सीमा स्तंभ हैं।

जो आत्माओं के प्रति शत्रुता से जन्मने वाले अंतरायों को परम मैत्रीभाव द्वारा नष्ट करते हैं, वे ही अरिहंत हैं। आत्मा द्वारा स्वयं को न पहचानने की अक्षुद्धि के कारण जो आपसी मतभेद और बाधाएँ उत्पन्न होती हैं, उन्हें दूर करने वाला चेतना का झटना 'नमो अरिहंताणं' मंत्र में समाहित है।

अभव्य (जो मोक्ष प्राप्त करने में असमर्थ हैं) को क्या प्राप्त नहीं होता?

अभव्य जीवों में स्वार्थभाव का संपूर्ण त्याग और परार्थभाव का पूर्ण आश्रय नहीं होता। उनकी उतनी ही आवरण (अज्ञान की परतें) हटती हैं, जितनी द्रव्य-संयम (आत्म-नियंत्रण की उच्चतम स्थिति) के लिए आवश्यक होती हैं। द्रव्यकरुणा (बाह्य करुणा) अभव्य को भी स्पर्श कर सकती है, लेकिन भावकरुणा (आंतरिक करुणा) उन्हें स्पर्श नहीं कर सकती। इसके अलावा उनमें अमैत्रीभाव तो हो सकता है, लेकिन उनमें भाव-मैत्री (अर्थात् हृदय से उत्पन्न हुआ प्रेम) कदापि नहीं हो सकती। 'सभी जीवों के प्रति स्नेहपूर्ण परिणाम ही मैत्री है।' - उपाध्याय यशोविजयजी महाराज

5 pillars of universal friendship: Arihant, Siddha, Acharya, Upadhyay, and Sadhu.
Role of Arihants (Enlightened Beings): Arihants have completely removed all hatred and barriers between souls. They do this through perfect universal love and friendship. When we chant 'Namo Arihantānam'... we connect to their pure stream of consciousness — which removes the darkness caused by ignorance (not knowing our true self).

What Makes a Soul 'Abhavya'?

Abhavya souls are those that: Cannot achieve liberation (moksh) in this lifetime (or ever, depending on context), because they hold on to selfishness and don't fully embrace selflessness. They can only slightly reduce their karmic coverings — just enough to maintain good external conduct. They might feel physical compassion (dravya-karuna), but they cannot truly experience emotional or spiritual compassion (bhav-karuna). They may lack hatred, but they cannot feel true universal love (bhav-maitree).

A beautiful Quote by Mahopadhyay Shri Yashovljayji:

'True friendship (Maitree) is the feeling of pure affection for all living beings.'

: Summary :

Panch Parmesthis are the highest examples of universal friendship.

Arihants destroy hatredness and inner barriers through perfect love and awareness.

'Namo Arihantānam' represents the light of awareness that removes ignorance.

Abhavya souls cannot fully adopt true selflessness or spiritual compassion.

They might not hate others, but cannot feel emotional friendship toward all beings.

True maitree = Universal affection for every living being.

- **Upadhyay Shri Yashovljayji.**

सर्व ज्ञानों प्रत्ये मैत्रीपूर्ण हृदय, करुणा અને
सहानुभूति राખવી, એ જીવનની મોટી સિદ્ધિ છે.

સિદ્ધિવાળા પરમ પુરુષોને પરમ પ્રણામનું નામ જ 'નમસ્કાર' છે. કરુણા આત્માનો સ્વભાવ છે. અનાહત નાદમાં કરુણાની તીવ્રતા હોય છે. પ્રભુ કરુણા કરનારા, આપણે તેમની કરુણાના પાત્ર, પ્રભુ રક્ષણ કરનારા, આપણે તેમના રક્ષણનું પાત્ર અને જીવત્વ જાતિના શિરછત્ર એવા પ્રભુની સાથે આપણને જાતિગત સંબંધ, આ ત્રણ સંબંધો તો ધ્યાન સિવાયના અવસરે પણ ચાલુ રહેવા જોઈએ. પ્રભુ આપણું નિરંતર રક્ષણ કરી જ રહ્યાં છે' આ વસ્તુની સ્વાનુભૂતિ થયાં પછી જ ખરી રીતે 'સ્વ'ની ચિંતારૂપ આર્તધ્યાન છૂટે તથા સમસ્ત વિશ્વનો પ્રત્યેક જીવ પ્રભુની એકસરખી કરુણાનો પાત્ર દેખાય, ત્યારે કુદરતી રીતે સર્વનો વિચાર પ્રગટે.

**'सभी जीवों के प्रति मैत्रीपूर्ण हृदय, करुणा और
सहानुभूति रखना जीवन की महानतम उपलब्धि है।'**

इस उपलब्धि से युक्त परम पुरुषों को परम प्रणाम करने का ही नाम 'नमस्कार' है। करुणा आत्मा का स्वभाव है। अनाहत नाद (दिव्य ध्वनि) में करुणा की तीव्रता विद्यमान होती है। भगवान करुणा करने वाले हैं, हम उनके करुणा के पात्र हैं। भगवान रक्षा करने वाले हैं, हम उनके संरक्षण के पात्र हैं और भगवान समस्त जीवों के जीवन-संरक्षक छत्र (शरणदाता) हैं, हम उनसे आत्मिक रूप से जुड़े हुए हैं। ये तीनों संबंध केवल ध्यान के समय ही नहीं, बल्कि हर क्षण जाग्रत रहने चाहिए।

'भगवान हमारा निरंतर रक्षण कर ही रहे हैं' जब यह अनुभूति (स्व-अनुभव) प्रकट होती है, तभी वास्तव में स्व-चिंता रूपी आर्तध्यान (कष्टमय ध्यान) समाप्त होता है। जब समस्त विश्व के प्रत्येक जीव भगवान की समान करुणा के पात्र के रूप में दिखने लगते हैं, तब स्वाभाविक रूप से समस्त जीवों का कल्याण करने का भाव प्रकट होता है।

Having a heart full of friendship, compassion and empathy toward all, is not ordinary - it's one of the greatest accomplishments in life. Those who achieve this level of purity are supreme souls, and bowing to them with deep respect is called Namaskar. Compassion - natural quality of soul isn't something to be learnt - it is already true nature of soul. In spiritual experiences, the power of compassion is deeply felt.

Lord Is full of Compassion, and we are the Receivers of that.

He protects, and we are under his protection. He is like the royal crown of all, and we share a deep connection with him. These relationships aren't just for meditation time - they should be felt and remembered at all times.

What happens when this Realization deepens?

When we truly experience that the Lord is constantly protecting us, our inner worries, selfish thoughts, and self-centered anxiety start to fade away. Then, we begin to see every single living being as equally deserving of the Lord's compassion. This brings a natural expansion of thought - where we start caring for all Jivas.

: Summary :

A heart full of love, compassion, and empathy for all is a great spiritual success.

Bowing to such pure souls is true Namaskar.

Compassion is already within us - it's our soul's nature.

We are receivers of divine compassion, protection,
and spiritually related to the divine.

When we deeply realize that the Lord is always protecting us,
our selfish thoughts dissolve and
we naturally care for every soul as equally worthy of compassion.

नवकार महामंत्र अं परमात्मानो कृपानो स्वीकारे.

परमात्मा स्नेहशी व्याप्त है, कृपानशी व्याप्त है. तेओ अधिक दुःखी प्रत्ये, अधिक अज्ञानी प्रत्ये तथा अधिक मोहंध प्रत्ये अधिक कृपानवान है. प्रलु ज्ञाता -त्राता - भ्राता - बन्धु - मित्र - माता - पिता - लक्ष्मीना दातार - स्वामी तथा विधाना दातार गुड है. कृपानाने कारणे ज परमात्मा गति है, मति है, आश्रय है, आलंबन है, ज्ञापन है, त्राण है, शरण है. प्रलु साथेनो आवा प्रकारनो लावसंबंध सर्वनी हितचिंताउप मैत्रीलावनी साधनामां आपणने सौने जोडी आपे है.

लावनमस्कार अटले शुं?

मैत्र्यादि लावोने लाव आपवो, अं लावनमस्कार है. अंतरशी उचिपूर्वक थतो नमस्कार मैत्रीयुक्त होय है. प्रतबद्ध ज्ञापनशी मैत्री, कृपाना, शांति, प्रेम, दया आदि सलज बने है अने आपणने संयम तरक होरी ज्ञय है. सुभ - सगवडोमां शांति नथी, किन्तु साथी शांति मनमां ज है.

नवकार महामंत्र परमात्मा की करुणा की स्वीकृति है।

परमात्मा स्नेह से भरपूर हैं, वे करुणा से व्याप्त हैं। वे अधिक दुःखी, अधिक अज्ञानी और अधिक मोहंध व्यक्तियों के प्रति अधिक करुणावान हैं। परमात्मा ज्ञाता (सर्वज्ञ), त्राता (रक्षक), भ्राता (भाई), बंधु, मित्र, माता, पिता, लक्ष्मी के दाता, स्वामी तथा विद्या के दाता गुरु है। केवल करुणा के कारण प्रभु मार्गदर्शक है, बुद्धि है, आश्रय है, आधार हैं, जीवन है, शरण है। प्रभु के साथ इस प्रकार का भावनात्मक संबंध हम सभी को सर्व-हितचिंतन रूपी मैत्रीभाव की साधना से जोड़ता है।

भावनमस्कार क्या है?

मैत्री, करुणा आदि दिव्य भावों को आत्मसात् करना ही भावनमस्कार है। अंतर से श्रद्धा और रुचि के साथ किया गया नमन मैत्रीपूर्ण होता है। व्रतयुक्त जीवन से मैत्री, करुणा, शांति, प्रेम, दया आदि सहज हो जाते हैं और व्यक्ति को आत्म-संयम की ओर ले जाते हैं। सुख और सुविधाओं में शांति नहीं है, सच्ची शांति तो केवल मन में ही है।

Navkar Maha Mantra Is nothing, but Karuna of Lord.

Navkar Maha Mantra is the acceptance and recognition of the Lord's compassion. The Lord is full of love and compassion. He is especially compassionate toward: those who are in great suffering, those who are ignorant, those who are deluded by attachments. Role of the Lord in our life is... like Lord is everything to us: He is the Knower, the Protector, the Relative, Friend, Mother, Father, the giver of wealth, and the Guru.

Lord's Compassion and Its Impact:

Compassion is the reason the Lord gives us direction, wisdom, support, and life itself. His compassion leads us to the goal of spiritual growth and universal friendship.

What Is 'Bhav-Namaskar'?

Bhav-Namaskar is the internal worship that comes from a heartfelt feeling of: Love, compassion, peace, and friendship. A true Namaskar is one that comes from deep inner sincerity. When you live a life of discipline (vrata), qualities like friendship, compassion, peace, love, and kindness naturally arise, leading you towards self-control (sanyam). Real Peace comes from the Heart: Outer comforts do not bring true peace. Peace comes from within the mind.

: Summary :

Navkar Mantra symbolizes the Lord's immense compassion toward all beings, especially those who suffer, are ignorant, or are deluded.

The Lord plays many roles in our lives: protector, teacher, friend, and guide.

True worship comes from a genuine feeling of compassion, love, and peace.

Living a disciplined life naturally cultivates peace, compassion, and self-control, leading to true inner peace, not just temporary outer comforts.

એક જ કુટુંબના વડાને ખુશ રાખવો હોય,
તો તેના તમામ સભ્યો સાથે ઓછામાં ઓછો મૈત્રીનો ભાવ તો અવશ્ય રાખવો જ જોઈએ.

વિશ્વ એ કુટુંબ છે, પરમાત્મા તેનો વડો છે, પ્રાણીમાત્ર તેના સભ્યો છે. આપણે વિશ્વકુટુંબ સાથે વાત્સલ્યથી વર્તવા બંધાયા છીએ, મિત્રાચારીનો સ્થિર ભાવ આપણી સાધના જ હોવી ઘટે. સમ પરિણામ મૈત્રી - પ્રમોદ - કાઠુણ્ય - માધ્યસ્થ્યમાં છે તથા યોગ્યને યોગ્ય ન્યાય આપવામાં છે. કલ્યાણ કે સુકૃત કરનાર દુર્ગતિમાં જતો નથી. મુદિતા કે મિત્રતા એ ભગવાનના પ્રેમીનું સુંદર લક્ષણ છે.

શાસ્ત્રો કરમાવે છે કે...

જેઓ આભારનો ભાર વહન કરવામાં શૂરા છે, તેઓ સૌ સંસારસાગર પાર કરવામાં મોખરે છે અને જેઓ આભારનો ભાર વહન કરવામાં કાયર છે, તેઓ સંસારસાગર પાર કરવામાં પછાત છે.

**यदि किसी एक ही परिवार के मुखिया को खुश रखना हो,
तो उसके सभी सदस्यों के साथ कम से कम मित्रता का भाव तो अवश्य रखना चाहिए।**

યહ સંપૂર્ણ વિશ્વ એક પરિવાર છે, પરમાત્મા उसका मुखिया है, और सभी जीव उसके सदस्य हैं। हमें विश्व-परिवार के साथ स्नेहपूर्वक व्यवहार करना चाहिए, और मित्रता का स्थायी भाव हमारी साधना होनी चाहिए। समान परिणाम मैत्री - प्रमोद - काठुण्य - माध्यस्थ्य में तथा योग्य को उचित न्याय देने में निहित है। सत्कर्म करने वाला कभी पतन को प्राप्त नहीं होता। मुदिता (आनंद) और मित्रता भगवान के भक्त का सुंदर लक्षण है।

शास्त्र कहते हैं कि...

જો લોગ કૃતજ્ઞતા કા ભાર વહન કરને મેં વીર હોતે હૈં, વે સંસાર-સાગર કો પાર કરને મેં અગ્રણી હોતે હૈં। ઓર જો લોગ કૃતજ્ઞતા કા ભાર વહન કરને મેં કાયર હોતે હૈં, વે સંસાર-સાગર પાર કરને મેં પિછડ જાતે હૈં।

**To keep the head of a family happy,
One must maintain a friendly attitude with all its members.**

The world is like a family, and the supreme being (God) is the head of this family. All living beings are members of this family. We must treat the world as a family and interact with them with affection and friendship. Our spiritual practice should be based on maintaining a steady feeling of friendship towards all. The result of this is friendship, joy, compassion, and equanimity, along with giving appropriate justice to everyone. One, who performs good deeds or acts of kindness, will never fall into suffering or misfortune. Muditā (joy) or friendship, is a hallmark of those, who love the Divine.

Scripture states...

Those who are brave enough to carry the burden of gratitude will be the first to cross the ocean of worldly existence (samsara). Those who are afraid to bear the burden of gratitude will remain stuck in the ocean of samsara.

: Summary :

This page highlights two important aspects:

- (1) Treating the World as a Family: The world is considered a family, with God as the head and all living beings as its members.

To live harmoniously, one should treat others with love, respect, and friendship. By cultivating these qualities, one can ensure joy, compassion, and justice in life.

- (2) The Importance of Gratitude:

The scripture emphasizes that gratitude is crucial for spiritual progress. Those who bear the burden of gratitude with courage will overcome life's challenges, while those who ignore gratitude will remain trapped in the cycle of suffering.

धर्मनी मूण षड अटले चार विभागमां वहेयायेलु विचारोनु उन्नतपणुं.

(1) मैत्रीभावः भाङ्गी लेवी-देवी, सौनुं हित चिंतवणुं, वैरविरोधनो अग्नि प्रगट थवा न देवो, अे जैनशासन. आ मलन सद्गुणाने कायरतानुं उपनाम आपे, तो तेनी दुर्जनता छे. कोरुं जैन राजाओ के सताधीशोअे अन्य धर्मोना देवस्थानो, गुडस्थानो के धर्मस्थानोने उहाववा माटे उधम के प्रयत्न कर्याओ अेक परा दामतो इतिहासमां नोधायेतो नथी, ते आ सद्गुणाने प्रतापे. ज्यां आ लागली नथी, ते विश्वधर्म बनवाने लायक नथी.

(2) प्रमोद भावनाः विचार औन्नत्यनो आ बीजो प्रकार छे. गुण के गुणवाननुं सम्मान कर्या विना गुणवान न बनाय. गुणवान् मलत्माओ - सत्पुरुषोना सम्मान माटे जेने लागली के अलिउचि नथी, ते धर्मनिष्ठ न बनी शके. जे गुणवानने जालतो नथी के जेने जालवानी दरकार नथी के जालया पछी सम्मान करवानी मनोवृत्ति परा नथी, तेने कही परा नवीन - नवीन गुणोनी प्राप्ति थरुं शकती नथी.

धर्म का मूल स्रोत चार प्रकार के उच्च विचारों में विभाजित है।

(1) मैत्रीभावः क्षमा लेना और देना, सब का हितचिंतन करना, वैर-विरोध रूपी अग्नि को प्रज्वलित ही न होने देना - यही जैनशासन है। यदि कोई इस महान सद्गुण को कायरता का नाम देता है, तो यह उसकी दुष्टता है। इतिहास के किसी भी पन्ने पर ऐसा कोई उदाहरण दर्ज नहीं है कि किसी जैन राजा या शासक ने अन्य धर्मों के देवस्थानों, गुरुस्थानों या धर्मस्थानों को नष्ट करने का प्रयास किया हो। यह इसी सद्गुण का प्रभाव है। जहाँ यह भावना नहीं है, वह धर्म विश्वधर्म बनने के योग्य नहीं है।

(2) प्रमोद भावनाः उच्च विचार का यह दूसरा प्रकार है। गुण या गुणवान का सम्मान किए बिना कोई गुणवान नहीं बन सकता। जो सत्पुरुषों के सम्मान के प्रति भावनाशून्य है, वह धर्मनिष्ठ नहीं बन सकता। जो व्यक्ति गुणवान को पहचानता ही नहीं, उसे जानने की इच्छा भी नहीं रखता, या जानने के बाद भी उसका सम्मान करने की प्रवृत्ति नहीं रखता, वह कभी भी नवीन - नवीन गुणों की प्राप्ति नहीं कर सकता।

The Root of any Religion Is distributed In Four types of Bhavna:

(1) Maltree Bhavna: The core of Jainism is the practice of forgiveness and love for all beings, which involves: forgiving and being forgiven, thinking about the well-being of everyone and preventing anger and hatred from rising in the heart. This is the essence of Jain philosophy. If someone calls this great virtue cowardice, then that is their moral degradation. There is no virtue that a bad person won't criticize. Historically, Jain kings and rulers have never made any efforts to destroy temples or religious places of other religions. This shows the strength of this virtue. Where this feeling of compassion and good will is absent, such a religion cannot be considered as a world religion.

(2) Pramod Bhavna: One must respect and honour the qualities of virtuous people. Without respect and recognition of the virtues in others, one can't truly become virtuous. One who does not honour the great and noble souls (like saints or good people) can never truly become spiritually committed or aligned with the religion. Lack of appreciation for qualities: Someone who does not recognize the virtues of others, who doesn't make an effort to learn about them, or who lacks the intention to honor them after understanding their qualities, can never gain new and valuable qualities themselves.

: Summary :

This page emphasizes 2 important virtues in Jainism:

Maltree: The idea of forgiveness and love for all beings, avoiding hatred and anger, is the fundamental virtue in Jain philosophy. Jain kings and rulers have never attacked other religious places reinforcing the importance of peace.

Pramod: It is the virtue of recognizing the value of virtuous people.

One cannot be virtuous without respecting the qualities in others, especially noble or saintly. Both these principles are crucial for developing spiritual maturity and ensuring that one's actions align with Jainism's core teachings.

(3) દુઃખી જીવોના દુઃખોને દૂર કરવા કડલાભાવ:

દુઃખ બે પ્રકારે છે: આત્મિક અને શારીરિક.

એ બન્ને પ્રકારનાં દુઃખો પૂર્વે કરેલા પાપથી જ મળે છે, તો પણ દુઃખ પામવાવાળી વ્યક્તિનું દુઃખ દૂર કરવાથી તે દૂર કરનારને લાભ અવશ્ય મળે છે. પાપનું ફળ એકાંત દુઃખ ભોગવાથી જ ભોગવાય, એમ પણ નથી.

જેમ કે ઉદાહરણ તરીકે... કેળાના અજીર્ણમાં એલચી અને કેરીના અજીર્ણમાં સૂંઠ આપવાથી તે કેળું અગર કેરી વસ્તુ નાબૂદ થઈ જતી નથી, પણ તેનો વિકાર જરૂર દૂર થાય છે, તેવી જ રીતે બાંધેલું પાપ તેના રસ, વિકારને આપ્યાં વિના જ દયાળુ મહાશયોના મંગલ પ્રયત્નોથી ખપી જાય છે. પ્રભુને મનમાં લાવવા આપણે જેટલા પ્રયત્નો કરીએ છીએ, તેથી અનંતગણાં પ્રયત્નો પ્રભુ આપણી ઉપર કડલા કરવા માટે કરે છે.

(3) કરુણા-ભાવ:

દુઃખી જીવોં કે દુઃખ દૂર કરના, દુઃખ દો પ્રકાર કે હૈં - આત્મિક-શારીરિક।

યે દોનોં પ્રકાર કે દુઃખ પૂર્વ મૈં કિય ગય પાપોં કે કારણ પ્રાપ્ત હોતે હૈં, ફિર મી યદિ કોઈ દુઃખી વ્યક્તિ કે દુઃખ કો દૂર કરતા હૈ, તો ઉસે અવશ્ય લાભ મિલતા હૈ। પાપ કા ફલ કેવલ દુઃખ ભોગને સે હી સમાપ્ત હોતા હૈ, ંસા મી નહીં હૈ।

ઉદાહરણ કે લિય: જૈસે કેલે કે અજીર્ણ (પાચન સંબંધી સમસ્યા) મૈં ઙ્લાયચી ંર આમ કે અજીર્ણ મૈં સૂંઠ (સોંઠ) દેને સે કેલા યા આમ નષ્ટ નહીં હોતે, લેકિન ઉનકા વિકાર અવશ્ય દૂર હો જાતા હૈ। ઉસી પ્રકાર, કિય ગય પાપ વિના અપને કષ્ટોં કા પ્રભાવ દિય મી, દયાલુ મહાપુરુષોં કે મંગલમય પ્રયાસોં સે સમાપ્ત હો સકતે હૈં। જબ હમ પ્રમુ કો અપને મન મૈં લાને કા પ્રયાસ કરતે હૈં, તો પ્રમુ મી અનંત પ્રયાસ કરકે હમ પર કરુણા બરસાતે હૈં।

(3) Compassion for Relieving the Suffering of Others:

There are two types of suffering: Physical suffering and Spiritual suffering. Both types of suffering come as a result of past sins, yet by alleviating the suffering of others, the person who helps will definitely gain benefit.

Suffering due to past sins is not simply endured in isolation. Just like how giving dried ginger to someone with indigestion or cardamom to someone who is suffering from a stomach-ache will not remove the itself, but will ease the discomfort, similarly, even though sins cannot be erased entirely, their harmful effects can be alleviated through the compassionate efforts of others. We strive to bring God into our hearts, and in the same way, God makes endless efforts to extend compassion towards us.

: Summary :

This page discusses two key ideas:
the importance of recognizing and honoring the virtues of others,
and the role of compassion in relieving suffering.
Those who fail to appreciate others' good qualities
will never gain new virtues themselves.

In terms of alleviating suffering, both physical and spiritual pain are the results of past actions, but helping others with their suffering brings benefits. The page also emphasizes that God continually works to show compassion to us, and by extending compassion, we can ease the consequences of past sins, much like how medicine eases a physical ailment without eliminating the root cause.

(4) विचार-औन्नत्यનો ચોથો પ્રકાર માધ્યસ્થ ભાવ છે.

જગતમાં કેટલાક પ્રાણીઓ એવા હોય છે કે તેના હિત માટે કે દુઃખ દૂર કરવા પ્રયત્ન કરો, તો પણ તેઓની મનોવૃત્તિ ખરાબ હોવાથી તેમનું હિત ન જ થાય. એવા પ્રસંગમાં હિત કરવાવાળા આત્માએ તેના ઉપર દ્વેષ કરવો નહીં, કિન્તુ કર્મ - તેના ફલોનો વિચાર કરી ઉદાસીન વૃત્તિમાં રહેવું. આ ચારે પ્રકારે વિચારના ઉન્નતપણાને ધારણ કરનાર દિવસે દિવસે ધર્મનિષ્ઠ અને ધર્મપરાયણ બની શકે. સર્વ ભાવનાઓ તથા ધર્મોનું ધ્યેય મોક્ષ છે. મોક્ષના સ્વરૂપ માટે ભલે અનેક મત - મતાંતરે છે, તો પણ મોક્ષનો ફક્ત સત્ય રસ્તો મળવાથી સ્વયં મોક્ષ પણ પોતાની મેળે જ પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. મોક્ષમાર્ગ એટલે સાચી શ્રદ્ધા, સાચું જ્ઞાન, ઉત્તમ વર્તન. મૈત્રીભાવનો વિકાસ કરવો, પરોપકાર કરવો, સમતાની ઉપાસના કરવી - એ ધર્મનાં સુસ્પષ્ટ તત્વો છે.

(4) विचार-उन्नति का चौथा प्रकार : माध्यस्थ भाव (उदासीनता का भाव)

दुनिया में कुछ ऐसे प्राणी होते हैं कि यदि उनके हित के लिए या उनके दुःख दूर करने प्रयास किया भी जाए, तो भी उनकी बुरी प्रवृत्ति के कारण उनका कल्याण नहीं हो पाता। ऐसे समय में, जो कल्याण करने वाला आत्मा है, उसे उनके प्रति द्वेष नहीं रखना चाहिए, बल्कि कर्म और उसके फलों पर विचार कर के उदासीन (तटस्थ) रहना चाहिए। जो व्यक्ति इन चार प्रकार के उच्च विचारों को अपनाता है, वह दिन-ब-दिन धर्मानिष्ठ और धर्मपरायण बन सकता है। सभी भावनाओं और धर्मों का अंतिम लक्ष्य मोक्ष है। मोक्ष के स्वरूप को लेकर भले ही अनेक मत-मतांतर हों, लेकिन यदि केवल सत्य मार्ग मिल जाए, तो मोक्ष भी स्वयं ही प्राप्त हो जाता है। मोक्षमार्ग का अर्थ है - सच्ची श्रद्धा, सच्चा ज्ञान और उत्तम आचरण। मित्रता की भावना को विकसित करना, परोपकार करना और समता की उपासना करना - ये धर्म के स्पष्ट सिद्धांत (तत्त्व) हैं।

(4) The Fourth Type of Higher Thought Is the Middle Path (Madhyastha Bhav):

In this world, there are some living beings, who even when you try to help them or relieve their suffering, their mindset is such that your efforts don't bring any positive result. In such cases, the person who is trying to help, should not harbor enmity towards them. Instead, they should remain detached and focus on their actions and the consequences without becoming emotionally attached to the results. By practicing these four ways of thought (Maitree, Karuna, Mudita, Madhyastha), one can gradually develop faith in Dharma and move towards a life of righteousness and spirituality.

All thoughts and religious practices aim at Moksha (liberation). Though there are many paths and doctrines leading to Moksha, the true path to Moksha is achieved when one follows the correct path of truth. The path to Moksha involves true faith, true knowledge, and righteous conduct. Maitree (friendship), Paropkar (doing good for others), and the practice of equality are the clear elements of Dharma (righteousness).

: Summary :

This page discusses the importance of the middle path (Madhyastha Bhav) in Dharma.

When our efforts to help others don't bear fruits due to their negative mindset,
we must remain detached, focusing on doing good

without being attached to the results. This attitude, along with Maitree
Paropkar (doing good for others), and Samata (equality), leads to spiritual growth.

Ultimately, all spiritual paths aim for Moksha (liberation),
which is achieved through true faith, true knowledge, and righteous conduct.

- ધર્મપદાર્થ જેના અંતરમાં રમી રહ્યો છે, તેના અંતઃકરણમાં ચાર ભાવના રમી રહેલી રહેવી જોઈએ:**
- (1) બીજાનો ફાયદો મેં કેટલો કર્યો? પોતાનો ફાયદો તો જાનવર પણ કરે છે. મારા કે બીજા દ્વારા જગતના જીવોનું હિત થાઓ, સૌ સુખી થાઓ, કોઈ પાપ ન કરો, કોઈ દુઃખી ન થાઓ, સૌ કોઈ પાપ અને દુઃખથી મુકાઈ જાઓ. જગતના હિતમાં પોતાનું હિત છે, તે પ્રથમ મૈત્રીભાવ છે.
 - (2) બીજાના દુઃખનો નાશ કરવાનો વિચાર, તે કડલા. ઈર્ષ્યામાં અવળો કોટો આવે છે. મેઘ શ્યામ, તો જગત ઉજળું - મેઘ ઉજળો, તો જગત શ્યામ. કડલા એ ઈર્ષ્યાનો નાશ કરવા બીજી ભાવના છે.
 - (3) ત્રીજી ભાવના એટલે બીજાના સુખને અંગે સંતોષ. બીજાના દુઃખનો નાશ કરવો જેટલો જરૂરી છે, તેટલું જ જરૂરી બીજાના સુખમાં પ્રમોદી થવું, તે છે.
 - (4) કાર્ય સફળ થાય, તે માટે પ્રયત્ન કરવો સહેલો છે, પણ પ્રયત્નની પ્રતિકૂળતામાં મધ્યસ્થ રહેવું મુશ્કેલ છે.

**जिसके अंतःकरण में धर्म का भाव बसा हुआ है,
उसके हृदय में चार भावनाएँ सदैव बनी रहनी चाहिए:**

- (1) दूसरों का कितना लाभ मैंने किया? अपना लाभ तो पशु भी करते हैं। मेरे या दूसरों के द्वारा समस्त जीवों का कल्याण हो, सभी सुख में रहें, कोई पाप न करे, कोई दुःखी न हो, और सभी पाप तथा दुःखों से मुक्त हो जाएँ। विश्व के हित में ही अपना हित है - यही मैत्रीभाव (मित्रता की भावना) है।
- (2) दूसरों के दुःखों को दूर करने का विचार - यही करुणा है। इर्ष्या में उल्टा प्रतिबिंब दिखाई देता है। यदि बादल काले हो, तो संसार उज्ज्वल, यदि बादल उजले हो, तो संसार अंधकारमय। करुणा ही इर्ष्या के नाश के लिए दूसरी भावना है।
- (3) तीसरी भावना है - दूसरों के सुख में संतोष। दूसरों के दुःख को दूर करना आवश्यक है, वैसे ही दूसरों के सुख में आनंदित (प्रमोदी) होना भी उतना ही आवश्यक है।
- (4) कार्य की सफलता के लिए प्रयास करना सरल है, लेकिन प्रतिकूल परिस्थितियों में निष्पक्ष (मध्यस्थ) रहना कठिन है।

The Four Qualities to Cultivate Within us:

(1) How much benefit Have I done to others? Even animals look after their own needs, but we should ensure that others' well-being is always a priority with Maitree. We should aim to benefit the world, ensuring that no one commits sin or faces suffering. True benefit for the world is an expression of Maitree (friendship or goodwill).

(2) Erasing Others' Suffering – Compassion: It is about thinking of ways to erase others' sufferings. Jealousy is a negative emotion that comes when we have a narrow view. If the cloud is dark, the world is bright. If the cloud is light, the world is dark. Compassion removes jealousy and helps us focus on relieving suffering of others.

(3) Joy in Others' Happiness – Mudita: It is the joy in others' happiness. Just as it is important to remove others' suffering, it is equally important to take joy in their happiness.

(4) Remaining Equanimous Amidst Effort and Adversity: The fourth quality is to make efforts for success, which is easy, but remaining composed when things are not going our way is much more difficult. The ability to stay equanimous during adversity is a sign of spiritual maturity.

: Summary :

Four essential qualities to develop in one's heart for a better spiritual life:

Maitree: Helping others and promoting their well-being.

Karuna: It aims to alleviate others' suffering and remove jealousy.

Mudita: Joy in others' happiness.

Equanimity: The ability to remain composed in difficult situations.

These qualities, when cultivated,
guides one towards a life of peace, compassion, and spiritual maturity.

નજીકમાં મોક્ષે જનાર જીવના લક્ષણોમાં.....

વમોક્ષાસિલાષ, સંસારસુખ વિશે કંટાળો, મૈત્રીમાં બુદ્ધિ, જગતના જીવો ઉપર ઉપકાર કરવામાં ચિંત લેય છે. ધર્મના મૂળ તરીકે વિનયને મૂકી, સ્વરૂપ તરીકે સત્યને નહીં મૂકતાં અહિંસાને કેમ મૂકી? પહેલાં વૃક્ષનું સ્વરૂપ કેવું છે, તે જોઈને જ દેવતા એ વૃક્ષના અધિષ્ઠાયક બને છે અને બોરડી અથવા બાવળના અધિષ્ઠાયક નથી બનતાં, તેમ જે ધર્મમાં દયા, અહિંસા કે કરુણાદિકની લહરીઓ પ્રવર્તતી નથી, તે ધર્મ પણ અધિષ્ઠાયક ન બની શકે.

શાસ્ત્રો કહે છે: સત્ય બોલવાથી જો હિંસા વધતી હોય, તો તેવું સત્ય બોલવાની પણ છૂટ નથી, જ્યારે અહિંસાની વૃદ્ધિ માટે અસત્ય બોલવાનો ય અવકાશ છે. હિંસાને ટાળવા માટે જૂઠું બોલવાની ય છૂટ છે. ધર્મમાં સત્યનું અધિષ્ઠાતાપણું ત્યાં સુધી જ છે કે જ્યાં સુધી જીવો સાથે મૈત્રી તથા દયાનું અસ્તિત્વ છે.

મોક્ષ કે નિકટ જાને વાલે જીવ કે લક્ષણ:

મોક્ષ કી ઇચ્છા, સંસારિક સુખોં સે વિરક્તિ, મૈત્રી મેં બુદ્ધિમાની, ઓટ સમી જીવોં કે કલ્યાણ મેં મન લગાના. ધર્મ કી જડ વિનય કો ક્યોં માના ઓટ સ્વરૂપ સત્ય કે બજાય અહિંસા કો ક્યોં રહ્યા ગયા? પહેલે વૃક્ષ કા સ્વરૂપ દેખકટ હી દેવતા ઉસકે અધિષ્ઠાતા બનતે હૈં. વે બબૂલ યા બેટ કે વૃક્ષ કે અધિષ્ઠાતા નહીં બનતે, વૈસે હી જિસ ધર્મ મેં દયા, અહિંસા ઓટ કરુણા કી લહરેં નહીં પ્રવાહિત હોતીં, વહ ધર્મ મી અધિષ્ઠાતા નહીં બન સકતા.

શાસ્ત્ર કહતે હૈં: યદિ સત્ય બોલને સે હિંસા બઢતી હો, તો એસા સત્ય બોલને કી મી અનુમતિ નહીં હૈ, ઓટ અહિંસા કી વૃદ્ધિ કે લિષ્ટ અસત્ય બોલને કી મી અનુમતિ હૈ. જબ કી હિંસા સે બચને કે લિષ્ટ ઝૂઠ બોલને કી મી છૂટ હૈ. ધર્મ મેં સત્ય કા મહત્વ કેવલ તબ તક હૈ, જબ તક ઉસ મેં જીવોં કે પ્રતિ મૈત્રી ઓટ દયા બની રહતી હૈ.

Qualities of a Soul Nearing Liberation (Moksha):

A soul striving for Moksha has the following qualities: A desire for liberation, A disinterest in worldly pleasures, Intelligence in showing compassion, and A heart full of goodwill toward all beings in the world.

The Relationship Between Dharma and Non-violence:

Why is Ahimsa considered the core of Dharma, and not truth (Satya)? When a tree's form is observed, the deities take responsibility for it. Similarly, if a religion or practice does not have compassion, kindness, or non-violence, it cannot be considered as truly spiritual or significant.

The Role of Truth and Non-Violence:

Scriptures say that if telling the truth leads to violence, then telling such a truth is forbidden. There is a possibility to speak untruth to avoid violence. The presence of truth in religion is based on whether friendship and compassion exist toward all living beings or not. Without these, truth itself cannot serve as the ultimate foundation!

: Summary :

The qualities of a soul nearing Moksha: A desire for liberation, disinterest in worldly pleasures, intelligence in showing compassion, and a heart full of goodwill toward all living beings.

Ahimsa (non-violence) is at the core of Dharma, more so than truth, because a true spiritual practice must emphasize compassion.

Scriptures teach that if truth causes harm, then it is permissible to lie to prevent violence.

Truth in religion is only valid as long as it is paired with friendship and compassion toward all living beings.

આજના યુગની કટોકટી કઈ?

પ્રાણીઓને બચાવવાની સાથે મહત્વનો સવાલ તો આપણી કડલાવૃત્તિને બચાવવાની છે. પ્રાણીઓ કરતાં આપણી કડલાવૃત્તિ મરે છે, તે વધારે દુઃખની વાત છે. The crisis of character and compassion એ આજના યુગની કટોકટી છે. કડલા ઓસરવા સાથે આખી માનવસંસ્કૃતિ અને સલ્યતા જોખમાવા લાગી છે. ધર્મનો હેતુ અહિંસા છે, અહિંસાનો હેતુ મૈત્રી છે. ભાવ આપવા માટે જ મનુષ્યનો ભવ મળેલો છે. ચિત્તસમાધિ માટે ભાવ આપવો અનિવાર્ય છે. પોતાના ધન કે દેહને માત્ર પોતાના જ માનવા, બળ - બુદ્ધિ - જ્ઞાન ઉપર પોતાનો જ અધિકાર માનવો, એ પણ જો વિશ્વમાં દ્રોહ ગણાતો હોય, તો પોતાના ભાવને પોતા સિવાય કોઈને માટે પણ ઉપયોગ ન કરવો, તે મોટો દ્રોહ નથી? શું તે મોટી કૃપાલતા, મોટી પશુતા કે મોટી સ્વાર્થપરાયણતા નથી?

આજ કે યુગ કા સબસે બડા સંકટ કયા હૈ?

પ્રાણિયોં કો બચાને કે સાથ-સાથ ઇક મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન યહ મી હૈ કિ કયા હમ અપની કરુણાવૃત્તિ બચા પા રહે હૈં? પ્રાણિયોં સે અધિક, યદિ હમારી કરુણા સમાપ્ત હો રહી હૈ, તો યહ અધિક દુઃખદ હૈ. ચરિત્ર ઓટ કરુણા કા સંકટ હી આજ કે યુગ કી સબ સે બડી સમસ્યા હૈ. કરુણા કે ઘટને સે પૂરી માનવ સંસ્કૃતિ ઓટ સભ્યતા સ્વતરે મેં પડને લગી હૈ. ધર્મ કા ઉદ્દેશ્ય અહિંસા હૈ, ઓટ અહિંસા કા ઉદ્દેશ્ય મૈત્રી હૈ. મનુષ્ય કા જન્મ ભાવનાઓં કો વ્યક્ત કરને કે લિષ્ટ હુઆ હૈ. ચિત્ત કી શાંતિ કે લિષ્ટ ભાવનાઓં કા આદાન-પ્રદાન અનિવાર્ય હૈ. યદિ અપને ધન યા શરીર કો કેવલ અપના હી માનના, ઓટ શક્તિ, બુદ્ધિ, વ જ્ઞાન પર કેવલ અપના અધિકાર સમજના સંસાર મેં દ્રોહ કહા જાતા હૈ, તો અપની ભાવનાઓં કો કેવલ સ્વયં તક સીમિત રક્ષના ઓટ દૂસરોં કે લિષ્ટ ઉપયોગ ન કરના, કયા યહ સબસે બડા દ્રોહ નહીં હૈ? કયા યહ સબ સે બડી કંજૂસી, સબ સે બડી પશુતા ઓટ સબ સે બડી સ્વાર્થપરતા નહીં હૈ?

The crisis of character and compassion is the biggest issue in today's world. While efforts are being made to save lives, the loss of compassion is a greater tragedy. If we lose compassion, it leads to deeper suffering.

The Decline of Compassion and Human Civilization:

As compassion diminishes, the very human civilization and culture are at risk. The purpose of religion is Ahimsa (non-violence), and the goal of Ahimsa is Maitree (friendship and compassion).

Human Purpose and Mindfulness:

Humans are born with the ability to feel emotions and offer compassion. To achieve mental peace (Chitta-Samadhi), cultivating compassion is necessary.

Selfishness and Egoism:

Believing that one's wealth or body belongs only to oneself, or that one has exclusive rights over strength, intellect, and knowledge, is a form of betrayal towards the world. If someone uses their emotions only for their personal benefit and not for others, isn't this a form of great selfishness, brutality, or greed?

: Summary :

The biggest crisis today is not just about saving lives, but about preserving compassion.

When compassion diminishes,
it endangers not only human relationships but also the entire human civilization.

The purpose of religion is to guide us towards non-violence (Ahimsa), and the core principle of non-violence is compassion (Maitree). Humans are naturally meant to share compassion, and it is essential for achieving inner peace. Selfishness, thinking that one's resources and abilities are only for personal use, is a betrayal to the world and leads to greater emotional and social harm.

જીવમૈત્રીથી જિનભક્તિ સજીવ બને છે.

વિચારમાં સ્યાદવાદ પ્રગટ્યા વિના આચારમાં મૈત્રીને ઉતારવી મુશ્કેલ છે.

તપરૂપી અગ્નિ, કર્મરૂપી પશુ, બ્રહ્મચર્યરૂપી સ્નાન, હિત - મિત - પથ્ય - સત્ય વાણી, હૃદયમાં દયા - કૃતજ્ઞતા - પરોપકાર, મનમાં અશરણ - એકત્વ - અન્યત્વ - સંસાર - અશુચિ- આશ્રવ - સંવર - નિર્જરા - લોકસ્વરૂપ - બોધિદુર્લભ લાવના, મૈત્રી - પ્રમોદ - કારુણ્ય - માધ્યસ્થ્ય લાવના તથા જે બુદ્ધિ ધર્મમાં સ્થિર રહેશે, તે સરળ જીવો આરાધક થઈને જીવનને સફળ કરશે. અભેદ સાધવા માટે જ મૈત્રીનો પ્રયત્ન અને દુશ્મનાવટને દૂર કરવાની છે. જીવો પ્રત્યે મૈત્રી ધારણ ન કરવી, એ ચૈતન્યની સામે પડકાર છે, પોતાના જ ચૈતન્યલાવની હિંસા છે, તેથી આપણી અંદર રહેલ ચૈતન્ય અવરાય છે.

મૈત્રીથી ચૈતન્ય ઉપરનું આવરણ ખસે છે. અમૈત્રી એ મોહ છે, મૈત્રી એ વિવેક છે.

જીવમૈત્રી સે હી જિનભક્તિ સજીવ બનતી હૈ।

વિચારોં મેં સ્યાદવાદ પ્રકટ હુઇ બિના આચરણ મેં મૈત્રી કો અપનાના કઠિન હૈ।

તપ રૂપી અગ્નિ, કર્મ રૂપી પશુ, બ્રહ્મચર્ય રૂપી સ્નાન, હિત-મિત-પથ્ય-સત્ય વાણી, હૃદય મેં દયા, કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર, મન મેં અશરણ, એકત્વ, અન્યત્વ, સંસાર, અશુચિ, સંવર, આશ્રવ, નિર્જરા, લોકસ્વરૂપ, બોધિદુર્લભ ભાવના, મૈત્રી, પ્રમોદ, કારુણ્ય, માધ્યસ્થ્ય ભાવનાઈ, ઓર જો બુદ્ધિ ધર્મ મેં સ્થિર રહેગી, વહી સરલ જીવ આરાધના કર જીવન કો સફલ બનાઈગી। અભેદ સાધને કે લિઇ હી મૈત્રી કા પ્રયાસ ઓર વૈરભાવ કો દૂર કરના આવશ્યક હૈ। જીવોં કે પ્રતિ મૈત્રી ન રઠવના, યહ ચેતના કે વિરુદ્ધ એક ચુનોતી હૈ ઓર સ્વયં કે ચેતના ભાવ કી હિંસા મી। ઇસી કારણ હમારી આંતરિક ચેતના અવરુદ્ધ હો જાતી હૈ।

મૈત્રી સે ચેતના પર પડા આવરણ હટતા હૈ। અમૈત્રી મોહ હૈ ઓર મૈત્રી વિવેક હૈ।

Friendship towards all living beings is the foundation of devotion to the Jinas.

Without understanding the Syadvad (the philosophy that acknowledges multiple perspectives of truth), it is difficult to practice Maitree in action. Tapa is like fire, karma is like an animal, Brahmacharya is like a bath. Truthful speech, proper diet (hita, mita, pathya), a heart filled with compassion, gratitude, and selfless service are all important for spiritual growth. A person should avoid thoughts related to attachment, ego, worldly desires, and impure actions like shrav, samsara, ascharya, and so on.

Maitree, Pramod, Karuna, and Madhyastya are essential to develop spiritual awareness. To achieve oneness with the self, one must practice friendship and distance themselves from hostility. Without Maitree towards all living beings, a person challenges their own consciousness. This leads to harm towards one's own spiritual essence, hindering their progress. Maitree removes the coverings on one's consciousness, while lack of Maitree leads to delusion. Maitree is wisdom, while its absence is ignorance.

: Summary :

Maitree for living beings is essential for devotion to the Jinas & spiritual progress. To practice Maitree, one must first understand Syadvad and maintain a pure heart and mind through spiritual practices like penance, truthful speech, and celibacy.

Maitree helps to eliminate ego, attachment, and delusion,
while its absence leads to ignorance and harm to one's spiritual essence.

Maitree is the key to clearing the coverings on one's consciousness,
and it nurtures wisdom, leading to true liberation.

‘सवि ज्ञव कठं शासनरसी’ अर्थात् ‘सर्व ज्ञवोने हुं सम्यग्दर्शन पभाडी मोक्षउचियाणा जनावुं.’

सम्यग् दर्शन अटले आस्तिक्य याने जिनोक्त तत्त्वो नो निःसंदेह स्वीकार. ‘आत्मसमदर्शित्व’ जेनामां लेय, तेने ज ते लेई शके. ‘सौनो आत्मा मारा जेपो ज छे’ अेवुं सयोत ज्ञान तथा अेक डीडीमां रलेल ज्ञवने पछा जे आत्मसम न गले, तेनामां ज्ञवतत्त्व संबंधी श्रद्धान् वास्तविक न गलाय. अेमांथी ज परदुःख दूर करवानी कउछा प्रगटे छे. ‘भवनिर्वेद - मोक्षाभिलाष विना ते दुःख दूर थाय नली’ अेवुं ज्ञाणानार ज्ञव अेम छे ज के ‘सर्वने मोक्षाभिलाष अने भवनिर्वेद प्राप्त थाओ.’ अे जे आवे, अेटले दूर कषायो नो उदय टके नली, मैत्री तथा उपशम गुणानी स्वाभाविक प्राप्ति थाय. द्रव्यदट्टिता अेटले आर्थिक संकडामछा अने लावदट्टिता अेटले मैत्र्यादि लापो नो अलाव.

**‘सवि जीव कठं शासनरसी’ का अर्थ है
‘मैं सभी जीवों को सम्यक्दर्शन प्राप्त कराकर मोक्षरुचि वाला बनाऊं।’**

सम्यक् दर्शन का अर्थ है: जिनागम में बताए गए तत्त्व को बिना किसी संदेह के स्वीकार करना। जिसमें ‘आत्मसमदर्शित्व’ हो, वही सम्यक् दर्शन प्राप्त कर सकता है। जिसे यह सटीक ज्ञान हो कि ‘सभी जीवों की आत्मा मेरी आत्मा के समान ही है’ तथा जो एक छोटे से कीड़े में स्थित जीव को भी आत्मसम नहीं मानता, उसमें जीव तत्त्व के संबंध में सच्ची श्रद्धा नहीं मानी जाती। इसी भावना से ही दूसटों के दुःख को दूर करने वाली करुणा उत्पन्न होती है। ‘भवनिर्वेद और मोक्षाभिलाष के बिना किसी का दुःख दूर नहीं हो सकता। जो इस तथ्य को जानता है, वह यही चाहता है कि ‘सभी को मोक्षाभिलाष-भवनिर्वेद प्राप्त हो।’ यदि ये दोनों प्राप्त हो जाएं, तो कूट कषायों (प्रबल विकारों) का उदय नहीं टिक सकता और मैत्री तथा उपशम गुण की स्वाभाविक प्राप्ति होती है। द्रव्यदट्टिता का अर्थ है: आर्थिक तंगी, और भावदट्टिता का अर्थ है: मैत्री आदि भावों का अभाव।

Meaning of phrase ‘Savi Jiva Karun Shasan-rasi’ Is...

‘I want to guide all living beings to true perception and lead them to liberation.’

Samyag Darshan means true perception – the unquestionable acceptance of the teachings that have been passed down by the Jinas. Selflessness (Atma-sam-darshitva) is necessary to truly understand it. ‘All souls are like mine’ means we must acknowledge the equality of all living beings. True belief in the soul can only be considered valid, if one acknowledges even the smallest living beings as equal in soul. From this realization, true compassion for all living beings arises, and the pain of others becomes our pain to alleviate. However, true liberation cannot be achieved without the desire for liberation and the effort to move away from worldly attachments. A being who desires to end suffering will wish for all beings to attain moksha and be freed from worldly troubles. When this happens, negative emotions like cruelty diminish, and the natural virtues of friendliness and calmness arise in one’s character. Material poverty is the lack of financial resources, while emotional poverty means the lack of virtues like friendship, compassion, and other positive feelings.

: Summary :

Selfless Compassion is central to the path of liberation.

A spiritual teacher’s role is to guide all beings towards true perception and moksha. True perception = understanding that all souls are equal, which leads to compassion for others’ suffering. A person who desires liberation naturally desires all beings to attain moksha, leading to the reduction of negative emotions and the development of friendliness and calmness. Poverty is not just material, but also emotional, where the lack of virtues like compassion and friendliness is a form of spiritual poverty.

સૌના કલ્યાણ માટે પોતાના સર્વસ્વનું સમર્પણ એ હૃદયપરિવર્તન છે.

ધર્મનું સ્વરૂપ આત્મસમદર્શિત્વ છે. જીવ જેમજેમ બીજા જીવ સાથે અભેદ સાધતો જાય છે, તેમ તેમ વૈર - વિરોધ કે પ્રતિકૂલતાઓ ઘટતાં જાય છે અને પૂર્ણ અભેદ કેળવ્યાં પછી તો તેને કોઈપણ પ્રકારનાં દુઃખ કે વિરોધ રહેતાં જ નથી. તીર્થકરત્વ કર્યાકાર છે અને કર્યા આત્મસમદર્શિત્વરૂપ છે, તેથી ત્રણે નિર્ણયો એક જ સ્વરૂપ છે. આત્મસમદર્શિત્વથી કર્યાલાભ વિકસે છે અને કર્યાલાભનો વિકાસ તીર્થકરત્વમાં પરિણમે છે.

પાપ એટલે પરને પીડા, ધર્મ એટલે પરને ઉપકાર.

જીવ પરનો ઉપકાર લઈ બદલામાં પરને પીડા આપે છે, તે વડે તે પાપથી ભારે થઈ ધર્મથી વંચિત રહે છે. ઉપકારના બદલામાં પ્રત્યુપકાર થાય અને પીડાના બદલામાં ક્ષમાચાચન કરાય, તો જીવની મુક્તિના દ્વાર ખૂલે છે.

‘સમી કે કલ્યાણ કે લિષ અપના સર્વસ્વ સમર્પિત કરના હી હૃદય પરિવર્તન હૈ.’ ધર્મ કા સ્વરૂપ આત્મ-સમ-દર્શિત્વ (સમી આત્માઓં કો સમાન દેખના) હૈ.’ જેસે-જેસે કોઈં જીવ અન્ય જીવોં કે સાથ અભેદ (અકતા) કી સાધના કરતા હૈ, વૈસે-વૈસે વૈર, વિરોધ ઓર પ્રતિકૂલતાઈં સમાપ્ત હોતી જાતી હૈં, ઓર જબ પૂર્ણ અભેદ કી અવસ્થા પ્રાપ્ત હોતી હૈ, તો ઉસે કિસી પ્રકાર કા દુઃખ યા વિરોધ નહીં રહતા. તીર્થકરત્વ (તીર્થકર કી અવસ્થા) કરુણામય હોતા હૈ, ઓર કરુણા આત્મ-સમ-દર્શિત્વ કા હી રૂપ હૈ. ઇસલિષ યે તીનોં-તીર્થકરત્વ, કરુણા, ઓર આત્મ-સમ-દર્શિત્વ અક હી તત્વ કે રૂપ હૈં. આત્મ-સમ-દર્શિત્વ સે કરુણા કા વિકાસ હોતા હૈ, ઓર કરુણા કા પૂર્ણ વિકાસ તીર્થકરત્વ મેં પરિણત હોતા હૈ.

‘પાપ યાને દૂસરોં કો પીડા દેના, ઓર ધર્મ કા અર્થ હૈ દૂસરોં કા ઉપકાર કરના.’

અગર કોઈં જીવ કિસી કે ઉપકાર કે બદલે ઉસે પીડા દેતા હૈ, તો વહ પાપ સે ભારી હો જાતા હૈ ઓર ધર્મ સે વંચિત રહ જાતા હૈ. યદિ ઉપકાર કે બદલે પ્રત્યુપકાર હો ઓર પીડા કે બદલે ક્ષમા માંગી જાઈ, તો જીવ કે મોક્ષ કે દ્વાર ખુલ જાતે હૈં.

**Selfless Dedication of one's entire self for the welfare of all living beings
Is true transformation of the heart.**

The nature of Dharma (righteousness) is based on selflessness (Atmasamadritva). As a living being (Jiva) develops a sense of oneness with other beings, enmity, conflicts, and oppositions gradually diminish. Once full oneness is realized, no pain or opposition remains. The Tirthankaras embody compassion, a form of selflessness. These three aspects-selflessness, compassion & Tirthankarahood-are essentially the same. Selflessness leads to the development of compassion, and compassion ultimately transforms into Tirthankarahood.

The Difference between Sin and Dharma (Righteousness):

Sin is causing harm to others, while Dharma is helping others. When a person harms others (in return for their help), they become burdened with sin and distance themselves from Dharma. However, if one repays good deeds with kindness and forgives pain with compassion, the door to liberation (moksha) opens.

: Summary :

Selfless Dedication for the welfare of others brings heart transformation and is at the core of Dharma. Oneness with others eliminates conflict and suffering.

Once full oneness is achieved, peace and freedom from pain follow.

Tirthankaras are embodiments of compassion, and selflessness leads to compassion, ultimately resulting in spiritual liberation.

The difference between sin and Dharma is in how we treat others: harm leads to sin, while kindness and forgiveness open the path to liberation.

મૈત્ર્યાદિથી વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિ - બંને વિશુદ્ધ બને છે.

જીવની વૃત્તિમાં રાગ - દ્વેષ અને પ્રવૃત્તિમાં પુણ્યકરણ અને પાપકરણ છે. એની નિશ્ચિતિ અનુક્રમે મૈત્રી, કરુણા, મુદિતા અને ઉપેક્ષાથી થાય છે. શક્તિ વિચાર્યા વિના લક્ષિત ન જાગે. અલેદ લાવ્યાં વિના મૈત્રી ન જાગે. લક્ષિત જોઈતી હોય તો પ્રભુની શક્તિનો વિચાર કરો. જીવોની મૈત્રી જોઈતી હોય તો અલેદની લાવના કરો. અલેદથી મૈત્રી અને શક્તિથી લક્ષિત - એ નિયમ છે. મૈત્ર્યાદિસહિત ધર્માનુષ્ઠાન પુણ્યાનુબંધી પુણ્યનું કારણ છે. મૈત્ર્યાદિરહિત ધર્માનુષ્ઠાન પાપાનુબંધી પુણ્યનું કારણ છે. ક્ષયોપશમિકતા એ મૈત્રીની આવશ્યકતાનું મીટર નથી, ઉપયોગિતા એ મીટર છે. સર્વ જીવોને ક્ષમા આપું છું, સર્વ જીવો મને ક્ષમા આપો, બધા જીવો સાથે મારે મૈત્રી છે, આ જગતના કોઈપણ જીવની સાથે મારે વૈર નથી.

‘મૈત્રી આદિ ગુણોં સે વૃત્તિ (માનસિકતા) ઓર પ્રવૃત્તિ (કર્મ) - દોનોં શુદ્ધ હો જાતે હૈં’

જીવ કી વૃત્તિ મેં રાગ-દ્વેષ હોતે હૈં, ઓર પ્રવૃત્તિ મેં પુણ્ય ઓર પાપ કા સંયોગ ટહતા હૈ. રાગ, દ્વેષ, પુણ્ય, પાપ કા ક્ષય ક્રમશઃ મૈત્રી, કરુણા, મુદિતા ઓર ઉપેક્ષા કે દ્વારા હોતા હૈ. શક્તિ કા વિચાર કિંઈ બિના ભક્તિ ઉત્પન્ન નહીં હોતી, ઓર અભેદ (સમાનતા) કો અનુભવ કિંઈ બિના મૈત્રી ઉત્પન્ન નહીં હોતી. યદિ ભક્તિ ચાહિંઈ તો પ્રભુ કી શક્તિ પર ચિંતન કરો. યદિ જીવોં કે પ્રતિ મૈત્રી ચાહિંઈ તો અભેદ કી ભાવના કો અપનાઓ. અભેદ સે મૈત્રી ઓર શક્તિ સે ભક્તિ - યહ નિયમ હૈ. ‘મૈત્રી આદિ ગુણોં સહિત ધર્મ કા પાલન પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય કા કારણ બનતા હૈ.’ ‘મૈત્રી આદિ ગુણોં કે બિના ધર્મ કા પાલન પાપાનુબંધી પુણ્ય કા કારણ બનતા હૈ.’ ક્ષયોપશમિકતા (કર્મોં કી શુદ્ધિ કી અવસ્થા) મૈત્રી કી આવશ્યકતા કા માપદંડ નહીં હૈ, બલ્કિં ઉસકી ઉપયોગિતા હી ઇસકા સહી માપદંડ હૈ. ‘મેં સમી જીવોં કો ક્ષમા કરતા હું, સમી જીવ મુઝે ક્ષમા કરેં, સમી જીવોં કે સાથ મેટી મૈત્રી હૈ, ઇસ સંસાર કે કિસી ભી જીવ સે મેરા વૈર નહીં હૈ.’

Friendship and other virtues purify both thoughts (vritti) and actions (pravritti). Attachment (Raga) and aversion (Dvesha) are part of the mind's tendencies (vritti), while good actions (punya) and bad actions (paap) come from behavior (pravritti). The release from the four tendencies (attachment, aversion, good actions, bad actions) happens through friendship, compassion, joy (Mudita), and equanimity (Upeksha). Devotion doesn't arise without powerful thinking & contemplation. Friendship does not arise without the feeling of oneness (Abhed Bhav). To awaken devotion, contemplate the power of the Lord (divine power). To develop friendship, cultivate the feeling of oneness with all beings. Practicing Dharma (righteousness) along with friendship, compassion, and other virtues brings good deeds and leads to spiritual progress. Practicing Dharma without these virtues can lead to bad deeds (paap). The ability to forgive is not the only measure of the need for friendship; its usefulness is the true measure. 'I forgive all beings, All beings forgive me, I have friendship with all beings, I hold no enmity with any being in this world.'

: Summary :

The purification of thoughts and actions occurs through practicing virtues like friendship, compassion, joy, and equanimity.

Devotion arises through deep reflection on divine power, while friendship grows through the feeling of oneness with others.

The practice of Dharma (righteousness) with virtues like friendship leads to good deeds and spiritual progress, whereas without these virtues, one may fall into bad actions.

The teachings emphasize the importance of forgiveness, as it is essential to maintain peace and harmony with all living beings.

मैत्रीनो अलाव ज़ुवत्वनी श्रद्धानो अलाव सूयवे छे.

माध्यस्थनो अलाव कर्म अने तेना स्थितिबंध तेम ज कर्मना रसबंधना ज्ञाननो अलाव सूयवे छे. कउएलानो अलाव दुःख अने तेना कारणलूत पाप उपर अलागमानो अलाव सूयवे छे. प्रमोदनो अलाव सुकृतना द्वेषनो सूयक छे. तीर्थकरोनी 'सवि ज़ुव कउं शासनरसी' लावना ज जैनमात्रअे सर्व ज़ुवो उपर मैत्री राभवानो पायो छे. संगम अपराधी अने पापी होवा छतां तेना उपर प्रलुनी कउएल ज प्रलुना लकतमां अपराधी उपर पल कउएल धारल करवानी वृत्तिनो पायो छे.

मैत्री जागृत थवाना चिहो:

लकित्त जागृत थवी याने हृदय कोमल - प्रेमथी लीनुं थवुं, दयाथी आर्द्र थवुं, नम्रता आववी,
अेकाग्रता पधवी, सेवावृत्ति जागवी, जीजानां दुःखने पोतानुं समजवुं.

मैत्री (स्नेह) की कमी जीवत्व में श्रद्धा की कमी को दर्शाती है।

माध्यस्थ (समता) की कमी कर्म, उसके स्थिति-बंध (स्थायित्व) और रस-बंध (आसक्ति) के ज्ञान की कमी को दर्शाती है। करुणा (दया) की कमी दुःख और उसके मूल पापों के प्रति अरुचि की कमी को दर्शाती है। प्रमोद (अनंद) की कमी पुण्य कर्मों के प्रति द्वेष को दर्शाती है। तीर्थकरों की 'सवि जीव कउं शासनरसि' (सभी जीवों को धर्म का मार्ग दिखाऊं) की भावना ही जैनों के लिए सभी जीवों के प्रति मैत्री भाव रखने का आधार है। भले ही संगम अपराधी और पापी हो, फिर भी प्रभु की करुणा उसके प्रति बनी रहती है। यही करुणा भक्त के भीतर भी अपराधी के प्रति दया रखने की भावना का आधार बनती है।

मैत्री जागृत होने के संकेत:

भक्ति का जागरण अर्थात् हृदय का कोमल और प्रेम से भिगो देना।
करुणा से संवेदनशील होना। विनम्रता का आना। एकाग्रता का बढ़ना।
सेवा की भावना का जागृत होना। दूसरों के दुःख को स्वयं का दुःख मानना।

Absence of Maltree indicates lack of faith in life and interconnectedness of all beings. Absence of equanimity (being calm and balanced) indicates a lack of understanding about actions (karma) and the relationship between actions and their consequences. Absence of compassion suggests ignorance about suffering and (sins) that cause it. Absence of joy indicates hatred for good actions and a focus on negativity. Tirthankaras have the feeling: 'May I serve all living beings with love and compassion' (Savī Jīv Karu Shāsanarasī). This feeling forms the foundation for friendship towards all beings in Jainism. Even those who are criminals or sinful should be met with compassion. This is how the followers of Jainism are taught to treat others - with compassion, just like the Lord shows compassion to everyone, regardless of their actions.

Signs of Awakened Friendship:

When devotion is awakened, it makes the heart soft, filled with love, compassion, and humility. Heart becomes gentle, increasing focus and concentration. A person feels the desire to serve others and sees other people's pain as their own.

: Summary :

The absence of key virtues like friendship, equanimity, compassion, and joy indicates a lack of deeper understanding in life and relationships.

Jainism emphasizes showing compassion to all, even those who are sinful, as a way of achieving spiritual purity and wisdom.

True devotion awakens a loving and compassionate heart, increasing focus, and the desire to serve others.

This passage encourages us to cultivate these virtues to improve our connection with others and achieve spiritual growth.

કોના અભાવમાં શું રહેલું છે?

- (1) કડલાના અભાવમાં દુઃખ અને તેના કારણભૂત દુષ્ટત્યની ગર્હાના સ્થાને અનુમોદના છે તથા સુખ અને તેના કારણભૂત સુકૃતની અનુમોદનાનાં સ્થાને ઉપેક્ષા છે.
- (2) ભક્તિના અભાવમાં સુખ અને તેના કારણભૂત સુકૃત્યની અનુમોદનાનાં સ્થાને ગર્હા છે તથા દુઃખ અને તેના કારણભૂત દુષ્ટતની ગર્હાના સ્થાને અનુમોદના છે. ભક્તિનો અભાવ ગુણ-દ્વેષનો અને કડલાનો અભાવ પાપ-રાગનો સૂચક છે. કડલાના અભાવમાં દુષ્ટતની અનુમોદના અને ભક્તિના અભાવમાં સુકૃતની ગર્હા છે.
- (3) વિરતિના અભાવે જેમ અવિરતિજન્ય આ આસ્રવ છે, તેમ મૈત્રીના અભાવે અજ્ઞાન અને મિથ્યાત્વજન્ય આસ્રવ રહેતો છે. કર્તવ્યપરાયણતાનું બીજ કૃતજ્ઞતા અને કૃતજ્ઞતાનું પ્રેરક વાત્સલ્યતા છે.

ભાવોં મેં કયા સમાયા હૈ?

- (1) કરુણા કે અભાવ મેં દુઃસ્ર ઓર ઁસકે કારણ બનને વાલે પાપકર્મોં કી નિંદા (ગહી) કે સ્થાન પર અનુમોદના (સ્વીકૃતિ) હોતી હૈ. સુઁસ્ર ઓર ઁસકે કારણ બનને વાલે પુણ્યકર્મોં કી અનુમોદના કે સ્થાન પર ઉપેક્ષા હોતી હૈ.
- (2) ભક્તિ કે અભાવ મેં સુઁસ્ર ઓર ઁસકે કારણ બનને વાલે પુણ્યકર્મોં કી અનુમોદના કે સ્થાન પર નિંદા (ગહી) હોતી હૈ. દુઃસ્ર ઓર ઁસકે કારણ બનને વાલે પાપકર્મોં કી નિંદા કે સ્થાન પર અનુમોદના હોતી હૈ. ગુણ-દ્વેષ કા સંકેત ભક્તિ કે અભાવ સે મિલતા હૈ, જબકિ કરુણા કે અભાવ સે પાપ ઓર ટાગ કી પ્રવૃત્તિ બઢતી હૈ. કરુણા ન હોને પર પાપકર્મોં કી અનુમોદના / ભક્તિ ન હોને પર પુણ્યકર્મોં કી નિંદા હોતી હૈ.
- (3) વિરતિ (સયંમ) કે અભાવ મેં જૈસે અસંયમ સે આસ્રવ (કર્મ કા સંચાર) ઉત્પન્ન હોતા હૈ, વૈસે હી મૈત્રી કે અભાવ મેં અજ્ઞાન ઓર મિથ્યાત્વ (ગલત દૃષ્ટિ) સે આસ્રવ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. કર્તવ્યપરાયણતા કા બીજ કૃતજ્ઞતા (આભાર) હૈ, ઓર કૃતજ્ઞતા કો ઉત્પન્ન કરને વાલી પ્રેરણા વાત્સલ્ય (સ્નેહ) હૈ.

What is present in the absence of virtues?

(1) In the absence of Compassion (Daya), there is disapproval of suffering and the bad actions that cause it. Instead of approving happiness and good actions that cause it, there is indifference.

(2) In the absence of Devotion (Bhakti), instead of approving happiness and good actions, there is disapproval. Instead of disapproving of suffering and bad actions, there is approval. Absence of devotion indicates a lack of virtue and an increase in enmity, while the absence of compassion leads to approval of bad actions and the absence of devotion leads to disapproval of good actions.

(3) In the absence of Detachment (Vairagya), like the endless flow of attachment, in the absence of friendship, there is a flow of ignorance and false beliefs. The root cause of duty is gratitude, and the spark of gratitude is affection.

: Summary :

When virtues like compassion and devotion are absent, they lead to negative emotions and harmful behaviours.

Compassion is necessary to care for suffering, while devotion helps in appreciating the good in life.

Detachment keeps us from harmful attachments, and friendship prevents ignorance and false beliefs.

Gratitude is the root of doing the right things, and it arises from affection.

This teaching encourages us to cultivate virtues to avoid negative influences in our lives.

भारामां मैत्रीनुं अवतरण थाय, ते हेतु साथे भारी नित्य मौन प्रार्थना:
 'हुं मैत्री, प्रमोद, कडला, माध्यस्थ, प्रमोदहीन हुं. हुं ईर्ष्याथी - असूयाथी - क्रोधथी - द्रोहथी लरेलो हुं.
 अरिहंतोमां ईर्ष्या - असूया - क्रोध - द्रोह नथी, तैओ मैत्री - प्रमोद - कडला - माध्यस्थथी लरपूर छे.
 तेना प्रलावे भारामां मैत्री - प्रमोद - कडला - माध्यस्थ आवो तथा ईर्ष्या - असूया - क्रोध - द्रोह जाओ!
 सर्वे सुभी थाओ, सर्वे निरोगी थाओ, सर्वे तनथी निरोगी, मनथी प्रसन्न तथा चित्तथी प्रशान्त बनो.'

मौन = कोईनी पासे कांई मांगवुं नही. मैत्री = सर्वने पोतानी पासे छे, ते आपवुं.

कोने शेनुं दान आपवुं?

दुःभीने कडलानुं दान, गुणीने सन्माननुं दान, पापीने क्षमानुं दान तथा
 सुभीने हितचिन्तानुं दान करवुं. लेवुं कांई नही, आपवुं सर्व कांई.

मेरी नित्य मौन प्रार्थना - ताकि मुझमें मैत्री का अवतरण हो।

में मैत्री, प्रमोद, करुणा, और माध्यस्थ से शून्य हूँ और ईर्ष्या, असूया, क्रोध और द्रोह से भरा हूँ।

अरिहंतों में न तो ईर्ष्या है, न असूया, न क्रोध, न द्रोह।

अरिहंत पूरी तरह मैत्री, प्रमोद, करुणा और माध्यस्थ से भरे हुए हैं।

उनकी कृपा से मुझमें भी मैत्री, प्रमोद, करुणा और माध्यस्थ प्रकट हो।

उनकी कृपा से मुझ से ईर्ष्या, असूया, क्रोध और द्रोह दूर हो।

सभी सुखी हों, सभी निरोगी हों, शरीर से स्वस्थ, मन से प्रसन्न, और चित्त से शांत बनें।

मौन = किसी से कुछ माँगना नहीं। मैत्री का अर्थ = सबको अपना मानकर देना।

कैसे क्या दान देना चाहिए?

दुःखी को करुणा का दान, गुणवान को सम्मान का दान, पापी को क्षमा का दान,
 और सुखी को हितचिंतन का दान। 'स्वयं कुछ नहीं लेना, केवल सबको देना।'

My daily silent prayer to awaken friendship within me:

'I lack friendship, joy in others' happiness, compassion, and neutrality. I am filled with all negative emotions like jealousy, envy, anger, and hatred, but the enlightened ones (Arihants/Siddh) have none of these emotions. They are full of joy, friendship, compassion, and equanimity. May their divine influence bring these virtues into me. And may jealousy, envy, anger, and hatred leave me. May all living beings of this world be very happy within, healthy in body, joyful in mind, and peaceful in heart.'

The meaning of word Silence (Maun) is... Not asking anything from anyone.
The meaning of word Friendship is... Giving to others what you consider yours.

What should we give to whom?

To the sad people: we should give compassion.

To the virtuous people: we should give respect.

To the sinful people: we should give forgiveness.

To the happy people: we should give good wishes.

Don't take anything from anyone — only give everything you can.

: Summary :

The passage is a humble prayer to remove negative emotions.

It asks to replace jealousy and anger with friendship, compassion, and joy.

Real silence means not asking for anything, only giving.

We are taught to serve others with love, according to what they need.

True peace comes from giving selflessly, and not expecting anything in return.

परोपकार - એક મહાન ગુણ છે.

પરોપકાર ગુણ એ જીવનની પરમ પવિત્ર ઉદાત્તા છે. ગુણજ્ઞતા, કૃતજ્ઞતા, પરોપકાર - એ ત્રણ મનુષ્યત્વની ખાસ વિશેષતા છે. જેનામાં મનુષ્યત્વ, ગુણજ્ઞત્વ અને કૃતજ્ઞત્વ હોય, તે મનુષ્ય છે. મનુષ્ય શરીરમાં જો મનુષ્યત્વ જ ખીલેલું ન હોય, તો મનુષ્ય અને પશુમાં કાંઈ તફાવત નથી. કોઈના પણ સદ્ગુણને જોઈને તે ઉચ્ચ ગુણો પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રયત્નવાન રહે, કોઈના અલ્પ ઉપકારને પણ સદા યાદ રાખી તેના પ્રતિ આદરભાવ રાખે, તે જ સાચા અર્થમાં મનુષ્ય કહી શકાય. ઊંચે ચઢવા માટે જો સર્વ જીવોના સુખનું ધ્યેય ન રાખવામાં આવે, તો પોતાના કર્તવ્યથી ચૂકાય છે અને પારકાના પોતાની ઉપર થયેલાં ઉપકારનું વિસ્મરણ થઈ જીવનમાં કૃતજ્ઞતાહીન સ્થિતિ આવે છે.

જન ઉપર એક પરાર્થકરણ કે પરોપકારની અને બીજી સ્વાર્થઉપસર્જનની - એમ બે માત્રા લાગે, તે 'જૈન' છે.

પરોપકાર - एक महान गुण है।

પરોપકાર ગુણ જીવનની પરમ પવિત્ર મહાનતા છે. ગુણજ્ઞતા, કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર - એ મનુષ્યત્વની ત્રણ વિશેષતા છે. જેમાં માનવતા, ગુણજ્ઞતા ઓર કૃતજ્ઞતા હો - વહી સચ્ચા મનુષ્ય છે. યદિ મનુષ્ય શરીરમાં માનવતા ન હો, તો મનુષ્ય ઓર પશુમાં કોઈ અંતર નહીં છે. જો કિસી કે બી સદ્ગુણનો દેખકરે તેને ઉચ્ચ ગુણોનો પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયાસ કરતા છે, જો કિસી કે છોટે સે બી ઉપકારનો સદા યાદ રાખકરે તેને પ્રતિ આદરભાવ રાખતા છે, વહી સચ્ચા અર્થમાં મનુષ્ય કહવાને યોગ્ય છે. ઊપર ઉઠવાને કે લિએ યદિ સબી જીવોને સુખનો લક્ષ્ય ન રાખા જાએ, તો કર્તવ્ય સે ચૂક હો જાતી છે ઓર દૂસરો દ્વારા કિએ ગએ ઉપકારનો ભૂલ જાવા સે જીવનમાં કૃતજ્ઞતાહીન સ્થિતિ આ જાતી છે.

જન (મનુષ્ય) કે ઊપર દો માત્રા છે - એક પરાર્થકરણ અર્થાત્ પરોપકારની, ઓર દૂસરી સ્વાર્થઉપસર્જનની. વહી દો માત્રા છે જનનો એક સચ્ચા 'જૈન' બનાવતા છે.

Helping Others (Propkar) Is a Great Virtue.

Helping other Jivas is the highest and purest quality in our life. Gratitude or krutgyta or being thankful, appreciation of good qualities of others, and helping all others – these are the three very special traits or virtues of true humanity.

A real human being is someone, who understands and values goodness in others and feels thankful even for small acts of help. A real human being tries to develop good qualities after seeing them in others. If a person looks like a human, but lacks these virtues, then there is no difference between that person and an animal.

To grow or rise in life, what must one have?

To grow or rise in life, one must have the goal of bringing happiness to all other Jivas. If not, one fails in his duty or kartavya in life. And if one forgets the act of help that is received from all other Jivas, he becomes ungrateful, which surely lowers his humanity.

: Summary :

Helping others is a noble and essential human quality.

Real humans show gratitude, respect goodness, and try to grow.

Humanity means living with compassion, thankfulness, and service.

Without these qualities, a person is no better than an animal.

To rise in life, we must aim for the well-being of all Jivas of this universe.

मैत्रीનો महान महिमा

‘प्रेम’ अटले ज़ुव मात्र साथे मैत्री, प्रमोद, काउण्य अने माध्यस्थ.

मैत्री अे पवित्रतानुं अने मुदित्ता अे प्रमोदनुं कारण अे. कउण्य अने उपेक्षा ज़ुवने पूज्यता अपावे अे तथा मैत्री अने प्रेम पाप कइतां अटकावे अे. उत्तम पुरुषो साथे गाढ मैत्री अे पण मुक्तिनो परम उपाय अे. मैत्रीवंत सत्पुत्रधोनी सत् प्रवृत्तिओनुं मनथी पण चिंतन, पाप अने पापना विचारोथी दूर राभे अे. साथी के गाढ मैत्री सरभा स्वभाववान साथे ज संलवे अे. जेनी साथे मैत्री लेय, तेना गुणो लेवा अने तेना समान बनवा कुदरती पलण राभवुं मित्रो पासे हृदयनी गुप्ततम वातो प्रकट थई शके. सारा मित्रो साथेनो परस्पर वार्तालाप गुण भेणववा अने अवगुण टाणवा माटे परम सहाय करे अे. सारा धर्मनी शरूआत ज ज़ुवोनी मैत्रीथी थाय अे.

मित्रता का महान महत्व

‘प्रेम’ का अर्थ है सभी जीवों के साथ मित्रता, प्रसन्नता, करुणा और संतुलन बनाए रखना।

मैत्री पवित्रता का तथा आंतट प्रसन्नता उल्लास का कारण है। करुणा और उदासीनता जीव को पूजनीय बनाते हैं, तथा मित्रता और प्रेम पाप से बचाते हैं। श्रेष्ठ पुरुषों के साथ गहरी मित्रता भी मुक्ति का परम उपाय है। मित्रवत् सत्पुरुषों की सत्क्रियाओं का मन से चिंतन भी पाप और उसके विचारों से दूर रखता है। सच्ची और गहरी मित्रता समान स्वभाव वालों के साथ ही संभव है। जिससे मित्रता हो, उसके गुणों को अपनाने और उसके समान बनने की स्वाभाविक प्रवृत्ति रखनी चाहिए। मित्रों के साथ हृदय की सबसे गुप्त बातें भी प्रकट की जा सकती हैं। अच्छे और गुणवान मित्रों के साथ आपसी वार्तालाप गुणों को प्राप्त करने और अवगुणों से बचने में अत्यंत सहायक होता है।

धर्म की शुरुआत ही जीवमैत्री से होती है।

There Is Great Importance of Friendship In our life.

'Love' means having friendship (Maitree), joy (Pramod), compassion (Karuna), and equanimity (Madhyasthya) towards all living beings of this world. Friendship leads to purity and joy. Compassion and equanimity make a person worthy of respect. Friendship and love stop all people from doing wrong things or any sinful type of acts.

Having true kind of friendship with noble people is a great spiritual support in our life. Even thinking about the good qualities of such pure-hearted friends keeps our minds away from evil and all kinds of negative thoughts. True and deep friendship is possible only with people, who share a similar nature and values in their lives.

When we are friends with someone, we naturally try to: Adopt their good qualities, become like them in character, open up and share our innermost feelings with them. Talking and sharing with good friends helps us: Develop virtues and Avoid faults.

: Summary :

'Love' means Maitree (friendship), Pramod (joy), Karuna (compassion), and Madhyasthya (equanimity) for all living beings of this universe.

Friendship brings purity, joy, and protection from all kinds of sins.

Deep and genuine friendship is nurtured with those of similar values.

Good friends help us grow in virtues and avoid developing bad habits in us.

Just being around our noble friends uplifts us both emotionally and spiritually.

मैत्र्यादि लावनाओ कइ रीते स्थिर थाय?

चिरकाण पर्यंत निरंतर अने आदरपूर्वक सेवेला विवेक तथा इन्द्रियोना निरोधथी मैत्र्यादि लावनाओ स्थिर थाय अने आसुरी संपत्तिरूप मलिन वासनाओ क्षय पावे छे. तेथी श्वासोश्वास अने निमेषोन्मेषनी जेम पुत्रधना प्रयत्न पगर प्रवर्तली मैत्री आदि वासनाओ वडे व्यवहार करतां छतां ते कही सिद्ध न थाय. तेमां अगर कांछ भाभी रहे, तो पछ तेनी चिंतानो त्याग करी तथा निद्रा, तंद्रा, मनोरञ्ज्य (मनना मिथ्या तरंगो) पगेरे प्रयत्न वडे शांत करीने ज पछी चैतन्यवासनाओ अभ्यास करवा प्रवृत्त थपुं.

चैतन्यवासना कइ रीते स्थिर थाय?

जेम श्वासोश्वास क्रिया अनायास थाय छे, तेम जडनी उपेक्षापूर्वक डेवण चैतन्यने विषे ज मननी स्वाभाविक प्रवृत्ति थाय, त्यां सुधी चैतन्यवासनाओ अभ्यास करवो. ज्ञाप मात्र साथे मैत्री, प्रमोद, काउप्य अने माध्यस्थ्य आदि शुभ वासनाओओ उडाएपूर्वक अभ्यास कर्या विना चैतन्यवासना कदापि स्थिर थइ शकती नथी.

मैत्री आदि भावनाएँ कैसे स्थिर होती हैं?

दीर्घ काल तक निरंतर और आदरपूर्वक किया गया विवेक एवं इंद्रिय-निरोध मैत्री आदि भावनाओं को स्थिर करता है, और आसुरी संपत्ति रूप मलिन वासनाओं का नाश करता है। इन वासनाओं के नष्ट होने पर, जैसे श्वास-प्रश्वास और पलक झपकने की क्रिया बिना प्रयास के स्वतः होती है, वैसे ही पुरुषप्रयास के बिना भी मैत्री आदि वासनाएँ स्वाभाविक रूप से व्यवहार में आती हैं। यदि कोई कमी रह भी जाए, तो उसकी चिंता छोड़कर, निद्रा, तंद्रा और मनोरञ्ज्य (मन के मिथ्या तरंगों) को प्रयासपूर्वक शांत कर, केवल चैतन्यवासना का अभ्यास करना चाहिए।

चैतन्यवासना कैसे स्थिर होती है?

जिस प्रकार श्वास-प्रश्वास की क्रिया सहज रूप से होती है, उसी प्रकार जड़ की उपेक्षा कर केवल चैतन्य में ही मन की स्वाभाविक प्रवृत्ति हो, तब तक चैतन्य वासना का अभ्यास करना चाहिए। मैत्री, मुदितादि शुभ वासनाओं का अभ्यास किए बिना चैतन्यवासना कदापि स्थिर नहीं हो पाती।

How to Stabilize Noble Feelings like Maitree, Compassion, Joy, and Equanimity?

Noble feelings like friendship and others become stable when one continuously and respectfully practices discrimination (vivek) and control over the senses for a long time, which leads to the destruction of impure, and demonic tendencies.

Once these impure tendencies fade away in life, feelings like friendship arise naturally, just like breathing or blinking of eyes, without any special efforts. Even if there is still some imperfection left, one should not worry or stress about it. Instead, one should calm down drowsiness, laziness, and wandering thoughts by conscious efforts and focus on the practice of pure consciousness of one's soul.

How to Stabilize the Feelings of Pure Consciousness (Chaitanya Vaasana)?

Just as breathing happens naturally, the mind should naturally rest in awareness of the soul, ignoring any material distractions. Until this happens naturally, keep practicing awareness of the pure self, but it cannot become steady without first practicing positive feelings like Maitree, Mudita (joy), Karuna (compassion), and Upeksha (equanimity).

: Summary :

Noble feelings like Maitree become steady with long-term mindfulness and sense-control in one's life.

These feelings remove impure thoughts and begin to arise on its own - naturally.

If obstacles remain, just calm the mind and continue practicing.

Pure awareness or Chaitanya becomes natural only after practicing noble feelings like Maitree, joy, compassion, and equanimity.

जात्वा देवं मुच्यते सर्वपाशैः।

अर्थोत्: भगवानने जालीने सर्व पाश वडे (योगी) मुक्त थाय छे.

योगी अटले अेवो आत्मा जे मैत्री आदि वडे चित्तनी प्रसन्नता जणवे. मैत्री आदि 4 साधनो अलय आदि दैवी संपत्तियोनां, अमानित्व आदि ज्ञानसाधनोनां तथा ज्ञानमुक्त अने स्थितप्रज्ञनां लक्षणोनां उपलक्ष्य छे. अे सर्व शुभ वासनाउप लोपाथी मलिन वासनाओनो क्षय करनार छे. ज्ञानमात्र साथे मैत्री, प्रमोद, काउप्य अने माध्यस्थ्य लावो वडे द्वेषादि वासना जाय छे अने शुद्ध चैतन्य लावना वडे ते शुद्ध थाय छे.

चित्तउपी पशुने स्वाधीन वर्ताववाना जे उपायः

अेक तो शत्रु - मित्रादिमां समलाव राभवो ते मूढ उपाय अने बीजो प्राणायाम आदि कठल उपाय - तेमां मूढ उपाय वडे चित्त पिना विलंबे वश थाय अने बीज हठयोग वडे सत्वरे वश न थतां लांबे काणे वश थाय छे. 'स्नेह करे ते मित्र, तेनो लाव अर्थात् समस्त ज्ञानो प्रत्ये स्नेहपरिणाम, ते मैत्री.' - तत्त्वार्थ टीका

जात्वा देवं मुच्यते सर्वपाशैः।

अर्थोत्: भगवान को जानकर योगी सभी बंधनों से मुक्त हो जाता है।

योगी = जो मैत्री आदि गुणों के द्वारा चित्त की प्रसन्नता बनाए रखता है। मैत्री आदि चार साधन, अभय आदि दैवी संपत्तियों के, अमानित्व आदि ज्ञान-साधनों के, तथा जीवनमुक्त और स्थितप्रज्ञ के लक्षणों के आधार हैं। ये सभी शुभ संस्कारों के रूप में मलिन संस्कारों का नाश करने वाले हैं। मैत्री आदि से द्वेष आदि कुसंस्कार मिटते हैं और शुद्ध चैतन्य भावना से आत्मा शुद्ध होती है।

चित्त रूपी पशु को वश में रखने के दो उपायः

1. शत्रु-मित्र आदि के प्रति समभाव रखना - यह कोमल उपाय है।
2. प्राणायाम आदि कठोर उपाय - इस में कोमल उपाय से चित्त शीघ्र वश में आ जाता है, जबकि हठयोग के कठोर उपाय से यह देह से नियंत्रित होता है।

'जो स्नेह करता है, वह मित्र है। संपूर्ण जीवों के प्रति सच्चा स्नेह भाव ही मैत्री है।' - तत्त्वार्थ टीका

जात्वा देवं मुच्यते सर्व पाशैः।

By realizing (knowing) the Divine (God or true self), one is freed from all bonds.

A person becomes free from all types of the worldly attachments and limitations, when he/she truly realizes God or his/her true self.

A Yogi is someone, who maintains inner joy and calmness through virtues like Maitree, compassion, joy in others' happiness, and neutrality. These four virtues help develop divine qualities like fearlessness, humility, and are also signs of a liberated and wise soul. They are pure and help to remove negative emotions like hatred and attachment. Through noble feelings, one can purify consciousness and remove impure thoughts.

The mind (chitta) is like a wild animal, and there are two ways to control it:

Gentle Way: Keep an equal attitude toward enemies and friends.

Hard Way: Use practices like breathing control (Pranayam), which may take longer time to learn and be regular to put it into practice.

Essence of friendship is universal love toward all beings, not just close friends.

: Summary :

Realizing God leads to complete freedom from all the types of attachments.

Friendship, compassion, joy, and neutrality are the four key spiritual tools.

These virtues remove negative emotions and bring inner purity.

You can calm your mind either through gentle feelings or strict practices, but the gentle path is quicker and more effective.

True friendship means having love and kindness toward all living beings.

मैत्र्यादि लावो वडे शुं प्राप्त थाय छे?

मैत्री, प्रमोद, काउपय अने माध्यस्थ्य लावो वडे अलय, अंतःकरणनी शुद्धि, ज्ञान तथा योगमां स्थिरता, दान, इंद्रियनिग्रह, स्वाध्याय, यज्ञ, तप, सरणता, अहिंसा, सत्य, अक्रोध, त्याग, शांति, पैशुन्यरहितपणुं, लूतट्या, अलोलुपता, कोमणता, लज्जा, अचपणता, तेज, क्षमा, धैर्य, शौच, अद्रोह, अतिमाननो अलाप थाय छे.

ते उपरांत अमानीपणुं, अहंलीपणुं, गुडसेवा, पवित्रता, स्थिरता, मननो निग्रह, विषयोनों वैराग्य, जन्म - मृत्यु आदि विषे दुःख अने दोषदृष्टि, स्त्री-पुत्रादिमां अहंभुद्धिनो अलाप, हर्ष-शोकरहितपणुं, अव्यलियाशिणी लक्ति, अकान्त देशनुं सेवन, आत्मज्ञानमां निष्ठा, तत्त्वज्ञानना प्रयोजन उप मोक्षनुं दर्शन तथा शम (मननी शांति), दम (इन्द्रियसंयम), उपरति (आसक्तिथी मुक्ति), तितिक्षा (सहिष्णुता), समाधि, समाहितपणुं, मुमुक्षुत्व, विवेक, वैराग्य, अनुद्वेग, श्रद्धा, अस्पृहा, संतोष, आत्मरति अने आत्मतृप्ति मणे छे.

मैत्री आदि भावों से क्या प्राप्त होता है?

मैत्री, प्रमोद, करुणा, और माध्यस्थ्य भावों से निर्भयता, अंतःकरण की शुद्धि, ज्ञान एवं योग में स्थिरता, दान, इंद्रियसंयम, स्वाध्याय, यज्ञ, तप, सरलता, अहिंसा, सत्य, अक्रोध, त्याग, शांति, चुगली से रहितता, जीवदया, लालच से मुक्ति, कोमलता, लज्जा, अचंचलता, तेज, क्षमा, धैर्य, पवित्रता, द्वेष का अभाव, और अभिमानहीनता प्राप्त होते हैं।

तद् उपरांत मैत्री, प्रमोद, करुणा, और माध्यस्थ्य भावों से अहंकार से मुक्ति, गुरुजनों की सेवा, पवित्रता, मन की स्थिरता, विषयों से वैराग्य, जन्म - मृत्यु आदि में दुःख और दोष - दृष्टि, स्त्री - पुत्र आदि में अहंकार का अभाव, हर्ष और शोक से रहितता, एकनिष्ठ भक्ति, एकांतवास की प्रवृत्ति, आत्मज्ञान में निष्ठा, तत्त्वज्ञान से मोक्ष का दर्शन, तथा शम (मन की शांति), दम (इंद्रियों का संयम), उपरति (आसक्ति से मुक्ति), तितिक्षा (सहिष्णुता), समाधि (एकाग्रता), समाहितता, मोक्ष की तीव्र इच्छा (मुमुक्षुत्व), विवेक, वैराग्य, चित्त की निर्मलता, श्रद्धा, इच्छाओं से मुक्ति, संतोष, आत्मसुख में टमण (आत्मरति), और आत्मतृप्ति के गुण भी प्राप्त होते हैं।

When a person develops all four virtues of Friendship (Maltree),

Joy in others' success, Compassion, and Equanimity, they gain many valuable inner and outer qualities, like: Fearlessness (Abhaya), Purity of heart and mind, Stability in knowledge and Meditation, Generosity, Control over Senses, Self-study and Learning, Spiritual rituals and Penance, Simplicity and Non-violence, Truthfulness and Non-anger, Letting go (Renunciation) and Peace, Freedom from gossips and cruelty, Compassion for all living beings, Freedom from greed, softness, modesty, stillness, glow (inner radiance), forgiveness, and patience etc.

Moreover Cleanliness, Non-hatredness, Humility, Serving Gurus and spiritual guides, Purity, Mental discipline, Detachment from worldly pleasures, Seeing birth and death as full of sorrow and flaws, Not having pride in having spouse or children, Freedom from extreme joy or sorrow, Pure and unwavering devotion, Love for solitude, Firmness in self-knowledge, Understanding the purpose of knowledge as liberation (Moksh), and also: Control of mind (Sham), Senses (Dam), Detachment (Uparati), Tolerance (Titiksha), Peaceful focus (Samadhan), Desire for liberation (Mumukshutva), Wisdom (Vivek), Asceticism (Vairagya), Calmness, Faith, Non-possessiveness (Aspruhta), Contentment (Santosh), Delight in one's true self (Atmarati), and Deep satisfaction in the soul (Atmatripti) are achieved.

: Summary :

Developing virtues like friendship, compassion, and peace helps a person grow.

It brings many good qualities like fearlessness, forgiveness, kindness, peace, truthfulness, humility, deep inner joy and self-realization etc.

This path slowly leads one toward freedom (Moksh) from pain, ego, and the cycle of birth and death.

જૈન ધર્મનો ટૂંકસાર છે...
સર્વ જીવો સાથે મૈત્રી અને આત્મસમાન પ્રવર્તન દ્વારા
ભવભ્રમણ નિવારી આત્મસ્વરૂપ પામવું તે.

વિચાર, આચાર અને પ્રચાર - એ ત્રણ જૂદા નથી, પરંતુ એકના જ ત્રણ સ્વરૂપો છે. સર્વ પ્રકારની શુભ પ્રવૃત્તિઓનો સૌમાં એકીસાથે સંચય કરાવનાર વૃત્તિનું નામ 'નમ્રવૃત્તિ' છે, કેમકે તે મૈત્રી-પ્રમોદસ્વરૂપ, કાઠણ્યમય અને માધ્યસ્થથી ભરપૂર છે. જે રીતે નીચે રહેલાંને ઊંચે જવા નમવું પડે, તેમ આધ્યાત્મિક સાધનામાં પણ ઘણી નીચી સપાટીએ રહેલાં જીવોને ઊંચે ચઢવા નમ્રવૃત્તિ જ સહાયક છે. મન જે જે ઉપાયોથી સ્થિર અને શાંત થાય, તે બધાં આધ્યાત્મિક રસાયણ અને વાજીકરણ છે. તે ભોજન - પાન હો, સુંદર રૂપ - સ્પર્શ હો, ગીત - સંગીત હો, સુંદર અને સુશોભિત વસ્ત્ર - અલંકાર હો, મૈત્રી - પ્રેમ હો કે પછી પ્રીતિ - ભક્તિ!

જૈન ધર્મ का संक्षिप्त सार है...
जीवों के साथ मैत्री और आत्मा के समान व्यवहार द्वारा
भवभ्रमण को समाप्त कर आत्मस्वरूप प्राप्त करना।

विचार (thought), आचार (conduct), और प्रचार (preaching) - ये तीन अलग नहीं हैं, बल्कि एक ही के तीन स्वरूप हैं। सभी प्रकार के शुभ गुणों को एक साथ समाहित करने वाली प्रवृत्ति 'नम्रवृत्ति' है, क्योंकि यह मैत्री और प्रमोद, करुणा तथा माध्यस्थ्य से पूर्ण होती है। जिस प्रकार नीचे खड़े व्यक्ति को ऊपर चढ़ने के लिए झुकना पड़ता है, उसी प्रकार आध्यात्मिक साधना में भी नीचे स्तर पर स्थित आत्माओं को ऊँचाई तक पहुँचाने में विनम्रता ही सहायक होती है। मनोभाव जिस उपाय से स्थिर और शांत हो, वे सभी आध्यात्मिक औषधियाँ और बलवर्धक (वाजीकरण) साधन हैं। चाहे वह भोजन-पान हो, सुंदर रूप-स्पर्श हो, गीत-संगीत हो, सुंदर और आकर्षक वस्त्र-आभूषण हों, मैत्री-प्रेम हो, या प्रीति-भक्ति! इन सभी का प्रभाव मन को शांति और स्थिरता प्रदान करता है।

What Is the Essence of Jainism?

The heart of Jainism is to treat all living beings with friendship and behave with them as if they are equal to one's own self. Through this, one can end the cycle of birth and death and realize one's true self. Thinking (Vichar), action (Aachar), and spreading the message (Prachar) are not different - they are three forms of the same truth.

The attitude that helps bring together all good qualities in a person is humbleness. This is because it is filled with friendship (Maitree), joy for others (Pramod), compassion (Karuna), and equanimity (Madhyasthya). Just like you have to bend down to help someone who is standing below you, in the same way, in spiritual practice, humility helps lift others, who are at a lower level.

Whatever methods help the mind to become calm and steady are considered as spiritual nourishment and positive energy. These methods may include: Food and drink, Beauty in form and touch, Music and songs, Beautiful clothes and jewelry, Friendship and love, Devotion and affection. All of these methods can support the spiritual path when used with the right approach and attitude.

: Summary :

Jainism is about living with love, equality, and peace with all living beings.

It encourages humility, which gathers all virtues and helps both ourselves and others grow spiritually.

Even simple pleasures like food, music, beauty, and love, when used with the right approach and attitude,

it can support a calm and peaceful mind, leading to spiritual progress.

જ્ઞાન કઈ રીતે વંધ્યા બને છે?

સર્વ જીવો પ્રત્યે આત્મતુલ્યભાવ આપ્યા વિના; આત્મતુલ્ય સ્નેહના પરિણામ જગાડ્યા વિના; મૈત્રી, પ્રમોદ, કાઠુણ્ય, અને માધ્યસ્થ્ય ભાવ લાવ્યા વિના હિતાશય ટકતો નથી, તે વિના સમતા ટકતી નથી. સમતા વિના વિરતિ ન ફળે અને વિરતિ વિના જ્ઞાન વંધ્યા બને છે.

જ્ઞાનનો વિષય જીવરાશિ અને તેમના સુખ - દુઃખ છે. 'જે સુખ પોતાને અભિષ્ટ છે, તે સુખ સર્વને મળે' અને 'જે દુઃખ પોતાને અભિષ્ટ છે, તે સર્વને ન મળે' એવો ભાવ જાગ્યા સિવાય આત્મશુદ્ધિ કેવી રીતે થાય? તથા ઈર્ષ્યા, અસૂયાદિ ચિંતના મલો કેવી રીતે નાશ પામે? પરમાત્માની ભક્તિમાં નડતાં વિક્ષેપો કેવી રીતે દૂર થાય? સમસ્ત પ્રદેશે કર્મના ભારથી ભરેલો અને વાસનાનાં જોરથી પરાભૂત થયેલો આત્મા હલ્કો કેવી રીતે બને? વળી આત્મા વાસનાથી નિર્મુક્ત કેવી રીતે થાય? માટે જ્ઞાનનાં સ્થાને જ્ઞાનનું જેટલું માહત્ત્ય છે, તેટલું જ ભાવનાના સ્થળે ચારે ભાવનાનું માહત્ત્ય છે.

જ્ઞાન કિસ તરહ નિષ્ફલ હો જાતા હૈ

જીવોં કે પ્રતિ આત્મતુલ્ય ભાવ રહ્ને બિના, આત્મતુલ્ય સ્નેહ જાગૃત કિષ્ટ બિના; મૈત્રી, પ્રમોદ, કાઠુણ્ય ઓર માધ્યસ્થ્ય ભાવ લાષ્ટ બિના હિત કી ભાવના ટિકતી નહીં હૈ, ઓર હસકે બિના સમતા સ્થિર નહીં રહતી। સમતા કે બિના વિરત્તિ ફલિત નહીં હોતી ઓર વિરત્તિ કે બિના જ્ઞાન નિષ્ફલ હો જાતા હૈ।

જ્ઞાન કા વિષય સમસ્ત જીવધારી ઓર ડનકે સુખ ઓર ડુઃખ હૈ। 'જો સુખ હમં પ્રિય હૈ, વહ સમી કો મિલે' ઓર 'જો ડુઃખ હમં અપ્રિય હૈ, વહ કિસી કો ન મિલે' ઇસી ભાવના જાગૃત હુષ્ટ બિના આત્મા કી શુદ્ધિ કૈસે હોગી? ઇર્ષ્યા, અસૂયા આદિ ચિત્ત કે મલ કૈસે નષ્ટ હોંગે? પરમાત્મા કી ભક્તિ મં બાધા ડાલને વાલે વિક્ષેપ કૈસે દૂર હોંગે? સમ્પૂર્ણ પ્રદેશ મં કર્મ કે ભાર સે ભરા હુઆ ઓર વાસના કે પ્રભાવ સે પ્રભાવિત આત્મા કૈસે હલ્કા બને? ઓર આત્મા કૈસે વાસના સે મુક્ત હોગા? ડસીલિષ્ટ, જ્ઞાન કે સ્થાન પર જ્ઞાન કા જિતના મહત્વ હૈ, ડતના હી ભાવના કે સ્થાન પર ચારોં ભાવનાઓં કા મી મહત્વ હૈ।

How our Knowledge becomes Useless or Unfruitful?

Without seeing all living beings as equal to our own self, without awakening deep affection for others as for our own self, without developing the four key feelings of Maitree, Joy in others' success (Pramod), Compassion (Karuna), and Equanimity, true goodwill (Hitaashay) does not emerge. And without goodwill, equanimity (Samata) cannot remain. Without equanimity, detachment (Virati) bears no fruit. And without detachment, knowledge (Gyan) becomes barren (unproductive). The subject of spiritual knowledge is all living beings and their happiness and sorrow.

Unless we develop feeling as: 'The happiness I want, may everyone get' and 'The suffering I dislike, may no one experience it', how can one purify the soul? How can jealousy and envy (mental stains) be removed? How can the distractions that interfere with devotion to God be eliminated? When the soul is burdened by karmic weight and overpowered by desires, how can it become light and free? How can it be liberated from desires? That's why: Just as knowledge is important, so are these four feelings of Friendship, Joy, Compassion, and also Equanimity in the world of spiritual emotion (Bhavna) are significant.

: Summary :

True spiritual progress needs both - Knowledge and Emotion.

For that one must treat all living beings as equals.

After developing feelings of friendship, joy, compassion, and calm detachment, can one truly be free from karma, purify soul, and reach liberation.

It reminds us that wisdom without compassion is incomplete, and emotion without wisdom is blind — both are needed at the same time.

ધર્મા માત્રનું કર્તવ્ય છે કે: તેની ભાવના સર્વ જીવના હિતવિષયક હોવી જોઈએ.
તેમાં જેટલી કચાશ, તેટલી તેના ધર્માપણામાં પણ કચાશ!

કર્તવ્યહીન થતાં બચવા સર્વજીવવિષયક હિતની ભાવના અને એ ભાવનાપૂર્વક યથાશક્ત્ય વર્તનની આપશ્યકતા છે. વર્તનમાં ઓછાં - વધતાંપણું આલોચના આદિથી શુદ્ધ થઈ શકે, કિન્તુ ભાવનામાં ન્યૂનતા માટે ભાવનાની પૂર્ણતા સિવાય બીજી કોઈ આલોચના કે પ્રાયશ્ચિત નથી. લૌકિકમાં જેમ કૃતઘ્નને કૃતજ્ઞતા સિવાય શુદ્ધિ માટે બીજું કોઈ પ્રાયશ્ચિત છે નહીં, તેમ લોકોત્તરમાં નમસ્કારભાવ વિના, સર્વ જીવોના હિતાશય વિના, જીવો પ્રત્યે પરિપૂર્ણ સ્નેહ વિકસાવ્યા સિવાય બીજું પ્રાયશ્ચિત નથી. જ્ઞાન બીજાને જાણવા માટે છે, ભાવના પોતાને સુધારવા માટે છે. જગત તમામને જાણ્યા પછી પણ પોતાને, પોતાની જાતને સુધારવાની ભાવના ન જાગે, તો તે જ્ઞાન વડે શું?

**हर धार्मिक व्यक्ति का कर्तव्य है कि उसकी भावना सभी जीवों के हित से जुड़ी हो।
जितनी उसमें कमी होगी, उतनी ही उसकी धार्मिकता में भी कमी होगी।**

કર્તવ્યહીન હોને સે બચને કે લિષે સભી જીવોં કે પ્રતિ હિત કી ભાવના ટલ્લના ઓટ ડસ ભાવના કે અનુસાર યથાશક્તિ આચરણ કરના આવશ્યક હૈ. આચરણ કી કમિયોં આલોચના આદિ સે શુદ્ધ હો સકતી હૈં, લેકિન ભાવના કી કમી કો ભાવના કી પૂર્ણતા કે અલાવા કિસી ભી આલોચના યા પ્રાયશ્ચિત સે શુદ્ધ નહીં કિયા જા સકતા। જૈસે સાંસારિક જીવન મેં કૃતઘ્નતા (અકૃતજતા) કી શુદ્ધિ કે લિષે કૃતજતા (આભાર) કે અલાવા કોઈ અન્ય પ્રાયશ્ચિત નહીં હૈ, વૈસે હી આધ્યાત્મિક જીવન મેં નમન-ભાવના કે બિના, જીવોં કે કલ્યાણ કી ભાવના કે બિના, ઓટ સભી જીવોં કે પ્રતિ સંપૂર્ણ પ્રેમ વિકસિત કિષે બિના કોઈ અન્ય પ્રાયશ્ચિત નહીં હૈ. જ્ઞાન ડૂસરોં કો જાનને કે લિષે હોતા હૈ, ઓટ ભાવના સ્વયં કો સુધારને કે લિષે હોતી હૈ। યદિ કોઈ પૂટે જગત કો જાનને કે બાદ ભી સ્વયં કો, અપની આત્મા કો સુધારને કી ભાવના નહીં જાગ્રત કટ પાતા, તો ઇસે જ્ઞાન કા વ્યા લાભ?

It is the duty of every spiritual seeker to have a feeling of good will (hit-bhavna) for all living beings.

The more impure this feeling is, the less spiritual the person becomes. To avoid failing in our duties, it is necessary to act as much as possible with sincere intent for the welfare of all living beings. Even if there are small faults in action, they can be purified through introspection, confession, or repentance. But if there is a lack of purity, then it can only be corrected by developing non-conceptual pure feelings—nothing else can replace it.

Just like in the worldly life, if someone is ungrateful, there is no way to correct except through genuine gratitude, similarly in spiritual life, unless one has Respect (Namaskar-bhav), Good will for all beings, and authentic love (Sneh) for all souls, — there is no other form of repentance or purification. Knowledge is for knowing others. Pure emotions are for improving yourself. Even if you know everything about the world, but if you don't feel the desire to improve yourself, then what is the use of it?

: Summary :

True religion means having pure feelings for all beings—not just actions or knowledge.

Mistakes in actions can be fixed,

but impurity in emotions can only be corrected by purifying emotions.

You must wish well for all living beings,

Feel love, respect, and humility, and use your knowledge to change yourself, not just know or understand others. In short: Pure feelings = True spirituality.

જીવની અપાત્રતા અથવા અયોગ્યતા શેનાથી વધે તથા શેનાથી ઘટે?

મૈત્ર્યાદિ ચાર ભાવના નહીં ભાવવાથી, પાપને પ્રશંસવાથી, ધર્મને નિંદવાથી, પરમ શ્રદ્ધેય અનન્ય શરણભૂત અરિહંતાદિ ચારને નહીં નમવાથી, અનન્ય ભાવે તેમના શરણે નહીં રહેવાથી અને તેમના સિવાય અશરણભૂત એવા સમગ્ર સંસારને ભરોસે કે શરણે રહેવાથી જીવની અપાત્રતા, અયોગ્યતા, ભવભ્રમણશક્તિ વધે છે. તેનાથી વિરુદ્ધ પાપનિંદા, ધર્મપ્રશંસા અને અનન્ય ભાવે ચારને શરણે રહેવાથી મુક્તિગમન યોગ્યતા વધે, સદ્ગુણવિકાસ તથા સદાચારનિર્માણ આપોઆપ થવા લાગે છે. નમસ્કારનું ભાવપૂર્વક સ્મરણ - રટણ થયે જીવને ભાવધર્મની સિદ્ધિ માટે સર્વના શુભની જ ચિન્તવના તથા ચતુર્ગતિ રૂપ સંસારની જુગુપ્સા થાય છે.

‘પોતાના અને બીજાના આત્મા વચ્ચે તાત્વિક અભેદ છે’ એવી સાચી સમજણમાંથી જ સમ્યક્ત્વ પેદા થાય છે.

જીવની અપાત્રતા ઓર અયોગ્યતા કિસસે બઢતી ઓર કિસસે ઘટતી હૈ?

મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઓં કો ન અપનાને સે, પાપ કી પ્રશંસા કરને સે, ધર્મનિંદા કરને સે, પરમ શ્રદ્ધેય, ઇક માત્ર શરણ્ય અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય કો નમન ન કરને સે, પૂર્ણ ભક્તિભાવ સે ડનકી શરણ ન લેને સે, ઓર ડનહેં છોઢકર શરણહીન ડસ સમસ્ત સંસાર પર ભટોસા કરને યા ડસકી શરણ મેં જાને સે જીવ કી અપાત્રતા, અયોગ્યતા ઓર સંસાર મેં ભટકને કી શક્તિ બઢતી હૈ. ડસકે વિપરીત પાપ કી નિંદા કરને સે, ધર્મ કી પ્રશંસા કરને સે, ઓર અનન્ય ભાવ સે અરિહંત આદિ ચાર કી શરણ મેં રહને સે મોક્ષપ્રાપ્તિ કી યોગ્યતા બઢતી હૈ. ડસસે સદ્ગુણ સ્વતઃ વિકસિત હોતે હેં ઓર સદાચરણ સ્વતઃ નિર્મિત હોતા હૈ. ભાવપૂર્ણ નમન કા સ્મરણ ઓર જપ કરને સે જીવ કો ભાવધર્મ કી સિદ્ધિ કે લિે સમસ્ત પ્રાણિયોં કે કલ્યાણ કી ચિંતા હોતી હૈ તથા ચતુર્ગતિ રૂપ સંસાર યાને નરક, તિર્યચ, મનુષ્ય, દેવગતિ સે વિરક્તિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ.

‘અપના ઓર અન્ય આત્માઓં કે બીચ તાત્વિક રૂપ સે કોઈ ભેદ નહીં હૈ’— ડસ સચ્ચી સમજ સે હી સમ્યક્ત્વ (સહી દષ્ટિ) ઉત્પન્ન હોતા હૈ.

When does a soul become unfit or unworthy for spiritual progress?

Unworthiness increases when one does not develop the four Bhavnas. If one praises sinful acts, insults or disrespects religion, does not respect Arihant, Siddha, Acharya, Upadhyaya, and Sadhu, does not take shelter in them with true devotion, depends on worldly people and things instead of taking shelter in enlightened ones, make the soul more entangled in the endless cycle of birth and death (bhav-bhraman).

On the other hand, worthiness of soul increases when one condemns sinful acts, praises true religion, and takes complete refuge in the four supreme beings with deep devotion. It leads to the growth of good qualities, natural development of good behavior, and the soul becomes ready for liberation (Moksh).

when one remembers and recites the Namaskar MahaMantra with feeling of deep emotion, the soul begins to wish well for everyone, dislike the cycle of birth and death (Sansar), and gains success in spiritual growth (Bhav-dharma).

How does Right View (Samyaktva) arise?

It comes from the understanding that: 'There is no real difference between my soul and others' souls. All souls are equal in essence.'

: Summary :

To become spiritually fit, develop friendship, appreciation, compassion, equanimity, stay devoted to enlightened beings, and reject sins and wrong beliefs.

True view comes from the deep understanding that all souls are equal in essence.

This path leads to spiritual purity, good behavior, and ultimately liberation.

પાત્રતાનો વિકાસ સર્વના વિચાર સાથે સંબંધ ધરાવે છે.
ભાવનાથી પાત્રતા વિકસે છે, જ્ઞાનથી તે સ્થિર થાય છે, અને ક્રિયાથી તે ઝડપી બને છે.

જ્ઞાનમાં જ્ઞેયની, ભાવનામાં પુરુષની અને ક્રિયામાં વીર્યશક્તિની પ્રધાનતા છે. પરમાત્મભક્તિ અને જીવમૈત્રી રૂપી બે તુંબડાઓની સહાયથી તપ - નિયમ અને સંયમરૂપી રથમાં બેઠેલો સાધક સુખપૂર્વક ભવસાગરને તરી જાય છે. ભક્તિથી અનુગ્રહ અને મૈત્રીથી પુણ્યનો અનુબંધ થાય છે, તે વડે બધી સાધના સમીજ બને છે. બીજ તરીકે જીવોની મૈત્રી - પરમેષ્ટિ ઉપરની ભક્તિ, જલના સ્થાને શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ, પવનના સ્થાને તપ, પ્રકાશ અને ગરમીના સ્થાને જ્ઞાન અને પ્રેમ તથા વાડના સ્થાને ચારિત્ર અને સંયમ છે. વૈરાગ્યને વિકસાવવા માટે ભેદને તથા મૈત્રી અને ભક્તિને વિકસાવવા માટે અભેદને આગળ કરવો જોઈએ. બેમાંથી એક પણ ચૂકાય, તો સાધકની આરાધના પાંગળી બને છે.

योग્યતા का विकास सभी जीवों के विचारों से संबंधित है।
भावना से योग्यता विकसित होती है, ज्ञान से स्थिर होती है, और क्रिया से तीव्र होती है।

જ્ઞાન મેં જ્ઞેય, ભાવના મેં પુરુષાર્થ, ઓટ ક્રિયા મેં વીર્યશક્તિ કી પ્રધાનતા હોતી હૈ। પરમાત્મા કી ભક્તિ ઓટ જીવમાત્ર કી મૈત્રી રૂપી દો પહિયોં કી સહાયતા સે તપ, નિયમ ઓટ સંયમ રૂપી રથ પર બૈઠા સાધક સહજતા સે સંસારસાગર કો પાર કરતા હૈ। ભક્તિ સે અનુગ્રહ પ્રાપ્ત હોતા હૈ ઓટ મૈત્રી સે પુણ્ય કા સંયોગ હોતા હૈ, જિસસે સારી સાધના ફલદાયી બનતી હૈ। બીજ કૈ રૂપ મેં જીવોં સે મૈત્રી ઓટ પરમેષ્ટી પર ભક્તિ, જલ કૈ સ્થાન પર શ્રદ્ધા ઓટ વિશ્વાસ, પવન કૈ સ્થાન પર તપ, પ્રકાશ તથા ઊષ્ણતા કૈ સ્થાન પર જ્ઞાન વ પ્રેમ, ઓટ બાઝ (ટક્ષા) કૈ સ્થાન પર ચારિત્ર ઓટ સંયમ આવશ્યક હૈ। વૈરાગ્ય કો વિકસિત કરને કૈ લિષ્ટ ભેદ (દુનિયા કી અસારતા કો સમજના) ઓટ મૈત્રી તથા ભક્તિ કો વિકસિત કરને કૈ લિષ્ટ અભેદ (સમી મેં આત્મિક સમાનતા દેઝના) કો અપનાના ચાહિષ્ટ। યદિ ઇન દોનોં મેં સે કોઈં મી ચૂક હો જાષ્ટ, તો સાધક કી સાધના અપૂર્ણ રહ જાતી હૈ।

Spiritual worthiness is how we think about everyone, not just ourselves.

Devotion helps develop spiritual worthiness, Knowledge makes it steady and Practice makes it faster. In this journey, Knowledge is centered around the object known (truths, principles), Devotion is centered around the person/self (the soul), Action is centered around energy and effort (virya-shakti). A seeker, who rides on the chariot of austerity (tap), rules (niyam), and self-control (sanyam), with the help of two wheels of devotion for supreme soul (Paramatma-Bhakti) and friendship towards all living beings (Jiv Maitree), will easily cross the ocean of worldly life (bhav-sagar) and reach liberation.

From devotion, we receive divine blessings (anugrah), and from friendliness, we gain positive karma (punya). They make all spiritual efforts full of energy and potential (planting good seeds). Let's look at it like planting a spiritual seed of friendship with Jiva and devotion to Parmeshthies, Water of faith and trust, Air of austerity (tap), Light and warmth of Knowledge and Love, and Fence/protection of moral conduct and self-discipline (charitra and sanyam). To develop detachment (vairagya), focus on the differences between soul and body (bhed-bhavna), and to develop friendship and devotion, focus on the oneness among souls (abhed-bhavna). If we miss detachment or oneness, spiritual practice becomes imbalanced or weak.

: Summary :

Spiritual growth needs three things: Feeling (bhavna) to start it,
Knowledge (gyan) to stabilize it, and Action (kriya) to speed it up.
Maitree towards Jivas and devotion to enlightened souls are the two main supports.
Detachment and unity go hand in hand and missing it weakens spiritual practice.

मुक्तपुरुषना चार परम धर्मः

मैत्री - श्री हरि, गुड, संत, हरिजन अने समग्र सजातीय प्रवाल प्रत्ये मैत्री.

मुदिता - परमात्माना समागमनो आनंद.

कडला - शिष्य, मुमुक्षु, आश्रित अने आस प्रत्ये कडला.

उपेक्षा - माया प्रत्ये उदासीनता अथवा निःस्पृहता.

मैत्री, कडला अने मुदितामां जेनो समावेश न थाय, ते सर्व प्रत्ये उपेक्षा राभवी, ते मुक्तपुरुषनो धर्म छे. वैराग्यनो सौ प्रथम पायो मैत्री, कडला, मुदिता, उपेक्षा छे. 'वैराग्य' शब्द कदाय प्राचीन लागशे, परंतु अेमां रलेली लावना अने अेनो अर्थ सदा अर्वाचीन ज छे. जगतना अेक परा ज्ञुवनो तिरस्कार अे जगत्पिताना तिरस्कार समान छे. ज्ञुवनो तिरस्कार पोताना ज शिवस्वप्नो तिरस्कार छे. अेकांते विशुद्ध, महापुरुषोअे सेवेतो, सर्पने हितकारी अेवो धर्म मैत्र्यादि स्वप्न लोवाथी सौने हितकारी छे.

मुक्तपुरुष के चार परम धर्मः

मैत्री - श्री हरि, गुरु, संत, हरिजन और संपूर्ण समान जीवों के प्रति मैत्री।

मुदिता - परमात्मा के सान्निध्य का आनंद।

करुणा - शिष्य, मुमुक्षु, आश्रित और प्रियजनों के प्रति करुणा।

उपेक्षा - माया के प्रति उदासीनता या निरासक्ति।

जो मैत्री, करुणा, मुदिता में नहीं आता, उन सभी के प्रति उपेक्षा रखना मुक्तपुरुष का धर्म है। वैराग्य का पहला आधार मैत्री, करुणा, मुदिता और उपेक्षा ही है। 'वैराग्य' शब्द भले ही प्राचीन लगे, लेकिन इसकी भावना और अर्थ तो हमेशा नया ही रहेगा। जगत के किसी भी जीव का तिरस्कार जगत-पिता का तिरस्कार करने के समान है। जीव का तिरस्कार स्वयं के शिवस्वरूप (आत्मा) का तिरस्कार करना है। जो धर्म पूरी तरह से शुद्ध है, जिसे महापुरुषों ने अपनाया है, और जो सब के लिए कल्याणकारी है, वह मैत्री आदि भावनाओं से युक्त होने के कारण सभी के लिए हितकारी है।

Truly Liberated People show Four kinds of Virtues:

Maitree (Friendliness) towards God (Shri Hari), Gurus, Saints, Devotees of God, and spiritually inclined jivas or similar in nature.

Joy (Mudita): They feel deep happiness when they connect with the Divine.

Compassion (Karuna): They feel kind-heartedness and care towards Disciples, Seekers of truth, Dependents or those under their care, and Spiritual sadhkas.

Detachment (Upeksha): They remain indifferent and emotionally free from illusion.

All others, who are not on the spiritual path, detachment doesn't mean hatred; to them it just means no emotional attachment or aversion.

Maitree, joy, compassion, detachment are the foundation of detachment (Vairagya). Even if the word 'Vairagya' sounds old-fashioned, its meaning and inner feelings are forever modern and relevant. To disregard even one living being is like insulting God Himself, the Father of all. To reject or look down upon any soul is to disrespect your own higher self. The path followed by pure, great souls (Maha-purush) is one of friendship, compassion, joy, and detachment, which is universally beneficial for all Jivas.

: Summary :

A liberated soul lives by four main virtues: Maitree (friendship), Mudita (joy in others' goodness), Karuna (compassion), and Upeksha (detachment).

These are the four foundations of detachment (Vairagya), which leads to spiritual freedom.

The real path of religion is about universal love, inner joy, and letting go of all the worldly attachments.

To disrespect any soul is to disrespect God and one's own divine nature.

सिद्धना चार मुख्य गुणो: (1) मैत्री (2) कडला (3) मुदित (4) माध्यस्थ.
साधकना चार मुख्य गुणो: (1) विवेक (2) वैराग्य (3) षट्संपत्ति (4) मुमुक्षुता.

जुवमात्र साथे अलेदबुद्धि जेम हिसादि पापो निवारे, तेम स्वात्मा साथेनु तादात्म्य विषयाकर्षणने निवारे. तिर्यक् सामान्यना विचारथी मैत्री तथा उर्ध्वता सामान्यना विचारथी वैराग्यलाव विकसे, जेथी परथी लिन्न अने स्वथी अलिन्न - ओम उलय रीते विचारी शक्य छे. मैत्री हितचिन्तानी अपेक्षा राभे अने हितचिन्ता सम्यग् ज्ञान तथा यथार्थ विवेकनी अपेक्षा राभे छे.

यथार्थ विवेकना भे प्रकार: (1) जुवो प्रत्ये समानतानो विवेक (2) पुद्गल प्रत्ये विलिन्नतानो विवेक. सर्पहितचिन्ता के परहितचिन्ता = शुभ सविकल्प दशानो प्रारंभ. ओनो प्रकर्ष अपराधीनु पण शुभ चिंतवपुं ते.

सिद्ध के चार मुख्य गुण: (1) मैत्री (2) करुणा (3) मुदित (4) माध्यस्थ।
साधक के चार मुख्य गुण: (1) विवेक (2) वैराग्य (3) षट्संपत्ति (4) मुमुक्षुता।

जीवमात्र के साथ अभेदबुद्धि जैसे हिंसा आदि पापों का निवारण करती है, उसी प्रकार आत्मा के साथ का तादात्म्य (एकत्व) विषयाकर्षण को रोकता है। तिर्यक-सामान्य (समान रूप से देखने) के विचार से मैत्री उत्पन्न होती है, और उर्ध्वता-सामान्य (उच्च दृष्टि) के विचार से वैराग्य भाव विकसित होता है। इस से यह समझ विकसित होती है कि: 'पर से भिन्न' और 'स्वयं से अभिन्न' - इन दोनों रूपों में विचार किया जा सकता है। मैत्री, हितचिंतन की अपेक्षा रखती है, और हितचिंतन, सम्यक ज्ञान तथा यथार्थ विवेक की अपेक्षा करता है।

यथार्थ विवेक के दो प्रकार: (1) जीवों के प्रति समानता का विवेक (2) पुद्गल (भौतिक पदार्थ) के प्रति भिन्नता का विवेक। सभी प्राणियों के कल्याण की चिन्ता या परहितचिंतन, शुभ सविकल्प दशा की शुरुआत है। इस का उच्चतम स्तर है: जब कोई अपराधी के लिए भी शुभ भावना रखता है।

Four Main Qualities of the Liberated (Siddha) Soul and the Seeker (Sadhak):

Maitree – with all living beings, Karuna – Compassion for those in pain,
Mudita (Joy) – Goodness of others, Madhyasthata – Detachment toward the harmful.

Sadhak (Spiritual Seeker): Vivek – Discrimination between right and wrong,
Vairagya (Detachment) from worldly pleasures, Shatsampatti (6-fold inner wealth like
calmness, control, faith, etc.), and Mumukshuta – Deep desire for liberation.

The feeling of 'non-duality' (Abhed-Buddhi) toward all removes:

The urge to harm others (ends violence), attachment to worldly pleasures (realizing oneness with the soul), thinking of horizontal equality (all are same in soul nature) develops friendship, thinking of spiritual elevation develops detachment (Vairagya). Think 'Others are like me' and 'I'm different from worldly things.' True helpfulness comes from right knowledge. Two types of understanding (Vivek): Equality among living beings and difference from non-living matter. When someone begins to genuinely care for others' well-being, it is the first step toward a noble, awakened state of mind. At its highest form, it even means wishing well for someone, who has deeply hurt you.

: Summary :

All Liberated Souls have unconditional friendship, compassion, joy and detachment.
Sadhak develops vivek, detachment, inner discipline and a strong wish for liberation.

By seeing all souls as equal, and material things as different,
one overcomes the ill-feeling of violence and attachment.

Friendship begins with good intentions, right knowledge and deep understanding.
Ultimately, caring even for wrong-doers is the sign of the true spiritual progress.

સ્વાધ્યાય અને ધ્યાનમાં પણ મૈત્ર્યાદિ ભાવો છે.

અભ્યન્તર નિમિત્તોમાં સ્વાધ્યાય અને ધ્યાન - એ બંને કેવળ ચિત્તને આધીન હોવાથી શુક્લ ધર્મને ઉત્પન્ન કરનારા કલાં છે, એમાં યે ઉપલક્ષણથી મૈત્ર્યાદિ ભાવોનું ગર્ભિત સૂચન આવી જાય છે. મોક્ષના અસંખ્ય માર્ગોમાંથી જીવને કોઈ એકથી મુક્તિ મળે, તેમ મૈત્ર્યાદિ ભાવો પણ એક યોગ છે.

મૈત્ર્યાદિ ચાર ભાવનાઓ અંતરાત્માને પ્રાપ્ત થાય છે. મૈત્રી પ્રાણીઓ તરફ પ્રેમ લાવે, પ્રમોદ ગુણોમાં રમણ કરાવે, ક્રૂણા હૃદયથી હિત કરે તથા મધ્યસ્થતા હૃદયની વિશાળતા બતાવે છે. અરિહંતના શરણથી મૈત્રી આવે અને ક્રોધ જાય છે, સિદ્ધના શરણથી પ્રમોદ જાગે અને માન જાય છે, સાધુના શરણથી ક્રૂણા પેદા થાય અને માયા જાય છે, અને ધર્મના શરણથી માધ્યસ્થ આવે અને લોભ જાય છે.

સ્વાધ્યાય ઓર ધ્યાન મેં મૈત્રી આદિ ભાવ નિહિત હૈં.

આંતરિક નિમિત્તોં મેં સ્વાધ્યાય ઓર ધ્યાન - યે દોનોં કેવલ ચિત્ત કે અધીન હોને કે કારણ શુદ્ધ (શુક્લ) ઓર ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ કો ઉત્પન્ન કરને વાલે માને ગઈ હૈં. ઇસમેં મૈ અપ્રત્યક્ષ રૂપ સે મૈત્રી આદિ ભાવનાઓં કા સંકેત છિપા હુઆ હૈ. મોક્ષપ્રાપ્તિ કે લિઈ અસંખ્ય માર્ગોં મેં સે કિસી ઇક સે જીવ કો મુક્તિ મિલ સકતી હૈ, ઇસી પ્રકાર મૈત્રી આદિ ભાવનાઈ મૈ ઇક પ્રકાર કા યોગ હૈં.

મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઈ અંતરાત્મા મેં વિકસિત હોતી હૈં. મૈત્રી - જીવોં કે પ્રતિ પ્રેમ ઉત્પન્ન કરતી હૈ. પ્રમોદ - સદ્ગુણોં મેં આનંદ અનુભવ કરતી હૈ. કરૂણા - પરોપકાર કરને કી પ્રેરક હૈ. મધ્યસ્થતા - હૃદય કી વિશાલતા પ્રકટ કરતી હૈ. અરિહંત કી શરણ મેં જાને સે મૈત્રી ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઓર ક્રોધ સમાપ્ત હોતા હૈ. સિદ્ધોં કી શરણ મેં જાને સે પ્રમોદ જાગતા હૈ, ઓર અહંકાર મિટતા હૈ. સાધુઓં કી શરણ મેં જાને સે કરૂણા પનપતી હૈ, ઓર માયા સમાપ્ત હોતી હૈ. ધર્મ કી શરણ મેં જાને સે મધ્યસ્થતા આતી હૈ, ઓર લોભ સમાપ્ત હોતા હૈ.

**Even during self-study (Swadhyay) and meditation (Dhyan),
the feelings of Maitree, Pramod, Karuna, and Madhyasthata are present.**

Swadhyay and Dhyan are internal, driven by the mind alone. So these 4 bhavnas are considered as pathways to pure and high-level religious practice. Out of countless paths to liberation, if a soul sincerely follows even one of these four emotions, it can attain Moksh. So, these emotions are like a type of Yoga.

The Inner Power of the Four Emotions (Bhavnas):

Maitree – Creates love and warmth toward all living beings.

Pramod (Joy) – Brings joy when seeing goodness and virtues in others.

Karuna – Motivates the heart to help and uplift others.

Madhyasthata (Equanimity) – Shows the vastness and maturity of the heart.

By surrendering to the spiritual ideals:

Arihant (Perfect Beings) – Brings friendship and removes kashays like anger.

Siddha (Liberated Souls) – Brings joy in others' virtues and removes pride.

Sadhu (Monks) – Brings compassion and removes deceit or manipulation.

Dharma (Religion) – Brings detachment/equanimity and removes greed.

: Summary :

Even in quiet practices like study & meditation, the 4 core feelings are active within.

These emotions are spiritual tools.

They purify the mind and heart, and they are paths in themselves toward liberation.

Each emotion removes specific inner enemies:

Maitree removes kashays like anger, Pramod removes pride,

Karuna removes deceit, and Madhyasthya removes greed.

So, developing these core feelings is a powerful, silent form of spiritual progress

तीव्र कषायने मंद बनावनार मैत्री छे अने मंद कषायोने निर्मूल करनार लक्ति छे.

मैत्रीथी आर्त - रौद्र ध्यान जाय छे अने लक्तिथी धर्म - शुक्लध्यान उत्पन्न थाय छे. मैत्रीनो विषय सकल ज्ञपराशि छे अने लक्तिनो विषय परमात्मातत्त्व छे. ज्ञपने ओये यढवा अने नीये पडतो अटकाववा मैत्री द्वारा सकल ज्ञपराशि आलंभन पूरुं पाडे छे अने लक्ति द्वारा सर्व परमेष्ठि लगवतो आलंभन पूरुं पाडे छे.

ज्ञपने दुर्गातिमां पडतां बचावनार मैत्रीभाव छे अने सद्गतिमां लई जनार लक्तिभाव छे.

मैत्रीशून्य ज्ञपो हिंसादि पाप आचरी दुर्गातिमां जाय छे. लक्तिशून्य ज्ञपो मुक्तिना दर्शनने पामी शकतां नथी. मैत्रीनुं ध्येय लक्ति अने लक्तिनुं साधन मैत्री छे. मैत्री बिना लक्ति अने लक्ति बिना मुक्ति असाध्य छे.

तीव्र कषायों को मंद करने वाली मैत्री है, मंद कषायों को निर्मूल करने वाली भक्ति है।

मैत्री से आर्त - रौद्र ध्यान नष्ट होते हैं, भक्ति से धर्म - शुक्ल ध्यान उत्पन्न होता है। मैत्री का विषय जीव मात्र है, जबकि भक्ति का विषय परमात्म तत्त्व है। जीव को ऊपर उठाने और गिरने से बचाने के लिए, मैत्री संपूर्ण जीवों का सहाटा देती है, और भक्ति समस्त परमेष्ठी भगवानों का सहाटा देती है।

जीवों को दुर्गाति में गिरने से बचाने वाली मैत्री है, और सद्गति में ले जाने वाली भक्ति है।

मैत्रीविहीन जीव हिंसा आदि पापों में लिप्त होकर दुर्गाति में जाते हैं। भक्ति से शून्य जीव मोक्ष का सही ज्ञान प्राप्त नहीं कर सकते। मैत्री का ध्येय भक्ति है, और भक्ति का साधन मैत्री है। मैत्री के बिना भक्ति असंभव है, और भक्ति के बिना मुक्ति असाध्य है।

Jeev Maitree and Prabhu Bhakti

Friendship towards all living beings (Jeev-Maitree) helps to reduce strong negative emotions (like anger, pride, greed, deceit), and Devotion to God (Bhakti) removes even the subtle traces of those emotions. Maitree removes harmful and violent types of meditation (Arta and Raudra Dhyān), and Bhakti brings in pure spiritual focus (Shukla Dhyān) and true religion (Dharma). Maitree is directed toward Jivas, Bhakti is directed toward the Supreme Soul (Prbhu).

When we are about to fall or lose direction, Maitree supports us using love for all souls. Bhakti lifts us upward by connecting us to God or enlightened beings. Those who lack Maitree commit sins like violence and fall into bad destinies. Those who lack Bhakti cannot see or understand the path to liberation (Moksh). The goal of Maitree is to lead to Bhakti, and the practice of Bhakti needs Maitree as a foundation. Without Maitree, true Bhakti is impossible. Without Bhakti, liberation (Moksh) is unreachable.

: Summary :

Universal friendship and Bhakti (devotion to God) are essential for spiritual growth.

Maitree helps remove gross bad thoughts and actions,

Bhakti removes subtle impurities and deepens spiritual awareness.

Without Maitree, we fall into sin and suffering.

Without Bhakti, we miss the ultimate goal of Moksha (liberation).

Both are interlinked: Maitree leads to Bhakti, and Bhakti depends on Maitree.

Together, they form a powerful path to inner peace and liberation.

આજે આપણે કોઈ પાપસ્થાનથી વિરમીએ છીએ,
તેમાં પ્રધાન કારણ અન્ય મહાસત્વોની કડણા હોવાનું સમજાય છે.

તીર્થમાં પ્રવર્તતી પાપનિવર્તનની તમામ પ્રવૃત્તિ પ્રત્યે તીર્થપતિની કડણા આદિમ કારણ બને છે, આ રીતે એમ સમજાય છે કે અનેક ભાવો વડે મહાસત્વો આપણી પ્રત્યેક આરાધનાને પુષ્ટ કરી રહ્યાં છે. એ કાર્ય મહાસત્વોનું પોતાનું છે, તેથી આરાધનામાં હું એકલો નથી પણ વિશ્વના તમામ બળો મારી સાથે છે. બીજા જીવોની આરાધનામાં ય મારો ભાવ સહાયક છે. અમે બધા મળીને ઉપર જઈ રહ્યાં છીએ. મહાસત્વો અમને બધાને એક સાથે ઉપર લઈ જઈ રહ્યાં છે' એવા અનુપમ વિશિષ્ટ ભાવ પ્રાપ્ત થાય છે.

જ્યારે આપણા હૃદયમાં યથાર્થ જ્ઞાનપૂર્વકની મૈત્રી અને ભાવકડણા ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યારે તે વડે ઘણાં જીવો તે તે પાપસ્થાનોને સેવતાં અટકે છે.

आज यदि हम किसी पापकर्म से विरक्त होते हैं,
तो इस का मुख्य कारण महान सत्पुरुषों की करुणा होती है।

કિસી તીર્થમાં હોને વાલી પાપનિવારણની સમી ગતિવિધિયોં કે મૂલમાં તીર્થપતિ (તીર્થ અધિષ્ઠાતા)ની કરુણા હી પ્રથમ કારણ હોતી હૈ। ડસ પ્રકાર યહ સમજ આતા હૈ કિ હમારી પ્રત્યેક સાધના મહાન આત્માઓં દ્વારા સશક્ત કી જાતી હૈ। યહ કાર્ય ડન્હીં મહાપુરુષોં કા અપના કાર્ય હૈ, ડસલિંઈ હમં યહ અનુભવ હોતા હૈ કિ - 'મં અકેલા સાધના નહીં કર રહા, બલ્કિ સંપૂર્ણ વિશ્વ કી દિવ્ય શક્તિયોં મેરે સાથ હૈ। ડૂસરે જીવોં કી સાધના મં ભી મેરા ભાવ સહાયક હૈ। હમ સબ મિલકર આધ્યાત્મિક રૂપ સે રૂપર ડઠ રહે હૈ। મહાન આત્માં હમ સબ કો ઇક સાથ રૂપર લે જા રહી હૈ।

જબ હમારે હૃદયમાં સચ્ચે જ્ઞાન કે સાથ મૈત્રી, ઓર ભાવનાત્મક કરુણા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, તબ ડસ કે પ્રભાવ સે અનેક જીવ પાપકર્મોં સે સ્વયં કો ટોક લેતે હૈ।

**When we stop doing sinful activities,
the main reason is often the compassion of great souls (Maha-sattvas).**

In holy places (Tirths), the activities that help people stop committing sins happen because of the deep compassion of the spiritual leaders (Tirth-patis) of that place. So, it is believed that great souls support and strengthen our spiritual efforts through their blessings and compassion. Their help is natural and selfless. That's why we feel – 'I am not walking the path of spiritual practice alone. All forces of the universe are with me and my thoughts and actions support spiritual growth of others too – as if we are all rising together, lifted by the compassion of the great souls.'

When our hearts are filled with true knowledge-based friendship (Maitree) and compassion (Karuna), then through our positive influence, many other souls around us also stop committing sins.

: Summary :

Our spiritual journey is uplifted by the compassion of great souls.

In holy places (Tirths), the power that helps people stop committing sins, is the deep compassion of the spiritual leaders (Tirth-patis) of that place.

We are never alone – the forces of the universe, holy beings,
and spiritual energy support our growth.

Maitree (friendship) and Karuna (compassion) are powerful tools.

When practiced with true understanding, they help not just us,
but others too to move away from negativity.

Together, we rise – with the help of each other, and the blessings of the great ones.

योगનું ફળ मैत्री છે, તેથી યોગવૃદ્ધિમાં મૈત્રીની વૃદ્ધિ થાય જ છે.

ભવાભિનંદીને મૈત્રીભાવ ન હોય. ભવાભિનંદિતા જાય અટલે મૈત્ર્યાદિ પ્રગટે છે.

ચરમાવર્તને નવનીતાદિ કલ્પ કલ્પો છે. એ શબ્દ માધુર્યનો સૂચક છે, તે મૈત્રી વિના ન હોય! યોગદ્રષ્ટિમાં મિત્રા દ્રષ્ટિવાળા જીવોને વર્ષોલકની નિષ્પત્તિમાં અનુક્રમે ઈશ્વ આદિ કલ્પ કલ્પો છે તથા અભવ્યોને નલાદિ કલ્પ કલ્પો છે. ભવ્ય - અભવ્ય વચ્ચેનો તફાવત માધુર્ય અને સંવેગના કારણે છે, એ ભાવો મૈત્ર્યાદિ વિના ન ઘટે.

‘યોગવિન્દુ’ ગ્રંથના શ્લોક 193માં....

અપુનર્બંધકને ક્રોધાદિ અભાધિત, શાન્ત, ઘન્ટ, ગંભીર વગેરે કહેલ છે, તે મૈત્ર્યાદિ વિના કેમ ઘટે? બ્રાહ્મણ સ્નેહપરિણામ વડે સિદ્ધિ પામે છે, એમાં સંશય નથી. એ બ્રાહ્મણ બીજું કાંઈ કરે કે ન કરે, પરંતુ જો માત્ર મૈત્રીભાવ રાખે, તો પણ તે ‘બ્રાહ્મણ’ કહેવાય.

યોગ का फल मैत्री है। योगवृद्धि के साथ मैत्री की वृद्धि भी स्वाभाविक रूप से होती है।

जो भवाभिनंदी होते हैं, उनमें मैत्रीभाव नहीं होता।

जब संसार की आसक्ति समाप्त होती है, तभी मैत्री आदि शुभ भाव प्रकट होते हैं।

પટમ અવસ્થા (ચરમાવર્તી) કો નવનીત (મક્ષન) આદિ કે સમાન કોમલ ઓટ મધુટ કહા ગયા છે. નવનીત શબ્દ માધુર્ય કા પ્રતીક છે, ઓટ યહ મૈત્રી કે બિના સંભવ નહીં. યોગદ્રષ્ટિ સે જિનમેં મૈત્રી-દ્રષ્ટિ હોતી છે, ઉન્હેં ઈશ્વ (ગન્ને) કી કોમલતા સમાન, જબકિ જો અભવ્ય છે, ઉન્હેં કઠોટ લકડી (નલ) આદિ કે સમાન બતાયા ગયા છે. ભવ્ય ઓટ અભવ્ય કે બીચ કા અંતર માધુર્ય (કોમલતા) ઓટ સંવેદના (સંવેદનશીલતા) સે હોતા છે, ઓટ યે ભાવ મૈત્રી કે બિના ઉત્પન્ન નહીં હો સકતે.

‘યોગવિન્દુ’ ગ્રંથ કે શ્લોક 193 મેં..

જો પુનર્જન્મ સે મુક્ત છે (અપુનર્બંધક), વે ક્રોધ આદિ સે મુક્ત, શાંત, સંયમિત ઓટ ગંભીર છે, યે ગુણ મૈત્રી કે બિના સંભવ નહીં. સચ્ચા બ્રાહ્મણ સ્નેહપરિણામ સે સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરતા છે, ઇસમેં સંદેહ નહીં. અલે હી કોઈ અન્ય સાધના કરે યા ન કરે, યદિ ઇસમેં મૈત્રીભાવ છે, તો ઇસે ‘બ્રાહ્મણ’ કહા જાતા છે.

The Result of True Yoga Is Universal Friendliness and Love.

As a person grows in spiritual practice, his sense of Maitree increases naturally. Who is overly attached to worldly pleasures (Bhavabhinandi), can't develop Maitree, but when it reduces, Maitree and other noble feelings naturally arise.

The highest spiritual state (Charamavart) is described using sweet words like 'navneet' or 'nectar' - this sweetness comes from Maitree. In deep yogic understanding, spiritually elevated beings are described as sugarcane-like full of sweetness (symbolizing Maitree). Spiritually unevolved beings are described like bitter plants - lacking Maitree. The difference between elevated (Bhavya) and unelevated (Abhavya) souls is sweetness and emotional depth, both come through Maitree and similar feelings.

In the spiritual scripture 'Yogabindu', verse 193 describes high-level Yogis as:

They are Calm, Peaceful, Deep in understanding and Free from anger.

These traits cannot exist without Maitree. A person becomes a true Brahmin (spiritually pure soul) through loving and friendly intentions.

Even if they do nothing else, if they have Maitree, are still considered as 'Brahmin'.

: Summary :

Maitree (universal friendliness) is the true fruit of yoga.

Those who give up attachment to worldly pleasures develop sweetness, compassion, and peace. A person is considered spiritually enlightened and so a true Brahmin – if he has Maitree in his heart, regardless of other actions. In short: without Maitree, there is no real Yoga, with Maitree, spiritual sweetness blooms.

‘औचित्य’ शब्दનો પ્રયોગ શાસ્ત્રકારો પુનઃ પુનઃ કરે છે,
તે મૈત્રી, કૃપા, મુદિતા, માધ્યસ્થ્યના ચાર ભાવો વિના કેમ આવે?
‘આનન્દો જાયતેऽત્યંતં’ અર્થાત્: અત્યંત આનંદ થાય છે.
આનંદ એ પ્રમોદભાવનું જ ફળ છે.

‘મુક્તેરાસન્નભાવેન પ્રમોદો યો વિજૃમ્ભતે’ અર્થાત્: મુક્તિ નજીક થવાથી જે આનંદ પ્રગટે છે તે.

પ્રમોદભાવ ગ્રંથિભેદમાં અનન્ય કારણ હોઈ શમ લાગે છે. ગ્રંથિ ભેદતાં એ પ્રમોદ તેમના પ્રત્યે થાય છે કે જેઓ સર્વ જીવોના હિત કરે અને જેમનું વચન પણ એવું જ છે, એ પ્રમોદ એક પ્રકારનું આસ્તિક્ય જ છે, એવો શ્લોક ‘યોગબિન્દુ’માં આવે છે. તાત્પર્ય કે મોક્ષની ઈચ્છા પ્રથમ વાર થતાં જ પ્રમોદભાવ પ્રગટ થાય છે. પ્રમોદનો વિષય અજ્ઞાતાં પણ સર્વજીવહિતકર હોવાથી અંતે જીવમાં સર્વજીવહિતકારિતા પ્રગટે જ છે, પછી પ્રથમ અવસ્થામાં ભલે એ ગુણ ન હોય! ધર્મ વિના કોઈપણ વસ્તુનો તથાસ્વભાવ ટકી જ ન શકે.

‘औचित्य’ शब्द का प्रयोग शास्त्रकार बार-बार करते हैं,
वह मैत्री, करुणा, मुदिता, माध्यस्थ्य भावों के बिना कैसे आ सकता है?
‘आनन्दो जायतेऽत्यंतं’ अर्थात्: अत्यधिक आनंद होता है।
आनंद प्रमोदभाव का ही फल है।
‘मुक्तेरासन्नभावेन प्रमोदो यो विजृम्भते’
अर्थात्: मुक्ति निकट होने से जो आनंद उत्पन्न होता है, वह प्रमोदभाव है।

પ્રમોદભાવ ગ્રંથિભેદન મેં અદ્વિતીય કારણ હોતા છે, જિસસે શાંતિ મિલતી છે. જ્યારે ગ્રંથિ ટૂટતી છે, ત્યારે ત્યારે પ્રમોદભાવ અહીં કે પ્રતિ હોતા છે, જો સમી જીવોં કા હિત કરતે હેં ઓર જિનકી વાણીં ભીં એસીં હીં હોતીં છે. યહ પ્રમોદ એક પ્રકાર આસ્તિક્ય (આધ્યાત્મિકતા) હીં છે, એસા શ્લોક ‘યોગબિન્દુ’ મેં આતા છે. તાત્પર્ય કિ મોક્ષ કી ઈચ્છા પહલી વાર હોતે હીં પ્રમોદભાવ પ્રકટ હોતા છે. વહ સમી જીવોં કા હિત સે જુડા છે, ઈસલિષ અંતતઃ જીવ મેં સર્વજીવહિતકારિતા પ્રકટ હોતીં હીં છે, ભલે હીં પ્રારંભિક અવસ્થા મેં યહ ગુણ ન હો. ધર્મ કા બિના કોઈં ભીં વસ્તુ અપને વાસ્તવિક સ્વભાવ મેં સ્થિર નહીં રહ સકતીં.

**The word 'Aucitya' means appropriateness or fairness,
which is used often by scholars of spiritual texts.**

But true fairness can't be understood without key emotion: Pramod. A quote says: 'आनन्दो जायतेऽत्यंतं' meaning extreme happiness arises. This kind of happiness is the result of Pramod, not ordinary joy. It appears when a person comes closer to moksh (spiritual liberation). Another line says: 'मुक्तेरामन्नभावेन प्रमोदो यो विजृम्भते।' which means: When sadhkas come near liberation, this special joy blooms inside them.

It plays a very important role and helps to break the inner knots (granthi), which are like mental and emotional chains inside us. When these knots are broken, we feel inner peace (sham). This joy is especially felt by those, who work for the well-being of all living beings, and even their speech reflects this kindness. In such people, this joy becomes a form of spiritual faith/devotion - a feeling of connection to something higher. A similar idea is mentioned in the spiritual text 'Yogbindu' that: as soon as a person first desires liberation, this deep and peaceful joy automatically starts to appear in them. Even if the person doesn't understand this joy completely, it still shows up - because it is naturally connected to helping all beings. Eventually, this feeling of universal love and care develops inside the person - even if it wasn't there at the beginning.

: Summary :

The word 'Aucitya' (Fairness) is deeply connected with four core emotions.

The feeling of great joy arises due to Promod bhav (rejoicing in others' goodness).

As one gets closer to liberation, this bhav becomes more intense.

Promod is a sign of deep spiritual progress, seen in those who bring welfare to all.

No real religion (Dharma) can exist without such a feeling.

प्रमोद भावनुं अंतिम फलं छे के: ते भाववान् श्रुव स्वयं सौना प्रमोदनो विषयं वनं छे.

मैत्री, कृपा, मुदिता, माध्यस्थ्य - यारे यार भावोना उत्कृष्ट विषयो सर्व सत्त्वो, दुःखित श्रुवो, गुणी पुत्रो
अने उपेक्षणीय आत्माओ छे. तेने स्पर्शा विना शुद्ध धर्मध्यान संभवतुं नथी. धर्म पोते ज लद्र परिणामत्रप
छे अर्थात् जेमां धर्म रहे छे, ते बीजाओना (गुणाधिकोना) भावोने ले अने बीजाओने (हीनगुणीने) भावो
आपे छे, अपितु गुणाधिकोना कृपादि भावोने अने हीनगुणीना प्रमोदादि भावोने पोताना तरफ आकर्षे छे.

आ आदान - प्रदानथी धर्म टके छे, पुष्ट थाय छे अने धर्मनुं स्वत्रप पछ ते ज छे, जे वस्तुमात्रना स्वत्रपनुं
पछ स्वत्रप छे. वृत्तिमां द्वेषभाव न लावतां, प्रवृत्तिमां मैत्री पछ न लावतां, केवण वृत्तिथी मैत्री धारण करवी,
ते उपेक्षणीय प्रत्येनो अद्वेष उपेक्षणीयनी वृत्तिमां धर्म प्रत्ये अद्वेष जगाडे छे.

प्रमोद भाव का अंतिम फल है कि: जिसमें यह भाव होता है,
वह स्वयं सभी के प्रमोद (आनंद) का विषय बन जाता है।

मैत्री, कृपा, मुदिता, उपेक्षा के उत्कृष्ट विषय हैं: सभी सत्त्व, दुःखी जीव, गुणी पुरुष और उपेक्षणीय
आत्माएँ। इन को स्पर्श किए बिना शुद्ध धर्मध्यान संभव नहीं होता। धर्म स्वयं ही श्रेष्ठ परिणामस्वरूप
होता है, अर्थात् जिस आत्मा में धर्म स्थित होता है, वह दूसरों (गुणवानों) के भावों को ग्रहण करता
है और दूसरों (गुणहीनों) को भाव प्रदान करता है। वह गुणाधिक (श्रेष्ठ) व्यक्तियों के कृपा आदि
भावों और हीनगुणी (अल्पगुणी) के प्रमोद आदि भावों को अपनी ओर आकर्षित भी करता है।

इसी आदान-प्रदान से धर्म स्थिर रहता है, पुष्ट होता है और यही धर्म का स्वरूप है। यह स्वरूप ही
समस्त वस्तुओं के वास्तविक स्वरूप का भी स्वरूप है। वृत्ति में द्वेषभाव न लाना, प्रवृत्ति में मैत्री भी
न लाना, केवल वृत्ति के माध्यम से मैत्री को धारण करना—यही उपेक्षणीय (उपेक्षा योग्य) के प्रति
अद्वेष (द्वेषरहित दृष्टि) है। उपेक्षणीय की वृत्ति में धर्म के प्रति अद्वेष उत्पन्न होता है।

A person with Pramod bhav brings joy to everyone around them.

Maitree is directed towards all living beings, Karuna is directed towards sufferers. Pramod is felt toward spiritually advanced souls and Upeksha is practiced towards indifferent, immoral, or neglectful of the soul. Only after engaging with these four emotions, pure meditation on dharma is possible. When a soul is full of dharma, it naturally starts to absorb positive emotions from virtuous people, and share uplifting emotions with less evolved souls. In fact, not only does the person take in the compassion of spiritually higher souls, but they also offer Pramod (joy) to those who are spiritually weaker — they become a bridge of emotional exchange. This mutual exchange of emotions is what keeps dharma alive and strengthens it. This emotional give-and-take is the very nature of dharma, and also reflects the true nature of the universe.

People with indifference (upeksha) should not feel hatred or negativity. one should hold a quiet, stable sense of maitree in one's inner attitude. This non-hatred (advesh), non-hateful attitude toward indifferent souls helps awaken a non-hateful connection to dharma itself even in the most ignored or misguided beings.

: Summary :

The ultimate result of Pramod bhav is becoming a source of joy for others.

Friendship is linked with all beings, Compassion with sorrowful Jivas,

Promod with virtuous people, Equanimity with neutral or harmful Jivas.

Pure religious meditation isn't possible without these emotions.

Dharma involves a deep exchange: receiving good emotions from others and giving them back. This exchange strengthens Dharma.

Real equanimity doesn't mean indifference, it means holding no hatred.

અદ્વેષ જાગ્યો એટલે જીવ ધર્મ માટે યોગ્ય બને છે અને
મહાપુરુષોની કડલાનું ભાજન બને છે, જે પછી એને વધતાં ભાવો તરફ લઈ જાય છે.

એમાં પણ બીજાઓના ભાવોને લેવાનું અને બીજાઓને ભાવો આપવાનું સામર્થ્ય વધતું જાય છે. ધર્મની આટલી સમજ આવ્યા પછી સમજાય છે કે: ઉપેક્ષણીયને ઉપેક્ષાભાવ ન આપવો, એ એને અધર્મમાંથી બહાર ન કાઢવા બરાબર છે. 'કડલાના વિષયને કડલા ન આપવી' એટલે એમાં ધર્મના બીજ ન નાંખવા.

'ગુણીને પ્રમોદ ન આપવો' એટલે પોતાની અયોગ્યતા વધારવી અને 'સત્વોને મૈત્રી ન આપવી' એટલે પોતાના સમ પરિણામને પોતાનામાંથી વિચ્યુત કરવો. જીવોનો સૌથી મોટો ઉપકાર એ છે કે તેઓ મૈત્ર્યાદિના વિષય બની આપણને ધર્મમાં આગળ વધારી રહ્યાં છે.

जब अद्वेष जाग्रत होता है, तब मनुष्य धर्म के योग्य बनता है,
और महापुरुषों की करुणा का पात्र भी बनता है।

વહ કરુણા ફિટ ઉસે બઢતે હુદ ભાવોં કી ઓટ લે જાતી હૈ। ડસમેં ભી દૂસરોં કે ભાવોં કો ગ્રહણ કરને ઓટ દૂસરોં કો અપને ભાવ દેને કા સામર્થ્ય બઢ જાતા હૈ। ધર્મ કી ડતની સમજ આને કે બાદ યહ સમજ મેં આતા હૈ કિ: ઉપેક્ષણીય કો ઉપેક્ષા ભાવ ન દેના, યહ ઉસે અધર્મ સે બાહર ન નિકાલને કે સમાન હી હૈ। કરુણા કે વિષય કો કરુણા ન દેના' યહ ઉસમેં ધર્મ કે બીજ ન બોને કે સમાન હી હૈ।

'ગુણી કો પ્રમોદ ન દેના' યહ અપની અયોગ્યતા કો બઢાને કે સમાન હૈ। 'સત્ત્વ કો મૈત્રી ન દેના' યહ અપને સમ પરિણામ કો સ્વયં સે દૂર કરને કે સમાન હૈ। જીવોં કા સબસે બઢા ઉપકાર યહી હૈ કિ વે મૈત્રી આદિ કે વિષય બનકર હમેં ધર્મ મેં આગે બઢા રહે હૈં।

When non-hatred (advesh) arises in a person's heart, he becomes worthy of dharma, and worthy of receiving the compassion of great souls (mahāpurusho).

That compassion from the great souls then guides him toward even higher spiritual emotions. As the person grows, his capacity to absorb other's feelings and to share positive feelings increases. This is part of spiritual maturity. If we show indifference (upekshā) to someone, who is supposed to be treated with equanimity (upeksanīya), we are failing to help them come out of adharma (immorality or spiritual ignorance).

If we don't feel compassion toward someone who is suffering, we are not planting the seed of dharma in them. If we don't feel Pramod (joy) toward a virtuous person, we are actually increasing our own unworthiness or spiritual immaturity. If we don't show maitree toward all we disconnect ourselves from balance and inner peace.

In truth, the greatest favour that living beings do for us is this: By becoming the subjects of all four emotions or bhavnas - Maitree, Pramod, Karuna, Madhyasth, they actually help us grow in dharma. By interacting rightly with all kinds of beings - happy, suffering, virtuous, or indifferent - we ourselves evolve spiritually.

: Summary :

True equanimity (advesh) opens the door to Dharma and compassion by the great souls.

It leads to emotional strength and sharing positive emotions.

Not feeling compassion = Ignoring their suffering.

Not feeling Pramod for the virtuous = Ignoring their value.

Not offering friendship = Disconnecting from shared progress.

Other souls help us grow spiritually by becoming the focus of our positive emotions.

યોગ્યતાનો વિકાસ કઈ રીતે થાય?

તીર્થકરોની આજ્ઞાનું બહુમાન કેળવ્યા વિના તથા તેના ઉપર કૃતજ્ઞતાભાવ દર્શાવ્યા સિવાય ગમે તેટલી સાધના થાય, તો પણ તે યોગ્યતાનો વિકાસ કરી શકતી નથી. વિકાસ કરવા માટે જેનાથી ઉપકાર થઈ રહ્યો છે, સઘળાં ઉપકારનું જેઓ મૂળ છે, તેના પ્રત્યે નમ્રતા, કૃતજ્ઞતા, ભક્તિભાવ, આદર, બહુમાનાદિ આવશ્યક છે.

તીર્થકર નામકર્મ જગદુપકારક અને જગદુદ્ધારક છે, તેથી તેને અને તેને ધારણ કરનાર તીર્થકર ભગવંતોને જીવોના હિતકારી, સુખકારી તરીકે અંગીકાર કરીને તેની જ એક સેવામાં જીવનની સફળતા સ્વીકારવી.

કાર્યની સફળતા કે નિષ્ફળતામાં સમપણું દેખાય, ત્યારે સમજવું કે ખરેખરી પરોપકાર વૃત્તિ આવી ગઈ છે. બીજા જીવો પ્રત્યે કૃપા, કડલાયુક્ત અને પરોપકાર ભાવવાળું ચિત્ત એ પ્રણિધાન છે. એના વિના બધી ક્રિયા એ દ્રવ્યક્રિયા અને તુચ્છ છે. પ્રણિધાન વગેરે ક્રિયાશુદ્ધિનું કારણ છે.

યોગ્યતા का विकास कैसे होता है?

તીર્થકરોં કી આજ્ઞા का सम्मान किए बिना और उनके प्रति कृतज्ञता का भाव दर्शाए बिना, चाहे कितनी भी साधना की जाए, वह योग्यताओं का विकास नहीं कर सकती। विकास के लिए, जिससे उपकार हुआ है, जो सभी उपकारों का मूल है, उसके प्रति नम्रता, कृतज्ञता, भक्ति-भाव, आदर और सम्मान आवश्यक हैं।

તીર્થકર નામકર્મ જગત કે ઉપકાર ઓર ઉદ્ધાર का कारण है, इसलिए तीर्थकर नामकर्म धारण करने वाले तीर्थकर भगवान को समस्त जीवों के हितकारी और सुखकारी के रूप में स्वीकार कर, उनकी ही सेवा में जीवन की सफलता देखनी चाहिए।

कार्य की सफलता या असफलता में समान भाव दिखे, तो समझना चाहिए कि सच्ची परोपकार वृत्ति आ गई है। दूसरे जीवों के प्रति करुणा, कृपा और परोपकार की भावना से युक्त चित्त ही प्रणिधान है। इसके बिना साटी क्रियाएँ केवल बाह्य क्रिया और तुच्छ हैं। प्रणिधान आदि क्रियाशुद्धि के कारण हैं।

How Is Competency Increased?

No matter how much spiritual practice a person does, if he does not respect the teachings of the Tirthankaras and feel gratitude toward them, then it cannot truly lead to inner development or worthiness. To grow spiritually, one must feel gratitude, devotion, humility, and deep respect toward the source of all spiritual benefits - the Tirthankaras. The Tirthankara-name-karma (a special karmic identity) is the cause behind their being helpers of the world and upliftment of souls.

So, we should accept them and those who follow their path as true well-wishers of all living beings, and see life's success in serving their teachings with full dedication. When a person starts seeing both success and failure in their spiritual actions with the same surrendered attitude, it shows that he has developed true compassion and selflessness — a spirit of service to others. This kind and compassionate mindset, full of care for others, is pranidhān - a deeply committed mental state filled with purpose and love for all beings. Without it, all rituals and actions become just material actions, empty and small. It is pranidhān that give real value and purity to our spiritual efforts.

: Summary :

Without deep respect and gratitude for Tirthankars (spiritual guides),
spiritual practice doesn't bring full results.

Gratitude and devotion are also necessary for personal growth.

Tirthankars are universal benefactors —
acknowledging their service leads to spiritual success.

Seeing all outcomes as equal (success/failure), it reflects real selflessness.

Compassion and a helpful mindset toward others are essential for pure intentions.

Without such intentions, even religious actions become materialistic and hollow.

ગૌતમ = 'નમો' - તેઓ કૃતજ્ઞતા અને વિનયનું સ્વરૂપ છે.
મહાવીર = 'અરિહંતાણં' - તેઓ પરોપકાર અને વિવેકનું સ્વરૂપ છે.

સર્વ પરમેષ્ઠિ ભગવાંતો જ્ઞાનપૂર્વક ઉપકારી છે અને જીવસૃષ્ટિ અજ્ઞાનથી પણ ઉપકારી થઈ રહી છે. જાણતાં કે અજાણતાં જેને જેનાથી ઉપકાર થાય, તેણે તેને નમવું જોઈએ, તેનો આભાર માનવો જોઈએ તથા તેના પ્રત્યે કૃતજ્ઞ થવું જોઈએ. કર્મમુક્તિ માટે પંચ પરમેષ્ઠિઓને નમન જરૂરી છે. જીવોને નમવાથી દ્રવ્યદુઃખો છૂટે છે તથા પંચ પરમેષ્ઠિઓને નમવાથી ભવદુઃખ જાય છે. એકથી અધોગતિ અટકે, બીજાથી ઉર્ધ્વગતિ થાય છે.

સર્વ જીવોએ દ્રવ્યથી પણ કાંઈને કાંઈ લાભ કર્યો જ છે, તેથી તેમને નમવું જોઈએ. સાચો દાતાર યાચકને ય નમે. સર્વ પ્રત્યે નમનનો ભાવ આવ્યા વિના પંચ પરમેષ્ઠિ પ્રત્યે અંતરથી નમન ભાવ ઉગતો નથી.

ગૌતમ = 'નમો' - वे कृतज्ञता और विनय (नम्रता) का स्वरूप है।
महावीर = 'अरिहंताणं' - वे परोपकार और विवेक के प्रतीक हैं।

સર્વ પરમેષ્ઠી ભગવાન જ્ઞાનપૂર્વક ઉપકારી છે, જીવસૃષ્ટિ અજ્ઞાન મેં ભી ઉપકારી બની રહતી છે. જાને યા અનજાને મેં જિસસે કિસી કો ઉપકાર મિલતા છે, ઉસે નમન કરના યાહિએ, ઉસકા આભાર વ્યક્ત કરના યાહિએ ઓર ઉસકે પ્રતિ કૃતજ્ઞતા રક્ષની યાહિએ. કર્મ સે મુક્તિ પાને કે લિએ પંચ પરમેષ્ઠિયોં કો નમન આવશ્યક છે. જીવોં કો નમન કરને સે દ્રવ્ય સે જુડે દુઃખ સમાપ્ત હોતે છે, ઓર પંચ પરમેષ્ઠિયોં કો નમન કરને સે ભવ (આવાગમન) કે દુઃખ મિટતે છે. પહેલે સે અધોગતિ રુકતી છે ઓર દૂસરે સે ઉર્ધ્વગતિ (આત્મોન્નતિ) હોતી છે.

સર્વ જીવોં કો કિસી ન કિસી રૂપ મેં દ્રવ્ય સે લાભ હુઆ હી છે, ઇસલિએ ઉન્હેં ભી નમન કરના યાહિએ. સચ્ચા દાતા તો યાચક (માંગને વાલે) કો ભી નમન કરતા છે. જબ તક સર્વે કે પ્રતિ નમન કી ભાવના નહીં આતી, તબ તક પરમેષ્ઠિયોં કે પ્રતિ સચ્ચે હૃદય સે નમન કા ભાવ ઉત્પન્ન નહીં હોતા.

In the prayer 'Namo Arihantānam,' Word 'Namo' symbolizes Gautam Swami, the embodiment of gratitude and humility, and the word 'Arihantānam' represents Prabhu Mahavir, the embodiment of selfless service and wisdom (vivek).

Panch Paramesthis (Arihant, Siddha, Acharya, Upadhyay, Sadhu) and the entire living world unknowingly plays a key role in helping one another.

If someone has helped us, we should bow to them, thank them, and be grateful. To be free from karma, it is essential to bow to the Panch Paramesthi as well. Bowing to ordinary souls helps remove external, physical suffering. Bowing to Prabhu removes inner suffering of repeated birth and death (bhav-dukh). It prevents downfall. Bowing to the enlightened ones leads to spiritual upliftment.

Since each have helped us, we should develop the feeling of respect towards all. A true giver is one, who bows even to those, who ask from them — meaning, true greatness includes humility. Without developing a sense of universal reverence (naman bhāv) for all, one can't truly and deeply bow to them from the bottom of heart.

: Summary :

Word 'Namo' represents Gautam Swami, the symbol of gratitude and humility.
'Arihantanam' represents Prabhu Mahavir, the symbol of selfless help and wisdom.
All enlightened ones help knowingly, and even ignorant beings help unknowingly.
One must bow with respect to anyone from whom help has been received.
Respecting great souls removes karmic suffering and leads to liberation.
Bowling to all beings brings inner humility and prepares us for deeper reverence.

જો ઈશ્વરને માનવ તરફથી મોટામાં મોટો કોઈ અસંતોષ હશે, તો તે કૃતઘ્નતાનો.
કૃતજતા એ શુદ્ધ જીવનું લક્ષણ છે, જ્યારે કૃતઘ્નતા એ પામર જીવનું લક્ષણ છે.

કૃતજતાનો અભાવ જીવને અંતે નાસ્તિક બનાવે છે. જીવો ઉપર આત્મતુલ્ય – ઉપકારીપણાનો ભાવ આવે, તો જ પરમેષ્ટિઓ પ્રત્યે ઉપકારીપણાનો ભાવ શક્ય છે. એક જગ્યાએ જે ઉપકારી બન્યાં, તેઓ પ્રત્યે બહુમાન ન જાગે, તો બીજા પણ અધિકારીઓ પ્રત્યે – બીજી જગ્યાએ પણ ઉપકારીપણાનો ભાવ આવી શકવાનો નથી. જે ઉપકારી બને, તે સર્વ પ્રત્યે નમનનો ભાવ લાવવો.

1 લાખ નવકારનું ધર્માનુષ્ઠાન ક્યાં કરવું જોઈએ?

આબુજી અને રાણકપુર – ઉભય તીર્થસ્થળે 1 લાખ નવકાર જાપના ધર્માનુષ્ઠાન થવા જ જોઈએ.
એ ધર્માનુષ્ઠાનો કરવાથી મૈત્રી સહિતની વિશ્વવાત્સલ્યની ભાવનાને અધિકાધિક વેગ મળશે.

यदि ईश्वर को मानव से सब से बड़ा कोई असंतोष है, तो वह कृतघ्नता (अकृतजता) होगा।
कृतजता शुद्ध आत्मा का लक्षण है, जबकि कृतघ्नता एक तुच्छ जीव का लक्षण है।

કૃતજતા કા અભાવ અંતતઃ જીવ કો નાસ્તિક બના દેતા હૈ। જબ કિસી જીવ કે પ્રતિ આત્મવત્ ઉપકારી ભાવના ઉત્પન્ન હોતી હૈ, તબ ઉસે પરમેષ્ટિયોં કે પ્રતિ બી ઉપકારી ભાવના જાગ સકતી હૈ। જો કિસી સે ઉપકાર મિલા હો, વહોં સમ્માન કા ભાવ ન ઉત્પન્ન હો, તો અન્ય અધિકારિયોં ઓટ દૂસરી જગહોં પર બી ઉપકારી ભાવના જાગ્રત નહીં હો સકતી। જો બી ઉપકારી બને, ઉનકે પ્રતિ નમન કી ભાવના ટક્ષની ચાહિદા।

1 લાખ નવકાર મંત્ર કા ધાર્મિક અનુષ્ઠાન કહોં કરના ચાહિદ?

આબૂજી ઓટ રાણકપુર – ઇન દોનોં તીર્થસ્થલોં પર

1 લાખ નવકાર મંત્ર જાપ કા અનુષ્ઠાન અવશ્ય હોના ચાહિદ।

ઇસ ધર્માનુષ્ઠાન કે માધ્યમ સે મૈત્રી સહિત વિશ્વ કે પ્રતિ

વાત્સલ્ય ભાવ કો અધિકાધિક બલ મિલેગા।

If there's one thing that God is most unhappy with humans about, is ingratitude. On the other hand, gratitude (krutagyatā) is a sign of a pure soul, while ingratitude is the trait of a lower, ignorant soul. When a soul lacks gratitude, over time it becomes atheistic - because it loses the ability to recognize and appreciate divine help or higher truths. Only when a person develops a feeling of helpfulness and respect toward others, treating them as equal souls, can they begin to feel true devotion and gratefulness toward the supreme beings (Paramesthis).

If someone helps us in one place, and we fail to show gratitude there, we will also fail to develop a grateful heart toward others, who help us. Gratitude needs to be universal, not selective. Whoever becomes a helper in our life, we should develop a sense of reverence and thankfulness toward them - and through that, we build the habit of bowing (naman bhāv) to all, who uplift us.

Where should one chant 1 lac Navkar Mantra?

At the holy pilgrimage sites of Ābūji and Rānakpur.

Doing this dharma-anushhān (intensive practice) greatly enhances maitree and universal love (vishvavātsalya bhāvnā) in us.

: Summary :

God's greatest disappointment would be human ingratitude.

Gratitude is a sign of a pure soul; ingratitude is of the ignorant.

A thankless person ends up as an atheist. Unless we feel grateful, who help us, we can't truly feel gratitude for enlightened beings. They deserve our respect.

1 lac Navkar chanting at Abu and Ranakpur increases maitree and universal love.

आ तत्त्व श्री राणकपुरजी तीर्थमां समजायुं छे के:

अेक ज्ज्याअे कृतज्ञतालाव भताववामां आवे अने बीज्जु ज्ज्याअे भताववामां न आवे, तो जे ज्ज्याअे भताववो, ते ज्ज्या अे गुणरूप नथी परा गुणालासरूप छे. ज्ज्यां ज्ज्यांथी जे जे रीते अने जेटलो जेटलो उपकार ज्जुवने बीजा तरइथी थरइ रखो छे, त्यां त्यांथी ते ते रीते अने तेटलो तेटलो उपकार सरणताथी स्वीकृत थाय, तो ज गुण भने. अे रीतनो स्वीकार ज ज्जुवने गुणरूप थरइ, पात्रता विकसावी अधिक सामग्रीनो अधिकारी भनावे. कृतज्ञता गुणवाणाने सुभ वधारे - दुःख ओछुं लागे छे. तेओ सुभनो विचार वधु करे छे, दुःखनो नही. जे आंभाने प्रथम मोर आव्यो छेय, तेने ज इण आवे, तेम छलौकिक सुभ कृतज्ञता वडे ज अनुभवाय.

परोपकार पुण्य माटे तथा परपीडा पाप माटे थाय छे. अज्ञानीने सुभ स्वप्ना जेवुं - दुःख दरिया जेवुं अने ज्ञानीने सुभ समुद्र जेवुं - दुःख टीपां जेटवुं लागे.

यह तत्त्व श्री राणकपुरजी तीर्थ में समझ में आया है कि:

यदि एक स्थान पर कृतज्ञता प्रकट की जाए और दूसरी जगह न की जाए, तो जहाँ कृतज्ञता दिखाई गई, वहाँ वह सच्चा गुण नहीं, बल्कि गुण का आभास (छलावा) है। जहाँ से, जिस प्रकार और जितनी मात्रा में किसी जीव को उपकार प्राप्त हो रहा है, वहाँ वही उपकार उतनी ही सहजता से स्वीकार किया जाए, तभी वह गुण कहलाता है। ऐसे स्वीकृति भाव से ही जीव गुणस्वरूप बनता है, पात्रता विकसित करता है और अधिक सामग्रियों का अधिकांश बनता है। कृतज्ञता रखने वाले गुणवान व्यक्ति को सुख अधिक और दुःख कम अनुभव होता है, क्योंकि वे सुख पर अधिक ध्यान केंद्रित करते हैं, दुःख पर नहीं। जिस आम के पेड़ पर पहली बार मोट आया हो, उसी पर फल लगते हैं। इसी तरह, सांसारिक सुख भी केवल कृतज्ञता के माध्यम से ही अनुभव किया जा सकता है।

परोपकार से पुण्य अर्जित होता है, जबकि दूसरों को कष्ट देने से पाप उत्पन्न होता है। अज्ञानी को सुख स्वप्न जैसा और दुःख समुद्र जैसा लगता है, जबकि ज्ञानी को सुख समुद्र जैसा और दुःख मात्र एक बूंद के समान प्रतीत होता है।

One Prime Truth has been realised at the Ranakpur Tirth (the holy place) that...
If you show gratitude in one place, but not in another, then the gratitude you showed isn't genuine virtue, but only an appearance or the show off of virtue.

Wherever, however, and to whatever extent someone has helped us, we must accept that help with equal gratitude, then it becomes a quality (gunn) in us. This way of recognizing and accepting help, refines the soul and develops our eligibility (pātratā) to receive more spiritual benefits and inner strength.

An ignorant person sees joy as fleeting like a dream, and sorrow as vast as the ocean. A wise person experiences joy like the ocean, and sees sorrow as just a drop - small and insignificant. This difference comes because the grateful person focuses more on joy and appreciates the good, while not dwelling on sorrow.

Those who show early and true gratitude receive the best rewards. Even the worldly pleasures can only truly be enjoyed through a grateful heart. Selfless actions (helping others) lead to punya (merit), while hurting others brings pāp (sin).

: Summary :

Gratitude shown in one place, but denied elsewhere is not true gratitude.
One should accept help from all sources in full awareness and with equal respect.
This full acceptance helps us develop spiritual capacity and readiness.

The ignorant sees joy like a dream, and sorrow like an ocean.
The wise see joy as deep as the ocean, and sorrow like a drop.
Gratitude helps one focus more on happiness and less on pain.
Even worldly happiness is best enjoyed through a grateful heart.

‘नमो’भां कृतज्ञता છે, પરાર્થકારિતા છે, ઉપરાંત આત્મસમર્થિતા અને પરમાત્મસમર્થિતા પણ છે.

કૃતજ્ઞતાની સાધના માનવજન્મનાં મુખ્ય ફળરૂપ છે. જ્યાં દયા - દાક્ષિણ્ય - વિનય - વૃદ્ધાનુસારિત્વ - અકૂરત્વ - પ્રકૃતિસૌમ્યત્વ - અક્ષુદ્રત્વ અને મધ્યસ્થ સૌમ્યદ્રષ્ટિત્વ છે, ત્યાં આત્મસમર્થિત્વ લાવનો જ શુભ અભ્યાસ છે. જ્યાં કૃતજ્ઞતા, પરોપકાર, દીર્ઘદર્શિતા, સૂક્ષ્મદર્શિતા, લબ્ધલક્ષિતા આદિ ગુણો છે, ત્યાં પણ નવકાર જ છે, કેમકે નવકાર એ કૃતજ્ઞતાદિ ગુણોનું જ પાલન છે.

સર્વ પાપના આશ્રવનું કારણ કૃતઘ્નતા અને સર્વ અમંગળનું મૂળ અનાત્મભાવ. નવકારથી આત્મભાવ કેળવાય, જે પરોપકારને પુષ્ટ કરે. નવકાર વડે કૃતજ્ઞતા અને પરોપકાર - એ બે ગુણ કેળવાતાં હોવાથી, તે પરમ મંગળરૂપ, કલ્યાણકર, પુણ્યસંચયરૂપ, પાપનાશરૂપ છે. અધર્મનો નાશ - ધર્મની વૃદ્ધિ તેનાથી જ સધાય છે.

‘नमो’ में कृतज्ञता, परार्थपरता, आत्मसमर्थाता और परमात्मसमर्थाता समाहित है।

કૃતજ્ઞતાની સાધનાની જાણના હી માનવ જન્મના મુખ્ય ફળ છે. જ્યાં દયા, દાક્ષિણ્ય (ઉદારતા), વિનય (નમ્રતા), વૃદ્ધજનોનાં અનુસરણ, અકૂરતા, સહજ સૌમ્યતા, અક્ષુદ્રત્વ (મહાનતા), ઓટ મધ્યસ્થ સૌમ્ય દ્રષ્ટિ છે, ત્યાં આત્મસમર્થિતાના શુભ અભ્યાસ સ્વાભાવિક રૂપ સે હોતા છે. જ્યાં કૃતજ્ઞતા, પરોપકાર, દૂરદ્રષ્ટિ, સૂક્ષ્મદ્રષ્ટિ, લબ્ધલક્ષિતા (લક્ષ્ય પર સ્થિરતા) જૈસે ગુણ હોતે છે, ત્યાં જી નવકાર હી હોતા છે, ક્યોંકિ નવકાર કૃતજ્ઞતા વ અન્ય મદુણોનાં પાલન છે.

सभी पापों के आश्रव (आकर्षण) का कारण कृतघ्नता है और सभी अमंगल का मूल अनात्मभाव (आत्मा के वास्तविक स्वरूप की अवहेलना) है। नवकार मंत्र से आत्मभाव विकसित होता है, जो परोपकार को सुदृढ़ करता है। चूंकि नवकार के माध्यम से कृतज्ञता व परोपकार जैसे दो महान गुणों का विकास होता है, यह परम मंगलकारी, कल्याणकारी, पुण्य संचय करने वाला और पाप नाश करने वाला है। इसी के द्वारा अधर्म का नाश और धर्म की वृद्धि संभव होती है।

In word 'Namo', there is gratitude, selflessness (parārthakāritā), self-realization (ātmasam-darśhitā), and divine realization (paramātmāsam-darśhitā).

The practice of gratitude is the main fruit of human life. Wherever compassion (dayā), generosity (dākshinya), humility (vinay), respect for elders (vrudhānusāritva), non-cruelty (akrūratva), gentleness in nature, freedom from pettiness (ashrudratva), and balanced, peaceful vision (madhyasth saumya-dshrudratva) exist, there self-realization is the ideal and auspicious practice.

Where there is gratitude, selfless service (paropakār), far-sightedness (dīrghadarśhitā), subtle perception (sūkshmadarśhitā), and goal-oriented clarity (labdhalakshitā), there Navkar Mantra is also present, for Navkar is the foundation of all virtues. The root cause of all sins is ingratitude (krutaghnatā), and the cause of all misfortune is ignorance of the soul (anātmabhāv). By chanting Navkar, one attains self-realization and strengthens selfless service. Since Navkar helps nurture gratitude (krutagyatā) and selfless service (paropakār), it becomes the supreme source of auspiciousness, well-being, spiritual merit (punya), and removal of sins (pāp). With Navkar, adharma (unrighteousness) is destroyed, and dharma flourishes.

: Summary :

'Namo' means respect, gratitude, selflessness, and spiritual equality.

Traits like compassion, humility, kindness, peaceful nature, and wisdom are where true spiritual practice happens. Gratitude, charity, farsightedness, and understanding subtle truths are all part of Navkar. Ingratitude is the root of all bad karma; selflessness is the root of all goodness. Chanting Navkar brings self-awareness, strengthens charity, and removes evil. It increases virtue and destroys sin.

‘नमो’ એ ફૂતજ્ઞતાનું પ્રતીક અને અરિહંતાદિ પંચ પરમેષ્ઠિ ભગવંતો પરોપકારના પ્રતીક છે.

જેમ પુદ્ગલ પ્રત્યે સર્વથા અભેદનું જ્ઞાન ક્લેશ અને કર્મબંધનું કારણ છે, તેમ જીવો પ્રત્યે અનાદિ અવિદ્યા અને મોહવશ સર્વથા ભેદનું જ્ઞાન પણ નિઃસ્નેહતા અને નિરપેક્ષતા લાવનાર હોવાથી પરોપકાર અને ફૂતજ્ઞતાલાવથી શૂન્ય બનાવે છે. એ બે ભાવનાં અભાવમાં મુક્તિ અશક્ય બને છે.

જીવોમાં જગત પ્રત્યેની મમતામાંથી પરાર્થભાવ જાગે છે અને અહંતામાંથી ફૂતજ્ઞતાલાવ જાગે છે. જેમ ભેદવિજ્ઞાનથી જીવોમાં અહંતા અને મમતાનો વિલય થાય છે, તેમ અભેદજ્ઞાનથી જીવોમાં ફૂતજ્ઞતા અને સ્વાર્થપરાયણતારૂપી પાપોનો વિલોપ થાય છે, તેથી ભેદની સાથે અભેદજ્ઞાન હોવું પણ આવશ્યક છે.

‘નમો’ કૃતજ્ઞતા का प्रतीक है, और अरिहंतादि पंच परमेष्ठी परोपकार के प्रतीक हैं।

जिस प्रकार पुद्गल (पदार्थ) के प्रति पूर्ण रूप से अभेद का ज्ञान क्लेश (कष्ट) और कर्मबंधन का कारण बनता है, उसी प्रकार जीवों के प्रति अनादि अविद्या और मोह के प्रभाव में संपूर्ण भेद (अलगाव) का ज्ञान भी निष्फुटता और निरपेक्षता को जन्म देता है, जिससे परोपकार और कृतज्ञता का भाव समाप्त हो जाता है। इन दोनों भावों के अभाव में मुक्ति असंभव हो जाती है।

संसार के प्रति जीवों की ममता से परार्थभाव जागृत होता है, और अहंकार से कृतज्ञता का भाव उत्पन्न होता है। जिस प्रकार भेद-विज्ञान से जीवों में अहंकार और ममता का नाश होता है, उसी प्रकार अभेद-ज्ञान से जीवों में कृतज्ञता विकसित होती है और स्वार्थपरायणता रूपी पापों का अंत होता है, इसलिए भेद (विभाजन) के ज्ञान के साथ-साथ अभेद (एकता) का ज्ञान भी आवश्यक है।

The word 'Namo' represents gratitude, and the Arhants and similar divine beings (enlightened beings) are the symbols of selfless service (paropakār).

Just as the knowledge of oneness with matter (pudgal), in which nothing is seen as separate, causes attachment (klesh) and bondage of karma, in the same way, ignorance (avidyā) and attachment (moh) toward living beings create a sense of separation. This separation leads to detachment and indifference, making one lose the feeling of gratitude and selflessness.

Without the practice of gratitude and selflessness, liberation (moksh) is impossible. When a living being's attachment to the world reduces, the feeling of selflessness (parārthabhāv) toward others arises, and when ego (ahamkār) reduces, the feeling of gratitude (krutagñyatā) develops.

Just as the knowledge of separation causes the destruction of ego and attachment, in the same way, the knowledge of oneness (abhēd) develops gratitude and eliminates selfishness, the root of sin. Therefore, it is necessary to have both - the knowledge of division (separation) and the knowledge of unity (oneness).

: Summary :

'Namo' represents gratitude; Arihantas and 5 Parmeshthies represent selfless service. Thinking of matter (pudgal) as one leads to attachment; thinking of souls as separate brings detachment. Both extremes block gratitude and charity.

Real progress happens when ego and selfishness dissolve.

Knowing unity (abhed-gyan) leads to thankfulness and destroys selfishness.

Thus, knowledge of separation and unity - both are necessary.

બુદ્ધિના બે ગુણ: વિશેષજ્ઞતા તથા લઘ્વલક્ષ્યતા વડે જ કૃતજ્ઞતા અને પરોપકારનું માહત્ય સમજાય છે.

વિશેષ નિપુણમતિ વડે કૃતજ્ઞતા અને પરોપકાર લભ્ય છે. સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ મળે, ત્યારે જ વિશેષ નિપુણમતિ થાય. જ્ઞાનના સાધનો વડે પોતે બીજા ઉપર કરેલ ઉપકારોનું સ્મરણ રહેવું અને બીજાએ પોતાની ઉપર કરેલા ઉપકારોનું વિસ્મરણ કરવું, તે ભયંકર દુરુપયોગ છે, કેમકે તેથી કેવળ સંક્લેશ પેદા થાય છે.

સંક્લેશ તો જ શમે, જો જ્ઞાનના સાધન વડે બીજાને થતાં ઉપકારોને યાદ રાખીએ અને અપકારોને ભૂલી જઈએ. અપકારની અપેક્ષાએ ઉપકારની સંખ્યા વધારે જ હોય છે. ઘણાં ઉપકારો વચ્ચે એકાદ અપકારને યાદ કરવો, એ કૃતઘ્નતા, દુઃખ અને ક્લેશજનક છે. અપકાર યાદ રાખવાથી કષાય પેદા થાય છે, જ્યારે ઉપકાર યાદ કરવાથી આનંદ, સંતોષ, ઉલ્લાસ વધે છે.

**બુદ્ધિ કે દો ગુણ – વિશેષ જ્ઞાન ઓર લઘ્વલક્ષ્યતા કે
માધ્યમ સે હી કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર કે મહત્વ કો સમજા જા સકતા હૈ।**

કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર કેવલ નિપુણમતિ (સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ) સે હી પ્રાપ્ત હોતે હૈં। સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ તબ હી વિકસિત હોતી હૈ જબ જ્ઞાન કે સાધનોં કા સહી ઉપયોગ કિયા જાણ। યદિ વ્યક્તિ અપને દ્વારા કિણ ગણ ઉપકારોં કો યાદ રલ્લે ઓર દૂસરોં દ્વારા કિણ ગણ ઉપકારોં કો ભૂલ જાણ, તો યહ ભયંકર દુરુપયોગ હૈ, ક્યોંકિ ઇસસે કેવલ મન મેં સંક્લેશ (સંદેહ, અશાંતિ) ઉત્પન્ન હોતા હૈ।

સંક્લેશ તમી શાંત હોતા હૈ, જબ જ્ઞાન કે સાધનોં સે દૂસરોં કે ઉપકારોં કો યાદ રલ્લેતે હૈં, ઓર ંકે અપકારોં (હાનિ) કો હમ ભૂલ જાતે હૈં। અપકારોં કી તુલના મેં ઉપકારોં કી સંખ્યા હમેશા અધિક હોતી હૈ। અનેક ઉપકારોં કે બીચ યદિ કોઈ ંક અપકાર યાદ રલ્લા જાણ, તો યહ કૃતઘ્નતા, દુઃખ ઓર ક્લેશ કો જન્મ દેતા હૈ। અપકારોં કો યાદ રલ્લેને સે ક્રોધ, દ્વેષ આદિ કષાય ઉત્પન્ન હોતે હૈ, જબકિ ઉપકારોં કો સ્મરણ કરને સે આનંદ, સંતોષ ઓર ઉત્સાહ બઢતા હૈ।

**There are two essence of the Intellect:
Special knowledge (vīśeṣagñātā) and Goal-oriented clarity (labdhalakṣyatā),
through which gratitude and selfless service (paropakār) can be understood.**

Gratitude and selfless service are gained through special expertise or proficiency. When one acquires subtle intelligence, these qualities develop. If using the tools of knowledge, a person remembers the good deeds done for others, and forgets the good deeds others have done for him, it is a wrong usage of knowledge, because it creates doubt and uncertainty. Pain subsides, when with the help of knowledge, one remembers the benefits given by others, but forgets the harm done by others. There are always more benefits received than harm. Remembering harm amidst many benefits is an act of ingratitude, which leads to pain and suffering. When one remembers benefits, it leads to joy, contentment, and happiness.

: Summary :

Special gyan and goal-oriented clarity are the two qualities that help understand gratitude and selfless service, developed through expertise and subtle intellect.

If a person remembers the good deeds done for others,
but forgets the good deeds others have done for him,
it is a wrong use of knowledge.

Pain subsides when we remember benefits done by others, but forget the harm done by others. There are always more benefits received than harm.

Remembering harm amidst benefits leads to ingratitude, pain, and suffering.

Remembering benefits increases joy, contentment, and happiness.

Importance of gratitude and selflessness teaches us that remembering the good (benefits) leads to happiness, while remembering the harm leads to suffering.

કૃતજ્ઞતાને ગુણ મનાય છે અને માનવ મનમાં રહેલ કૃતઘ્નતાને દુર્ગુણ મનાય છે.

કૃતજ્ઞતા સંતોષજનક છે, જ્યારે કૃતઘ્નતા સંકલેશજનક છે. વિશ્વના ઉપકારો લઈને આપણે જીવીએ છીએ, તેથી આપણને મળેલા સાધનો વડે બીજાનો ઉપકાર કરવો, તે આપણો ધર્મ છે, ફરજ છે, કર્તવ્ય છે.

જ્ઞાનનું સાચું ફળ એ જ છે કે....

બીજાના ઉપકાર પ્રત્યે કૃતજ્ઞ રહેવું અને એમ સરળતાથી સ્વીકારવું કે... 'સ્વાર્થપરાયણ રહેવાથી સ્વ-પરને કેવળ સંકલેશ છે'. જો બીજાના ઉપકારને ન ભૂલો, અપકારને ભૂલો તથા પોતે કરેલા અપકારને ન ભૂલો - ઉપકારને ભૂલો, તો જ સુખ-શાંતિનો અનુભવ કરી શકાય. જગતમાં ઉપકારનું પ્રમાણ વધારે, અપકારનું પ્રમાણ અલ્પ છે, તેથી અલ્પ અપકાર યાદ રાખવાનો આપણને અધિકાર નથી, કેમકે આપણે અધિક ઉપકાર લઈએ છીએ.

કૃતજ્ઞતા કો ગુણ માના જાતા હૈ ઓર મનુષ્ય કે મન મેં છિપી કૃતઘ્નતા કો દુર્ગુણ।

કૃતજ્ઞતા સંતોષજનક છે, જ્યારે કૃતઘ્નતા સંકલેશજનક હોતી છે. હમ સંસાર સે ઉપકાર ગ્રહણ કર કે જીતે હૈ, ઇસલિયે જો સંસાધન હમે પ્રાપ્ત હુએ હૈ, ઊન સે દૂસરોં કા ઉપકાર કરના હમારા ધર્મ, કર્તવ્ય ઓર જિમ્મેદારી છે.

જ્ઞાન કા સચ્ચા ફલ યહી હૈ કિ...

દૂસરોં કે ઉપકાર કે પ્રતિ કૃતજ્ઞ રહના ઓર યહ સહજતા સે સ્વીકાર કરના કિ... 'સ્વાર્થી બને રહને સે સ્વયં ઓર દૂસરોં કો કેવલ સંકલેશ હોતા હૈ'. દૂસરોં કે ઉપકાર કો ન ભૂલે, અપકાર કો ભૂલ જાએ. અપને દ્વારા કિયે અપકાર કો ન ભૂલે. યદિ અપકાર કો ભૂલ જાતે હૈ, તમી સચ્ચે સુખ ઓર શાંતિ કા અનુભવ કિયા જા સકતા હૈ. ઇસ સંસાર મેં ઉપકાર અધિક હૈ ઓર અપકાર કમ, ઇસલિયે હમે થોડે સે અપકાર કો યાદ રહને કા અધિકાર નહીં હૈ, ક્યોંકિ હમ ઇસ જગત સે અધિક ઉપકાર ગ્રહણ કરતે હૈ.

Gratitude is considered a virtue, and ingratitude is seen as a vice.

Gratitude brings contentment, while ingratitude causes doubt, distrust, and unrest. We live by taking countless benefits from the world. That's why it is our duty, responsibility, and religious obligation to use whatever resources we have to help others in return selflessly.

The true result of knowledge is...

to remain grateful for the help received from others and
to accept humbly that being self-centered only creates confusion and discontent.

One should...

never forget the good others have done to us, but forget the harm done by others. Never forget the harm you may have done to others. Only when you remember the good and forget the harm done by others, can you truly experience peace and happiness. In reality, there is more good (upkār) than harm (apakār) in the world. Since we receive so much good, we have no right to keep remembering small harms.

: Summary :

Gratitude is a virtue; ungratefulness is a vice.

Gratitude brings peace and satisfaction;

ungratefulness brings stress and negativity.

We survive because of the help of the world;

so it's our duty to help others with the resources we have.

True knowledge means staying grateful and accepting that selfishness only harms us.

Never forget the help of others, but forget the harm others may have caused to you.

There's more good (help) in the world than harm.

So, don't focus on the few bad experiences.

બુદ્ધિનો સદુપયોગ ઉપકારો પ્રત્યે કૃતજ્ઞ રહેવામાં અને સ્વાર્થપરાયણતાને સર્વથા ત્યાજ્ય માનવામાં છે. જ્ઞાનના સાધનો મળવા છતાં જે કૃતજ્ઞને બદલે કૃતઘ્ન બને, તે નરકનો અધિકારી છે. પરાર્થને બદલે સ્વાર્થને જ મુખ્ય માને, તે પશુતુલ્ય છે. દીર્ઘદર્શિતા અને પરિણામિકી બુદ્ધિ - એક જ છે. દેવ અને ગુરૂ, સંઘ અને સાધર્મિક - અકારણવત્સલ છે.

સાચું બહુમાન કૃતજ્ઞતાલાવજનિત હોય છે.

કૃતજ્ઞતાલાવજનિત બહુમાનથી ક્ષાન્ત્યાદિ - જ્ઞાનાદિ ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે, કેમકે તેથી માન જાય છે, વિનય આવે છે, ક્રોધ થતો નથી, વંચના કરવાનો પરિણામ પણ જાગતો નથી. બહુમાનથી પ્રસન્ન થયેલ ગુર્વાદિ તરકથી જ્ઞાન, પદ, ગૌરવ ઇત્યાદિની પ્રાપ્તિ થાય છે. માણસમાંથી કૃતઘ્નતા જાય અને કૃતજ્ઞતા આવે, ત્યારે તે વધુ અને વધુ નમ્ર બને છે. એ નમ્રતા તેને બીજા બધા ગુણો મેળવી આપે છે.

**બુદ્ધિ का सही उपयोग दूसरों के उपकारों के प्रति कृतज्ञ रहने में है,
और स्वार्थपरायणता को पूरी तरह त्याज्य मानने में है।**

जिसे ज्ञान के साधन प्राप्त होने के बावजूद कृतज्ञ बनने के बजाय कृतघ्न बनते हैं, वह नरक का अधिकारी है। जो परोपकार के स्थान पर केवल स्वार्थ को ही प्रमुख मानता है, वह पशु के समान है। दूरदृष्टि और परिणामों को समझने वाली बुद्धि - दोनों एक ही हैं। देव, गुरु, संघ और धर्म के अनुयायी - बिना किसी कारण के भी करुणामयी और स्नेहपूर्ण होते हैं।

सच्चा सम्मान कृतज्ञता की भावना से उत्पन्न होता है।

ऐसे सम्मान से क्षमा, ज्ञान और अन्य सद्गुणों की वृद्धि होती है, क्योंकि इस से अहंकार नष्ट होता है, विनम्रता आती है, क्रोध नहीं आता, और छल-कपट की प्रवृत्ति भी समाप्त हो जाती है। सम्मान से प्रसन्न हुए गुरुजनों से ज्ञान, प्रतिष्ठा, गौरव आदि की प्राप्ति होती है। जब मनुष्य में से कृतघ्नता समाप्त होती है और कृतज्ञता विकसित होती है, तो वह अधिक विनम्र बनता है। यह विनम्रता उसे अन्य सभी गुणों की प्राप्ति कराती है।

The best use of intelligence is to remain grateful for the help we receive and to completely reject selfishness.

If someone has the means of getting knowledge, but becomes ungrateful, he is on the path to hellish suffering. One giving importance to self-interest over helping others, is no better than an animal. Long-term vision and Understanding the consequences of actions are the same. Divine beings, spiritual teachers, religious communities, and fellow followers are all loving without reason - selflessly.

True respect only comes from a feeling of gratitude.

When True respect comes, virtues like forgiveness, knowledge, and humility begin to grow and also ego disappears, anger reduces, and one stops deceiving others. When great teachers and guides are pleased through our respectful gratitude, they bless us with knowledge, spiritual status, and honour. When a person removes ingratitude and also develops true thanks giving, he naturally becomes more humble. This humility then opens the door to many more good qualities.

: Summary :

Wise people use their intelligence to stay grateful and reject selfishness.
Even if someone gains knowledge, but is ungrateful, then he is fit for hell.

People who only care about themselves are same as animals.

Far-sightedness and thoughtful intelligence are one and the same.

Gods, Gurus, saints, and fellow believers love us without any reason.

True respect should come from gratitude.

Gratitude brings humility, patience, knowledge, and reduces anger and also ego. When Guru is pleased with respect and gratitude, he blesses with wisdom and status. A grateful person becomes humble, and humility brings many other good qualities.

દાન, શીલ, તપ, ભાવ, ક્ષમા, નમ્રતા, સરળતા, સંતોષ, દયા, જ્ઞાન, ધ્યાન આદિ ગુણો વડે પાપનો નાશ અને પુણ્યની પુષ્ટિ થાય છે, તે ઉપકાર તીર્થકર દેવોનો છે. ઉપકારીઓનો ઉપકાર માનનારને સામો ઉપકાર થાય છે, માટે તે માનવો જોઈએ, નહીં કે ઉપકારીઓને તેની જરૂર છે માટે. ખરા ઉપકારી અને સૌથી મોટા ઉપકારી જે હોય છે, તેમને પ્રત્યુપકારની ઈચ્છા કદી પણ હોતી નથી, તેટલાં જ ખાતર જો તેમનો ઉપકાર માનવાનો ન હોય, તો જીવ કૃતઘ્નની ઠરે. કૃતઘ્નનીની કદી શુદ્ધિ થતી નથી - તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત લેતું નથી. પ્રાયશ્ચિત્ત પાપના પશ્ચાત્તાપવાળાને હોય છે. કૃતઘ્નતા એ જ મોટું પાપ છે, તેથી તેનાથી પાછા ન ફરનારને શુદ્ધિ કેવી રીતે થાય? દોષી દોષ કબૂલીને તેથી પાછો ફરવાની ક્રિયા ન કરે, તો તેનો દોષ વધતો જ જાય છે.

**કૃતજ્ઞતા એ કૃતઘ્નતારૂપી પાપથી પાછા ફરવાની ક્રિયા છે,
તે કૃતઘ્નતારૂપી મહાદોષ - મહાપાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત છે.**

દાન, શીલ, તપ, ભક્તિ, ક્ષમા, નમ્રતા, સરળતા, સંતોષ, દયા, જ્ઞાન, ધ્યાન આદિ ગુણોં કે માધ્યમ સે પાપ નષ્ટ હોતે હૈં ઓર પુણ્ય કી વૃદ્ધિ હોતી હૈ. યહ તીર્થકર દેવોં કા ઉપકાર હૈ. જો ઉપકારી વ્યક્તિયોં કે ઉપકાર કા સ્વીકાર કરતા હૈ, વહી વાસ્તવ મેં લાભાન્વિત હોતા હૈ. ઇસલિએ સબ ઉપકારી કા ઉપકાર માનના ઇચ્છિએ, ન કિ ઇસલિએ કિ ઉપકારી કો ઇસકી આવશ્યકતા હોતી હૈ. સચ્ચે ઓર મહાનતમ ઉપકારી કમી પ્રતિ-ઉપકાર કી ઇચ્છા નહીં રખતે.

યદિ ડનકે ઉપકાર કો સ્વીકાર ન કિયા જાએ, તો જીવ કૃતઘ્ન બન જાતા હૈ. કૃતઘ્ન વ્યક્તિ કી કમી શુદ્ધિ નહીં હોતી - ડનહેં પ્રાયશ્ચિત્ત મી નહીં મિલતા. પ્રાયશ્ચિત્ત કેવલ ડનહેં કે લિએ હોતા હૈ, જો પાપ પર પશ્ચાત્તાપ કરતે હૈં. કૃતઘ્નતા હી સબસે બડા પાપ હૈ, ઓર યદિ કોઈ ઇસસે વાપસ ન લોટે, તો ડસકી શુદ્ધિ કેસે સંભવ હો? યદિ કોઈ દોષી ડપને દોષ કો સ્વીકાર કર ડસસે લોટને કા પ્રયાસ ન કરે, તો ડસકા દોષ લગાતાર બઢતા હી જાતા હૈ.

**કૃતજ્ઞતા હી કૃતઘ્નતા રૂપી પાપ સે વાપસ લોટને કી પ્રક્રિયા હૈ.
યહ કૃતઘ્નતા રૂપી મહાદોષ ઓર મહાપાપ કા પ્રાયશ્ચિત્ત હૈ.**

Virtues like charity (daan), morality (shil), penance (tap), pure feelings (bhav), and also forgiveness (kshama), humility (namrata), simplicity (saralta), contentment (santosh), compassion (daya), knowledge (gyan) and meditation (dhyan) help destroy sins and strengthen good karmas. This is possible only because of the help and guidance of the Tirthankars (great enlightened souls). When someone acknowledges and appreciates the help they've received from great souls like Tirthankars, they receive even more blessings from them. We should value their help not because they need it, but because it benefits our own selves.

True benefactors (like Tirthankars) never expect anything in return, but if we fail to appreciate their help, we become ungrateful. Ungrateful people can never become pure, because they can't truly feel remorse for their wrong-doings. Repentance is only possible for someone, who feels regret for the sins, but ungratefulness itself is a great sin, and if someone never tries to come out of it, how can they ever be purified?

Gratitude is the only way to correct the sin of ingratitude. It is the true atonement for this major fault. If people recognize their mistake, but do not try to change, their sins only increases with time.

: Summary :

Charity, forgiveness, kindness etc. destroy sins and strengthen virtues.

They're the result of the Tirthankars' help. Only those who value help from others, receive true benefit. True helpers never want anything in return.

Ungrateful people can never become pure. Repentance happens when regretting sin.

Ungratefulness is a big sin, and refusing to change leads to more harm.

Gratitude is the way to reverse the sin of ungratefulness.

પાપ કરવા કરતાં, પાપ કરવા છતાં તેનો સ્વીકાર ન કરનારને અનંતગણો દોષ લાગે છે, મૂળ દોષનો ગુણાકાર થાય છે. કૃતઘ્નતા રૂપી દોષથી મુક્ત થવા કૃતજ્ઞતા ગુણનું પાલન છે, તેથી તે ઉપકાર કરનારના પ્રત્યુપકાર રૂપ નહીં, પરંતુ કૃતઘ્નતાથી પોતાને થતાં અપકારના પ્રતિકાર રૂપ છે.

મનુષ્યમાત્રનો પ્રથમ ધર્મ કૃતજ્ઞતા છે.

મનુષ્ય જો કૃતજ્ઞતાનું પાલન ન કરે, તો માતા- પિતાથી માંડી દેવ - ગુરૂ પર્યંતના સર્વ ઉપકારીઓનો અપલાપ કરનારો થઈ અનંત વિરાધક બને. મનુષ્યને સૌથી અધિક સાધન મળ્યાં છે, તેના ઉપર ઘણાં ઉપકારીઓનો ઉપકાર છે, તેથી તેણે સૌથી વધુ નમ્ર - કૃતજ્ઞ - પરહિતાર્થકારી થવું જોઈએ. અન્યથા તેની શુદ્ધ ન થાય, એટલું જ નહીં પણ બીજી બધી જીવસૃષ્ટિ કરતાં અધિક દુર્ગતિ થાય. મનુષ્ય સાતમી નરકનો અને નિગોદનો અધિકારી કલ્યાં છે, તે આ દ્રષ્ટિએ સુઘટિત છે.

પાપ કરને કી તુલના મેં, પાપ કરને કે બાવજૂદ ઉસે સ્વીકાર ન કરને વાલે વ્યક્તિ કા દોષ અનંત ગુના બઢ જાતા હૈ, ઓટ ઉસ કા મૂલ દોષ કઈ ગુના હો જાતા હૈ। કૃતઘ્નતા રૂપી દોષ સે મુક્ત હોને કે લિષ્ટ કૃતજ્ઞતા રૂપી ગુણ કા પાલન આવશ્યક હૈ, ઇસલિષ્ટ કૃતજ્ઞતા કિસી ઉપકારી કે પ્રતિ પ્રતિઉપકાર નહીં હૈ, બલ્કિ કૃતઘ્નતા સે સ્વયં કો હોને વાલે નુકસાન કા પ્રતિકાર હૈ।

‘મનુષ્ય માત્ર કા પ્રથમ ધર્મ કૃતજ્ઞતા હૈ।’

યદિ વહ ઇસકા પાલન નહીં કરતા, તો વહ માતા-પિતા સે લેકર દેવ-ગુરૂ તક સમી ઉપકારિયોં કા અનાદર કરને વાલા અગર બન જાતા હૈ ઓટ અંતહીન વિરોધ કા કારણ મી બનતા હૈ।

મનુષ્ય કો સબસે અધિક સંસાધન પ્રાપ્ત હુષ્ટ હૈં ઓટ ઉસ પર કઈ ઉપકારિયોં કા ઉપકાર હૈ, ઇસલિષ્ટ ઉસે સબસે અધિક વિનમ્ર, કૃતજ્ઞ ઓટ પરોપકારી બનના ચાહિષ્ટ, અન્યથા ઉસકી આત્મા કમી શુદ્ધ નહીં હો સકતી। ઇતના હી નહીં, બલ્કિ વહ અન્ય સમી જીવોં કી તુલના મેં અધિક દુર્ગતિ કો પ્રાપ્ત હોતા હૈ। મનુષ્ય કો સાતવેં નરક ઓટ નિગોદ (સબ સે નિમ્નયોનિ) કા અધિકારી કહા ગયા હૈ, ઓટ યહ બાત ઇસ દ્રષ્ટિકોણ સે પૂર્ણતઃ ઉચિત પ્રતીત હોતી હૈ।

When people commit a sin and also refuse to accept or acknowledge it, they gather many times more sin than someone, who admits the mistake.

Denying one's wrong doing makes the original fault multiply endlessly. To become free from the sin of ingratitude, one must practice gratitude. Gratitude is not repayment to the helper, but a way to protect one's self from the harm that ungratefulness causes.

The first and most basic duty of every human is to be grateful.

If one fails to follow his duty, he insults all the people, who have helped him — from parents to God and spiritual teachers — and become a violator of countless virtues. Humans have received the most support and resources among all living beings, so they should be the most humble, grateful, and helpful to others. If not, they not only fail to become pure, but fall into a worse state than even animals or lower life forms. That's why it is said that a human, who misuses his blessings, can be reborn in the 7th hell or Nigod (the lowest state of life). This is logically justified, because such a person wastes his/her highest potential.

: Summary :

Denying a sin is worse than committing it — It multiplies the fault.

Gratitude protects us from the harm caused by ingratitude.

Practicing gratitude is not about repaying, but self-purification.

Gratitude is the first and foremost duty of every human being. Without it, one disrespects all their benefactors, from parents to teachers and God.

Humans receive the most support and resources, so they must be the most grateful and helpful. If not, they fall into greater downfall than any other life form. Such misuse of the human-birth can lead to rebirth in the 7th hell or even Nigod, the lowest forms of existence.

દેવ - ગુરુ - ધર્મનો અનાદર અનંતાનુબંધી કષાય છે.

કૃતજ્ઞતા ભાવને ન વિકસાવનાર મનુષ્ય મોટી દુર્ગતિનો અધિકારી થાય છે, તેથી શાસ્ત્રકારોએ મનુષ્ય માત્રમાં આવશ્યક એવા સર્વસામાન્ય ધર્મોમાં કૃતજ્ઞતા ગુણની પ્રથમ ગણના કરી છે. તે ધર્મને જીવન પર્યંત મનુષ્યે છોડવો જોઈએ નહિ.

જેનાથી જીવને ઐશ્વર્ય મળ્યું, તેને ભૂલી જવામાં આવે,
તો મનુષ્યની અથવા જીવની યોગ્યતા ક્યારેય પણ વિકાસ પામતી નથી.

ઉપકારીઓને ભૂલી જનાર તીવ્ર કષાયને આધીન છે.

માણસ ફરજનું ફરજ લઈને જન્મે છે. એ ફરજ અદા કરવામાં ન આવે તો માનવનું જીવન વ્યર્થ છે. ઉપકારીઓને ન ભૂલવા એટલું જ નહિ, પરંતુ શોધવા માટે ફાંફાં ચ મારવા જોઈએ. નમસ્કારમાં કૃતજ્ઞતા છે, ભક્તિ છે, જ્ઞાન છે. કૃતઘ્ન - ભાવહીન આત્મા heartless છે.

देव, गुरु और धर्म का अनादर अनंतानुबंधी कषाय (अत्यंत घातक कर्मबंध) है।

जो मनुष्य कृतज्ञता की भावना को विकसित नहीं करता, वह गहरी दुर्गति का अधिकारी बनता है। इसलिए शास्त्रों में मनुष्य के लिए अनिवार्य माने जाने वाले सर्वसामान्य धर्मों में कृतज्ञता को प्रथम स्थान दिया गया है। इस धर्म को मनुष्य को जीवनभर नहीं छोड़ना चाहिए।

जिससे जीव को ऐश्वर्य प्राप्त हुआ है, यदि उसे ही भुला दिया जाए,
तो जीव की योग्यताएँ कभी विकसित नहीं होतीं।

जो अपने उपकारियों को भूल जाता है, वह तीव्र कषाय (क्रोध, मोह, द्वेष आदि) के अधीन है।

मनुष्य अपने जन्म के साथ ही कर्तव्यों का ऋण लेकर आता है। यदि वह इस ऋण को चुकता नहीं करता, तो उसका जीवन व्यर्थ हो जाता है। केवल उपकारियों को न भूलना ही पर्याप्त नहीं है, बल्कि उन्हें खोजने और उनकी पहचान करने का प्रयास भी करना चाहिए। नमस्कार में कृतज्ञता, भक्ति और ज्ञान तीनों समाहित हैं। एक कृतघ्न, संवेदनहीन आत्मा वास्तव में हृदयहीन होता है।

Disrespecting God, Guru, and True Religion is considered one of the most serious and long-lasting passions (Kashayas).

A person, who fails to develop gratitude, is destined to fall into a terrible spiritual downfall. That's why scriptures place 'gratitude' at the top of the list of basic human virtues - the kind of values that every human must have. This value of gratitude must be followed throughout one's entire life. If someone forgets the source of his/her progress or blessings, then their spiritual development stops.

**One who forgets the benefactors,
falls under the influence of intense negative emotions.**

Every human is born with a duty to repay the help he/she has received in life. If this duty is not fulfilled, human life is said to be wasted. It's not just about not forgetting the people who helped, but also about actively seeking out to express gratitude to them in person. In the act of bowing or paying respect, there is gratitude, devotion, and knowledge, but a person, who is ungrateful and emotionless, is considered heartless and disconnected from the soul's pure qualities.

: Summary :

Disrespecting God, Guru, or Dharma causes lifelong harmful emotions.

Ungrateful people face the worst fates.

That's why scriptures list gratitude as the most basic and important value of all.

We must never forget what gave us greatness.

Forgetting our benefactors shows our strong anger and ego.

We are born with a debt to repay. If we don't repay, our life is wasted.

We should actively look for those who helped us, not just avoid forgetting them.

Bowing down in prayer reflects gratitude, devotion, and knowledge.

An ungrateful soul is emotionless and heartless.

કૃતજ્ઞતા એ કર્મયોગનું બીજ છે.

ધર્મની ઉત્પત્તિનું મૂળ કૃતજ્ઞતા ગુણ છે. જે માણસમાં કૃતજ્ઞતા નથી, તેને ધર્મની શરૂઆત જ થતી નથી. બધા દોષોમાં કૃતઘ્નતા એ મોટો દોષ છે. એ ન ટળે, ત્યાં સુધી તેને ધર્મનો અધિકાર જ પ્રાપ્ત થઈ શકતો નથી. કૃતજ્ઞ આત્મા પોતાને ક્ષમા કરી શકતો નથી, બીજાને ક્ષમા કરે છે. પોતે દેવાદાર છે, મોટું દેવું ચૂકવી શકતો નથી, તેથી જ પોતાનું સ્વલ્પ લેણું જતું કરી શકે છે.

શેઠની સહાય વિના જેમ આગળ વધી શકાતું નથી, તેમ સમર્થની સહાય વિના મોક્ષમાર્ગ કાપી શકાતો નથી. જગતને પૂર્ણપણે જાણવા છતાં પોતાને ન જાણે, તેણે કંઈ જાણ્યું નથી કે જાણવા છતાં કંઈ મેળવ્યું નથી. કૃતજ્ઞતા ગુણનો વિકાસ કરાવવાની સાથે પરહિતાર્થની ભાવના શરણગમન વિકસાવે છે, જે ભાવના પુણ્યાનુબંધી પુણ્યનું ઉપાર્જન કરાવી જીવને અવશ્યપણે મુક્તિપુરીમાં લઈ જાય છે.

'કૃતજ્ઞતા કર્મયોગ કા વીજ હૈ'

ધર્મની ઉત્પત્તિ કા મૂલ કૃતજ્ઞતા રૂપી ગુણ મેં નિહિત હૈ. જિસ વ્યક્તિ મેં કૃતજ્ઞતા નહીં હૈ, ડસમેં ધર્મ કા પ્રારંભ હી નહીં હુઆ હૈ. સમી દોષોં મેં કૃતઘ્નતા સબસે બડા દોષ હૈ. જબ તક યહ નહીં મિટતા, તબ તક વ્યક્તિ ધર્મ કા અધિકારી નહીં બન સકતા. ઇક કૃતજ્ઞ આત્મા સ્વયં કો ક્ષમા નહીં કર સકતા, બલ્કિ દૂસરોં કો ક્ષમા કરતા હૈ. વહ સ્વયં ઋણી હોતા હૈ, ઇક બડા કર્જ ચુકાને મેં અસમર્થ હોતા હૈ, ડસલિઇ વહ અપને છોટે-મોટે લેન-દેન કો છોડ સકતા હૈ.

જિસ પ્રકાર સેઠ કી સહાયતા કે બિના વ્યાપાર મેં આગે નહીં બઢ શકતે હૈ, ડસી પ્રકાર સમર્થ (ગુરુ યા ધર્મ) કી સહાયતા કે બિના મોક્ષમાર્ગ પર આગે બઢના અસંભવ હૈ. યદિ કોઈ વ્યક્તિ સમસ્ત સંસાર કો જાન લે, પર સ્વયં કો હી ન પહચાને, તો ડસને વાસ્તવ મેં કુછ બી નહીં જાના, યા ફિર જાનકર બી કુછ પ્રાપ્ત નહીં કિયા. શરણાગતિ (આત્મસમર્પણ) કૃતજ્ઞતા કે વિકાસ કે સાથ-સાથ પરોપકાર કી ભાવના કો બી વિકસિત કરતી હૈ, જો પુણ્ય સંચિત કરતી હૈ ઓર જીવ કો મુક્તિ કે માર્ગ તક પહચાતી હૈ.

Gratitude is the seed of karmayog - the path of righteous action.

The foundation of dharma (righteousness) starts with the virtue of gratitude. If a person does not have gratitude, then true religion cannot even begin in his/her life. Among all faults or sins, ingratitude is the worst. As long as this fault remains, the person is not eligible for real religious progress.

A person with gratitude is...

able to forgive others, humble enough to not expect complete repayment for the help received, and chooses to give back even a little, in return for what he/she has received. Just like a employee cannot succeed without the help from a employer, In the same way, a soul cannot walk the path of liberation (moksha) without the help of the spiritually capable gurus, deities, saints, etc. Even if someone knows everything about the world, but does not understand his/her own self, actually know nothing or gain nothing despite knowing. Surrendering (sharanagati) helps develop both - gratitude and a selfless desire to help others. This quality leads to the accumulation of great virtues (punya) and ultimately guides the soul toward liberation.

: Summary :

Gratitude is the root of right action (karmayog).

Religion begins only with gratitude. Without it, a person has no right to religion.

Grateful souls forgive others and try to let go of their own demands.

Just like one can't move ahead in job without the support from his employer, similarly one can't reach liberation without support of great souls.

Knowing the world is not enough – knowing yourself is more important.

Surrenderness (sharanagati) develops gratitude and inspires selfless service.

This service leads to great virtue and takes the soul toward liberation.

સઘળું બળ મેળવવાનું સાધન કૃતજ્ઞતા છે.

સત્યાત્રને સઘળી સંપત્તિઓ આવીને વરે છે. ગર્હ અને અનુમોદનપૂર્વકના શરણ વડે લઘુતા, નમ્રતા, કૃતજ્ઞતા કેળવાય છે અને એ ત્રણ ગુણ એવા છે કે તેનું સેવન કરનાર જીવને સત્યાત્ર પણ બનાવે છે.

દ્રવ્યઅરિહંતનો ભાવ સર્વને સુખી કરવાનો છે. ભાવઅરિહંતો દ્રવ્યસિદ્ધ છે. ભાવસિદ્ધોનો સ્વભાવ સર્વને સુખી કરવાનો છે. જે ભાવથી સ્વભાવ પ્રગટે, તેમાં ભાવ કરતાં ઉપકાર કરવાનું અર્ચિત્ય - અનંત - અકલ્પ્ય સામર્થ્ય પ્રગટે છે. ભાવમાં ઉપકાર કરવા માટે પ્રયત્નની જરૂર રહે છે, સ્વભાવમાં પ્રયત્નની અપેક્ષા નથી અને ઉપકાર થાય છે. તેને અંગ્રેજીમાં effort and effortless વચ્ચે રહેલા તફાવત જેટલો કહી શકાય. જેના મૂળમાં ઉપકાર કરવાનો સ્વભાવ હોય, તેના ફળમાં જે સ્વભાવ અધિક હોય, એ સમજી શકાય છે.

સંપૂર્ણ શક્તિ પ્રાપ્ત કરને કા સાધન કૃતજ્ઞતા હૈ.

મજ્જન વ્યક્તિ કો સમી સંપત્તિયાँ સ્વયં પ્રાપ્ત હો જાતી હૈ। પ્રાયશ્ચિત ઓર અનુમોદન સહિત શરણ લેને સે લઘુતા, નમ્રતા ઓર કૃતજ્ઞતા વિકસિત હોતે હૈ, ઓર યે ત્રીન ગુણ એસે હૈ, જો કિસી મી જીવ કો શ્રેષ્ઠ પાત્ર બના દેતે હૈ।

દ્રવ્ય અરિહંત કા સ્વભાવ સમી કો સુખી કરને કા હોતા હૈ। ભાવ અરિહંત, દ્રવ્યસિદ્ધ હોતે હૈ। ભાવસિદ્ધો કા સ્વભાવ મી સમી કો સુખી કરને કા હી હોતા હૈ। જિસ ભાવના સે સ્વભાવ પ્રકટ હોતા હૈ, ડસમેં ઉપકાર કરને કી અર્ચિત્ય (અકલ્પનીય), અનંત ઓર અપૂર્વ શક્તિ નિહિત હોતી હૈ।

ભાવ કે સ્તર પર ઉપકાર કરને કે લિષ્ટ પ્રયાસ કી આવશ્યકતા હોતી હૈ, લેકિન સ્વભાવ કે સ્તર પર પ્રયાસ કી અપેક્ષા નહીં હોતી, ઉપકાર સ્વતઃ હોતા હૈ। ડસે અંગ્રેજી મેં 'effort and effortless' કે બીચ કા અંતર કહા જા સકતા હૈ। જિસકા મૂલ સ્વભાવ હી ઉપકાર કરને કા હો, ડસકે પરિણામસ્વરૂપ વહી સ્વભાવ ઓર અધિક વિકસિત હોતા હૈ।

Gratitude Is the source of all types of strength.

It is the key to developing powerful inner qualities. A person who becomes worthy (satpatra) through gratitude and humility naturally attracts all types of success and blessings. By taking shelter (sharan) with repentance and appreciation, a person develops Humility (laghuta), Politeness (namrata), and Gratitude (krutagnyata). These three virtues help a soul become worthy of great spiritual advancement. The nature of Arihant Parmatma (liberated soul) is to bring happiness to all living beings.

There are two types of Arihants: **Dravya Arihants**, who have already achieved full liberation. **Bhav Arihants**, who are internally pure, still on the path. The essence of bhav-siddha (purest souls) is to wish happiness for all. When this inner nature becomes fully developed, the power to help others becomes infinite and effortless. When the wish to help others arises only through emotions (bhav), it needs effort, but when it becomes the soul's natural tendency (svabhav), it happens without effort. This difference is just like the difference between effort and effortlessness.

So, if someone's nature itself is rooted in service,
then the fruits that they carry will naturally reflect that same quality.

: Summary :

Gratitude is the source of all strength. All wealth naturally flows to the truly deserving.

Through surrender and respect, we develop humility and gratitude.

These qualities make a person worthy of receiving blessings.

The souls of Arihants want to bring joy to all living beings.

Their state of being (svabhav) helps others without effort.

There's a difference between effort-based help and effortless or natural help.

Those whose very nature is to help – like the Arihants – are full of infinite power.

કૃતજ્ઞતા ગુણના સ્વામી અને પરોપકાર ગુણના વ્યસની, તે અરિહંત દેવ.
અરિહંતની આજ્ઞામાં તર્કને અવકાશ જ નથી. 'ઉપકારને મોટો માનવો અને અપકારને નાનો માનવો' એ તર્કથી વિરુદ્ધ છે, છતાં ધર્મ આજ્ઞાગ્રાહ્ય છે, તેથી તેમ માનવું જ જોઈએ.

કૃતજ્ઞતા ગુણ મેળવવા માટે સિદ્ધનો નમસ્કાર સમર્થ છે.
સિદ્ધના નમસ્કારમાં સકલ વિશ્વનો અને સાધુના નમસ્કારમાં વિશ્વ પ્રતિ સમત્વનો ભાવ સમાઈ જાય છે. સકલ વિશ્વ સિદ્ધ છે પણ અસિદ્ધ નથી, તેથી સિદ્ધના નમસ્કારમાં વિશ્વને નમસ્કાર આવી જ જાય છે. આમ કૃતજ્ઞતા ગુણના વિકાસ માટે સિદ્ધનો નમસ્કાર સમર્થ છે. જે પોતાના બધાં કર્મો પ્રભુને અર્પણ કરે છે, તે જીવતાં પણ મોક્ષમાં જ છે. જેમ ઝાડનાં ફળ, નદીના પાણી અને પૃથ્વીનું અનાજ પરોપકાર અર્થે જ છે, તેમ ધર્માનું ધન પણ પરાર્થ માટે જ છે. આપવું અને વાવવું - બંને બરાબર (એકસમાન) જ છે.

જો કૃતજ્ઞતા का स्वामी और परोपकार का व्यसनी है, वे अरिहंत देव है।
અરિહંત की आज्ञा में तर्क का कोई स्थान ही नहीं है। 'उपकार को बड़ा मानना और अपकार को छोटा मानना' यह तर्क के विपरीत है, फिर भी धर्म आज्ञा-आधारित है, इसलिए हमें इसे स्वीकार करना ही चाहिए।

कृतज्ञता गुण प्राप्त करने के लिए सिद्धों को किया गया नमन समर्थ है।
सिद्धों को प्रणाम करने में समस्त विश्व की भावना समाहित हो जाती है, और साधुओं को नमन करने में विश्व के प्रति समत्व भाव प्रकट होता है।

સંપૂર્ણ વિશ્વ સિદ્ધ છે, લેકિન અસિદ્ધ નહીં, ઇસલિે સિદ્ધોં કો પ્રણામ કરને કા અર્થ પૂરે વિશ્વ કો પ્રણામ કરના છે. ઇસ પ્રકાર કૃતજ્ઞતા કે ગુણ કો વિકસિત કરને કે લિે સિદ્ધોં કો પ્રણામ કરના શ્રેષ્ઠ છે. જો અપને સમી કર્મો કો પ્રભુ કો સમર્પિત કરતા છે, વહ જીતે-જી મુક્તિ મેં હી છે. જિસ પ્રકાર વૃક્ષ કે ફલ, નદી કા જલ ઓર પૃથ્વી કા અન્ન પરોપકાર કે લિે હેં, ડસી પ્રકાર ધર્માત્મા કા ધન મી પરોપકાર કે લિે હોતા છે. દેના ઓર લોના (સંકલ્પ કરના), ડોનોં ઇક સમાન હી હેં.

**Arihant Bhagwant is the master of the virtue of gratitude and
is deeply absorbed in the virtue of benevolence (helping others).**

In the teachings of Arihants, there is no room for argument or logic. For example: Respecting help more than blaming hurt may seem illogical, but since it is the command of Arihant Bhagwant, it must be followed with faith and not to be debated.

To develop gratitude, bowing down to the Siddhas is very effective.

When we bow down to the Siddhas, we indirectly bow to the whole universe, because the whole universe is siddha and not asiddha, and by bowing to saints (Sadhus), we learn to see equality in all living beings. The entire universe is potentially liberated - it can become Siddha. So bowing to Siddhas means respecting that universal potential. Namaskar to Siddhas is a powerful way to grow gratitude. A person who surrenders all their actions to the Lord, lives in a state of liberation even while alive. Just like: A tree bears fruit not for itself, A river flows to serve others, The earth grows food for all beings, likewise, a religious person's wealth is also meant for the benefit of others. In the end: To give (donate) and to sow (invest in goodness) - both are equally valuable.

: Summary :

Arihant Bhagwant is the master of gratitude and addicted to helping others. His teachings leave no room for logical debate – we must accept them through faith.

In Jainism, to respect help (upkar) more than harm (apkar) is the ideal.
Bowing to Siddhas (liberated souls) develops the virtue of gratitude in us.

When we bow to Siddhas, it is like bowing to the whole world, because the whole universe is siddha and not asiddha and have experienced all forms of life.

A person who surrenders fully to God while alive is already free.
Just like trees, rivers, and Earth give without asking – so should wealth be used for helping others. Giving and sowing are equally important actions.

મનુષ્ય જન્મના આઠ ફળ:
પૂજ્યની પૂજા, દયા, દાન, તીર્થયાત્રા, જાપ, તપ, શ્રુતજ્ઞાન અને પરોપકાર.

પરોપકાર એ વિશ્વનો નિયમ છે. આદાન-પ્રદાનના નિયમ ઉપર વિશ્વનું સંચાલન છે. સૂર્ય, ચંદ્ર, મેઘ, પૃથ્વી, પાણી - એ સૌ તત્ત્વો ઉપરાંત અગ્નિ, વાયુ, આકાશ સૌને કાંઈ ને કાંઈ આપે જ છે. જે આપતાં નથી, તે નાશ પામે છે અને વિકૃત બને છે. આપો અને મેળવો. વાવો અને લાવો. કરો અને પામો. પરોપકારમાં શ્રેષ્ઠ અથવા પ્રધાન પરોપકાર કરનારા અરિહંત પરમાત્મા છે, તેથી તેઓ સર્વના પૂજ્ય છે.

આપણાથી વધુ જ્ઞાનાદિ ગુણને ધારણ કરનારાઓનો ઉપકાર માનવો જોઈએ કે તેઓ આપણને દ્રષ્ટાંત આપી તેવા થવાનો બોધ આપે છે, માર્ગ દેખાડે છે. આપણાથી દુઃખી જીવોને જોઈને તેમનો ગુણ માનવો જોઈએ કે દુઃખ ભોગવે છે તેઓ અને કડવાલાવ આપણામાં પેદા કરીને આપણી પાત્રતાને તેઓ વિકસાવે છે.

મનુષ્ય જન્મ કે આઠ ફળ છે:
પૂજનીય કી પૂજા, દયા, દાન, તીર્થયાત્રા, જપ, તપ, શ્રુતજ્ઞાન ઓર પરોપકાર।

પરોપકાર સંસાર કા નિયમ છે। ડસ વિશ્વ કા સંચાલન આદાન-પ્રદાન કે નિયમ પર આધારિત છે। સૂર્ય, ચંદ્રમા, બાદલ, પૃથ્વી, જલ - યે સભી તત્ત્વ, ઓર સાથ હી અગ્નિ, વાયુ ઓર આકાશ ભી, સભી કો કુછ ન કુછ પ્રદાન કરતે રહતે છે। જો દેને મેં અસમર્થ હોતે છે, વે નષ્ટ હો જાતે છે ઓર વિકૃત હો જાતે છે। ડસલિષ, દો ઓર પ્રાપ્ત કરો। બોઓ ઓર કાટો। કર્મ કરો ઓર ફલ પાઓ। સર્વોચ્ચ ઓર સબ સે મહાન પરોપકારી અરિહંત પરમાત્મા છે, ડસલિષ વે પૂજનીય છે।

જો હમસે અધિક જ્ઞાન આદિ ગુણ રહતે છે, ડનકે ઉપકાર કો સ્વીકાર કરના કાહિષ, ક્યોંકિ વે હમેં ઉદાહરણ દેકર પ્રેરિત કરતે છે, હમેં માર્ગ દિશ્વાતે છે। જો જીવ હમસે અધિક પીડિત છે, હમેં ડનકે ગુણો કો પહચાનના કાહિષ, ક્યોંકિ વે સ્વયં દુઃખ સહકર હમમેં કરુણા ઉત્પન્ન કરતે છે ઓર હમારી પાત્રતા કો વિકસિત કરતે છે।

The 8 Fruits (Benefits) of Human Life:

Worshipping the worthy (like saints or enlightened souls), Compassion, Charity, Pilgrimage, Chanting, Austerity, Knowledge of scriptures, and Helping others.

Helping others is not just a virtue; it's the natural law of the universe. The world operates on the principle of give-and-take that is mutual support. The sun, moon, clouds, earth, and water - along with fire, air, and space - All these natural elements constantly give something. They serve without asking. That's why, the world thrives. If someone only takes but never gives, he/she begins to decay and suffer. The rule is: Give and receive, Sow and reap, Act and earn. The greatest helpers in the world are the Arihant Paramatma (supreme enlightened souls). They serve all beings selflessly — hence, they are worshipped by everyone.

We must: Respect those, who have more virtues than us, because they guide us, set an example, and show us the path forward. Also be grateful to those who suffer, because their pain awakens compassion in us and helps us grow as better human beings.

: Summary :

Worship, compassion, charity, pilgrimage, chanting, penance, knowledge & service are the eight fruits of human life. Helping others (paropkar) is the law of the universe.

All elements – sun, moon, clouds, earth, water, air, space – give some or the other things to others. If someone doesn't give, he/she is destroyed or corrupted.

Give and receive. Sow and reap. Act and get results.

The highest givers are the Arihants – hence they are most worthy of respect.

We must respect those more knowledgeable, as they guide us forward.

Seeing the pain of others bring compassion and help us grow spiritually.

परमात्मानुं सामर्थ्य आपणुं कइ रीते बनी शके?

अपकार करनार प्रति प्रेम करवो अने तेनुं यथाशक्ति हित करवुं, अे कोइ परार्थ के परोपकार नथी, परंतु आपणो ज भरो स्वार्थ छे. प्राणीमात्र प्रति प्रेम करवाथी अने तेमनुं यथाशक्ति हित करवाथी आपणो तेमनुं जेटवुं हित करीअे छीअे, तेना करतां आपणुं पोतानुं अनेकगणुं हित करीअे छीअे, कारणके जे प्रमाणां आपणो प्राणीमात्र प्रति आपणो प्रेम दर्शावीअे छीअे, ते प्रमाणां आपणो परमात्माना नियमने अनुसरीअे छीअे, परमात्माना स्वलावने आपणां स्फूट करीअे छीअे अने परिणामे परमात्मानुं सामर्थ्य आपणुं थतुं जाय छे. अे ज प्रमाणे अन्यनो द्वेष करवाथी आपणुं अनेकगणुं अधिक अहित आपणो ज करीअे छीअे.

कृतज्ञता, परोपकार, निःस्पृहता, निःस्वार्थता वगैरे गुणो छे.
वगार ईच्छे बधा उपकार करी ज रखां छे, पछी ईच्छवानी जउर ज क्यां रहे?

परमात्मा की शक्ति हमारी कैसे बन सकती है?

जो हमारे साथ बुरा करता है, उसके प्रति प्रेम रखना और अपनी शक्ति अनुसार उसका भला करना, यह कोई परमार्थ या परोपकार नहीं है, बल्कि हमारा ही सच्चा स्वार्थ है। जब हम सभी प्राणियों से प्रेम करते हैं और उनकी शक्ति अनुसार भलाई करते हैं, तो जितना हम उनका उपकार करते हैं, उससे कहीं अधिक हम स्वयं का लाभ करते हैं, क्योंकि जिस अनुपात में हम सभी प्राणियों के प्रति प्रेम प्रकट करते हैं, उसी अनुपात में हम परमात्मा के नियम का पालन करते हैं, उनके स्वभाव को अपने भीतर आत्मसात करते हैं, और परिणामस्वरूप, परमात्मा की शक्ति हमारी बनती जाती है। उसी प्रकार, जब हम दूसरों से द्वेष करते हैं, तो हम अपना ही कई गुना अधिक अहित कर लेते हैं।

कृतज्ञता, परोपकार, निःस्पृहता और निःस्वार्थता – ये सभी गुण हैं।
बिना किसी इच्छा के भी, सभी किसी न किसी रूप में उपकार कर ही रहे हैं,
तो फिर इच्छा करने की आवश्यकता ही कहाँ रह जाती है?

How can the power of God (Parmatma) become ours?

When we love someone, who harms us and still try to do good to them, it is not just charity or selflessness - It is actually our true self-benefit (real self-interest). If we show love and care to all living beings and do whatever good we can for them, then the benefit they receive is much smaller compared to the huge benefit we ourselves receive. Why? Because when we love all beings, we are following the laws of God, and we start absorbing the qualities of the Divine within us. That means : the more we love all beings, the more we become like God in strength and nature. On the other hand, when we hate or harm others, we don't harm them as much as we harm ourselves - because hatred disconnects us from divine energy and causes inner damage.

Qualities like: Gratitude (Krutagyata), Helping others (Paropkar), Selflessness (Nisswarthata), Non-attachment (Nispruhata) are divine qualities. The truth is - the whole universe is already helping each other. So, if everyone is already giving selflessly, then there's no need to 'wish' to help. We should just live that way effortlessly.

: Summary :

Loving even those, who harm us is not just kindness - it is our true self-benefit. When we help others, we benefit ourselves even more, for we align with divine nature.

The more we love others, the more we become like God in strength and purity.

Hatred towards others harms us more than them.

Gratitude, helping others, detachment, and selflessness are god-like virtues.

The entire universe is giving selflessly - we must simply join that natural flow.

There's no need to force yourself to help;

it's already built into the system - just live accordingly.

કૃતજ્ઞતા એકમાત્ર એવો સદગુણ છે કે જેના વડે જીવ પોતાની પાત્રતાનો વિકાસ કરી અનંત સંપત્તિનો અધિકારી બની શકે છે.

'નમો અટિહંતાણાં।' આ પદના 7 અક્ષરો જે જપે, તે શીઘ્રપણે ભવરૂપી દાવાનળનો ઉચ્છેદ કરે છે, કારણકે તેમાં 'આત્મા એ જ પરમાત્મા' એવી ભાવના સતત થયાં કરે છે એટલું જ નહીં, પરંતુ આવી ઉચ્ચ કોટિનું જ્ઞાન જેમના તરફથી આપણને મળ્યું, તેમના પ્રતિ કૃતજ્ઞતાનો ભાવ સતત કેળવાયા કરે છે.

કૃતજ્ઞતાપતયઃ। પરાર્થવ્યસનિનઃ।' અર્થાત્:

કૃતજ્ઞતા ગુણના સ્વામી તીર્થકરો પરાર્થવ્યસની હોય. આ બંને વ્યવહારનયના બીજ છે. 'બીજા બધા આપણા ઉપર ઉપકાર કરનારા છે' એ સ્વીકારવું, તે કૃતજ્ઞતા ગુણને કેળવનાર છે. તેમાંથી જ પરાર્થવ્યસનિતા પ્રગટે છે અને નિશ્ચયનો સિદ્ધાંત નિષ્પન્ન થાય છે.

કૃતજ્ઞતા હી એકમાત્ર એસા સદ્ગુણ હૈ જિસકે માધ્યમ સે જીવ અપની પાત્રતા કા વિકાસ કર અનંત સંપત્તિયોં કા અધિકારી બન સકતા હૈ।

'નમો અટિહંતાણાં' -જો હમ મંત્ર કે સાત અક્ષરોં કા જપ કરતા હૈ, વહ શીઘ્ર હી ભવ રૂપી મહાઅગ્નિ કો નષ્ટ કર સકતા હૈ, ક્યોંકિ હમમેં 'આત્મા હી પરમાત્મા હૈ' -એસી ભાવના નિરંતર જાગૃત હોતી રહતી હૈ। इतना ही नहीं, बल्कि जिनसे हमें इतना उच्चतम ज्ञान प्राप्त हुआ है, उनके प्रति कृतज्ञता का भाव भी निरंतर विकसित होता है।

કૃતજ્ઞતાપતયઃ। પરાર્થવ્યસનિનઃ।' અર્થાત્:

કૃતજ્ઞતા કે સ્વામી તીર્થકર પરાર્થ (પરોપકાર) મેં રત હોતે હૈં। ये दोनों व्यवहारनय (आचरण संबंधी सिद्धांत) के मूल बीज हैं। 'सभी जीव हमारे उपकारकर्ता हैं' - इस भाव को स्वीकार करना ही कृतज्ञता को विकसित करने वाला है। इसी से परार्थव्यसनिता (परोपकार की प्रवृत्ति) प्रकट होती है, और इसी से ही निश्चयनय (परम सत्य का सिद्धांत) का निष्पादित होता है।

Gratitude is the only virtue that allows a soul to develop

its potential and become the rightful owner of infinite spiritual wealth.

The seven letters of the mantra 'नमो अरिहंताणं' (I bow to the Arihants) immediately extinguish the fire of worldly suffering, because this mantra instills the belief that the soul is one with the Supreme Soul. It not only creates this thought, but also maintains a continuous feeling of gratitude (krutgyta) toward those, who have blessed us with such high knowledge.

The verse 'कृतज्ञतापतयः। परार्थव्यसनिनः।' means that Tirthankaras (enlightened beings) are addicted to serving others through selfless help, and they are masters of gratitude. These two principles: gratitude and the dedication to serving others, are the foundation of both - our worldly duties and spiritual progress. By accepting that others are constantly helping us, we cultivate gratitude, and from gratitude comes the tendency to selflessly serve others. From this principle of selflessness, there comes a firm determination to progress on the path of truth and spiritual success.

: Summary :

Gratitude is a powerful quality that helps the soul grow and attain spiritual wealth.

Reciting 'Namo Arihantānam' regularly burns away the fire of worldly sufferings.

It helps us realize the soul is divine (Atma = Parmatma).

It keeps alive the feeling of thankfulness to those,
who gave us this spiritual knowledge.

Tirthankars are full of gratitude and always work for the welfare of others.

Accepting that 'others have helped me' builds gratitude.

From gratitude comes the quality of helping others.

Gratitude leads to understanding of VyavhārNay and finally to NishchayNay.

કૃતજ્ઞતા ગુણનો પ્રભાવ

બીજાએ કરેલા ગુણને જાણવા અને ભૂલવા નહીં, એથી ક્ષાન્ત્યાદિ અને જ્ઞાનાદિ ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે. ગુણ કોણે કર્યો નથી? અર્થાત્ વસ્તુમાત્રથી ગુણ થાય છે, પછી તે ચેતન હોય या જડ. તેથી પ્રત્યેકથી યતો ગુણને જાણવાથી, ન ભૂલવાથી, સતત સ્મૃતિપથમાં રાખવાથી ક્ષમા, મૈત્રી, નમ્રતા, સરળતા, સંતોષ, સંયમ, તપ, સત્ય, શૌચ, આર્કિચન્ય અને બ્રહ્મચર્ય ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે. બીજાથી હંમેશા ઉપકાર જ થાય છે, અપકાર થતો જ નથી. બીજાનો પોતાના ઉપર થઈ રહેલો ઉપકાર ન માનવાથી જ અપકાર થાય છે, તેથી પોતાના અપકારને ન ઈચ્છવાવાળાએ બીજાનો ઉપકાર જ માનવો જોઈએ, અપકાર નહીં.

બીજાનો અપકાર વિચારવાથી સમ્યક્ત્વગુણ નાશ પામે, ઉપકાર વિચારવાથી શમ - સંવેગાદિ ગુણો વધે છે. બીજાનો ઉપકાર માની પ્રત્યુપકાર માટે પ્રયત્નશીલ રહેનાર જ સમતા - શાંતિ - સુખનો અનુભવ કરી શકે છે.

‘કૃતજ્ઞતા ગુણ કા પ્રભાવ’

દૂસરો દ્વારા કિંઈ ગઈ ઉપકારો કો પહચાનના ઓર ઉન્હેં ન ભૂલના, ડસસે ક્ષમા, મૈત્રી, જ્ઞાનાદિ ગુણો કી વૃદ્ધિ હોતી હૈ. કોન ઈસા હૈ જિસને કોઈ ગુણ ન કિયા હો? હર વસ્તુ સે કોઈ ન કોઈ ગુણ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ચાહે ચેતન યા જડ. ડસલિંઈ પ્રત્યેક સે મિલને વાલે ગુણો કો જાનને, ન ભૂલને, ઓર સદૈવ ઠ્ઠરણ મેં ટક્ષને સે ક્ષમા, મૈત્રી, નમ્રતા, સરલતા, સંતોષ, સંયમ, તપ, સત્ય, શૌચ, આર્કિચન્ય ઓર બ્રહ્મચર્ય જૈસે સદ્ગુણો કી વૃદ્ધિ હોતી હૈ. દૂસરો સે સદૈવ ઉપકાર હી પ્રાપ્ત હોતા હૈ, અપકાર કભી નહીં. જો વ્યક્તિ દૂસરો કૈ ઉપકાર કો સ્વીકાર નહીં કરતા, વહી અપકાર અનુભવ કરતા હૈ. ડસલિંઈ જો અપના અહિંત નહીં ચાહતા, ઉસે હમેંશા દૂસરો કૈ ઉપકાર કો હી માનના ચાહિંઈ, ન કિ અપકાર કો.

દૂસરો કૈ અપકાર કા વિચાર કરને સે સમ્યક્ત્વ (સહી દષ્ટિકોણ) ગુણ નષ્ટ હો જાતા હૈ, જબકિ ઉપકાર કો સ્વીકાર કરને સે શમ (શાંતિ), સંવેદના ઓર અન્ય સદ્ગુણ બઢતે હૈ. જો વ્યક્તિ દૂસરો કૈ ઉપકાર કો સ્વીકાર કરતા હૈ ઓર બદલે મેં ઉપકાર કરને કા નિરંતર પ્રયાસ કરતા હૈ, વહી સમતા, શાંતિ ઓર સચ્ચે સુખ કા અનુભવ કર સકતા હૈ.

The Impact of the virtue of Gratitude (krutgyta) is significant.

By recognizing the virtues others have done for us and never forgetting them, we grow qualities like forgiveness, knowledge, and others in us. Virtue is present in everything; it is not limited to living beings, but is also present in non-living things (matter).

Recognizing and remembering the virtue in everything—whether living or non-living, leads to the growth of qualities such as forgiveness, friendship, humility, simplicity, contentment, self-restraint, penance, truth, cleanliness, detachment, and celibacy.

Others always benefit us, they never harm us. If we fail to acknowledge the good that others do towards us, it leads to ingratitude, which is harmful. If we don't want to experience harm (ingratitude), we should always acknowledge the good that others do for us, and not forget it. Thinking of the good done by others helps us increase qualities like peace, compassion, and self-control. When we acknowledge the good in others, we remain focused on returning kindness and are motivated to help others. This leads to equanimity, peace, and happiness in life.

: Summary :

Recognizing and remembering others' good deeds grows many inner virtues.

Even non-living things (matter) can benefit us, so everything deserves thanks.

Remembering others' help builds forgiveness, friendliness, humility, contentment, etc.

If you always be positive to see others' help, you won't feel harmed or offended.

Thinking others harmed you destroys right faith;

while thinking they helped grows peace and self-control.

Feeling grateful and trying to return the favour brings equality, peace, & happiness.

કૃતજ્ઞતા અને પરોપકાર

(1) 'બીજા માટે કરે છે' એનો સ્વીકાર એ કૃતજ્ઞતા ગુણ છે. વ્યવહાર નયનો સિદ્ધાંત કૃતજ્ઞતા ગુણનો પોષક છે, કેમકે તે એમ માને છે કે બીજા બીજાનું કરી શકે છે.

(2) 'હું જ માટે કરી શકું છું' એનો સ્વીકાર એ પરોપકાર ગુણ છે. નિશ્ચય નયનો સિદ્ધાંત પરોપકાર ગુણનો પોષક છે, કેમકે તે એમ માને છે કે કોઈ કોઈનું કરી શકતું નથી.

કૃતજ્ઞતા અને પરોપકાર ગુણસિદ્ધિ માટે 3 ભૂમિકા:

(1) સતતાભ્યાસ: પહેલી ભૂમિકા moral life છે. (2) વિષયાભ્યાસ: બીજી ભૂમિકા religious life, જેમાં દાન - પૂજન એ ધર્મ છે. (3) ભાવાભ્યાસ: ત્રીજી ભૂમિકા spiritual life, જેમાં જ્ઞાન - ધ્યાન એ ધર્મ છે. પરોપકારમાંથી દાન અને જ્ઞાન પોષાય તથા કૃતજ્ઞતામાંથી પૂજન અને ધ્યાન પોષાય.

કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર

(1) 'દૂસરે મેરે લિએ કુછ કરતે હૈં' इस स्वीकारोक्ति को कृतज्ञता गुण कहा जाता है। व्यवहार नय (व्यावहारिक दृष्टिकोण) कृतज्ञता गुण का पोषक है, क्योंकि यह मानता है कि एक व्यक्ति दूसरे के लिए कुछ कर सकता है।

(2) 'में ही अपने लिए कर सकता हूँ' इस स्वीकारोक्ति को परोपकार कहा जाता है। निश्चय नय (आध्यात्मिक दृष्टिकोण) परोपकार गुण का पोषक है, क्योंकि यह मानता है कि कोई किसी और के लिए कुछ नहीं कर सकता।

કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર ગુણોની સિદ્ધિ કે લિએ 3 ભૂમિકાઈ:

(1) સતતાભ્યાસ - પહેલી ભૂમિકા: નૈતિક જીવન (Moral Life) (2) વિષયાભ્યાસ - દૂસરી ભૂમિકા: ધાર્મિક જીવન (Religious Life) જિસમેં દાન ઓર પૂજન ધર્મ માને જાતે હૈં। (3) ભાવાભ્યાસ - ત્રીસરી ભૂમિકા: આધ્યાત્મિક જીવન (Spiritual Life) જિસમેં જ્ઞાન ઓર ધ્યાન ધર્મ માના જાતા હૈ। પરોપકાર સે દાન ઓર જ્ઞાન પોષિત હોતે હૈં, જબકિ કૃતજ્ઞતા સે પૂજન ઓર ધ્યાન પોષિત હોતે હૈં।

Gratitude and Beneficence

(1) Acceptance of 'others do for me' is the virtue of gratitude. The principle of behavioral ethics supports the development of the virtue of gratitude, as it believes that others are capable of doing something for us.

(2) Acceptance of 'I alone can do' is the virtue of beneficence (doing good for others). The principle of detachment supports the development of beneficence, as it believes that no one else is capable of doing something for us.

Three aspects of Gratitude and Beneficence:

(1) Continuous Practice: The first aspect is of moral life, which involves living a good life with the right principles and values. (2) Subjective Practice: The second aspect is religious life, in which actions like charity (giving) and worship (pooja) are considered to be as religious duties. (3) Mental Practice: The third aspect is spiritual life, where practices like knowledge and meditation (dhyān) are essential for spiritual growth. Through beneficence, actions like charity and gaining knowledge are nourished, while through gratitude, worship and meditation are nourished.

: Summary :

Believing 'others help me' is Gratitude.

Believing 'I can help others' is Paropkār (Helping others).

Gratitude is linked to practical understanding (Vyavhār-Nay).

Helping others is linked to the spiritual view (Nishchay-Nay).

Three stages to develop these: Moral Life – Regular good actions.

Religious Life – Worship, giving, devotion. Spiritual Life – Knowledge and meditation.

Worship and meditation come from gratitude.

Giving and knowledge grow from the spirit of helping others.

રાગ - દ્વેષને નાશ કરવાનો ઉપાય

પ્રાપ્ત પદાર્થો ઉપર રાગભાવ નિવારવા માટે એ પદાર્થો જેમની કડલા વડે પ્રાપ્ત થયાં છે, તેમના ઉપકારનું સ્મરણ સતત રહેવું - વિસ્મરણ ન થવું, એ કૃતજ્ઞતા રૂપ ગુણસાધન બને છે.

કૃતજ્ઞતા ગુણ એમ બતાવે છે કે: બીજાઓ આપણને ગુણ કરે છે. પરોપકાર ગુણ એમ સૂચવે છે કે: આપણે બીજાઓનું ભલું કરી શકીએ છીએ. બીજાનું ભલું કરતા અભિમાનાદિ દોષ ન આવે, એ માટે બીજાનું ભલું કરવાથી આપણું જ ભલું થાય છે એ નિશ્ચય નયનું તત્ત્વજ્ઞાન ઉપકારક થાય છે. આપણું ભલું થવામાં બીજાનો પણ હિસ્સો છે, એ વ્યવહાર નયનું તત્ત્વજ્ઞાન કૃતજ્ઞતા ગુણમાં પ્રેરક બને છે.

ઉપાદાન તરીકે પોતે અને નિમિત્ત તરીકે બીજા, એ રીતે કાર્યોત્પત્તિમાં બંને કારણ છે.

રાગ और द्वेष को नष्ट करने का उपाय

जो वस्तुएँ हमें प्राप्त हुई हैं, उनमें राग (मोह) को टोकने के लिए यह स्मरण बना रहना चाहिए कि वे हमें दूसरों की कृपा के कारण प्राप्त हुई हैं। इस स्मरण का विस्मरण न हो—यही कृतज्ञता रूपी गुणसाधना है। कृतज्ञता का गुण यह दिखाता है कि: दूसरे हमारे लिए अच्छे कार्य करते हैं। परोपकारगुण यह इंगित करता है कि: हम दूसरों के लिए अच्छे कार्य कर सकते हैं।

दूसरों का भला करने पर अहंकार या अन्य दोष न आएँ, इसके लिए यह निश्चय नय (आध्यात्मिक दृष्टिकोण) का तत्त्वज्ञान सहायक होता है कि 'दूसरों का भला करने से हमारा ही भला होता है।' इसी प्रकार, व्यवहार नय (व्यावहारिक दृष्टिकोण) का तत्त्वज्ञान हमें यह समझने में मदद करता है कि हमारे कल्याण में भी दूसरों का योगदान होता है।

किसी भी कार्य की उत्पत्ति में दो कारण होते हैं:

1. उपादान रूप में स्वयं का प्रयास
2. निमित्त रूप में दूसरों का सहयोग।

Eliminating Attachment (Raag) and Aversion (Dvesh)

To overcome attachment (raag) towards material possessions, one must remember the kindness of those, who have helped us obtain these things. The constant remembrance of their good deeds prevents us from forgetting them, and helps cultivate the virtue of gratitude. The virtue of gratitude teaches us that: others do good for us. The virtue of beneficence (doing good for others) suggests: we can do good for others.

When we do good for others, we should not develop pride or other negative emotions. To avoid this, the philosophy behind the principle of 'doing good for others benefits us too' should be embraced. This philosophical understanding helps to avoid ego.

We must also recognize that others have a role in our own well-being. Therefore, the philosophical understanding of the inter-dependence between us and others in the process of doing good motivates us to develop the virtue of gratitude.

In the creation of actions, there are two factors:
The material cause (ourselves) and the instrumental cause (others).

: Summary :

To remove attachment, remember who helped you get things—this is gratitude.

Gratitude = Seeing others doing good to us.

Paropkar = We try to do good for others.

True spiritual wisdom says: By helping others, we actually help ourselves.

We grow when we accept both self-effort and others' help (Upādān + Nimit).

So gratitude and helping others are both necessary for progress.

ઉપાદાન તરીકે પોતે અને નિમિત્ત તરીકે બીજા, એ રીતે કાર્યોત્પત્તિમાં બંને કારણ હોવાથી બીજાઓનો ઉપકાર માનવાનું અને બીજાઓ ઉપર ઉપકાર કરવાનું કલિત થાય છે. બેમાંથી એક પણ ચૂકીએ તો 'ઉભય કારણથી કાર્યની ઉત્પત્તિ થાય છે' એ સત્યનો ઇન્કાર કર્યો ગણાય. કૃતજ્ઞતા ગુણ રાગભાવ ઉપર પ્રહાર કરે છે અને પરોપકાર ગુણ દ્વેષભાવ ઉપર ઘા કરે છે. દ્વેષભાવને જીતવા પરોપકૃતિ ગુણ આવશ્યક છે અને રાગભાવને જીતવા માટે કૃતજ્ઞતા ગુણ સહાયક છે. આ રીતે રાગ - દ્વેષને જીતવા માટેનું તત્ત્વજ્ઞાન વ્યવહાર - નિશ્ચયના તત્ત્વનો બોધ અને આચારમાં કૃતજ્ઞતા અને પરોપકાર ગુણનું પાલન છે.

લાગણીથી જે મળે, તે માંગણીથી કદી ન મળે. તીર્થકરો જીવો ઉપરની લાગણીથી સર્વોત્કૃષ્ટ પદ મેળવે છે. તીર્થકરો ઉપર લાગણી રાખવાથી કૃતજ્ઞ બનીએ છીએ. એ લાગણી જ પરોપકારની વૃત્તિવાળા બનાવે છે, કેમકે તેમાં જ તીર્થકરો પ્રત્યેની લાગણી કૃતાર્થતા અનુભવે છે.

કિસી બી કાર્ય કી ઉત્પત્તિ મેં ઢો કારણ હોતે હૈં, ડસલિએ ઢૂસરોં કે ઉપકાર કો સ્વીકાર કરના ઓર ઢૂસરોં કે લિએ ઉપકાર કરના ફલઢાયી હોતા હૈ. યઢિ હમ ડનમેં સે કિસી ઇક કો બી છોડ ઢેતે હૈં, તો 'ઢો કારણોં સે હી કાર્ય કી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ' ડસ સત્ય કા ડન્કાર કર ઢેઠતે હૈં. કૃતજ્ઞતા કા ગુણ ઢાગ (મોહ) કો નષ્ટ કરતા હૈ. પરોપકાર કા ગુણ દ્વેષ (ઘૂળા) કો સમાપ્ત કરતા હૈ. દ્વેષ કો જીતને કે લિએ પરોપકાર આવશ્યક હૈ, ઓર ઢાગ કો મિઢાને કે લિએ કૃતજ્ઞતા સહાયક હૈ. ડસ પ્રકાર ઢાગ ઓર દ્વેષ કો સમાપ્ત કરને કે લિએ હમેં તત્ત્વજ્ઞાન (સત્ય કા જ્ઞાન) કી આવશ્યકતા હોતી હૈ, જિસમેં વ્યવહાર ઓર નિશ્ચય ઢોનોં સિદ્ધાંતોં કી સમજ્ઞ તથા આચરણ મેં કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર કા પાલન કરના આવશ્યક હૈ. ભાવના સે જો પ્રાપ્ત હોતા હૈ, વહ કેવલ મૉંગને સે નહીં મિલતા.

તીર્થકર જીવોં કે પ્રતિ અપની ગહરી ભાવના સે સર્વોચ્ચ પદ પ્રાપ્ત કરતે હૈં. તીર્થકરોં કે પ્રતિ શ્રદ્ધા ઓર ભાવના ઢઢરને સે હમ કૃતજ્ઞ બનતે હૈં. યહ ભાવના હી હમેં પરોપકારી પ્રવૃત્તિ કી ઓર પ્રેરિત કરતી હૈ, ક્યોંકિ ડસમેં તીર્થકરોં કે પ્રતિ શ્રદ્ધા હમેં પૂર્ણતા કા અનુભવ કરાતી હૈ.

It is important to recognize and appreciate the help and kindness others offer. By doing so, we acknowledge their good deeds, and cultivate gratitude. Similarly, doing good for others brings good outcomes. Both recognizing others' good deeds and doing good for others are essential for our own spiritual and moral growth. If we fail to do one of the two, we are denying the truth that 'the origin of actions comes from both causes.' The virtue of gratitude combats attachment, while the virtue of beneficence helps in overcoming aversion. To overcome attachment, the virtue of gratitude helps us by preventing us from becoming overly attached to things, making us more mindful of others' contributions. To conquer aversion, the virtue of beneficence is necessary, as it guides us to do good for others, which, in turn, diminishes negative feelings. Overcoming attachment and aversion requires knowledge of both behavioural and conceptual philosophy. Practicing gratitude and doing good for others are the key virtues in this journey. Things that come from genuine emotion cannot be obtained by mere demand.

True fulfillment and spiritual progress come from cultivating sincere feelings. The Tirthankaras, who attain the highest spiritual status, do so due to their pure feelings towards all living beings. By cultivating similar feelings of reverence towards the Tirthankaras, we develop gratitude, which leads to spiritual fulfillment.

: Summary :

Denying either self-effort or others' help is ignoring the ultimate Truth.

Gratitude fights attachment; helping others fights hatred.

To overcome Raag-Dwesh, we must balance both views: self + others.

It leads to right conduct & spiritual virtues. From deep feeling can true blessings come.

Tirthankars have reached the highest states through deep feeling for others.

Feeling devotion toward them makes us grateful, and helps us want to serve others.

કૃતજ્ઞતા ગુણનું મહત્વ અપરંપાર છે, જે વિશિષ્ટ નિપુણમતિ વિના સમજમાં આવવું મુશ્કેલ છે.

જેમ દયા અને દાક્ષિણ્ય ગુણોનું પાલન ભદ્રક પરિણતિ માંગે, તેમ કૃતજ્ઞતા તથા પરોપકાર ગુણો અને તેનું મહત્વ સમજવા વિશેષ નિપુણમતિની આવશ્યકતા છે. જે વસ્તુ જેના તરફથી મળી હોય, તેનું વિસ્મરણ થવું, એ દોષરૂપ અને તેનું સ્મરણ રહેવું, એ ગુણરૂપ છે. જેમ વર્તમાન કાળે આપણને ઘણી વસ્તુઓ નથી મળી, તેમ ઘણી મળી પણ છે. જે નથી મળી, તેનો અસંતોષ છે, તેમ જે મળી છે, તેનો સંતોષ પણ અનુભવવો જોઈએ.

પોતાનો આત્મા મુક્તિમાર્ગ માટે લાયક છે કે કેમ એનું ખરેખરું જ્ઞાન તો 'તે પોતે કૃતજ્ઞતા ગુણનો સ્વામી છે કે નહીં?' તેના જ્ઞાન ઉપર આધાર રાખે છે. જો કૃતજ્ઞતા ગુણ ઉપર પોતે વિજય મેળવી શક્યો નથી, તો પોતે નવીન ગુણોનું પાત્ર કે ભાજન બની શકે તેમ નથી, એવું સચોટ જ્ઞાન વિશેષ નિપુણમતિ વિના આવી ન શકે.

કૃતજ્ઞતા ગુણ કા મહત્વ અપાર છે, જિસે વિશિષ્ટ બુદ્ધિમત્તા કે બિના સમજના કઠિન છે.

જિસ પ્રકાર દયા ઓર દાનશીલતા ગુણો કે પાલન કે લિષ્ટ શ્રેષ્ઠ મનોવૃત્તિ આવશ્યક હોતી છે, ડસી પ્રકાર કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર જેસે ગુણો કા મહત્વ સમજને કે લિષ્ટ મી વિશેષ બુદ્ધિમત્તા આવશ્યક છે. જિસ વસ્તુ કી પ્રાપ્તિ જિસ સ્ત્રોત સે હુઈ હો, ડસે ભૂલ જાના દોષ છે ઓર ડસે સ્મરણ મેં ટલ્લના ગુણ છે. જિસ પ્રકાર વર્તમાન મેં હમને કઈ ચીજે નહીં મિલી છે, ડસી પ્રકાર હમને બહુત કુછ મિલા મી છે. યદિ જો નહીં મિલા, ડસકા અસંતોષ છે, તો જો મિલા છે, ડસકા સંતોષ મી અનુભવ કરના ચાહિષ.

યહ જાનને કા સહી તરીકા કિ કયા હમારી આત્મા મોક્ષ કે યોગ્ય છે યા નહીં, ડસ બાત પર નિર્ભર કરતા છે કિ હમ કૃતજ્ઞતા કે ગુણ કે સ્વામી છે યા નહીં? યદિ કોઈ વ્યક્તિ કૃતજ્ઞતા પર વિજય પ્રાપ્ત નહીં કર સકા છે, તો વહ નષ્ટ સદ્ગુણો કા પાત્ર નહીં બન સકતા, ડસકા સહી જ્ઞાન વિશિષ્ટ બુદ્ધિમત્તા કે બિના સંભવ નહીં છે.

The significance of the virtue of gratitude is so vast, that it is difficult to understand without having a certain level of wisdom or special understanding. Similar to how compassion and generosity require skillful practice to be fully appreciated, the virtues of gratitude and beneficence also need special wisdom to understand their depth and importance. If we forget the help we have received, it is our flaw.

Remembering the good we have received is a virtue. This is an essential aspect of gratitude. In life, there are things we don't have, and there are things we do have. When we focus on what we lack, we feel dissatisfaction, but we must also take time to appreciate and feel contentment with the things that we already have.

To truly know whether we are ready for spiritual liberation or moksh, we must reflect on whether we possess the virtue of gratitude or not. If we have not mastered the virtue of gratitude, we cannot progress to new virtues or attain spiritual qualities.

If we haven't achieved victory in the virtue of gratitude, we cannot become worthy or deserving of new virtues. True spiritual progress and the ability to develop new virtues depend on mastering gratitude first. To understand this fully requires special wisdom.

: Summary :

Gratitude is a deep subject; it needs wisdom to understand fully.

Just like compassion needs a good heart, gratitude needs clear understanding.

Forgetting what someone gave us is a fault; remembering is a virtue.

Even if we don't have everything, we have much to be thankful for.

True test: 'Am I grateful?' If not, I'm not ready to receive higher virtues.

Without gratitude, soul can't walk on the path of liberation.

પ્રાપ્ત ગુણોનો સદુપયોગ કરવાની યાવી કોઈ હોય, તો તે કૃતજ્ઞતા ગુણ છે.

તે ગુણના અભાવમાં પ્રાપ્ત ગુણો અહંકારનાં કારણ બને છે, સદુપયોગ થવાને બદલે તે બીજાઓને ત્રાસ આપવાના દુરુપયોગમાં મોટે ભાગે વપરાય છે. આવા અનર્થોથી બચાવી લેનાર એક કૃતજ્ઞતા ગુણ છે, તેથી તેનો સ્વીકાર કરવા તત્પર થવું, એ જ બુદ્ધિનું સાચું ફળ છે. શાસ્ત્રકારોએ વારંવાર કાયોત્સર્ગનું ફરમાન ઉપદેશ્યું છે, કેમકે કાયોત્સર્ગની ક્રિયા અને તેમાં તીર્થંકર દેવોના નામ સહિત થતું સંકીર્તન – એ એક પરમોચ્ચ ક્રિયા છે. તે વડે જીવત્વ અદ્ભુત વિકાસને પામે છે, અહંતા અને મમતા ઓગળી જાય છે તથા કૃતજ્ઞતા અને પરાર્થતાની ઉદાત્ત વૃત્તિઓ તેની ટોચે પહોંચે છે.

‘મૈત્રીની જીવનમાં શી જરૂર છે?’ એમ કહેનારો માણસ
‘કાંટા ઉપર જેને ચાલવું છે, તેને પગરખાંની શી જરૂર છે?’ એના જેવો જ પ્રશ્ન ઉભો કરનાર છે.

यदि प्राप्त गुणों के सदुपयोग की कोई कुंजी है, तो वह कृतज्ञता है।

यदि यह गुण न हो, तो प्राप्त गुण अहंकार का कारण बन जाते हैं और उनके सदुपयोग के बजाय वे दूसरों को पीड़ा देने के लिए दुरुपयोग में आ जाते हैं। इन विनाशकारी परिणामों से बचाने वाला एकमात्र गुण कृतज्ञता है। इसीलिए, इसे अपनाने के लिए तत्पर रहना ही बुद्धि का सच्चा फल है। शास्त्रों में बार-बार कायोत्सर्ग का उपदेश दिया गया है, क्योंकि कायोत्सर्ग की क्रिया और उस में तीर्थंकर देव के नाम के साथ किया गया संकीर्तन-एक परम श्रेष्ठ साधना है। इसके प्रभाव से जीव अद्भूत विकास प्राप्त करता है, अहंकार और ममता समाप्त हो जाते हैं, तथा कृतज्ञता और परमार्थ भावना सर्वोच्च स्तर तक पहुँच जाती हैं।

‘जीवन में मैत्री की क्या आवश्यकता है?’
ऐसा प्रश्न करने वाला व्यक्ति उसी प्रकार सोचता है, जैसे कोई कहे:
‘जिसे काँटों पर चलना हो, उसे जूते की क्या आवश्यकता?’

Gratitude Is the key to use the virtues one has acquired in the right way.

Without gratitude, these virtues may lead to ego instead of benefiting others, and instead of being used for good, they might be misused, causing harm to others.

When we lack gratitude, the virtues we possess can turn into a source of pride. Rather than being used positively, these virtues might be misused to trouble others. Gratitude Protects from Harm: The virtue of gratitude protects us from such harmful misuses. Therefore, being ready to accept gratitude is the true outcome of wisdom.

Renunciation of actions (carrying out work without attachment) is a key teaching in the scriptures. The practice of renouncing actions and regularly reciting the names of Prbhu is a supreme activity leading to extraordinary development of the soul. Through renunciation and remembering the names of the Tirthankaras, a person experiences incredible growth. Ego and attachment diminish, and gratitude and selflessness grow stronger, reaching their peak. A person who questions the need for friendliness in life is like someone asking: 'What's the use of shoes, while walking on thorny paths?'

: Summary :

Key to Right Use of Virtues:

Gratitude is the key to properly using whatever good qualities we have.

Without gratitude, talents can turn into ego and cause harm to us and others.

Gratitude protects from misuse of strength or gifts.

Letting go of pride and selfishness through worship and chanting leads to growth.

Worship towards the Tirthankars transforms pride into gratitude and service.

બીજાઓએ કરેલા ઉપકારનો પ્રત્યુપકાર એ કૃતજ્ઞતા છે.

જેમ કૃતજ્ઞતાના મૂળ અને ફળમાં પરોપકાર છે, એ જ રીતે પરોપકારના મૂળ અને ફળમાં પણ કૃતજ્ઞતા છે. કૃતજ્ઞતા ગુણનું પાલન કરતી વખતે પરોપકારગુણની વૃદ્ધિ થાય છે, તેવી જ રીતે પરોપકારનું બીજ પણ કૃતજ્ઞતા અને ફળ પણ કૃતજ્ઞતા ગુણની જ સિદ્ધિ છે.

કૃતજ્ઞતા ગુણના ભંડાર - શ્રીપાળ મહારાજ

(1) પોતે કોઈને પીડા કરે નહીં. (2) અપકારી ઉપર પણ ઉપકાર કરનાર. (3) માર્ગાનુસારિત્વ, સૌજન્ય અને કૃતજ્ઞત્વ ધરાવનાર. પરપીડાપરિહારી અને પીડાકારી ઉપર ઉપકારી શ્રીપાળ જેવા ઋષિપુત્રોની જગત ઉપર સૌથી મોટી દેન છે. સજ્જન પુત્રોના કાન શાસ્ત્ર સાંભળવા વડે શોભે છે પણ અલંકારોના કુંડલ વડે નહીં અને હાથ જેમ દાન વડે શોભે છે - કંકણ વડે નહીં, તેમ આ શરીર પરોપકાર વડે શોભે છે - ચંદન વડે નહીં.

દૂસરોં દ્વારા કિષ ગષ ઉપકાર કા પ્રત્યુપકાર કરના હી કૃતજ્ઞતા હૈ।

જિસ પ્રકાર કૃતજ્ઞતા કૈ મૂલ ઓઢ ફલ મૈં પરોપકાર સમાયા હુઆ હૈ, ઁસી પ્રકાર પરોપકાર કૈ મૂલ ઓઢ ફલ મૈં હી કૃતજ્ઞતા સમાહિત હૈ। જબ કોઈ મનુષ્ય કૃતજ્ઞતા કા પાલન કરતા હૈ, તો ઁસમૈં પરોપકાર કી ભાવના સ્વાભાવિક રૂપ સૈં બઢતી હૈ, ઁસી પ્રકાર પરોપકાર કી જડ હી કૃતજ્ઞતા હૈ ઓઢ ઁસકા અંતિમ ફલ હી કૃતજ્ઞતા ગુણ કી સિદ્ધિ હૈ।

કૃતજ્ઞતા ગુણ કા ભંડાર — શ્રીપાલ મહારાજા

(1) વહ કહી કિસી કો પીડા નહીં પહુંચાતા। (2) ઉપકારી હી નહીં, બલ્કિ અપકારી પર હી ઉપકાર કરતા હૈ। (3) વહ માર્ગ કા અનુસરણ કરતા હૈ, સૌજન્યતા ઓઢ કૃતજ્ઞતા સૈં પરિપૂર્ણ ઢહતા હૈ। જો દૂસરોં કી પીડા ઢૂઢ કરતા હૈ ઓઢ કષ્ટ પહુંચાને વાલોં પર હી ઉપકાર કરતા હૈ, ઁસૈં (શ્રીપાલ જૈસૈં) ઋષિતુલ્ય મહાપુરુષ સંસાર કૈં લિષ સબ સૈં બઢી ઢૈન હૈં। સજ્જન પુરુષોં કૈં કાન વેઢ-શાસ્ત્રોં કૈં શ્રવણ સૈં શોભિત હોતૈ હૈં, ન કિ કેવલ આભૂષણોં સૈં। જૈસૈં હાથ ઢાન સૈં શોભિત હોતૈ હૈં, ન કિ કેવલ કંગન સૈં; વૈસૈં હી યહ શરીર પરોપકાર સૈં શોભિત હોતા હૈ, ન કિ કેવલ ચંઢન સૈં।

Gratitude and its Relationship with Selflessness (Paropkar):

Gratitude means repaying the good deeds done by others. Just as gratitude has selflessness (Paropkar) at its core, selflessness also has gratitude at its foundation. While practicing gratitude, a person develops more of the quality of selflessness. Gratitude Enhances Selflessness: when we practice gratitude, it naturally increases the virtue of selflessness. Similarly, selflessness also stems from and results in gratitude.

Characteristics of Gratitude

A person with gratitude never causes pain or harm to others.

A person, who even when harmed, repays with good deeds.

A person, who follows the right path, showing politeness and gratitude.

Great souls, like Shripal Maharaja, avoid causing others pain and repay harm with good, are considered the greatest benefactors of the world. A good person shines by listening to the scriptures rather than by wearing ornaments, a person's hands shine through giving rather than wearing bangles, and the body shines through selfless actions rather than external adornments like sandal wood paste.

: Summary :

Mutual Growth: Returning the kindness done to us is true gratitude.

Gratitude and helping others grow together – one leads to the other.

ShriPāl Maharaja (a noble character) showed Ideal gratitude:

by never hurting anyone, and helped even those who harmed him.

He always behaved polite and grateful. Such people are the world's real blessings.

A person looks beautiful not by ornaments, but by virtues like charity and service.

परार्थसेवन માટે લાયક કોણ?

સ્વાર્થવૃત્તિનો ત્યાગ કરવા માટે શીલ અને તપધર્મ છે તથા પરાર્થવૃત્તિ પ્રગટાવવા દાન અને દયાધર્મ છે. કુશીલ સેવનાર પરાર્થપરાયણ કેમ બનશે? ઈચ્છાઓ ઉપર અંકુશ ન મૂકનાર પણ પરાર્થસેવન માટે લાયક રહી શકતો નથી. પરાર્થવૃત્તિ દાનધર્મથી વિકસિત થાય છે, તેમ શીલ અને તપધર્મ પણ પરાર્થવૃત્તિને વિકસાવે છે.

શીલ અને સદાચારનું પાલન ન કરવામાં આવે, તો પરાર્થલાભ ટકી ન શકે. પરાર્થલાભને પોષવા માટે જ શીલ અને સંયમ આવશ્યક છે, તેથી ધર્મ એક જ સિદ્ધ થયો. સ્વાર્થત્યાગ, પરાર્થપરાયણતાની વૃત્તિ અને તદનુસાર પ્રવૃત્તિ – એ જ ખરો ધર્મ છે. સર્વ જીવવિષયક મૈત્રી ન હોય, તો અહિંસા કેમ પળે? અસત્ય કેમ છૂટે? ચોરી અને જારી, અબ્રહ્મ અને પરિગ્રહ દોષરૂપ કેમ લાગે?

પરમાર્થ સેવા કે યોગ્ય કોન છે?

સ્વાર્થ વૃત્તિ કા ત્યાગ કરને કે લિષ શીલ (સદાચાર) ઓટ તપ ધર્મ આવશ્યક હૈં, જબકિ પરમાર્થ વૃત્તિ કો વિકસિત કરને કે લિષ દાન ઓટ દયા ધર્મ આવશ્યક હૈં। જો દુરાચાર મૈં લિપ્ત હૈ, વહ પરમાર્થ કે પ્રતિ સમર્પિત કેસે બનેગા? જો અપની ઈચ્છાઓ પર નિયંત્રણ નહીં રહતા, વહ બી પરમાર્થ સેવા કે યોગ્ય નહીં રહ સકતા। જિસ પ્રકાર દાન ધર્મ સે પરમાર્થ વૃત્તિ વિકસિત હોતી હૈ, ઁસી પ્રકાર શીલ ઓટ તપ ધર્મ બી પરમાર્થ વૃત્તિ કો વિકસિત કરતે હૈં।

યદિ શીલ (સદાચાર) ઓટ સંયમ કા પાલન ન કિયા જાણ, તો પરમાર્થ ભાવ ટિક નહીં સકતા। પરમાર્થ ભાવ કો પોષણ દેને કે લિષ શીલ ઓટ સંયમ આવશ્યક હૈં, ઈસલિષ ધર્મ કા ઁક હી સિદ્ધાંત સ્થાપિત હોતા હૈ। સ્વાર્થ કા ત્યાગ, પરમાર્થ ભાવના કા વિકાસ, ઓટ ઁસકે અનુસાર કર્મ, ઁહી સચ્ચા ધર્મ હૈ। ઁદિ સમી જીવોં કે પ્રતિ મૈત્રીભાવ ન હો, તો અહિંસા કેસે સંભવ હોગી? અસત્ય કેસે છૂટેગા? ચોરી, વ્યભિચાર, અનૈતિક આચરણ ઓટ સંપત્તિ કા લોભ દોષરૂપ કેસે પ્રતીત હોંગે?

Who is Eligible for Selfless Service?

To give up selfish motives, a person must cultivate qualities like moral conduct (Shil) and ascetic practices (Tap). To develop selflessness for the benefit of others, one must practice charity (Daan) and compassion (Daya). Can an Unrestrained Person Serve Selflessly? A person who does not control their desires cannot truly engage in selfless service. Selfless service requires one to have mastery over their wants and desires.

How to Develop Selflessness?

Just as charity helps develop selflessness, so do moral conduct (Shil) and ascetic practices (Tap). These qualities foster selflessness in a person. Without the adherence to moral conduct and ascetic practices, one cannot maintain a selfless attitude. Moral conduct and self-restraint are essential to sustain a selfless attitude. If these qualities are ignored, the ability to be selfless cannot endure.

True religion consists of renouncing selfishness, developing selflessness for others, and aligning actions with this selfless intention. This is the essence of Dharma. If one does not have universal love for all living beings, how can one practice non-violence? If one does not love all beings, how can one reject falsehood, theft, and greed? Without compassion for all, why would one refrain from causing harm or dishonesty?

: Summary :

To give up selfishness, one needs self-discipline and spiritual practice.
With control over desires, true service is possible. Charity grows service mindset,
but so does ethical conduct. Without ethics, selfless service won't last.
True religion is: leaving selfishness and serving others.
Friendship toward all is necessary, otherwise how can we practice non-violence?

क्रोध, मान, माया के लोल त्यां सुधी ज ल्याति धरावी शके,
के ज्यां सुधी सर्वज्ञवविषयक मैत्रीभाव प्रगट्यो नथी.

सर्व ज्ञवने समान मान्या पणी क्रोध वणी कोना उपर? मान, माया के लोल वणी कोना उपर?
धर्मनुं कोर्पला अंग धर्म त्यारे ज वने के ज्यारे ते सर्व ज्ञवो प्रत्येना स्नेहना आविर्भाव उपे होय. अनंत
ज्ञाननी ज्ञानी केदमांथी छोडावनार सिद्ध लगवंतनो उपकार अतीन्द्रिय छे. तीर्थकरो तो पणी उपकार करी शके
छे. जे उपकार अरिहंत नथी करतां, ते सिद्ध लगवंतो करे छे. सिद्धनी उपासना करवाथी सिद्धना ज्ञवो साथे
आपणुं अनुसंधान थाय छे. अरिहंतोने पण आदर्श तो सिद्धनो ज छे.

‘योगद्रष्टि समुच्चय’मां कबुं छे के:

श्रुतादि गुणत्रयनी प्राप्तिनुं परम बीज, योगी महात्माओं सिद्ध अने अपन्थ्य फल निष्पादक
अपुं परिशुद्ध परोपकारकरण कबुं छे, जे कारणथी परोपकारमां अलिनिवेश राखवो.

**क्रोध, मान, माया और लोभ तब तक ही अस्तित्व में रह सकते हैं,
जब तक सभी जीवों के प्रति मैत्रीभाव प्रकट नहीं हुआ है।**

जब सभी जीवों को समान माना जाए, तो फिर क्रोध, मान, माया और लोभ किस पर?
धर्म का कोई भी अंग तभी धर्म है जब वह सभी जीवों के प्रति स्नेह के रूप में प्रकट हो। अनंतकाल
के अंधकारमय कारावास से मुक्त कराने वाले सिद्ध भगवान का उपकार इंद्रियों से परे (अतीन्द्रिय)
है। तीर्थकर भगवान तो बाद में उपकार कर सकते हैं। जो उपकार अरिहंत नहीं कर सकते, वह सिद्ध
भगवान करते हैं। सिद्धों की उपासना करने से हमारा संबंध सिद्ध के जीवों से जुड़ता है। यहाँ तक
कि अरिहंतों का भी आदर्श सिद्ध अवस्था ही है।

‘योगद्रष्टि समुच्चय’ में कहा गया है कि...

श्रुत (ज्ञान) आदि गुणत्रय की प्राप्ति का परम बीज योगी महात्माओं के लिए
सिद्ध और अविनाशी फल देने वाला शुद्ध परोपकार कहा गया है।
इसी कारण परोपकार में गहरी श्रद्धा रखनी चाहिए।

**Anger, pride, illusion, and greed can only survive
as long as there is no feeling of universal love for all living beings.**

Once the feeling of universal love is established, negative emotions lose their hold. When we see all as equal, then there is no place for anger, pride, illusion, or greed. True religion can only exist when it manifests as love and affection for all living beings. Religion becomes meaningful when it is practiced with love for everyone, without discrimination. Help of enlightened beings (Siddhas and also Tirthankaras) is beyond worldly comprehension. They can free souls from the eternal bondage of ignorance and suffering. Tirthankaras are capable of helping others, and Siddhas also play a role in helping others in a higher, transcendent way. By worshipping the Siddhas, we can connect with their pure and liberated souls, which helps us progress spiritually. Even Arihats, who are enlightened beings, follow the path set by the Siddhas as their ideal.

As mentioned in the book 'Yogdrashti Samucchaya', the highest form of selfless service is practiced by enlightened yogis. This service is the key to achieving the ultimate fruits of liberation and purity. It is through such selfless service that one can achieve siddhi (spiritual perfection) and reach the highest level of spiritual realization.

: Summary :

Anger, ego, deceit, and greed stay alive until we feel selfless love toward all.

Once we see all souls as equal, there's no one to be angry at.

Every religious practice becomes real only when it's filled with love for all beings.

Even Siddhas (liberated souls) help us from beyond—through their pure energy.

Tirthankars too are ideal because of their compassion and service.

Ancient texts say: The root of gaining knowledge and ultimate success is selfless service, therefore dedicate yourself to helping others.

द्रव્યોપકાર અને ભાવોપકાર એટલે.... (1) દ્રવ્ય વડે ઉપકાર (2) ભાવ વડે ઉપકાર.

દ્રવ્ય વડે ઉપકાર એટલે ભૌતિક સાધનો વડે કરાતી સહાય અને ભાવ વડે ઉપકાર એટલે સહૃદયતાપૂર્વક કરાતી સહાય. ભાવ વડે ઉપકાર કરનારાઓમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ અને પ્રથમ ક્રમ અરિહંત પરમાત્માઓનો આવે છે. તેમના જેટલો વિશાળ ભાવ બીજાઓમાં સંભવતો નથી. તીર્થકરો સ્વયમેવ જગતના જીવોને ભાવ આપે છે.

એ ભાવ એટલો પ્રબળ હોય છે કે તેની સરખામણીમાં જગતના અન્ય જીવોના તમામ શુભ કે અશુભ ભાવોનું બળ કાંઈ વિસાતમાં નથી. ધર્મહીન આત્માને ધર્મ પમાડવો, એ ભાવોપકાર છે અને તે દ્રવ્યોપકાર કરતાં વધુ શ્રેષ્ઠ છે. એનો અર્થ એ થયો કે સ્વાર્થભાવમાં રહેલાં આત્માઓને પરમાર્થભાવવાળા બનાવવા, એ આપણું કર્તવ્ય છે. પરાર્થવ્યસનિતા અને કૃતજ્ઞતાસ્વામિતા એકબીજાના પરસ્પર પૂરક છે. પરાર્થવ્યસનિતાનું બીજ કૃતજ્ઞતાપતિતા છે, કૃતજ્ઞતાપતિતાનું બીજ પરાર્થવ્યસનિતા છે.

દ્રવ્યોપકાર – ભાવોપકાર का अर्थ है...

(1) દ્રવ્ય (ભૌતિક સાધનો) દ્વારા ઉપકાર। (2) ભાવ (સહૃદયતા) દ્વારા ઉપકાર।

ભાવ સે ઉપકાર કરને વાલોં મેં સર્વોચ્ચ સ્થાન અરિહંત પરમાત્મા का है। उनके समान विशाल भाव अन्य किसी में संभव नहीं। तीर्थकर स्वयं समस्त जीवों को भाव प्रदान करते हैं।

उनका भाव इतना प्रबल होता है कि संसार के अन्य सभी शुभ और अशुभ भावों की शक्ति उसके सामने नगण्य हो जाती है। धर्महीन आत्मा को धर्म की ओर ले जाना ही भावोपकार है, और यह द्रव्योपकार से भी श्रेष्ठ है। इसका अर्थ यह हुआ कि जो आत्माएँ स्वार्थ में लिप्त हैं, उन्हें परमार्थ के मार्ग पर लाना हमारा कर्तव्य है। परार्थ-निष्ठा और कृतज्ञता एक-दूसरे के पूरक हैं। परार्थ-निष्ठा का बीज कृतज्ञता में निहित है, और कृतज्ञता का बीज परार्थ-निष्ठा में समाया हुआ है।

Two Types of Service (Upkar):

(1) **Material Service (Druvyopkar):** Helping others through material means (physical support, goods, or resources). (2) **Sentimental Service (Bhavopkar):** This is helping others through emotional means, such as guiding them towards higher virtues or wisdom. The highest form of it comes from Arihants, or the Tirthankaras. Their spiritual intent is so powerful that it surpasses any other good or bad intentions in the world.

They give spiritual guidance to all beings. The power of their intentions is so immense that it outshines all other actions or feelings. Helping someone sentimentally is much more valuable than simply providing material support, as it is a greater service, because it impacts their eternal soul, unlike material help, which only addresses their immediate needs. Our duty is to transform selfish souls into spiritually aware ones, helping them understand and live by the higher truth. The relationship between selflessness and gratitude is mutually complementary. They both support each other in the process of spiritual progress. Selflessness and Gratitude form a cycle, where each quality nurtures the other. The more grateful a person becomes, the more selfless they become, and vice versa. A person who is grateful will naturally want to serve others selflessly, and one who serves others selflessly will cultivate gratitude.

: Summary :

Dravyaopkar = Helping others using material things.

Bhavopkar = Helping others through pure emotions or intentions.

Arihants are the best in helping with emotions. Their spiritual power is stronger than all.

Giving spirituality to the non-religious is Bhavopkar, and it is greater than giving material help. Our duty is to inspire selfish souls to become selfless.

Gratitude and selfless service support each other in every sense.

भक्त बनवानी शक्ति ज भगवद् भावनी जनेता छे. तेवी भक्तिनु उद्गम स्थान कृतज्ञता गुण छे.

कृतज्ञता गुण परार्थता लावे, जे भगवद्भाव लावे. भगवद्भाव प्रत्येनो भक्तिभाव अे पछा कृतज्ञतागुणनो जनक छे, तेथी पाछो भगवद्भाव जन्मे. भगवद्भाव, परार्थता, कृतज्ञता अने भक्तिने परस्पर संबन्ध छे. प्रेमीजनो कृतज्ञ, हितकारी, सुभकारी, गुणरागी, लीउ, लज्जावान, अशठ, सत्यवादी, सौम्य, अक्रूर, मध्यस्थ, अक्षुद्र, निर्भय, अद्वेषी अने अभेदी होय छे. भधा प्रकारना सद्गुणो प्रेमभावनो ज विस्तार छे.

जगतने भुश करवा वस्तुओ आपो, भगवानने प्रसन्न करवा छुवमात्रने पूर्ण प्रेम आपो. जेओनुं मुभ प्रसन्नतानुं घर, हृद्य दयाथी भरेलुं, वाणी अमृत जेवी भीही तथा कार्य परोपकारवाणुं होय, तेओ आ जगतमां कोने वंदनीय न होय?

**भक्त बनने की शक्ति ही भगवद्भाव की जननी है।
ऐसी भक्ति का उद्गम स्थान कृतज्ञता का गुण है।**

कृतज्ञता परार्थता (निःस्वार्थता) लाती है, और परार्थता भगवद्भाव उत्पन्न करती है। भगवद्भाव के प्रति भक्ति भी कृतज्ञता का ही परिणाम है, और इसलिए वह पुनः परार्थता और भगवद्भाव को जन्म देती है। भगवद्भाव, परार्थता, कृतज्ञता और भक्ति – इन सभी का आपस में गहरा संबंध है। सच्चे प्रेमीजन कृतज्ञ, हितकारी, सुखदायी, गुणों से प्रेम करने वाले, संवेदनशील, शर्मीले, निष्कपट, सत्यवादी, सौम्य, निर्दयता से रहित, निष्पक्ष, उदार, निर्भय, द्वेषरहित और मन में किसी प्रकार का खेद न रखने वाले होते हैं। सभी प्रकार के सद्गुण प्रेमभाव का ही विस्तार हैं।

जगत को खुश करने के लिए वस्तुएँ दो, और भगवान को प्रसन्न करने के लिए सभी जीवों को पूर्ण प्रेम दो। जिनका मुख प्रसन्नता का घर है, जिनका हृदय दयाभाव से भरा हुआ है, जिनकी वाणी अमृत के समान मधुर है, और जिनका कर्म परोपकार से युक्त है—वे किसे वंदनीय न हों?

**The ability to become a true devotee of God
comes from the Bhagavad Bhav (devotion to God).**

The origin of true devotion (Bhakti) is Gratitude (Kritagyata). It leads to selflessness, which in turn leads to a deeper devotion to God. Devotion (Bhakti), selflessness (Pararthna), and gratitude (Kritagyata) are all inter-connected.

Gratitude leads to selflessness. Selflessness leads to devotion to God.

Devotion to God enhances gratitude, and so the cycle continues. A true devotee (lover of God) is Grateful, helpful, brings happiness to others, loves virtues, shy, honest, gentle, non-hurtful, truthful, peaceful, fearless, and free from malice. All of these virtues stem from the feelings of love for Arihants and other parameshthies.

To make the world happy, give material things. To make God happy, give complete love to all living beings. Those whose speech is sweet like nectar, whose hearts are filled with compassion, and whose actions are selfless - such people are worthy of being worshipped by all in this world.

: Summary :

Devotion is born from Gratitude, and through this cycle, selflessness and devotion to God, that means Bhagavad Bhav grow together.

A true devotee embodies virtues like gratefulness, helpfulness, truthfulness, peace, and love for others.

**To make the world happy, give material help;
to please God, give full love to all beings.**

Those who have sweet speech, a compassionate heart, and selfless actions are deserving of universal respect and worship.

ભગવાનની ઈચ્છા બધાને સુખી કરવાની હોવા છતાં બધા સુખી થતાં કેમ નથી?
કારણકે બધા ભગવાનની ઈચ્છા પ્રત્યે કૃતજ્ઞતાનો ભાવ ધારણ કરી શકતાં નથી.

કૃતઘ્ન આત્માનું કદી કલ્યાણ ન થાય. સૌનું કલ્યાણ ઈચ્છનાર ભગવાન પ્રત્યે જેઓ કૃતજ્ઞતા ગુણથી દીન મુખવાળા થઈને અંતરથી નમે છે, તેઓ પોતાની નમ્રતાના કારણે જ નહીં, પરંતુ પ્રભુની પ્રબળ ઈચ્છાના કારણે સર્વ દુઃખથી મુક્ત થઈ જાય છે.

‘સવિ જીવ કહે શાસનરસી’ની ભાવનામાં પરોપકાર અને કૃતજ્ઞતા ઉત્કૃષ્ટપણે રહેલાં છે. મોક્ષસુખ પમાડવાની ઈચ્છા પાછળ ઉત્કૃષ્ટ પરોપકારવૃત્તિ અને સૌને પમાડવાની ઈચ્છા ઉત્કૃષ્ટ કૃતજ્ઞતાભાવ છે. સંસાર પરિભ્રમણમાં પોતાનો જીવ બધાના ઉપકાર તળે ધ્યેયરૂપે, જ્ઞેયરૂપે, અભિધેયરૂપે, હેયરૂપે કે ઉપાદેયરૂપે, કોઈને કોઈ પ્રકારે તથા સચેતન - અચેતન એમ સર્વ પદાર્થો કોઈને કોઈ પ્રકારના સંબંધરૂપે આવેલાં જ છે.

यदि भगवान की इच्छा सभी को सुखी करने की है, तो फिर सभी सुखी क्यों नहीं होते?
क्योंकि सभी भगवान की इच्छा के प्रति कृतज्ञता भाव धारण नहीं कर पाते।

एक कृतघ्न आत्मा कभी कल्याण प्राप्त नहीं कर सकती। जो लोग भगवान के प्रति कृतज्ञता के भाव से विनम्र होकर अंतर्मन से नमन करते हैं, वे केवल अपनी विनम्रता के कारण ही नहीं, बल्कि भगवान की प्रबल इच्छा के कारण भी समस्त दुःखों से मुक्त हो जाते हैं।

‘સવિ જીવ કરૂં શાસન રસી’ (સમી જીવોં કો ધર્મ કા આનંદ પ્રાપ્ત હો) કી ભાવના મેં
પરોપકાર ઓર કૃતજ્ઞતા સર્વોચ્ચ રૂપ સે સમાહિત હેં।

મોક્ષસુખ પ્રદાન કરને કી ઈચ્છા કે પીછે ઉત્કૃષ્ટ પરોપકાર વૃત્તિ હૈ, જો ઉત્કૃષ્ટ કૃતજ્ઞતા ભાવ હૈ। સંસાર મેં ભ્રમણ કરતે હુએ, પ્રત્યેક જીવ સમી કે ઉપકાર કે અર્ધીન કિસી ન કિસી રૂપ મેં-ધ્યેયરૂપ, જ્ઞેયરૂપ, અભિધેયરૂપ, હેયરૂપ, યા ઉપાદેયરૂપ મેં સજીવ-નિજીવ સમી તત્વોં સે કિસી ન કિસી પ્રકાર કા સંબંધ બનાએ રહત્તા હૈ।

Why Aren't All People Happy Despite God's Will?

God's will is to make everyone happy, but not everyone becomes happy, because not everyone can develop gratitude (Kritagyata) towards God's will.

A person, who is ungrateful will never experience true welfare or happiness. Those who develop gratitude towards God, and surrender humbly even in difficult times, will be freed from all sufferings. The humble and those who acknowledge God's will helps to attain peace and liberation, not just because of their humility, but because of the strong will of God. In the feeling of 'Serving all beings' (Savi Jeev Karu Shasanrasi), both selflessness and gratitude are expressed clearly. Desire to attain liberation and the desire to uplift others is rooted in selfless service and gratitude.

The Role of All Beings In the Cycle of Life: In the cycle of worldly existence, every living and non-living being is involved in the process of helping others in some way. All beings, consciously or unconsciously, are related to each other, either as a source of benefit, knowledge, or even as something to be discarded.

: Summary :

God's desire is for everyone to be happy, but not everyone becomes happy, because many are unable to cultivate gratitude towards God's will.

Ungrateful souls cannot attain true happiness or welfare, but those who are grateful and humble in recognizing God's will be freed from suffering.

Selfless service and gratitude are central to the idea of spiritual liberation and the desire to help others. All beings, whether living and non-living, are interconnected in the cycle of existence and always play some role in the process of helping each other.

સૌ પ્રત્યે સાચો કૃતજ્ઞતાભાવ હોય, તો ઉપકાર પ્રત્યે પ્રત્યુપકાર કરવાની વૃત્તિ જાગે, એ જ પરોપકાર ભાવ.

પરને ઉપકાર કરવા માટે થતાં ઉપકાર કરતી વખતે એવો ભાવ થવો જોઈએ કે: 'પર મારા ઉપકારી છે, માટે પ્રત્યુપકાર કરવો જોઈએ, અન્યથા કૃતઘ્નિ બનું.' કૃતઘ્નતા રૂપી પાપનું પ્રાયશ્ચિત કરવાને અર્થે થતું પરોપકાર ગુણનું પાલન - તે જ ચથાર્થ પરોપકાર છે. એ વૃત્તિ સિવાય થતો પરોપકાર એ પરોપકારાભાસ છે.

પરોપકારને નિર્મળ બનાવનાર કૃતજ્ઞતાભાવ છે અને કૃતજ્ઞતાને નિર્મળ બનાવનાર પરોપકારભાવ છે. બંને એકબીજાના પૂરક હોઈ મળીને સદ્ગુણરૂપ બને છે. છૂટા પડેલા બંને સદ્ગુણાભાસ છે અને બંનેને ઉત્પન્ન કરવામાં બીજ 'શિવમસ્તુ સર્વ જગતઃ।' ભાવ છે. એ ભાવ જ્યાં સુધી પ્રગટતો નથી, ત્યાં સુધી મહાપ્રમાદ, મહાપ્રજ્ઞાપરાધ, મહાસ્મૃતિભ્રંશ ચાલુ રહે છે.

यदि सभी के प्रति सच्ची कृतज्ञता हो, तो उपकार के प्रति प्रत्युपकार करने की प्रवृत्ति स्वतः जागृत होती है, इसी का नाम 'परोपकार भाव' है।

દૂસરોં કે ઉપકાર કા પ્રત્યુપકાર કરને કી ભાવના ઇસ પ્રકાર હોની ચાહિયે: 'અન્ય લોગ મેંટે ઉપકારી હૈં, ઇસલિયે મુઝેં ઁનકા પ્રત્યુપકાર કરના ચાહિયે, અન્યથા મેં કૃતઘ્ન બન જાઁંગા।' કૃતઘ્નતા રૂપી પાપ કે પ્રાયશ્ચિત કે લિયે કિયા ગયા પરોપકાર હી વાસ્તવિક પરોપકાર હૈ। ઁસ ભાવના કે બિના કિયા ગયા પરોપકાર કેવલ દિઁઁવા માત્ર હૈ।

પરોપકાર કો શુદ્ધ બનાને વાલી ભાવના કૃતજ્ઞતા હૈ, ઔર કૃતજ્ઞતા કો શુદ્ધ બનાને વાલી ભાવના પરોપકાર હૈ। ઁનોં ઁક-ઁસરે કે પૂરક હૈ ઔર મિલકર સદ્ગુણરૂપ બનતે હૈં। ઁદિ વે અલગ-અલગ હોં, તો વે સદ્ગુણોં કા આભાસ માત્ર હોતે હૈં। ઁન ઁનોં કો ઉત્પન્ન કરને કા મૂલ બીજ 'શિવમસ્તુ સર્વ જગતઃ।' (સંપૂર્ણ જગત કા કલ્યાણ હો) કી ભાવના હૈ। જબ તક ઁહ ભાવના જાગ્રત નહીં હોતી, તબ તક મહાપ્રમાદ (અત્યધિક અસાવધાની), મહાપ્રજ્ઞાપરાધ (બુદ્ધિ કા ઁરૂપયોગ), ઔર મહાસ્મૃતિ કા ભ્રંશ (સ્મરણશક્તિ કા નાશ) જારી રહતે હૈં।

True Gratitude Leads to Selfless Service.

When one has true gratitude towards others, the feeling of returning a favour arises naturally. This feeling is called the 'spirit of selfless service' (Paropkar Bhav).

When helping others, the mindset should be: 'Others are my benefactors, and because they have helped me, I should repay their kindness. If I don't, I will become ungrateful.' The feeling of gratitude is essential to avoid becoming ungrateful and is part of genuine selfless service, which involves performing acts of kindness with the intention of expressing gratitude. Without this attitude, any service performed may appear as false selfless service (Paropkarabhas).

Mutual Enhancement of Gratitude and Selfless Service:

True gratitude purifies selfless service, and true selfless service purifies gratitude. Both are complementary to each other and together form genuine virtues (Sadguna). If these virtues are disconnected, they are mere virtue reflections (Sadgunabhas). The Role of the Mindset 'Shivamastu Sarv Jagat': The attitude of 'May all beings be blessed' (Shivamastu Sarv Jagat) is the seed that generates both gratitude and selfless service. As long as this attitude doesn't manifest in the individual, great mistakes, unawareness, and forgetfulness persist.

: Summary :

Help If we are truly grateful, we naturally want to help others.

While helping others, one should think: 'They helped me, so I must give back.'

Helping others to wash away our own ungratefulness is true service.

Without gratitude, help is just fake kindness. Gratitude and helpfulness are interconnected virtues. The seed of both is the prayer: 'Let all the world be blessed.'

Without this feeling, we fall into deep ignorance and carelessness.

પંચપરમેષ્ઠિમાં શું પ્રશસ્ય છે?

અરિહંતોનો ઉપકાર, સિદ્ધોનો આધાર, આચાર્યનો આચાર, ઉપાધ્યાયનો વિચાર, સાધુનો સહકાર પ્રશસ્ય છે.

નમો = કૃતજ્ઞતા, દાન અને વિનયની સરિતા = જીવ.

અરિહંતાણં = પરોપકાર, વિવેક, અને પૂજનનો સાગર = શિવ.

કૃતજ્ઞતા અને પરોપકારની બે માત્રા ચલ્યાં વિના જૈનપણું સંભવે નહીં. આશયની વિશાળતા વગર, હૃદયના વિકાસ વગર અને બુદ્ધિની સૂક્ષ્મતા વગર જૈનત્વ કે જૈનધર્મ નથી. 'જન' ઉપર જ્યારે જ્ઞાન અને ક્રિયાશક્તિની બે માત્રા ચલે, ત્યારે 'જૈન' બને. પોતાની કૃતઘ્નતાનો સાક્ષાત્કાર કરે, તે જ નમ્ર થઈ શકે. કૃતજ્ઞતા, સહાનુભૂતિ, ક્ષમાશીલતા અને સહિષ્ણુતા વગરે ગુણો એ માનવતાનો વિકાસ છે.

સ્વાર્થ = નિષ્કૃતતા. તેને દૂર કરવા પરાર્થ જોઈએ જ. તે વિના હૃદય કોમળ બને નહીં.

હૃદયને આદ્ર કરવાનો ઉપાય પરાર્થવૃત્તિ અર્થાત્ પ્રવૃત્તિ છે.

પંચપરમેષ્ઠી મેં વ્યા પ્રશસ્ય હૈ?

અરિહંતોં કા ઉપકાર, સિદ્ધોં કા આધાર, આચાર્યોં કા આચાર, ઉપાધ્યાયોં કા વિચાર, સાધુઓં કા સહયોગ પ્રશસ્ય હૈ.

નમો = કૃતજ્ઞતા, દાન ઓર વિનય કી ધારા = જીવન.

અરિહંતાણં = પરોપકાર, વિવેક ઓર પૂજન કા સાગર = શિવ.

કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર કી દો માત્રાઈં પ્રાપ્ત કીં બિના જૈનત્વ અસંભવ હૈ. આશય કી વિશાલતા, હૃદય કી ઉદારતા ઓર બુદ્ધિ કી સૂક્ષ્મતા કે બિના ન તો જૈનત્વ સંભવ હૈ, ન હી જૈન ધર્મ! જબ 'જન' મેં જ્ઞાન ઓર ક્રિયાશક્તિ કી દો માત્રાઈં જુડતી હૈં, તમી વહ 'જૈન' બનતા હૈ. જો અપની કૃતઘ્નતા કો પહચાનતા હૈ, વહી વાસ્તવ મેં વિનમ્ર બન સકતા હૈ. કૃતજ્ઞતા, સહાનુભૂતિ, ક્ષમાશીલતા ઓર સહનશીલતા: યે ગુણ માનવતા કે વિકાસ કે પ્રતીક હૈં.

સ્વાર્થ = નિષ્કૃતતા. ઇસે દૂર કરને કે લીં પરાર્થ ચાહીં હી.

ઇસકે બિના હૃદય કોમલ નહીં બન સકતા. હૃદય કો કોમલ બનાને કા ઉપાય પરાર્થ વૃત્તિ હૈ.

The Five Praise-worthy Virtues in Panch Parmeshthies:

Arihants: The benefactors (Upkar) and enlightened beings.

Siddhas: The support (Aadhar) for spiritual advancement.

Acharyas: They teach and guide spiritual practices (Achaar).

Upadhyayas: They provide wisdom and guidance (Vichar).

Sadhus: They offer cooperation and support (Sahakar).

'Namo' symbolizes gratitude, donation, and humility.

'Arihantanam' refers to selflessness, discretion, and worship in Jainism.

Gratitude and selfless service are essential for Jainism. Jainism cannot be practiced without these two fundamental qualities. Jainism requires a broad developed heart, and refined intellect. When knowledge and action are in balance, one becomes a true Jain. Only those who recognize their ingratitude can truly become humble. Gratitude, empathy, forgiveness, and tolerance are qualities that develop humanity. Selfishness is cruelty, and it needs to be eliminated by cultivating selfless service. Without this selflessness, the heart remains hard and unfeeling. The solution to soften the heart is to get engaged in selfless actions and activities (Pararthvrutti).

: Summary :

5 Praise-worthy Virtues - Arihant: Purest help, Siddha: The goal, Acharya: Discipline, Upadhyay: Knowledge, Sadhu: Support. 'Namo' means showing gratitude and humility.

Without gratitude and service, you can't be a true Jain.

A Jain is someone, who has knowledge and right action.

Humanity is built on gratitude, forgiveness, and compassion. Selfishness = hardness.

Heart softens only through unselfish efforts.

કૃતજ્ઞતા અને પરોપકારભાવ જ તીર્થકરત્વ છે.

ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્યકાળમાં જે જીવો સંસાર કે મોક્ષનાં સુખ પામ્યા છે, પામે છે અને પામશે, તેની પાછળ તીર્થકર પરમાત્માની પુણ્યપ્રકૃતિ તથા તેનું ઉપાર્જન કરાવનાર પરોપકારવૃત્તિ તથા તેનું કારણ કૃતજ્ઞતાભાવ જ કારણભૂત છે.

કૃતજ્ઞતાગુણથી કલિત પરોપકારભાવ જ્યાં વર્તે છે, ત્યાં તીર્થકરત્વ જ ગુણરૂપે કાર્ય કરે છે. તત્ત્વતઃ કૃતજ્ઞતા અને પરોપકારભાવ જ તીર્થકરત્વ છે અને તેનાથી જ પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય તથા તેનાં ફલસ્વરૂપ સંસાર અને મોક્ષના અવ્યાબાધ સુખ રહેલાં છે, એટલે સર્વત્ર તીર્થકરદેવના ધર્મનો અને જિનેશ્વરદેવના શાસનનો જ પ્રભાવ અવિચ્છિન્નપણે વર્તા રહ્યો છે. પરોપકાર કરવો, એ આ જીવલોકમાં સારભૂત છે, પુત્રપુત્રી યિહ છે. ઉપકાર કરવો, પ્રિય બોલવું, અકૃત્રિમ સ્નેહ કરવો, સજ્જનોનો સ્વભાવ છે.

કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર ભાવ હી તીર્થકરત્વ હૈ.

ભૂત, વર્તમાન ઓર ભવિષ્ય મેં જો મી જીવ સંસાર યા મોક્ષ કા મુક્ષ પ્રાપ્ત કર ચુકે હૈં, કર રહે હૈં ઓર કરેંગે, ઉસકે પીછે તીર્થકર પરમાત્મા કી પુણ્યપ્રકૃતિ, ઉસકે અર્જન કા કારણ બનને વાલી પરોપકાર વૃત્તિ ઓર ઉસકા મૂલ કારણ કૃતજ્ઞતા ભાવ હી હૈ.

કૃતજ્ઞતા કે ગુણ સે વિકસિત પરોપકાર ભાવ જહાં વિદ્યમાન હોતા હૈ, વહાં તીર્થકરત્વ ગુણ રૂપ મેં કાર્ય કરતા હૈ. તત્ત્વતઃ કૃતજ્ઞતા ઓર પરોપકાર ભાવ હી તીર્થકરત્વ હૈં ઓર ઇન્હીં સે પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ઉત્પન્ન હોતા હૈ, જિસસે સંસાર ઓર મોક્ષ કા નિર્વિઘ્ન મુક્ષ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઇસલિયે તીર્થકર ભગવાન કે ધર્મ ઓર જિનેશ્વર ભગવાન કે શાસન કા પ્રભાવ અવિચ્છિન્ન રૂપ સે નિરંતર બના રહતા હૈ. પરોપકાર કરના ઇસ જીવ-જગત મેં સારભૂત હૈ ઓર યહ પુરુષ કા લક્ષણ હૈ. ઉપકાર કરના, પ્રિય વચન બોલના, નિષ્કપટ સ્નેહ રહના - યહ સબ સજ્જનો - સજ્જન પુરુષોં કા સ્વભાવ હૈ.

Gratitude and Selfless Service are the essence and core qualities of Tirthankarhood. Tirthankaras, the highest beings in Jainism, bring happiness in the cycle of birth, death, and liberation. These qualities lead to the eternal happiness they bring to the world. The virtue of gratitude and the practice of selfless service are the causes of Tirthankaras' actions. Their divine nature and good actions that result are rooted in these virtues.

Impact of Tirthankaras' Actions: Gratitude and Selfless Service lead to the blessing of happiness in both worldly life and spiritual liberation. The Tirthankaras and the Jineswar Dev (Lord Mahavir) inspire people to practice these virtues, making them crucial for attaining happiness and spiritual success. Their divine qualities continue to influence the world eternally, making their teachings and guidance unbroken and beneficial for all.

Characteristics of a Noble Person:

A person, who engages in selfless service, speaks with kindness, and shows genuine love for others is the true noble soul. These behaviours are a natural quality of a good person, who lives a life of compassion and selflessness.

: Summary :

Gratitude and Selfless Service are the fundamental qualities of a Tirthankara. These virtues bring happiness to both worldly existence and spiritual liberation.

The actions of Tirthankaras are based on gratitude and selfless service, which have an eternal impact on the world and continue to guide people towards the life of happiness.

A noble person is someone, who performs selfless service, speaks kindly, and shows genuine love, embodying the traits of a good soul.

કૃતજ્ઞતાને બતાવનારો મહામંત્ર તે નમસ્કાર મહામંત્ર છે.
નમસ્કાર મહામંત્ર શાશ્વત છે, કારણકે પરોપકાર, વિશ્વપ્રેમ, સદાચાર, સદવિચાર, મોક્ષાભિલાષ શાશ્વત છે.

વિશ્વના જીવો પ્રત્યે પ્રેમ એ જ અરિહંતત્વ છે તથા મોક્ષની ઈચ્છા એ જ સિદ્ધત્વ છે.
પંચ પરમેષ્ઠિમાં સદાચરણ, ધ્યેયલક્ષ્યતા, શુભ ચિન્તન, પરોપકારકતા, પર-સહાયકતા, પરહિતકરતા, અને પ્રેરકતા ગુણો અત્યંત પ્રશસ્તપણે રહેલાં છે.

'Law of sacrifice' અથવા તો 'પરાર્થકારિતા મારી ક્ષત્રજ છે' એ માનવીને સમજાય, પછી આ સમજણને માનવી આચારમાં પલટે છે. આત્મા કદી ય અપ્રસન્ન થતો જ નથી, એટલે એનો કોઈ અપરાધી છે જ નહીં. આત્મા સૌથી સબળ છે. સબળે નિર્બળના અપરાધને સહી લેવો, એ કર્તવ્ય છે. પરોપકાર એ ચોરીનું મુખ્ય પ્રાયશ્ચિત છે અને વૈરાગ્ય એ રાગ - દ્વેષ વિનાની સાચી સમજણ છે.

**કૃતજ્ઞતા કો દર્શાને વાલા મહામંત્ર નવકાર મંત્ર છે. નમસ્કાર મહામંત્ર શાશ્વત છે, ક્યોંકિ...
પરોપકાર, વિશ્વપ્રેમ, સદાચાર, સદ્વિચાર, ઓર મોક્ષ કી અભિલાષા શાશ્વત હૈં.**

વિશ્વ કે સમી જીવોં કે પ્રતિ પ્રેમ હી અરિહંતત્વ છે ઓર મોક્ષ કી ઇચ્છા હી સિદ્ધત્વ છે. પંચપરમેષ્ઠી મેં સદાચરણ, ધ્યેયલક્ષ્યતા, શુભચિંતન, પરોપકારિતા, પરસહાયકતા, પરહિતકરતા ઓર પ્રેરણાત્મક ગુણ પ્રશસ્ત રૂપ મેં વિદ્યમાન હૈં.

'ત્યાગ કા નિયમ (Law of Sacrifice) યા પરાર્થકારિતા મેરા કર્તવ્ય છે.' જબ મનુષ્ય ઇમે સમજ્ઞતા છે, તબ હી ફિર ઇસ સમજ્ઞ કો અપને આચરણ મેં પરિવર્તિત કરતા છે. આત્મા કમી અપ્રસન્ન નહીં હોતી, ઇસલિએ ઉસકા કોઈ અપરાધી હોતા હી નહીં. આત્મા સબસે સબલ છે. સબલ વ્યક્તિ નિર્બલ કે અપરાધ કો સહન કર લેના હી અપના કર્તવ્ય સમજ્ઞતા છે. પરોપકાર કિસી મી ચોરી કા મુખ્ય પ્રાયશ્ચિત છે ઓર વૈરાગ્ય રાગ-દ્વેષ મેં મુક્ત ઇસી સચ્ચી સમજ્ઞ છે.

Namaskar Mahamantra symbolizes gratitude, and it is an expression of selflessness. Namaskar Mahamantra is eternal, because it is based on selfless service, universal love, good deeds, right thoughts, and the desire for liberation, all of which are eternal. The love for all living beings is what makes one an Arihant (has conquered inner passions). The desire for liberation leads to Siddhhood (the state of spiritual perfection).

Qualities In the Panch Parmeshthi (the five supreme beings In Jainism): The Panch Parmeshthi includes qualities such as righteous conduct, goal orientation, good thoughts, selflessness, supportiveness, and the ability to inspire others. These qualities are beautifully expressed and upheld in these 5 supreme beings.

When a person understands the Law of Sacrifice or the idea that selfless service is their duty, they are expected to transform this understanding into actions through their behaviour. The soul is always content and free from guilt; it is never guilty or in error. The soul is the most powerful, and it is the duty of the soul to bear the wrong doings of the weaker. Selfless service is the main atonement for stealing, and renunciation is the true understanding that overcomes attachment and aversion.

: Summary :

Shri Navkar Mantra, the mantra of gratitude, is eternal...

for it teaches eternal values like Helpfulness, Love for the world, Noble thinking and the Desire for liberation, Arihant is the one, who loves all. Siddha is the one, who desires moksha. The 5 Great Beings have all these high values.

Life becomes meaningful when we understand and live this principle:

Helping others is my duty. The soul never really suffers; it just learns to forgive.

Helpfulness removes sin; renunciation brings true wisdom.

श्री नमस्कार महामंत्र अं शुचो प्रत्येनी कृतज्ञतानो मंत्र ए.

श्री नमस्कार महामंत्र अं कृतज्ञता अने परोपकार गुणानुं प्रतीक ए.
संसारमां प्रत्येक पदार्थनी प्राप्ति परनी सहायने लीधे ए, तेथी कृतज्ञता गुण अनिवार्य ए.

बीजाना करेला गुणने ज्ञाएवो, ते 'कृतज्ञता' ए. तेथी ज्ञानादि अने क्षान्त्यादि गुणोनी वृद्धि थाय ए, अन्यथा ज्ञानादि अने क्षमादि गुणोनों ढास थाय ए. ढधी वस्तु परना लीधे ए, तेथी कृतज्ञता जेम कर्तव्य ए, तेम पर वस्तुनो उपयोग पर माटे करवाइप परोपकार गुण पए अनिवार्य ए. अन्यथा परवस्तुना केवण उपलोग द्वारा चित्तसंकलेश अने असमाधिनी ज वृद्धि थाय. जेम कृतज्ञता गुण परना उपकारना कारणे ए, तेम परोपकार गुण पए तेना कारणे ज आदरवा योग्य ए. ज्यां परना उपकारथी ज शुचवानुं ए, त्यां कृतज्ञता अने परोपकार ढेवा ज जोधअे, अे नैसर्गिक ए. जो न ढेय, तो ते निसर्ग विरुद्ध ए, तेथी निसर्ग कोपे ए.

श्री नमस्कार महामंत्र कृतज्ञता का मंत्र है।

श्री नमस्कार महामंत्र कृतज्ञता और परोपकार गुण का प्रतीक है।
संसार में प्रत्येक वस्तु की प्राप्ति किसी न किसी की सहायता से ही संभव होती है,
इसलिए कृतज्ञता गुण अनिवार्य है।

दूसरों के किए हुए उपकार को पहचानना 'कृतज्ञता' है। इससे ज्ञान, क्षमादि गुणों की वृद्धि होती है, अन्यथा इन गुणों का हास। हर वस्तु किसी न किसी के द्वारा मिलती है, इसलिए कृतज्ञता जितनी आवश्यक है, उतना ही वस्तुओं का उपयोग कर परोपकार करना भी जरूरी है। अन्यथा, केवल अपने स्वार्थ के लिए उपभोग करने से मन में असंतोष और अशांति बढ़ती है। जिस प्रकार कृतज्ञता दूसरों के उपकार से उत्पन्न होती है, उसी प्रकार परोपकार का गुण भी उसी कारण से सम्मान के योग्य है। जहाँ दूसरों के उपकार से ही जीवन संभव है, वहाँ कृतज्ञता और परोपकार का होना स्वाभाविक है। यदि ये गुण नहीं हैं, तो यह प्रकृति के विरुद्ध है, जिससे प्रकृति नाराज होती है।

Shri Navkar Maha-Mantra Is a Symbol of Gratitude.

Shri Namaskar Maha-Mantra is a symbol of gratitude and selfless service.

It represents the recognition of the help and support we receive from others in life. Gratitude is Essential for Every Achievement: Every material possession and every achievement in life is a result of the help and support we receive from others. Therefore, the quality of gratitude is essential and cannot be ignored.

Recognizing Others' Good Deeds Is Gratitude.

It is the recognition of others' good deeds. Through this, qualities like knowledge, patience, and forgiveness grow. Without gratitude, these qualities decrease.

Selfless Service and Gratitude are Inter-linked:

Since everything we have is due to the help of others, selfless service is also essential. If we only use things for our own enjoyment and neglect selfless service, it leads to negative mental states like confusion, unrest, and dissatisfaction. Natural Law of Gratitude and Selfless Service is natural to have both gratitude and selfless service, because our existence itself depends on the help we receive from others. Without these qualities, we are going against the natural order of life, leading to disharmony.

: Summary :

Shri Namaskar Maha-Mantra = Gratitude.

Navkar Mantra is a symbol of gratitude and selfless service.

Everything we get in life is with others' help, so we must be thankful.

Gratitude increases knowledge and patience.

Selfish enjoyment reduces spiritual growth.

Just like gratitude depends on others' help, service also does.

Since we live because of others' support, we must have gratitude and helpfulness.

If not, we go against nature's rule, and so nature reacts negatively.

શ્રી સિદ્ધચક્ર યંત્રના મધ્યમાં અરિહંતપદ એટલા માટે છે કે તે મૈત્રી, પ્રમોદ, કાઙ્કણ અને ઈચ્છાનિરોધ રૂપ માધ્યસ્થલાવ - એમ ચારે લાવનાં પ્રકર્ષવાન છે.

સૌથી ઉપર સિદ્ધપદ એ માધ્યસ્થના પ્રકર્ષસૂચક છે, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુપદ - એ અનુક્રમે કાઙ્કણ, પ્રમોદ અને મૈત્રીને સૂચવે છે. શ્રી સિદ્ધચક્ર યંત્રની ચાર વિદિશાના ચાર પદો પણ અનુક્રમે મૈત્રી, પ્રમોદ, કાઙ્કણ અને ઈચ્છાનિરોધ રૂપ માધ્યસ્થ કે ઔદાસિન્ય લાવને સૂચવે છે.

શ્રી જિનશાસનની સમગ્ર આરાધનાનું કેન્દ્ર જીવમૈત્રી છે અને તેથી જિનશાસન મૈત્રીના પ્રકર્ષને પામેલા શ્રી જિનેશ્વર દેવોની ભક્તિરૂપ છે. જીવમૈત્રી તથા જિનભક્તિ ઉપર જિનશાસનના મંડાણ છે. સર્વ તત્ત્વોમાં જીવતત્ત્વ પ્રધાન છે, તેથી જીવતત્ત્વનું પરમ હિત જે વડે થાય, તે માર્ગને શ્રી 'જિનધર્મ' કહેવાય છે. 'જિનધર્મ'માં નવકાર એ ભક્તિસ્વરૂપ છે અને સામાયિક એ મૈત્રીસ્વરૂપ છે.

શ્રી સિદ્ધચક્ર કે મધ્ય મેં અરિહંત પદ ઇસલિષ છે ક્યોંકિ વહ ચારોં ભાવોં મેં શ્રેષ્ઠ છે.

સબસે ઊપર સિદ્ધ પદ, જો તટસ્થતા (માધ્યસ્થ) કા પ્રતીક છે. આચાર્ય, ઉપાધ્યાય ઓર સાધુ પદ ક્રમશઃ કઠુણા, પ્રમોદ ઓર મૈત્રી કો દશતિ છે. શ્રી સિદ્ધચક્ર યંત્ર કી ચાર દિશાઓં કે ચાર પદ ભી ક્રમશઃ મૈત્રી, પ્રમોદ, કઠુણા ઓર ઇચ્છાઓં કે નિરોધ રૂપ ઉદાસીન ભાવ કો દશતિ છે.

શ્રી જિનશાસન કી સંપૂર્ણ આરાધના કા કેન્દ્ર જીવ મૈત્રી છે, ઓર ઇસી કારણ જિનશાસન, મૈત્રી કી પટાકાષ્ઠા કો પ્રાપ્ત શ્રી જિનેશ્વર દેવ કી ભક્તિ રૂપ છે. જીવમૈત્રી ઓર જિનભક્તિ કે આધાર પર હી જિનશાસન કા સ્વરૂપ છે. સભી તત્ત્વોં મેં જીવતત્ત્વ પ્રધાન છે, ઇસલિષ જો માર્ગ જીવતત્ત્વ કે પરમ હિત કા સાધન બને, ઉસે 'જિનધર્મ' કહા જાતા છે. 'જિનધર્મ' મેં નવકાર ભક્તિસ્વરૂપ છે ઓર સામાયિક મૈત્રીસ્વરૂપ છે.

In the center of the Siddhchakra Yantra is the position of Arihant, which signifies the elevation of mind, speech, body, and soul.

The highest position, Siddha, represents the ultimate balance or equilibrium, indicating the perfection of all qualities. The positions of Acharya, Upadhyaya, and Sadhu signify qualities such as compassion, joy, and friendliness, respectively.

The four directions of the Siddhchakra symbolize four key qualities: Maitree: The eastern direction, Pramod: The southern direction, Karuna: The western direction, and Icchhanirhodh: The northern direction, which represents the quality of detachment.

The Central Principle of Jainism: The core of Jainism is compassion for all living beings. This is why the path of Jainism is rooted in the devotion to Jinendra, whose teachings embody this central compassion. JeevMaitree and JinBhakti are the foundation pillars of Jainism. In all elements, life is considered as the most important. The supreme goal is to achieve the highest benefit of life, which leads to the path of Jain Dharma. In Jin Darshan, the Navkar Maha-Mantra is considered a symbol of devotion, and Samayik is the practice that embodies friendliness with all Jivas.

: Summary :

In Siddhachakra Yantra, Arihant is at the center = supreme in all four emotions.
Siddha at the top = calmness, detachment. Acharya = compassion, Upadhyay = joy, Sadhu = friendliness. The whole Jain path is based on friendship with all living beings.
Devotion to God arises from this universal friendship. Among all truths, life itself is most important. Jain Dharma = The path that does the best good to the soul.
Navkar = Devotion. Samayik = Friendship.

**‘મૈત્રી’ એટલે ચેતો વિસ્તાર.
‘ચેતો વિસ્તાર’ એટલે વ્યાપક ચેતના સાથે વ્યક્તિગત ચેતના સમરસ થાય તે.**

મૈત્રી કેળવાય એટલે સમષ્ટિનાં સુખ - દુઃખ એ વ્યક્તિનાં સુખ - દુઃખ બની જાય. આવી મૈત્રી અને કડલામાંથી મુદિતા એટલે કે આનંદ જન્મે છે. મૈત્રી, કડલા અને મુદિતાના પાયામાં જે અનાસક્ત લાવ - તે ઉપેક્ષા બને છે. આ ચારેય લાવ પરસ્પર આધારિત છે. મનુષ્યના પ્રત્યેક પ્રશ્નનો સરળ ઉકેલ એક જ છે અને તે છે ભલી લાગણી - ભલમનસાઈ. એનું જ નામ મૈત્રી - કડલા - મુદિતા - માધ્યસ્થ્ય.

મૈત્રી અને કડલાની લાવનાઓ જ માનવનું અને માનવસમાજનું આંતરિક રૂપાંતર કરી શકે. મૈત્રીથી ચિત્તની નિર્મળતા અને સામનું સેવન થાય છે, પરોપકારથી ચિત્તની સ્થિરતા અનુભવાય છે.

**‘મૈત્રી’ का अर्थ है चेतना का विस्तार।
जिस का अर्थ है व्यापक चेतना के साथ व्यक्तिगत चेतना का समरस (एकरूप) हो जाना।**

जब मैत्री विकसित होती है, तो समाज का सुख-दुख व्यक्ति का सुख-दुख बन जाता है। ऐसी मैत्री और करुणा से मुदिता (आनंद) उत्पन्न होता है। मैत्री, करुणा और मुदिता के आधार में जो अनासक्त भाव है, वही उपेक्षा बनता है। ये चारों भाव (मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा) परस्पर एक-दूसरे पर निर्भर हैं। मनुष्य की प्रत्येक समस्या का एक ही सरल समाधान है, और वह है शुभ भावना - भलमनसाइत। इसका ही नाम मैत्री, करुणा, मुदिता और माध्यस्थ्य (समभाव) है।

मैत्री और करुणा की भावनाएँ ही मनुष्य और समाज का आंतरिक रूपांतरण कर सकती हैं।
मैत्री से मन निर्मल होता है और ‘साम’ नाम के सद्गुण का सेवन होता है,
जबकि परोपकार से मन की स्थिरता का अनुभव होता है।

Maitree is an expansion of Consciousness.

Maitree Isn't limited to personal feelings, It extends to the well-being of others.

Expansion of consciousness means that an individual's consciousness merges with the collective consciousness of others, leading to shared happiness and sorrow. When one cultivates Maitree, Happiness and sorrow of the larger community become as important as one's own personal happiness and sorrow, it leads to the concept of collective well-being. From the combination of Maitree and Karuna, the emotion of Mudita is born. The foundation of Maitree, Karuna, Mudita lies in the absence of negative emotions. Upeksha here refers to not being affected by the misfortunes of others in a way that leads to harmful or selfish emotions. Maitree, Karuna, Mudita, and Upeksha are all interconnected and support each other in our emotional and spiritual growth. Solution to every problem of humanity is quite simple: good feelings and intentions. They have the power to transform individuals and society. Maitree leads to the purification of the mind and fosters harmonious living, while Paropkar brings mental stability.

: Summary :

Maitree is the expansion of consciousness, where personal consciousness merges with the collective well-being of others.

Cultivating Maitree leads to shared happiness and sorrow.

Maitree and Karuna together give rise to Mudita, while their foundation is Upeksha, meaning not being negatively affected by others' misfortunes.

These four qualities are inter-dependent and support each other.

Simplest solution to all human problems lies in cultivating good feelings & intentions.

Combination of Maitree and Karuna has the power to bring internal transformation, purification of the mind, and societal harmony.

- (1) उपदेश = मैत्रीलावना, दर्शनयोग.
- (2) उपकार = प्रमोद, ज्ञानयोगનો ખજાનો, આનંદદાન.
- (3) ઉદાર = કાઝણ, ચારિત્રયોગ, અભયદાન.
- (4) ઉન્મનીલાવ = માધ્યસ્થ્ય, તપોયોગ, ઉપશમ, સમતા.

મૈત્રી કલહો શમાવી આપણા વિકાસને સરળ કરે છે. ભગવાનને કેસર, ચંદન, બરાસ, કસ્તૂરી રૂપી મૈત્ર્યાદિ લાવનાઓ રૂપી લાવસુગંધથી વિલેપન કરતાં આત્મા મિથ્યાત્વમોહનો નાશ કરીને સમ્યક્ત્વ પામે છે.

વિશ્વ ઉપર ખરેખર સામ્રાજ્ય બે વસ્તુનું છે : કર્મનો ન્યાય અટલ છે અને પ્રભુનો પ્રેમ અચૂક છે.

કર્મની ગતિ વિચિત્ર છે, માટે નિરંતર મૈત્રી - પ્રમોદ - કઝણા - ઉપેક્ષા લાવના રાખો.

મૈત્રી = પોતાના સ્વાર્થ કે હિત નિમિત્તે અથવા અજ્ઞાન કે અંધશ્રદ્ધાને કારણે કોઈ જીવને લેશ પણ દુઃખ ન પહોંચાડવું એટલે પછી એનો વધ થાય, એવી પ્રવૃત્તિને તો અવકાશ જ ક્યાંથી રહે?

- (1) ઉપદેશ = મૈત્રીભાવના, દર્શનયોગા
- (2) ઉપકાર = પ્રમોદ, જ્ઞાનયોગ કા સ્વજાના, આનંદપ્રદાના
- (3) ઉદારતા = કઠુણા, ચારિત્રયોગ, અભયદાના
- (4) ઉન્મની ભાવ = માધ્યસ્થ્ય (સમભાવ), તપયોગ, ઉપશમ, સમતાા

મૈત્રી સંઘર્ષોં કો શાંત કર હમારે વિકાસ કો સટલ બનાતી હૈ। ભગવાન કો કેસર, ચંદન, કપૂર ઓર કસ્તૂરી જૈસી પવિત્ર વસ્તુઓં રૂપી મૈત્રી આદિ ભાવનાઓં કી સુગંધ સે અર્પણ કરને સે આત્મા કા મિથ્યાત્વ ઓર મોહ નષ્ટ હોકર સમ્યક્ત્વ (સત્ય જ્ઞાન) પ્રાપ્ત હોતા હૈ।

વિશ્વ પર વાસ્તવ મેં સામ્રાજ્ય દો चीजों का है : कर्म का न्याय अटल है और प्रभु का प्रेम अचूक है।

કર્મ કી ગતિ વિચિત્ર હૈ, હસલિલે સદા મૈત્રી, પ્રમોદ, કઠુણા ઓર ઉપેક્ષા કી ભાવના બનાવે રહવેં। મૈત્રી કા અર્થ હૈ - અપને સ્વાર્થ યા હિત કે કારણ યા તો અજ્ઞાન યા અંધવિશ્વાસ કે કારણ કિસી બી જીવ કો તનિક બી કષ્ટ ન દેના। જબ યહ ભાવના વિકસિત હોતી હૈ, તો કિસી કો બી હાનિ પહુંચાને યા ઉસકી હિંસા કરને કી કોઈ સંભાવના હી નહીં રહતી।

Four Aspects of Spiritual Practices:

- (1) Updesh: This refers to the feeling of Maitree and the practice of Darshan Yog.
- (2) Upkar: This refers to Promod, the treasure of Gnyan Yoga, and the giving of Anand.
- (3) Udarta: This involves Karunya, Charitra Yog, and the giving of Abhay.
- (4) Unmani Bhav: This refers to Madhyasthya, Tapoyog, Upasham, and Samta.

Maitree helps in dispelling conflicts, thus making progress easier. When one embodies friendly and harmonious feelings, it promotes personal growth. It is defined as not causing even the slightest harm to any being due to selfish desire, ignorance, or blind faith. Its practice involves eliminating any intention of causing suffering to others. These four spiritual emotions are compared to pleasant scents like Saffron, Chandan, Beras, and Kasturi. Maitree, when practiced with sincerity, helps remove the illusion of false beliefs and leads the soul towards true realization and enlightenment.

The law of karma is immutable, and the love of the Lord is infallible.

The movement of karma is mysterious and unpredictable.

One must maintain the feelings of Maitree, Pramod, Karuna, and Upeksha in their lives.

: Summary :

Updesh (Advice) = Maitree, seeing truth. Upkar (Help) = Joy, spreading knowledge.

Udar (Generosity) = Compassion, giving fearlessness.

Unmani (Calm detachment) = Equanimity, silence, inner peace.

These help us grow & calm conflict. Devotion with these feelings destroys wrong beliefs.

The world is ruled by two truths : Karma is fair, God's love is perfect.

Always keep feelings of friendship, joy, compassion, and peace alive.

Real friendship means: never cause harm even by mistake.

To give is to receive.

Keep the hand open = परोपकार.

Go right in giving aid to all, who need anything from you = मैत्री.

Only needed is that we keep the hand open for all good gifts to flow out.

We cannot afford to withhold from giving our time, our intellect, our love and our money to them, who need, because the universal law is:

withholding makes poorer.

Nature is forever giving with no thought of return.

Love always thinks of giving, never thinks of receiving.

Nature says: All I have, is thine.

देना ही प्राप्त करना है। = परोपकार

जब हम देते हैं, तो किसी न किसी रूप में हम और अधिक प्राप्त करते हैं।

जिनको आपकी मदद की आवश्यकता है, उन्हें मदद देना = मित्रता।

जिस किसी को भी आपके सहयोग की आवश्यकता हो, हमेशा उनकी मदद के लिए आगे बढ़ो, यही मित्रता है। देने से हमारा हृदय खुलता है और हमें और शक्ति मिलती है।

मित्रता का अर्थ है कि हम एक-दूसरे के लिए सहायक बनें।

जब हम देना शुरू करते हैं, तो अच्छे और शुभ कार्य दुनिया में फैलने लगते हैं।

हमारा समय, बुद्धि, प्रेम और धन जिन्हें आवश्यकता हो, उन्हें देने से हमें रुकना नहीं चाहिए,

क्योंकि सार्वभौमिक नियम है: रोकने से दृढ़ता आती है। प्रकृति हमेशा देती रहती है,

वह कभी कुछ वापस नहीं मांगती। ठीक वैसे ही प्रेम हमेशा देने के बारे में सोचता है और

कभी प्राप्त करने के बारे में नहीं। प्रकृति का स्वभाव केवल देना है, बिना किसी प्रतिफल के।

वह कभी भी लाभ के लिए कुछ नहीं देती। प्रकृति कहती है: 'मेरे पास जो कुछ भी है, वह तुम्हारा है।'

प्रकृति की मान्यता यह है कि जो कुछ भी प्रकृति से मिलता है, वह सभी के लिए है।

આપવું એ જ પ્રાપ્ત કરવું છે = પરોપકાર.

જ્યારે આપણે આપતા હોઈએ છીએ, ત્યારે અમુક રીતે આપણે વધુ મેળવતા હોઈએ છીએ.

જેને તમારી મદદની જરૂર છે, તેમને મદદ આપવી એ મૈત્રી છે.

જે કોઈને તમારા સહાયની જરૂર હોય, તેને મદદ કરવા માટે હંમેશા આગળ રહો = મૈત્રી.

આપવાથી આપણું હૃદય ખૂલે છે અને વધુ બળ મળે છે. મૈત્રીનો અર્થ એ છે કે આપણે એકબીજા માટે મદદગાર બનીએ. જ્યારે આપણે આપવાનું શરૂ કરીએ છીએ, ત્યારે સારા અને શુભ કામો દુનિયામાં ફેલાય છે. આપણો સમય, બુદ્ધિ, પ્રેમ અને ધન જેમને જરૂર હોય, તેમને આપવાથી અટકવું નહીં, કારણકે સર્વવ્યાપી નિયમ છે: અટકાવવાથી ગરીબી આવે છે. પ્રકૃતિ હંમેશા આપતી રહે છે, તે પાછું કંઈ માંગતી નથી. એવી જ રીતે પ્રેમ હંમેશા આપવાનું વિચારે છે અને ક્યારેય મેળવવાનું નહીં. પ્રકૃતિનું સ્વરૂપ માત્ર આપવાનું છે, કોઈ પણ વળતર વગર. તે ક્યારેય કંઈ નફા માટે નથી આપતી. પ્રકૃતિ કહે છે: 'મારી પાસે જે કંઈ છે, તે તારૂં જ છે.'

પ્રકૃતિની માન્યતા છે કે જે પ્રકૃતિ પાસેથી મળે છે, તે બધું માનવતા માટે જ છે.

: Summary :

To Give is to Receive. Helping others = True receiving.

Keep your hands (and heart) open to give.

Don't hold back your time, wisdom, love, or money from those in need.

If you hold back, you become poorer.

Nature always gives freely without expecting anything.

Love gives, never asks.

Nature says: 'Everything I have is yours.'

We must learn to live this way.

In Simple Words: Be thankful for what you have. Help others with love.

Grow spiritually by sharing, forgiving, and being a kind human being.

That's the true path to peace and happiness.

‘હસ્તાક્ષરનું અક્ષયપાત્ર’ ગ્રંથોના પ્રતિભાવમાં ક્રમશઃ આવેલ થોડાં પત્રોની અંશોકિત:

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી રાજેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ: વાંચતા રોમરાજી વિકસીત થઈ જાય, એવો હૃદયના ઊંડાણપૂર્વકનો તાત્ત્વિક બોધક અમૂલ્ય શ્રુતવારસો વિશ્વમાં બીજે ક્યાંય મળે એમ નથી. નવકાર મહામંત્રના સમ્રાટશિરોમણી પં.શ્રી ભદ્રંકરવિ.મહારાજ સાહેબની રોજનીશીનું લખાણ ચૌદ પૂર્વનો એક ખજાનો જ છે.

- 21/10/22 રિના દર્મલાલ

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી ગુણરત્નસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ: પં.શ્રી ભદ્રંકરવિજયજી મહારાજ સાહેબના છૂપાયેલાં દિવ્યતત્ત્વના ખજાનાને બહાર પ્રગટ કરી સેંકડો લોકો સુધી પહોંચાડી અદ્ભુત નિર્જરા કરી રહ્યા છે. આ જ રીતે સકલ કર્મોનો ક્ષય કરી શીઘ્ર મોક્ષસુખ પામો, એ જ શુભેચ્છા અને શુભ આશીર્વાદ.

- ઠ. મુનિ જિતરત્ન વિ.

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી યશોવિજયસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ: આ સાહિત્યસેવા શબ્દાતીત ઘટના છે. બહુ જ ઝડપથી આ સરસ કાર્ય એમની દિવ્ય કૃપાથી જ થઈ રહ્યું છે. બાકી આ કાર્ય એટલે આ સદીનું એક શકવર્તી ઐતિહાસિક કાર્ય છે, જે હજારો ભાવકો સુધી સાહેબજીનું સાહિત્ય પહોંચી રહ્યું છે, અદ્ભુત! મારા સાધુઓ, મારી સાધ્વીઓ પૂજ્ય સાહેબજીના શબ્દ શબ્દને વાગોળતાં વાંચી-વાંચીને ઉછળે છે કે વાહ! શું સરસ અમને મળી ગયું છે!

- આરિપ્ર. ર્ષી

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી કલાપ્રભસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ: તમે ગ્રંથ મોકલતા હર્ષ અનુભવો છો, તો અમે ગ્રંથ મેળવતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ. પૂજ્ય પંચાસજી મહારાજનું આધ્યાત્મિક સાંન્નિધ્ય માણવાનું સૌભાગ્ય પૂ.ગુરૂદેવની સાથે મલ્યું હતું. આ ગ્રંથના દર્શનથી તેઓના હસ્તાક્ષરના દર્શન સાથે ભૂતકાળમાં માણેલા પૂજ્યશ્રીના સાંન્નિધ્યના મધુર સંસ્મરણો તાજા થઈને તન-મનને રોમાંચિત-પુલકિત બનાવી ગયાં. અમને યાદ કર્યા, ધન્યવાદ!

- ઉત્તમ પ્રભુ ર્ષી

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી કીર્તિયશ્ચસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ: નમસ્કાર મહામંત્રના સૂક્ષ્મ અનુપ્રેક્ષક પંન્યાસશ્રી ભદ્રંકરવિજયજી ગણિવરશ્રીના હસ્તાક્ષરોની ડાયરીના પુનર્સંગિત 'હસ્તાક્ષરનું અક્ષયપાત્ર' વિહારાદિમાં સમય મેળવી શાંતિથી અવલોકન કરવાની ભાવના રાખી છે. મારા પરમ તારક, પરમ શ્રદ્ધેય, પરમ ગુરુદેવ, વર્તમાનકાળના ટોચના ગીતાર્થ મહાપુરૂષ તપાગચ્છાધિરાજ પૂજ્યપાદ્ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજના તેઓશ્રી વિનીત શિષ્યરત્ન હતાં. તેઓશ્રીના હસ્તાક્ષરના સાક્ષાત્ અવતરણરૂપ આ અક્ષયપાત્રોને અવકાશ મેળવી અવલોકવાનો વિચાર રાખી અત્યારે તેનો સ્વીકાર કરું છું.

- જ્ઞાન્ય કીર્તિયશ્ચ સૂરિ

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી રાજયશ્ચસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ: 'હસ્તાક્ષરનું અક્ષયપાત્ર' ગ્રંથશ્રેણી હાથમાં આવતાં સાક્ષાત્ પંન્યાસ ભદ્રંકરવિજયજી મહારાજના દર્શન થયાં હોય, તેવો અનુભવ થયો. પરમ જિનભક્ત તેઓ હંમેશા વિચારતાં: પ્રભુભક્તિ કરતાં શ્રદ્ધા-મેઘા-ધૃતિ અને ધારણા વધતાં જ જતાં હોય છે અને તેથી અનુપ્રેક્ષા પણ નિત્યનવીન થતી જાય છે. પૂજ્યશ્રીનો ષડ્દર્શનનો અભ્યાસ ગહન હશે, એ માનવું જ પડે છે. અદ્ભૂત કે 'નમો' અને 'ખમો'ના ઉપાસકનું ચિંતન સચવાયું. આ સાહિત્યના રસથાળનો નિરાગ્રહ ચિત્તે ઉપયોગ કરીને સૌ ધન્ય બને.

- જ્ઞાન્ય રામચંદ્ર સૂરિ

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી શીલચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ: પૂ.પંન્યાસજી મહારાજનો સાક્ષાત્ પરિચય કરવાનો યોગ ન મળ્યો પણ વજ્રસેનવિજયજી મહારાજની મૈત્રી તથા સત્સંગ કાયમ રહ્યો, તેથી આ ગ્રંથોના માધ્યમથી પંન્યાસજી મહારાજનો સત્સંગ થતો રહ્યો છે. હવે વધુ અને નિરાંતવા થશે. ગ્રંથોમાં વહેતી સહજ ભાવધારા ચિત્તને ખ્લાવિત, પલ્લવિત ને પ્રમુક્તિ કરી જાય છે. જેમને નવકાર મંગલ વિષે ઊંડાણથી જાણવું હશે, તેમને માટે તો આ સંપુટ સરસ રીતે ઉપયોગી થશે.

- શ્રી

ચરમ નીર્ધાર પ્રભુ મહાવીરનું સમોવસરણ

પંચમહાભૂત અને મૈત્રીભાવ
ચારે ભાવનામાં મૈત્રી પ્રથમ છે. બીજી ભાવનાઓ મૈત્રીમાં સમાઈ જ જાય છે.
મૈત્રીમાં આપવાનું છે, રાગમાં લેવાનું છે. મૈત્ર્યાદિ ભાવોથી યુક્ત હોય, તે જ ધર્મ.

જેના કારણે પૃથ્વી અને આકાશ આધાર વગર રહેલ છે, સમુદ્ર પૃથ્વીને
ડૂબાડતો નથી, અગ્નિ તિરછો બળતો નથી અને પ્રચંડ વાયુ ઉર્ધ્વપણે
વા'તો નથી, એવા પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતના ધર્મની શક્તિ અચિંત્ય છે.